Freeman 272
[illegible]
First illustrated and considerably augmented edition

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/dvcvmbrabantiaec00baar

DVCVM
BRABANTIAE
CHRONICA
HADRIANI BARLANDI,
Item
BRABANTIADOS POEMA MELCHIORIS BARLAEI:

Iconibus nunc primùm illuſtrata,

Ære ac ſtudio IOAN. BAPT. VRIENTI:

Operâ quoque Nob. viri ANTONI DE SVCCA.

AD

Sereniſsimos Principes

ALBERTVM ET ISABELLAM

BRABANTIÆ DVCES.

ANTVERPIÆ,

IN OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Ioannem Moretum.

ANNO SAECVLARI SACRO CIↃ. IↃC.

TERMINAT
IMPERIVM CAELO HAEC
ELLVRE LEONES.
Clara Ducum series, virtutum gloria maior,
Vos ornat titulis, et vos ornatis eosdem,
Viuite longæuis, Alberte, Iſabellaque ſeclis.

AD

SERENISS. PRINCIPES

ALBERTVM ET ISABELLAM

AVSTRIACOS

BRABANTIÆ DVCES.

PHILIPPO Macedonum rege Corinthum ingreſſuro, SERENISSIMI PRINCIPES, concurſantibus honoris gratia, atque ſollicitis ciuibus, Diogenem Philoſophũ Samoſatenſis ſcriptor ait dolium ſuũ ſurſum deorſum aſſiduè verſaſſe per Craneum, quod ad Corinthum ille gymnaſium incolebat, rogatumque cauſſam, reſpondiſſe: *Ne in publica lætitia nihil agere videar.* Ad eundem modum, ex quo Antuerpiæ, in celeberrimo Belgicæ ditionis Veſtræ emporio, inauguratio ingreſſuſque Celſ. VV. nuntiabatur, nihil duxi antiquius, quã vt ipſe quoque in publico ciuium optimorum gaudio dolium verſarem; hoc eſt, ſcrinia mea excuterem.

De meis ergo anguſtiis, quod haberem, hilari vultu Lib. Mer. donãdum putaui; adſcito in laboris partem Nob. viro Antonio de Succa, artis pictoriæ, Belgicæque antiquitatis in primis gnaro. Satagebãt nimirum S. P. Q. Antuerp. nationeſque, quæ hic negotiantur, exteræ, Hiſpani, Luſitani, Itali, ac Germani; vt theatra, pegmata, faſtigia incredibili ſumtu, picturaſque ſummorum artificum certatim erigerent, igneſque feſtos noctu excitarent. Equidem ne ceſſare ſolus

viderer, ſchedas domi euoluens reperi inchoatas pridem Dvcvm Brabantiæ Imagines ad viuum expreſſas, &, quo ad plures manaret vtilitas, in æs inciſas, è ſtatuis, tabulis, picturis antiquis, ſignis, templis, atque archiuis depromtas. Abſoluere igitur animum induxi meum, & Celſ. V V. muneri exhibendas exiſtimaui, cum felici omine, atque adgratulatione, cùm Imperij, tum futuræ ſobolis. Quibus quidem Imaginibus teſtis temporum luxque veritatis, Hiſtoria cùm deeſſet, quam potiſſimum adhiberem, diliberanti mihi vnus Barlandvs occurrit, Eloquentiæ olim Doctor Louanij Grudiorum, vt illa tempora ferebant non indiſertus, nec indiligens rerum Belgicarum indagator. Qui cùm ætatis noſtræ memoriam haud attigiſſet, P. Andreas Schottus, Societatis Ieſu Sacerdos operam mihi ſuam in eo illuſtrando, & ad hæc vſque tempora ſupplendo non denegauit. quam ſingularem eius ceterorumque eiuſdem Societatis Patrum benignitatem, ac bonorum ſtudia promouendi amorem, vti gratus ego libenſque agnoſco, ita ignorari à quoquam minimè velim. Poſt hunc quem dixi Barlandum, Io. Molanus Theologus, ſacram militiam Brabantiæ Ducum, expeditioneſque recipiendæ Terræ ſanctæ ſuſceptas, litterarum quidem monumentis conſignauit; ſed qui plenam Brabantinorum hiſtoriam, rerumque domi foriſque geſtarum narrationem abſolutè conſcripſerit, aut ſaltem in apertum protulerit, nemo adhuc repertus eſt: incertum, ſiue ob diuturnam inteſtinorum bellorum calamitatem, ſiue quod Principum benignitas ingenijs deeſſet. Certum illud eſt, (ſæculíne infelicitate,

an

an ciuium ignauia, an vtraque potius de cauſſa) neminem exſtitiſſe, qui patriæ amans, rem perficeret, licet glaciem, quod aiũt, Barlandus ſecuiſſet, viamq́ue Molanus muniuiſſet. Verũ ita eſt, externos mores Belgæ mirantur, & peregrinas linguas citò arripiunt; aliena conſectantur, ſua verò neſcio quo ſtomachi vitio faſtidiunt: quæ tamen vt grandia ſunt, admirationemq́ue legentibus parient, ſic lumen litterarum ſcriptoremq́ue deſiderãt. Sed quidnam eſſe cauſſæ dicemus? an quod bellicoſis olim gentibus vſu venit, præclaras res gerere Belgę quàm ſcribere glorioſius exiſtiment? an potius, quod Principum hactenus fauor ac beneficentia defuit? quæ ſi adſit, emoriar, ni ſubitò ſeges ingens naſceretur, florerẽtq́ue ingenia, quæq́ue tenebris ſepulta, ſitu ac ſqualore obſita pridem iacent, in apertam lucem reuocarentur, puta nobilium familiarum ſtirpes, res domi, militiæq́ue geſtæ, bella pro Religione maiorum aduerſus Saracenos atque hæreticos ſuſcepta; innumerabiles denique de hoſtibus, DEO beneiuuante, partæ victoriæ, poſitaq́ue trophæa: vt hodieq́ue non finitimis modò gentibus ac regnis, ſed ipſis etiam Turcis, immanitate barbaris, ac multitudine infinitis Belgarum exercitus formidini ſit. Teſtes noſtra memoria copiæ, legioneſq́ue Belgarum, quas Carolus Mansfeldius Comes in Pãnoniam nuper ductabat: qui feliciter in immanem Chriſtiani nominis hoſtem pugnans, fudit fugauitq́ue obuios, vrbes & arces cepit, vt, ſi longior vitæ vſura, DEI benignitate, contigiſſet, Byzantij ſigna & aquilas vel hoſtium teſtimonio poſiturus crederetur. Sed Belgicum hunc Leonem, tot tantiſq́ue bellis ac virtute cla-

 rum,

rum, reſque Belgicas laudabunt alij, quibus & eloquentia ſuppetit & otium, ſi modò Principum fauor accedet. Sint enim Mæcenates, vel ruri exorituros Virgilios poëta Iberus auguratur: idemque in funere canere cygnos & Plato Philoſophorum Homerus, exiſtimant. Verum ſuauem illum ſonum audiri negant, ni ſpiret Fauonius. Sic & Regum ac Principum liberalitate, tanquam Zephyro, doctorum hominum cantus, ſcriptaque exaudiuntur. Hæc hactenus. Poëma verò heroicum BRABANTIADOS Melchioris Barlæi ciuis mei adijciendum curaui, vt viciſſitudine reficeretur Lector. amant enim alterna Camœnæ: & ſanè mutuas ſibi operas præſtare ſolent. *Vt pictura Poëſis erit*, Flaccus ait. Simonides quoque apud Plutarchum, Picturam tacitam Poëſim, & retro, Poëſim loquentem picturam appellare conſueuit. BRABANTIÆ DVCES, vt ad rem ipſam propiùs veniamus, primùm Auſtraſiæ Duces appellatos comperi, pòſt Brabantiæ: hinc à Lothario primo, Lotharingios: Quin & à Metropoli ditionis Louanio, Comites, Duceſque Louanienſes nominari video: Belgicæ etiam Duces ac Regulos Moſellanorū dictos auctor eſt Otto Friſingenſis, ac Vitichundus Saxo. Ex hac ipſa BRABANTIÆ prouincia, (mediocri quidem ſi in Tabula ſpectes, & cum finitimis regnis compares; ſed ſi incolarum multitudinem, induſtriam, rerūque omnium vbertatem conſideres, cum ceteris conferenda) tamquam ex equo Troiano meros aliquot Heroas prodijſſe accepimus: vt virtutis ſeminarium militariſque fortitudinis palæſtram iure dixerim: induſtriæ quoque, artiumque variarum gymnaſium exteri vno

ore

ore appellent. Cui enim, in hiſtoriarum Antiquitatumque lectione non omnino hoſpiti, Caroli Martelli robur ignotum? Qui quòd hoſtium vires contunderet, acieſque perfringeret, *Malleus* à popularibus dictus eſt. Eius ſepulcro hoc Elogium, quòd Gallici regni diadema repudiaſſet, inſcriptum legitur, *Non regnare, ſed Regibus imperare velle.* Nónne id par eſt ſcitè dictum, ei quod Manio Curio Dentato, Rom. Annales tribuunt? qui cùm Samnitum Legati vaſa aurea offerrent, repudiauit; *Malo*, inquiens, *fictilibus vti, & aurum habentibus imperare.* Romanè, hoc eſt generosè, id à tanto viro, vt & à C. Fabricio dictum; ratis auro non indigere, qui cupiditatibus ſuis imperaret. Quid de Philippo II. Burgundiæ, Brabantiæque Duce dicam? cui morum facilitas, ſingulariſque humanitas Boni cognomentum dedit, quique *Aurei velleris* Collegium lõgè auguſtiſſimum publico Chriſtiani orbis commodo inſtituit: ſiue ab Iaſone ducta origine, qui in Colchida profectus ea naui eſt, quæ maria primùm ſulcaſſe putatur, & nominata eſt

Argo, quòd Argiui in ea lecti viri,
Vecti petebant pellem inauratam arietis.

ſeu potius à Gedeone, illo Duce, qui vellus ſiccum, deinde rorulentũ vidit, intactæ ſcilicet Virginis Deiparæ ſymbolum. Quis cum hoc Philippo Ariſtidem, *Iuſti* apud Athenienſes cognomento, committere audeat? Eius quoque tumulo verè poëta inſcripſit:

Tuta à nobilibus quo Eccleſia firmior eſſet,
Nobilis inuentus velleris ordo mihi eſt.

Quid? Iohanne IIII. ſtudiorum ingeniorumque parente quis clarior? Hic in Grudiis Louanienſem Academiam,

demiam, corrupta iam, Huſſitarũ labe, Pragenſi ſchola, excitauit, *Martino V. Pont. Max.* approbante, vt pòſt naſcentibus hæreſibus pro Dei domo murus obijceretur. Quod ſanè Gymnaſium doctorum hominum copia, loci amœnitate, & humanitate ciuium cum ceteris certat Academijs. Quæ cùm ita ſint, efficitur plura ex hac BRABANTIÆ ac Lotharingiæ nobiliſſima proſapia, tanquam ex vberrimo fonte, manaſſe bona: Reges nimirum aliquot Gallorum, Germaniæ Imperatores, Italiæ Pontifices: cæli denique incolas, vitæ innocentia eò perductos. Francia enim (è quo regno Duces Brabantiæ primùm iam inde à Pipino profecti ſunt) Lotharios, Carolos, Ludouicos, alioſque hinc ſumpſit. Auguſto verò Imperio potiti, Carolus cognomento verè Magnus, Henrici, Godefridi, &, quos prudens omitto, ceteri. Hoc tantùm; Inclytam illam toto terrarum orbe piamque Auſtriacorum familiam, maiorum memoriâ hac ipſa BRABANTIÆ ditione potitam eſſe, cùm Maximilianus I. Mariam Caroli Audacis F. eius qui ad Nantium fortiter dimicans occubuit, thalami iure ſibi cooptaſſet. De ſummis verò Pontificibus è Belgio acceptis, & ad maximum Apoſtolatus gradum euectis, incredibile dictu videatur, niſi Faſtos, Annaleſque ſacros, vt teſtes omni exceptione maiores laudare poſſem; paucos è multis, dicis gratia nominabo. Gregorius eius nominis V. Bruno antea dictus, Ottonis Lotharingiæ Ducis filius, & Conradi Sapientis cognomento nepos fuit. Leo IX. Bruno & ipſe antea appellatus: cuius in ſacris Faſtis ob ſingularẽ vitæ ſanctimoniam religioſum nomen legitur. Chriſtum enim Seruatorem

rem leproſi ſpecie, tecto lectoque accepit: Idemque Pontifex cùm eſſet, Belgarum, vnde originem repetebat, diſſidijs componendis Aquiſgranum Româ longo ſanè itinere peruenit: Remiſque coacta Epiſcoporum ſynodo, tranquillatiſque rebus Eccleſiæ, in Italiam reuertit. Poſt Stephanus IX. Romæ ſedit: cuius etiamtum Cardinalis ad Byzantinos legatio, conſtantiæ auctoritatiſque plena, Græcorum ad defectionem ſpectãtium audaciã refrenauit. Caliſtus item II. Guido antea dictus, domo Burgundio fuit, & Vienneſis Archiepiſcopus, hinc Pontifex. Huius ſoror Clementia, Roberto Flandriæ Comiti nuptum data: quo humanis rebus erepto, Godefrido Louanienſi, Magno Lotharingiæ Duci in manum conuenit. Amadei Allobrogum Ducis coniux Maria, Antonij Brabantiæ Ducis ſoror fuit, amita verò Ioannis IIII. quem Louanienſem Academiam cõdidiſſe diximus. Hunc quoque Amadeum amiſſa cõiuge Pontificem creatum accepimus. De Hadriano VI. Pont. ob recentem rei memoriam, mitto dicere: qui Vltraiectinus eam ipſam Academiam, atque adeò Belgium vniuerſum, nominis celebritate, doctrina, ſcriptiſque impleuit: Collegium etiam Pontificium Theologis Louanij magnificè exſtruxit: & Caroli Quincti ſtudijs, moribuſque præfectus, Hiſpaniam pòſt cum imperio adminiſtrauit. Demum è Dertuſano Epiſcopo Cardinalis, pòſt omnium ſuffragijs Pontifex abſens renunciatus, Apoſtolicam ſedem, ſed non ita diu, tenuit. Optabat enim, corruptis iam ſæculi moribus, corporis vinculis ſolutus, hinc in beatorum ſedes euolare. Quas qui incolunt à Deo è viuis euocati, di-

ctu mirum, quot, quantoſque hinc acceperunt. In his Pipinus I. Caroli, Ludouici, ceterique in Sanctorum Natalibus recenſentur. nam & Carolomannus, & Lotharius, ſæculi ac regni pertæſi, ſponte ſe abdicarunt, & in cæleſtium rerum meditatione verſantes, monaſterijs ſe conſecrarunt; ille Caſſinenſi, hic Prumenſi. Rarum id, fateor, atque huic æuo inuſitatum exemplum, niſi quòd parentum memoria, Celſ. V. auus, idem Carolus Quinctus Auguſtus, mortem præſagiens, abdicato imperio ſe collegit, abdiditque, vt rationem omnis anteactæ vitæ ſummo illi Imperatori Deo redderet accuratiùs.

Miranda ſanè hæc: illud mirandū magis, femineum ſexum, viros pietate ſuperaſſe. E Brabātica enim ſtirpe Gertrudas, Beggas, Waldetrudas, & Odas, non ſolùm à nobilitate, ſed animi fortitudine virgines vel viragines potius, in tēpla, paupereſque largitate ac beneficentia ſingulari commendat hiſtoria. Hæc enim B. Oda, tria Canonicorum Collegia, Louanij S. Petri, Bruxellis B. Gudulæ, & in campeſtribus Brabantiæ locis, ſua pecunia erexit. Sancta quoque Waldetrudis nobiliſſimarū Virginum Collegium Montibus Hannoniæ excitauit. Sophia denique B. ELISABETHÆ ſeu ISABELLÆ ac Ludouici Thuringiæ Lantgrauij filia, nupſit Henrico II. Duci Brabantiæ: de qua noſter Barlandus: per omnem vitam multa pauperibus erogaſſe, edoctam nimirum à matre pientiſſima Iſabella; cuius vitam ſanctè innocenterque actam, hîc Antuerpię gratulationis ergo ominiſque boni, poſt annos ipſos quadringentos pro communi vtriuſque nomine ISABELLÆ, lectiſ. Iuuentus Gymnaſij Societatis

IESV,

Iesv, Celſ. VV. Patriæque Nobilitate ſpectantibus venuſtè nuper dedit inſigni Tragico-comœdiæ apparatu. Taceo Isabellam admirandæ fortitudinis Principem Caſtellæ Reginam, Ferdinando Aragonum Regi nuptã: qui ambo ex Hiſpania pulſis Mauris atque Iudæis Catholici nomẽ virtute partum Poſteritati trãſſcripſerunt. Finem facio illo S. Leonis Pont. ad Pulcheriam Auguſtam dicto, Celſ. VV. ex animi mei ſententia appellans: *Res*, inquit, *humanæ, tutæ aliter eſſe non poſſunt, niſi quæ ad Diuinam pertinent confeſſionem, Regia & Sacerdotalis defendat auctoritas.* Deum itaque Opt. Max. venerãs precor, vt ominis boni gratia, oblato hoc non leuium vigiliarũ impenſarumque Opere, Celſ. VV. tueatur, in maius prouehat, & ſobolem largiatur; vt Belgio noſtro diuturnis bellis affecto optatam Pacem, tranquillitatemque Eccleſiæ reddentes, decurſo vitæ curriculo, æuo ſempiterno perfruamini. Antuerp. Kal. Febr. Anni ſæcularis ſacri.

Celſ. VV.

addictiſsimus

Io. Bapt. Vrientius Antuerp.

HADRIANI BARLANDI
IN HISTORIAM
DVCVM BRABANTIAE
PRÆFATIO.

HORATIO *auctore*,

Omne tulit punctum, qui miſcuit vtile dulci.

Potéſtne quidquam hiſtoria dulcius eſſe? per quam vnam tot pulcherrimarum ſitus vrbium, tot fluminum curſus, hortos, amœnos receſſus, Muſarum domicilia, patrios cultus, habitus locorum,

Et quid quæque ferat Regio, quid quæque recuſet,

vbi ſegetes, vbi veniant feliciùs vuæ, cognoſcimus: & domi manentes ſine ſumptu, ſine periculo, orbem ipſum terrarum nobis peragraſſe videmur. Eiuſdem muneris vtilitas nónne maxima eſt? vitam, mores, facta hominum, conſilia item, atque euentus rerum in medio ponit, in qua poſteritas omnis, tanquam in ſpeculum, inſpicere poßit, & vitam moréſque componere. Quid bonorum animos Principum ad res cum laude gerendas magis accendit, inflammátque? Tyrannorum cupiditates quid magis refrænat, dum vtrique cernunt, quæ in vita patrarint, futurum vt mox in orbis totius, imò ſæculorum omnium theatrum omnibus ſpectanda producantur? Nullam earum habere notitiam rerum, quæ antequam naſcerere, contigerunt, hoc eſt ſemper eſſe puerum. Vt præteritis etiam ſæculis vixiſſe videamur, ſola præſtat Hiſtoriarum cognitio. Abſolutum Oratorem neminem dixerim, niſi & exemplis abundauerit, & quàm plurima nouerit. In libris Hiſtoricorum, vt dixi, omnis Exempli documenta, velut in illuſtri monumento poſita intuemur; vnde quæ imitanda ſint depromere,

promere, nobíſque ad imitandum proponere, quæ ſugienda ſugere poßimus. Conſulendum eſt itaque Principibus, Regibus, Imperatoribus, vt Hiſtoricos legant. Quæ enim non audent Principibus demonſtrare domeſtici, ea omnia Principes ipſi in libris ſcriptis reperient. Hiſtoria ad id quod honeſtum eſt inflammat, vitia deteſtatur, probos extollit, improbos deprimit.

His tam multis ac varijs vtilitatibus adductus conſcripſi, & primus tanquam fatis mihi ſeruatam in litteras miſi rerum à BRABANTIÆ DVCIBVS *geſtarum Hiſtoriam; fortaſſe non tanta ſermonis politie, at fide optima. Nihil enim vel gratiæ vel offenſæ datum eſt. Scio abeſſe ab hiſtorico debere fœdum aſſentationis crimen, & amorem ac beneuolentiam, metum & ſimultatem. Nullus tota eſt Hiſtoria locus, quem non ſim paratus magna etiam ſponſione in* CHRONICIS *lingua noſtrate conſcriptis, aut alijs certè, qui his de rebus aliquid litteris mandauerint, ex fide repræſentare. Quòd ſi quis domeſticis fidem exiſtimet abrogandam ſcriptoribus, Liuius fabulam non hiſtoriam fecit, quem tam multi tradunt in conſcribendis rebus geſtis, Romanos, non Punicos ſecutum eſſe Annales. Quod verò ad ſtylum attinet meum, omnino nihil ſum ſollicitus.* Hiſtoria, *vt ad ſuum ſcribit Capitonem Plinius*, quoquo modo ſcripta delectat, ipſa ad rerum notitiam prouocante natura. *Sed damnabit fortaſſe me quiſpiam, vt nimis breuem. Datur laudi aperta, ac lucida breuitas: qualis apud Salluſtium. Alius diſparitatem reprehendet. Huic Liuium obijciam, quem modò breuem, modò copioſum videmus. Dicet alius omitti quædam & præteriri. Ad Iuſtinum prouocabo hiſtoriæ ſcriptorem, prouocabo ad Suetonium, qui Cæſarum vitas ita conſcripſit, vt multa vel prætereat, vel nimis circumciſè narret, quæ ab alijs dicta ſunt copioſius.*

DE VTILITATE HISTORIÆ, IDEM BARLANDVS.

SOLET quæri à ſtudioſis viris, vtilíſne ſit Hiſtoria? nos verò non modò vtilem & frugiferam, ſed neceſſariam mortalibus eſſe contendimus. Et quemadmodum agricolatione corpora, ſic monumentis rerum animi fouentur. Vitæ cupido pharmaca pellendis morbis inuenit. Series rerum, ne vnà cum eo qui gerit, interiret, Hiſtoriam excogitauit. Quanto nobilior animus, tanto ceteras dotes præcellit Hiſtoria, potiſſimamque ſibi ſapientiæ partem vindicat. In ea eſt enim imitatio viuendi, vitia deteſtatur, virtutes ardore quodam imitationis effert; & cùm rebus omnibus tempora vetuſtatem adferant, Hiſtoria numero annorum admirabilior eſt, & ſanctior habetur.

BONI DVCIS IMAGO.

PLATO LIB. VII. DE LEGIB.

Ἐγρηγορότες ἐν πόλεσιν οἱ ἄρχοντες νύκτωρ φοβεροὶ μὲν κακοῖς πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις, ἀγαστοὶ δὲ καὶ τίμιοι τοῖς δικαίοις τε καὶ σώφροσιν, ὠφέλιμοι δὲ αὐτοῖς τε καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει.

PRINCIPES *profectò noctu in vrbibus vigilantes, improbis hominibus, tum hoſtibus, tum ciuibus terrori ſunt: amandi honorandiq; iuſtis ac temperatis: ſibi ac ciuitati vtiles vniuerſæ.*

HOMERVS Iliad. β'.

ΟΥ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.
Ὧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσα μέμηλε.
Haud dignum DVCE id eſt, noctem dormire per omnem:
Cui populi commiſſi, & tanta negocia curæ.

VIRGILIVS Æneidos IV.

Ænea, potes hoc ſub caſu ducere ſomnos?
Idem: —— Vigilas ne Deûm gens
Ænea? Vigila.

SILIVS ITALICVS,

Turpe DVCI totam ſomno conſumere noctem,
O rector Libyæ. vigili ſtant bella magiſtro.

SERIES DVCVM BRABANTIÆ IN HADRIANI BARLANDI Chronicis.

PIPINVS. I. Carolomanni F. CAP. I
CHRIMOALDVS
ANSEGISVS & BEGGA.
PIPINVS. II. CAP. II
CAROLVS MARTELLVS. CAP. VII
PIPINVS. III. CAP. XI
CAROLVS MAGNVS. CAP. XIII
LVDOVICVS PIVS, CAR. MAGNI F. CAP. XXIIII.

Hic ab aliis interiecti, à Barlando ſtudio prætermiſſi.

Lotharius.
Carolus Caluus.
Ludouicus Balbus.
Carolus Simplex Lud. F.
Ludouicus Simplex.
Carolus Craſſus.
Otto.
Henricus & Lambertus, cum Geerberga.

GODEFRIDVS BARBATVS. CAP. XXVII
GODEFRIDVS II. BARBATI F. CAP. XXX
GODEFRIDVS III. CAP. XXXII
HENRICVS GODEFRIDI III. F. CAP. XXXV
HENRICVS II. CAP. XL
HENRICVS III. CAP. XLIII
IOANNES HENRICI III. F. CAP. XLIIII
IOANNES II. CAP. L
IOANNES III. CAP. LV
WENSESLAVS, Ioan. Bohemiæ Regis F. & Ioanna, Ioannis III. F. CAP. LXI
ANTONIVS Philippi Burgundiæ Ducis F. CAP. LXVII
IOANNES IIII. Antonij F. Louanienſis Academiæ conditor. CAP. LXXV
PHILIPPVS Antonij F. & Ioannis frater. CAP. LXXXVI
PHILIPPVS II. Burgundiæ Dux cognomento Bonus, hic Aurei velleris equeſtrem ordinem inſtituit. CAP. XC
CAROLVS AVDAX Philippi F. à cap. CIII. vſque ad CXLIII.
MAXIMILIANVS AVSTRIACVS & MARIA Caroli F. CAP. CXLIII
PHILIPPVS III. Maxim. F. CAP. CLXIIII
CAROLVS QVINCTVS Philippi III. F. CAP. CLXXIII
PHILIPPVS IIII. Hiſp. Rex Caroli V. F.
ALBERTVS AVSTRIACVS & ISABELLA Philippi IIII. F.

I Æ

NDO

a,

,

:is prouin-
oſa. Peco-
or, pomo-
et multas
a publica
apparatu.
ns lauda-
iè obuia,
llo inuti-
e virûm.
itate ceſ-
ſenectu-
egio to-
c multi-
æſertim
, vt cir-
miacen-

OCCI: 51 DENS.
ORI: 51 ENS.
MERI
SEPTENTRIO.
HANNONIAE PARS.
FLANDRIAE PARS.
ZELANDIAE
HOLLANDIAE PARS.
NAMVR:
CI PARS.
LEODIENSIS DIOECESIS PARS.
LIMBURGI PARS.
IVLIAE PARS.
GELDRIAE PARS.
CLIVIAE PARS.
BRABANTIÆ DVCATVS ACCVRATISSIMA DESCRIPTIO.
1599.
Milliaria Brabantiae.
Tlandt van Rijen.
Kempen
Landt van Ryen
Tlandt van Loen.
Haspengou.
Peellandt.
Maeslandt.
Rauestein.
Cuyck
Horn com.
Keſſel.
De Peele.
Breda
Herentals
Maeſtricht
Luyck
Aken
Charlemont
Dinant
Beaumont
Wert

DVCVM BRABANTIÆ CHRONICA

AB HADRIANO BARLANDO Rhetore Louanienſi conſcripta,

Nunc primum Iconibus illuſtrata.

DE BRABANTIA, EIVSQVE VRBIBVS.

BRABANTIA Germaniæ inferioris prouincia eſt multum amœna, & delicioſa. Pecoris ferax, frumenti multo feracior, pomorum abundantiſſima. Vrbes habet multas illuſtri nomine: in quibus ædificia publica pariter & priuata viſendo ſunt apparatu. Permulti ad vrbium ſpeciem exſtructi vici. Gens laudatiſſima, & ad omne humanitatis officium maximè obuia. Doctrinarum quoque & pietatis cultrix, nec bello inutilis. Habet enim, vt poëta dixit, *hæc regio genus acre virûm.* Certè nulla eſt natio cui vel humanitate, vel bonitate ceſſerint Brabanti: nulla gens, quæ minus grauem ſenectutem ſentiat. Hoc præſtat illis hilaritas. Horum regio tota amœniſſima eſt, nemoroſa pleriſque locis, ac multiiugis ferarum generibus abundans. Aëris tanta præſertim circa Louanium & Mechliniam oppida puritas, vt circumiacen-

cumiacentibus regionibus, non rarò ſæuiente peſtilentia, Brabanti immunes à lue perſeuerent. Terra hæc vbique herbida, rerum omnium ferax, quæ blandiuntur naribus, quæ palato ſapida ſunt. Quæcunque oculos paſcunt, quæcunque ad noſtratia medicamenta conueniunt, largiſſimè effundit.

LOVANIVM.

LOVANIVM caput eſt vrbium Brabantiæ, cœli & aëris benignitate nulli cedens aliarum. Hic intra muros libera prata, vineæ, horti ſpatioſi, agri, pomaria, campi, dumi, ſaltus, paſcua, paruæ ſyluulæ, parua nemuſcula, vt merito hanc ſedem ac domicilium optimarum artium delegerint maiores noſtri. Habet enim ſcholam, qua non alia ſecundùm Pariſiacam numeroſior, neque ornatior. Multa ſunt paſſim toto orbe Chriſtiano Gymnaſia, ſed in aliis alia videas deſiderari. Aureliæ in Galliis ſolæ leges Ciuiles, Pariſijs Theologia, ius Canonicum & Philoſophia traduntur. Sunt aliæ quædam ſcholæ, vbi ſola in pretio eſt Medicina: Louanij omnes ſcientiæ docentur. Habet hæc vrbs ſacras ædes plurimas. Vnam diui Petri, ſtructura tam eleganti, vt architectorum iudicio nullam pluribus locis inuenias pari politie. E conſpectu templi Apoſtolici viſitur domus ciuica operoſiſſima, & quæ non vna re teſtetur olim florentiſſimam fuiſſe vrbem Louanium. Hanc artificij plenam ſtructuram mirantur Galli, Germani, Britanni, & Itali. Schola Louanienſis vnum habet caput, vnum principem, cui omnes pareant; hunc *Rectorem* vocãt. Cuius officium eſt ius dicere, priuilegia tueri, & maleficij reos ſcholaſticos pœnis afficere. Quum in publicũ prodit, ante eum

eum it accenſus, quem *Bedellum* recepto illic vocabulo appellant. Pone ſequuntur famuli. Quantum autem honoris huic dignitati habeatur hinc apparet, quod Conſules, Magiſtratus, & clariſſimi quique viri, denique omnium dignitatum gradus Academiæ principi aſſurgant, & decedant de via. Exeunti ad comitia, quæ certis anni temporibus indici ſolent, plures accenſi anteambulant, ſinguli manu auratum geſtantes baculum, inſignia honoris ampliſſimi. Eſt hæc ſemeſtris dignitas: quemadmodum apud Romanos olim Dictatura fuit ſex duntaxat menſium. Hæc nobis commentantibus ſcholæ princeps ac Rector erat eximius Sacrarum literarum profeſſor *Martinus Dorpius*. Sunt & alia quædam Louanij non indigna ſpectatu loca, Xenodochium ampliſſimum, vbi nunquam non aſſiſtunt ægrotis mulierculæ, ſolatiis refouentes ſingulos, atque adferentes quod cuique è valetudine eſſe conſtiterit. Eſt alio loco digna Diuis, digna Principe domus, quam extruendam curauit ſummus Pontifex *Hadrianus Sextus*, quum adhuc in minoribus ageret. Intra mœnia viſitur & cœnobium Carthuſianorum, loco ab omni tumultu, ab omni frequentia ſemoto, ita vt nec eremi ſolitudinem in vrbe magnopere deſiderẽt monachi. Hoc ædificio nihil ex ea familia vidiſſe ſe quicquam ſplendidius ingenuè fatentur quiuis exteri. Ad muros vrbis, qua Mechliniam itur, arx eſt inſigni vetuſtate, & ad ocium, rerumq́ue vrbanarum vacationem Principibus accommodata. Eodem loco, in monte templum eſt Baptiſtæ ſacrum. E regione arcis, cuius modo commemini, turris eſt in ipſo muro ex candido lapide, eaq́ue altitudine, vt inde videri ſereno cœlo Antuerpia poſſit, octo magnis miliariis Louanio diſſitum oppidum. Vulgò *impenſa perdita* vocatur hæc turris: quam annis aliquot ſuperioribus fatiſcentem, conſules

magno reficiendam curauerunt. Ager Louanienſis præter frumentum, legumina, triticum, poma, pira, perſica, ceteraq́ue ad corporum alimoniam pertinentia, dat & vinum. Cuius ea natura, vt non facilè inebriet, non facilè ad arma protrudat, & luctam Veneream. Bibant hoc vinum initiati, quos diuinę literæ perpetuò ſobrios & cōtinentes eſſe volūt.

BRVXELLA.

VRBS aulicorum frequentia, fontium copia, magnificentia principalis aulę, Ciuicæ domus ac plurium aliarum ſplendore nobiliſſima, & quod de ſua Burdegala dixit Auſonius, *Clementia cœli Mitis, & irrigua larga indulgentia terra.* Huius incolæ veſtitu opes ſuas oſtentant præ cæteris, & maximè genus mulierum. Templorum omnium hoc loco magnificentiſſimum eſt D. Gudulæ, canonicorum collegio inſigne.

MECHLINIA.

DISTAT Bruxellâ & Louanio miliariis quatuor Mechlinia, vrbs ſitu & opere munitiſſima, quæ ipſa quoque ſuas habet minimè vulgares dotes. Aëris multam clementiam & ſalubritatem, incolas ſermone blandos, moribus manſuetos, comes, ciuiles, bellicoſos etiam vbi res exigit. Placet in hac vrbe vicorum amplitudo, placet munditıes. Habet Concilium Regium, habet & ædes ſacras complures, ſed duas, quæ longè ceteris antecellunt, Deiparæ vnam, & alteram diui Rumoldi ornatiſſimam, cum turri, quæ & magnifica eſt, & altitudine ſpectabilis.

HANTVERPIA.

NVNC offert ſe mihi Hantuerpia, ad Schaldam flumen ſita, emporium longè celeberrimum. De cuius ſitu, ſplendore ædificiorum, populi induſtria, ac diuitiis quorundam extant ſcripti libelli. Eſt hoc nobile oppidum partim maritimum, Gallis, Germanis, Hiſpanis, Britannis, Italis frequentatum. Hodie diuino munere & Senatus prouidentia ſic floret mercimoniis, vt nec Londino in Anglia, nec apud Germanos Francfordiæ, nec in Galliis Pariſio cedere debeat. Priuatæ hic domus affabrè conſtructæ. Certamen eſt in vrbe, quis magnificentiùs ædificet. Grandia ſunt templa, vnum Deiparæ Virginis auguſtiſſimum, cum turri altiſſima ex candido lapide. Gentis mirum in opificiis acumen: domus extruunt, altas magis, quàm amplas propter locorum anguſtiam, & ferè ex lapide. Eſt hæc ciuitas vna omnium quæ ſunt hodie in inferiore Germania, ſacrarum certè cæremoniarum ſtudioſiſſima, veræque pietatis cultrix. Monaſterium habet Præmonſtratenſe, & ſtructura magnificum, & monumento Iſabelæ Caroli Ducis Burgundiæ coniugis nobile.

BVSCVMDVCIS.

OPPIDVM ludo literario, & pugnaci populo nobile. Horum arma ſuperioribus annis haud ſemel Gelrij ſenſere, cum qua gente vario certatum eſt euentu noſtris hominibus. In hac vrbe templum eſt D. Ioanni ſacrum, opus viſendo apparatu.

PIPINVS PRIMVS BRABANTIÆ DVX.

CAPVT I.

Anno Chriſti 625. Sigebertus in Chronicis.

BRABANTIÆ, Germaniæ inferioris Prouinciæ, Dux primus fuit Pipinus, Carolomanni filius: qui vxore capta ex gente Aquitanica, Sueuos alioſque Germaniæ populos bello vicit. Huic tres fuere liberi: filiæ, Begga & Gertrudis: quarum hæc eſt poſtea in numerum relata Diuarum: Filius, Grimoaldus, qui patre mortuo Dux factus Reipub. præfuit. Huius viri conſilio Sigisbertus rex Francorũ, diuerſis locis, in pauperum alimoniam ſacras ædes, & cœnobia extruxit. Odio quorundam interfecto poſtea Grimoaldo, ſoror eius Begga, cum marito ſuo, res Brabantiæ aliquantum temporis adminiſtrauit.

Anno Chriſti 647.

PIPINVS SENIOR BRABANTIÆ DVX I.

GRIMOALDVS PIPINI F. BRAB. DVX.

ANSEGISVS ET BEGGA BRAB. DVCES.

PIPINVS SECVNDVS.

CAP. II.

MATRI Pipinus ſucceſſit huius nominis ſecundus, & Dux Brabantiæ tertius, qui *Herſtalli* cognomen accepit ab *Herſtallo*; qui locus inter Leodium viſebatur & Traiectum, vbi ad Moſam fluuium idem Pipinus arcem extruxerat, in quam frequenter, credo loci captus amœnitate, ſe recipere ſolebat. Progenitoribus eſt hic ortus ſanctiſſimis: vt præteream alios, matrem habuit Beggam, Diuæ Gertrudis ſororem.

De matrimonio eiuſdem, & liberis. CAP. III.

PLECTRVDIS, mulier vitæ ſanctimonia inſignis, huic vxor data eſt. Matrimonij vinculo ſic iuncti, ac velut concatenati, bonorum omnium radici Concordiæ nihil præferendum exiſtimantes, omnia ſic egerunt, vt pax inter eos & tranquillitas eſſet. Hanc pacem id boni ſecutum, vt ex eo coniugio digna parente ſit edita proles: filij tres, Drago & Grimoaldus, qui quum Chriſti eſſet fortis adſertor Dei, poſtea Leodij Martyrium adijt ob Chriſti fidem, ibi ſepultus in æde Diuo Iacobo ſacrâ. Filius tertius fuit Siluius, vir pientiſſimus, qui & ipſe *Sancti* appellationem meruit. Filia Notburgis vocata eſt. Sepulcro illata Coloniæ, miraculis claruit: quæ res vitæ innocenter actæ euidens eſt indicium. Omnium ex coniuge Plectrude liberorum funera vidit Pipinus.

PIPINVS II. HERSTALLIVS COGNOM.

De bello eius cum Phriſiis. CAP. IIII.

GVBERNANTE eo res Brabanticas, Phriſij, qui tum erant fidei hoſtes, vt ſuum in Chriſtianum nomen explerent odium, Franciam Orientalem ferro & igni latè vaſtauerant. Pipinus igitur Orthodoxæ fidei propugnator acerrimus, ex ſuis delectu habito, aliquot armatorum millia contrahit. Nec longior inde mora, cum his copijs in Hollandiam tranſgreſſus Wiltēburgum (nunc vrbs *Traiectum* dicitur) obſedit, multumque & diu ab his qui intus erant, ſtrenuè defenſum, tandem cepit. In vrbe iam capta vis ingens Barbarorum cæſa eſt. Hic primum ſubacti ſunt Phriſij, qui nunquam antea didicerāt externo parêre Principi. Eorum, quos armis deuicerat Pipinus, animas quoque lucrari & ſeruare cupiens, Guilibrordum, quem habebant ea tempora virum ſanctiſſimum, huc miſit, qui clariſſima Euangelici ſplendoris luce, cæcatos infidelitate populos illuſtraret, & gentem alioqui indomitam ad veri & vnius Dei cultum accenderet.

Adulterium eiuſdem. CAP. V.

INCIDIT poſtea Pipinus in fœdū adulterij crimen: quod ipſum eo fœdius eſt habitum, quo innocentius vixerat ad id tempus ipſe. Alpiadis cuiuſdam nobilis & forma excellēti mulieris pulchritudine captus, eam compreſſit, & prægnantem haud multo poſt reddidit. Vnde natus illi filius Carolus, qui *Martelli* cognomen tulit. Hunc Pipini amorem eo progreſſum inuenio, vt adhuc ſuperſtite vxore legitima Plectrude, alteram quoque matrimonio ſibi iunxerit. Quod factum in Duce, quum Lambertus Traiectenſium ad Moſam Epiſcopus reprehenderet, Dodo princeps,

princeps, Alpiadis frater, veritus futurum, vt Lamberti monita ſecutus Pipinus, ſororem eius dimitteret, miſit qui ſanctum virũ interficerent. Noctu occiſum inuenio, quum aliquandiu orationi incubuiſſet. Hac de re ſic habet Sabellicus in Enneadibus. *Et Lambertus vir inſigni pietate Martyrio defunctus eſt, quia Pipinum increpuiſſet, quod Alpiadem pellicem vxori ſuperduxiſſet. Alpiadis frater Lambertum peremit, nec impunè. Incidit nefariæ cædis auctor in atrociſſimum genus morbi, erodente ſe ipſum corpore, ſuppliciáque ſibi gignente, Græci Phthiriaſim vocant, Pedicularis Romana voce dicitur.* Apud eundem adnotatum inuenio his verbis: Duas Pipino, Blondus ait, vxores fuiſſe: Calpiadem, ex qua Carolus, qui Martelli cognomẽ tulit, ſit genitus: Secundo loco Plectrudem. Sunt qui Calpiadem Plectrudi ſuperductam tradant. Non deſunt, qui Martellum ex concubina, non legitimo thoro natũ ſcribant. Tanta vbiq; ſcriptorũ laboratur incõſtantia.

De morte eius. CAP. VI.

HERSTALLVS, per hæc, quæ dixi, & alia quædam in Gallijs, cui Prouinciæ gubernandæ præfectus fuerat, geſta, excurſo vitæ ſpacio, moritur anno principatus ſui xxix. Prius tamen quàm decederet, apud conuocatos oppidorum primores, filium ſibi, his etiam amplectentibus, ſucceſſorem conſtituit, qui legitimo thoro natus non erat. An. 714.

DE CAROLO MARTELLO,

Prælijs eius, & Saracenorum aduentu in Gallias: item de Phriſiis.

CAP. VII.

CAROLVS hic *Martellus*, robuſta fuit & ferrea natu-
ra (vnde cognomen accepit: *Martel* enim lingua no-
ſtrate hamer ſonat) quam in ſubigendis hoſtibus,
egregiè oſtendit. Saxones primo victi ad eo, & in-
feſtiſſimi accolę, & rebelles. Inde ſubacti Alemani:
ſubacti ſunt & Sueui. Poſtea ab Eudone Viſigotho Aquitaniæ,
& Vaſconię principe, bellum ſibi illatum per legatos geſſit. Ij cum
exercitu Vaſconum fines ingreſſi cum Eudone, qui ad vim arcen-
dam occurrerat, pugnauerunt. Prelio ſuperatus Eudo, ſuiſque dif-
An. Chr. 729. fiſus opibus, Saracenorum implorat auxilium, qui iam annos de-
cem in Hiſpanijs agebant. Galliam per hoc tempus ingreſſi, Bur-
degalam vrbem vi capiunt, captam diripiunt. Chriſtiani nominis
odio ſæuitum eſt ſine diſcrimine, in viros, in fœminas, in pueros.
Templa quoque funditus euerſa ſunt omnia, & concultata ſimu-
lacra Diuorum. Iam progredi eos ad diripiendum Martini Turo-
nenſis templum, varijs ac pulcherrimis opulentum donarijs, fama
erat. Carolus igitur vndique contractis viribus, ipſo etiam Eu-
done, qui Saracenos accerſierat, in partes ſuas adducto, Turonum
contendit, ad impiæ gentis opprimendos conatus. Nec multo poſt
concurritur vtrimque maximis odijs, animiſque. Vtraque pars
difficilem hanc ſenſit pugnam: ſed Saraceni etiam funeſtam. Pro-
ditum eſt enim fidei hoſtium, cæſa hoc loco millia ſeptuaginta.
An. 732. Tam inclyta non contentus victoria Carolus, domitis Burgun-
An. 733. dis, & poſt mortem Eudonis (cuius adiutus viribus Saracenos vi-
cerat) Aquitaniæ quoque magna parte ſuis opibus adiecta, ad
An. 734. Friſones bello perſequendos animum adiecit: qui populi per id
tempus nondum Chriſti fidem amplexi erant. Huc deuectus
claſſe Martellus, omnia diripuit, omnia cæde compleuit, nulla
neque ſexus, neque ætatis ratione habita, ſubuertit ſtatuas deo-
rum: Templa ferro & igni deleuit.

CAROLVS MARTELLVS BRABANT. DVX.

Carolum Galliæ Regibus imperaſſe. CAP. VIII.

HILDERICO Francorũ rege mortuo, Carolus delatũ ſibi Prouinciæ totius imperium, & regis inſignia pertinaciſſimè recuſans; *Imperare*, inquit, *regibus, quàm rex eſſe malo*. Et in locũ patris demortui ſuffecit Dagobertum, qui Hilderico natu maior filius erat. Huic poſt quadriennium defuncto, ſubiecit Carolus fratrẽ Lotharium, qui non vltra biẽnium regnauit. Poſtea Chilperico, qui cognatus erat regum defunctorũ, vi & armis regnũ occupare volẽti, ſe cum exercitu obiecit Carolus, fuitq; ea Chilperico infelix dimicatio. Qui ſic victus, non multo poſt, Legatos ad Carolum miſit: quorũ illa ita eſt placatus oratione, vt regia Chilperico ſtatim detulerit inſignia. Huic, poſtquam annos quindecim rerum potitus eſſet, quidam ſcribunt Theodoricum quendam ſucceſſiſſe. Alij Theodoricum Childerico in adminiſtratione præponunt, & eos dicunt fratres fuiſſe.

De alijs eius rebus geſtis. CAP. IX.

An. Chr. 722. VICIT & Saracenos Carolus ante Auinionem (quam vrbem tum illi occupauerãt) Duce eorũ cæſo Amorræo, qui ex Hiſpaniis accurrerat, ſuis laturus ſuppetias. Gregorio Pontifice tertio, Lutprandus Londus Longobardicæ Princeps gentis Romam obſidione fatigabat. In Leone (qui
An. 733 Romanus erat Imperator) nulla ſpes Pontifici quum eſſet, ad hunc Carolum in Galliis agẽtem datæ literæ, quibus orabat eum Pontifex, vt laboranti Romæ ſuccurreret. Carolus Pontificis lecta epiſtola, poſthabitis omnibus, cũ Lutprando ſibi amiciſſimo egit, vt pro mutuo amore abſtineret ab Eccleſiæ rebus. Quod Lutprandus, ne nõ omnia Caroli, hoc eſt ſummi amici cauſa velle crederetur, libentiſſimè fecit.

Ex

Ex quo tempore Gallorum Reges vrbi Romanæ Apoſtolicæque Sedi fauere cœperunt. His multiſque aliis parta gloria, Carolus iam ſenex vita deceſſit. Quidam ſcribere ſunt An. 741. auſi, damnatum eum eſſe, & nunquam finiendis traditum cruciatibus, quod aſſiduis exhauſtus bellis, inclementer extorſerit à clero pecuniam, vt ita Procerum ſuorum rebus conſuleret. Additur à ſcriptoribus Eucherio, Aurelianenſium Epiſcopo, ſacris operanti, prima luce cælo repente delapſum è Diuis vnum id nunciaſſe. Sed hæc cunctantius referenda, ne fides Hiſtoriæ abrogetur. Pleriſque enim ſtultè multa aſſerentibus, temerè aſſertis, multi aliquanto ſtultiùs accedere ſolent.

De filijs eius. CAP. X.

IN Chronicis Germanica lingua conſcriptis, inuenio tres Martello patri filios ſuperuixiſſe, & filiam vnam. Sabellicus nulla facta mentione filiæ, diuerſus abiens, duos tradit filios ab eo relictos ſuperſtites, Carolomannium, cui maximo natu, ex patris diuiſione Auſtria & Sueuia; Pipi- An. 741. num, cui Burgundia & Francia obuenerunt. Carolomannium poſtea ſpontè Religionem ſecutum, Romam veniſſe, ad Pontificem Zachariam, ab hoc ſacris initiatum, mona- An. 746. ſticaque indutum cuculla, Caſſinenſe adiiſſe monaſterium. Pipinum poſtea ſolum gubernaſſe, deuictos ab eo Germanos, Aquitanos, & Alemannorum gentem: moderatum & eum Francorum rebus, vt patrem.

PIPINVS TERTIVS,

Rex Gallorum creatus. CAP. XI.

An. 750.

SIVE per ea tempora Childericus, ſiue Theodericus regnum tenuerit, vniuerſa Pipini virtutẽ amplexa Gallia, pertæſaque Regis amentiam, Pont. Rom. qui tum Zacharias nominabatur, prius conſulto, hunc Regem creat. Mirum fuit ſemper huius viri ſtudium in Romanam Eccleſiam, vnde CHRISTIANISSIMI cognomentum tulit: Romanis, & laboranti Eccleſiæ aduerſus Aiſtulphi Longobardorum Regis iniuriam opitulatus eſt. Stephano huius nominis ſecundo Pontifici, in Gallias ad auxilium contra Longobardos implorandum venienti occurrit, adque pedes eius venerabundum ſe demiſit: inde equo inſidentem, pedibus ipſe in regiam perduxit. Tanto tunc Reges Pietatis & Religionis ſtudioſiores erant, quam nunc priuati. Huius illa vox eſt: *Eo conſilio nos arma induimus, vt Apoſtolicam ſedem ab omni mortalium iniuria vindicaremus, id daturi Chriſtianæ Pietati, non mortalium ſtudijs.*

Chriſtianiſſimus Gall. Rex dictus. An. 753.

Bellum Aquitanicum. CAP. XII.

MAGNVM fuit Pipino cum Aquitanis negotium, qui octauo demum anno victi ac debellati ſunt. Prima expeditione ad Theloatum oppidum caſtra poſita, & priuſquam dimicari cœptum, Nauferio Aquitaniæ Principi data pax eſt. Inde cum in regni interiora ſe recepiſſet, exercitumq; dimiſiſſet Pipinus, Nauferij miles, Galliarum gentem ſubita vi adortus, omnia longè lateque populatur. Ad quam vlciſcendam perfidiam, cum exercitu & copiis tumultuosè reparatis, miſit filium Carolũ Pipinus: erat enim iam ipſe grandis natu & ſenio confectus. Aquitaniam igitur ingreſſus, magno animo Carolus ex Aruernis breui multa occupat loca. Fuit hoc tirocinium; hæc tam læta habuit initia militare imperium illius, cui res egregiè geſtę *Magni* cognomentũ peperere. Nec multũ inde fuit in terris Pipinus: ex Berta coniuge, Heraclij Principis filia relictis ſuperſtitibus filiis duobus, Carolo qui poſtea *Magni* cognomentum (vt dixi) eſt adeptus, & Carolomanno; quo mortuo Carolus omnem imperij molem ſolus ſuſtinuit.

Fort. Theloſatum.

PIPINVS III. BRAB. DVX, FRANCOR. REX.

CAROLVS MAGNVS

De rebus ab eo geſtis. CAP. XIII.

FRANCORVM regnũ,quod à patre magnũ quidẽ & amplũ acceperat,multo maximũ &ampliſſimũ reddidit iure belli, adiectis Aquitania, Vaſconia, toto Pyrenæi montis iugo, Italia tota ab Auguſtis Prætoriis vſq; ad minorẽ Calabriã,Saxonia citra & trãs Albim, vtraq; Pãnonia,Dacia,quę appoſita in altera Danubij ripa eſt,Iſtria quoque & Liburnia, atque Dalmatia, præter maritimas ciuitates.Perdomuit atq; ſubegit Barbaras nationes,quæ intra Viſtulã ac Rhenũ omnes incolę ſunt Germanię.Saraceni ab eo in Bæticæ angulũ ex cetera Hiſpania ſunt cõpulſi. Bellũ geſſit cũ Deſiderio Lõgobardorum Rege ac hoſte Rom.Põtificis. Hunc redactum in poteſtatem, iuſſit Lugdunum in Galliã deportari. Sub Dñicæ Reſurrectionis die Romã, pacato agmine venientẽ Carolum, Hadrianus Põtifex huius nominis primus,accepit: eundẽque pulcherrimis,ob merita in Romanã Sedẽ,Decretis ornatum dimiſit. Saxonicum deinde bellum ab eo repetitum eſt. Cuius cauſa fuit rebellio. Abſente enim Carolo, omnia ad Rhenum vſque Saxo vaſtauerat. Hoc defunctus bello,cum Bauarorũ Duce pacẽ ſanxit. Cum eodẽ poſtea bellum geſſit,ob nõ datos obſides, quos priore fœdere promiſerat Bauarus. Poſt receptos in deditionẽ Bauaros,Sclaui,Iſtri accolæ bello petiti. Gentem hãc æſtate vna perdomuit. Poſtea Hunnos, qui & Hungari iam appellari cœperãt,adortus,inſigni clade affecit,ac mox in deditionẽ acceptos humaniſſimè tractauit. Iam tot clarus victoriis,tot ferociſſimarum gẽtium domitor Carolus, in Franconiam eſt profectus. Eſt hæc Germaniæ regio.Hic ab eodẽ indicto multorum conuentu antiſtitum, Feliciana eſt damnata hæreſis, de abolendis Sanctorum imaginibus.

CAROLVS MAGNVS BRAB. DVX, FRANC. REX ET IMP.

Carolus à Leone tertio Pont. Rom. Imperator declaratus.
CAP. XV.

ROMANVS Pontifex Leo tertius, qui Hadriano ſuffectus eſt, dum conſiderat Regis Caroli & progenitorum eius, maxima extare in Eccleſiam merita, & Imperatores Conſtantinopolitanos ægrè tantum nomen defendere ac tueri, maximo totius populi conſenſu atque rogatu, Carolum in Vrbem reuerſum, Imperatorem Romanum declarauit, & inunxit ter acclamante vniuerſa multitudine: CAROLO AVGVSTO, A DEO CORONATO, MAGNO ET PACIFICO IMPERATORI, VITA ET VICTORIA.

De vxoribus eius & liberis. CAP. XVI.

TRES habuit in vita vxores, prima fuit Hildegardis nomine, ex qua tres illi ſunt nati filij, Ludouicus, Pipinus & Carolus. poſtea Wormaciæ in Germania, nupſit ei filia Rodolphi comitis Franciæ Orientalis. huic Faſtradæ nomen, ex qua duas ſuſtulit filias, vnam Theoderatam, Hiltrudem alteram. Mortua Faſtrada Lutgardam duxit, ex qua liberos non ſuſcepit.

De condita Pariſienſi ſchola, & filiis, quibuſdam aliis geſtis eius, ac morte.
CAP. XVII.

IAM Imperator conſecratus, Eccleſiæ ac Pontificiæ dignitatis patrocinio ſemel ſuſcepto, Cãpulum quendam, & Paſcalem impietatis reos extremo ſupplicio admoturus erat. Sed Pontificis rogatu, pœna illis remiſſa: vtrumque in Galliam relegauit. Bonarum artium ſtudia quum indulgentiſſimè foueret, Pariſijs diuinæ humanæque ſapientiæ

pientiæ ſcholam,& item alteram Ticini inſtituit.Iunioribus orbatus filiis,Pipino Mediolani,Carolo in Germania,Ludouicum, quem virilis ſtirpis vnicum iam habebat, celeberrimo totius Galliarum populi conuentu, conſortem Imperij declarauit:Cumq́ue reliquum vitæ tempus,quod dederunt Superi, in ocio egiſſet, febri tandem & lateris doloribus obijt, anno ætatis ſeptuageſimo primo. Aquiſgrani ſepultus,in templo à ſe conſtructo. Monumento eius inſcriptum: *Caroli magni Chriſtianißimi Romanorum Imperatoris corpus, hoc conditum eſt ſepulchro.* An. 780.

De prodigijs quæ mortem eius præceſſerint.
CAP. XVIII.

MORTEM eius præceſſit deliquium Solis; idem annus quo princeps tantus ex humanis deceſſit, Lunam ter vidit obſcuratam. Aquiſgrani in templo icta fulmine pila concidit. Eodem loco & porticus à palatio ad templum ducens, corruit. Pons, quem idem Carolus Moguntiæ ædificauerat, igni totus conflagrauit.

De ſtatura eius. CAP. XIX.

CORPORE fuit amplo & robuſto,excelſa ſtatura,oculis prægrandibus, ac vegetis, hilari facie. Inceſſus illi firmus, & tota corporis habitudo virilis. Clarior vox, quàm vt corpori tanto conueniret. proſpera valetudo,præterquam quod proximo ante obitum quadriennio ſæpius febri ſit conflictatus.

De facundia & ſtudiis eius. CAP. XX.

DICENDI facultate multum valuit ac præſtitit, nec Latini ſermonis peritia contentus, etiam peregrina

ſtudia

ſtudia ſectatus eſt. Græca tamen intelligebat melius quàm inter legendum pronunciabat. Liberalium artium ſtudia indulgentiſſimè fouit, impenſiſſimè adamauit, earumq́ue profeſſoribus honoris plurimum exhibuit. In Græcis percipiendis operam dedit Petro Piſano cuidam. In ceteris diſciplinis, Rhetorica, Dialectica, & Aſtronomia præceptore eſt vſus Alcuino Britanno, quem virum in primis coluit. Mirum fuit in eo venandi & equitandi ſtudium; exercuit & corpus frequenti natatu.

De cura eius circa liberorum profectum.
CAP. XXI.

FILIOS doctiſſimis erudiendos tradidit præceptoribus, ampliſſima promittens atque diſſoluens ſalaria. Neque enim ignorabat, quo quiſque eruditior eſſet, eo faciliorem clarioremq́ue doctrinam miniſtrare, neque parentum nomine dignos iudicabat, qui agros, qui vineta, qui iumenta quoque pluris facerent quàm filios.

De temperantia eius in cibo & potu.
CAP. XXII.

CIBI erat valde tẽperans, quanquã ieiunia corpori ſuo noxia querebatur. Vini tam parcus, vt nõ amplius ter, quater ſuper cœnam aut prãdium biberet. In cibo ferinam carnem aſſam maximè appetebat: conuiuia rarius agitare, ac non niſi feſtis diebus. Traditur & illud, nunquam eum ſine docto colloquio aut Hiſtorica lectione cibũ cepiſſe. Quum ſemel optaſſet ſibi, ac ſæculo, duodecim viros Hieronymi & Auguſtini ſimiles, adſtans fortè præceptor Alcuinus: *Tu vis*, inquit, *habere duodecim, quum ipſe Chriſtus cœli ac terræ dominus, horum ſimiles, ea tempeſtate plures non habuerit.*

De pietate eius in Deum & clementia.
CAP. XXIII.

PIETATIS ac Religionis Chriſtianæ tam diligens cultor fuit, vt non tantùm Miſſis & ſacrorum intereſſet Horis, ſed & Hymnos & Pſalmos interdum caneret, ceu ex initiatis ac ſacrificis vnus. Templa Diuis erexit: Veram religionem obſeruauit etiam in minimis. Iniurias illatas ciuili animo tuliſſe, in hoſtes rarò acerbiùs ſæuiſſe traditur.

DE LVDOVICO PIO,

Et filijs eius.

CAP. XXIIII.

CAROLO patri demortuo ſucceſſit *Ludouicus*, tanta vir clementia, vt inde *Pij* cognomen ſit adeptus. Aquiſgrani, poſt obitum parentis optimi, cum legatis gentium diuerſarum, pax noua eſt ab eo ſancita. Filios habuit Otharium, & Pipinum. hunc Aquiſgranis, alterum præfecit Bauaris.

De bellis ab eo geſtis. CAP. XXV.

CVM Dacis bellum geſſit. Vaſcones opera Gallorum ad imperium retraxit. Britones, qui res nouas moliti, nouum ſibi Regem creauerant, vicit. In prælio captum Murmanianum (is Regis nomen inuaſerat) occidi iuſſit.

Hoc imperante, Roma, caput gentium, à Saracenis obſeſſa eſt, vaſtata, & omnis Tuſcia. Donarijs & ſacra veſte ſpoliatum Caſſinenſe monaſterium. Omnia rapinis & incendio fœdata ſunt.

De morte, & Decretis eius. CAP. XXVI.

DECESSIT Ludouicus anno imperij XXVI. ſepultus
Metis, qui tota vita paternam æmulatus pietatem ſan-
I. xit, ne ſacris initiatus hominũ ſeruitio ſe ſubiiceret. Quàm
turpe eſt enim iſtis aulicis eſſe à ſcopis, à matula, à poculis,
vel eum mulieri anteambulare, ad cuius verba in ſacrificio
panis conuertitur, non ſolùm in hominem, ſed quod hu-
II. manum intellectum ſupergredi videtur, in Deum. Sanxit
& illa, ne ſacerdos quæſtui ſeſe vlli dederet, quum omnis
III. ipſi ordini turpis eſſet quæſtus. Eodem auctore ſtatutum
& illud Antiſtitum celebri conuentu, ne ſacerdotes pur-
pura, ſerico, aut gemmatis annulis vterentur. Abrogauit
huic tam pio Decreto, vt multis alijs, nimium luxui dedita
poſteritas.

LVDOVICVS PIVS IMP. CAR. MAGNI F.

GODEFRIDVS BARBATVS.

Cur omittantur vitæ quorundam Ducum: & de bellis à Godefrido Barbato geſtis cum Arnouto Grimbergenſi Principe. CAP. XXVII.

QVAE poſt huius *Ludouici* Principatum geſta ſunt, vſque ad tempora *Godefridi Barbati* Ducis, qui Brabanticam terram ab Arduennæ Principibus occupatam primus recuperauit, ea haudquaquam incorruptis rerum geſtarum monimentis tradita, nec affirmare, nec refellere ſtatui. Hæc quæ ſequuntur & rerum nouitate, & varietate Exemplorum, non modò delectare poterunt, ſed & prodeſſe Lectori.

GODEFRIDVS igitur poſt Brabantiam armis ac viribus recuperatã, bellũ indixit Arnouto principi Grimbergano, qui cũ eſſet lõgè ditiſſimus, & magno vir animo, Godefridũ agnoſcere ſuperiorẽ recuſabat. Hinc mucronib⁹, verutis, ſecurib⁹, acerrimè inter eos certatũ. Vicit tãdẽ Arnoutus. Poſt illa quoq; dũ hoſtiliter ſępi⁹ cõgrediũtur, haud vno loco multũ ſanguinis humani effuſum eſt.

Cur dictus ſit BARBATVS, *& de amore omnium hominum erga eum.* CAP. XXVIII.

GODEFRIDO Principi natu grandiori cognomen *Barbato* fuit: Promiſerat enim patri ſe non ante poſiturũ barbã, quã
An. 1095. adeptas recuperaſſet prouincias, Lothoringiam & Brabantiam. Hũc Principẽ nobilitas vniuerſa plurimũ dilexit, nec pauci quoque Reges ipſius amicitiam per Legatos petiere. Nam erat & miti vir ingenio, & ab omni flagitio ac tyrannide abhorrens. Conſuluit ſuorum commodis, propria negligens; vigilabat, vt ſuis dormire liceret; laborabat vt ſui in ocio vitam agerent; benefaciebat ingratis, etiam non intelligentibus, etiam inuitis.

De pietate eius in Diuos, & morte. CAP. XXIX.

MAGNVM fuiſſe in illo Pietatis ac Religionis ſtudium, indicio ſunt tot locis ex eius ære cõſtructa & erecta Monaſteria. Louanij quoque extra muros Parcenſe monaſterium huius eſt opus, quod poſtea patrum ſtudio optimorum & agro & ædificijs ditatum eſt. Is qui nunc in eadẽ domo & moribus & rebus agendis præeſt, huc omnes cogitationes, omnia ſtudia deſtinat, vt & parta, quæſitaque à maioribus tueatur, & ſummo iudici rationem exacturo probetur. Mortuus hic
An. 1140. Godefridus, ſepelitur Affliginij, quod cœnobium inter Bruxellam & Aloſtum vrbes viſitur: vbi eſt hodie Fratrum piè ſancteque operantium cœtus.

GODEFRIDVS BARBATVS DVX BRAB.

DE GODEFRIDO BARBATI *Filio, & bello eius cum Henrico Limburgiæ Principe.* CAP. XXX.

POST defunctum Barbatum, filius eiuſdem nominis, poſteaquam annum rexiſſet vnum, eſt cum valida manu profectus contra Henricum Ducem Limburgiæ, qui Lothoringiam ingreſſus, latè omnia cædibus & rapinis fœdabat. Godefridus diui Trudonis oppidum, cuius ciues ab Henrici partibus ſtabant, circunſedit, ac omni telorum genere ſæpius oppugnatum, poſtremo in deditionem accepit, oppidanis pollicentibus, ne grauiora paterentur, ſe imperata facturos: quibus & venia data eſt, & mutati renouatique Magiſtratus, eiectis Henrici fautoribus & amicis.

De profectione eius Aquiſgranum; de bello Grimberganico; de morte eiuſdem. CAP. XXXI.

HINC citato agmine Dux Aquiſgranum proficiſcitur, atque in vrbem admiſſus, biduum in Cæſario conſedit ſolio, ciueſque compulit vt ſecum arma caperent, ita breui deuictis ac profligatis Henrici copijs, Godefridus cum victore exercitu in Brabantiam rediit. Non multo poſt & Grimberganicum geſſit bellum, ſed damno maiore quàm fructu. Grimbergani enim Principes hic omnia recuperauere, quæ Barbatus illis ademerat. In Chronicis quibuſdam legi, per hæc tempora in agro Louanienſi, nocte quadam melle roraſſe. Moritur inde Princeps Godefridus, quum triennio & menſibus aliquot præfuiſſet. Louanij ſepultus in æde Apoſtolorum Principi ſacra.

GODEFRIDVS II. GOD. BARBATI F. DVX BRAB.

DE TERTIO GODEFRIDO

Superioris filio, in cunis deportato in aciem. CAP. XXXII.

PROXIMI Ducis filius Godefridus, nondum erat annum vitæ primum egreſſus, quum pater deceſſit. Itaque Grimbergani Principes, qui cum patre & item auo huius grauia bella geſſerant, infantiam Ducis pupilli contemnentes, rebellare cœperunt. Latè vaſtatus ager Brabanticus. Netelaria arx euerſa & ſolo ęquata eſt. Haud longè diſtabat hæc domus à Viluordia, quæ & ipſa tunc temporis non oppidum, ſed pagus, iniectis ignibus conflagrauit. Tam atroci iniuria commoti nobiles Brabantiæ cum validiſſimo exercitu hoſtem inſecuti, ad pugnam euocauerunt. Priuſquam dimicari cœptum eſt, infans Dux in cunis prolatus, & ante
An. 1146. aciem poſitus traditur, vt acrius pugnarent Brabanti. Quum igitur miſeratio eos infantis pueri teneret, quem ſi bello victi forent, captiuum ex Duce facturi videbantur, iis animis hoſtē ſunt adorti, vt magna cæde Grimberganos fuderint. Idem multis retro ſæculis fecerant Macedones cum Illyricis dimicaturi.

De matrimoniis eius & liberis. CAP. XXXIII.

GODEFRIDVS pupillarem egreſſus ætatem, in matrimonium recepit Margaretam Henrici Limburgiæ filiam, ex qua ſuſtulit filios duos, Henricum, qui defuncto patre factus eſt Princeps, Albertum poſtea antiſtitem Leodinorum, & filiam vnicam Aleydam, quæ Regina facta eſt Angliæ. Poſt obitum Margaretæ duxit alteram, cuius nomen in Chronicis non inuenio, Comitis filiam, ex qua natus ille filius nomine Guilielmus.

De prodigiis illius temporis, & morte Godefridi. CAP. XXXIIII.

HVIVS Principis temporibus, non vno loco fame laboratum, multaque prodigia hominum animos conturbauere. Terra horrendè mota locis aliquot, tres Lunæ in cœlo, ac totidem viſi Soles. Dux Godefridus, tertio & quadrageſimo adminiſtrationis anno, in humanis eſſe deſiit. Corpus eius Louanij auguſtiſſimo vrbis tēplo, quod Barionę eſt, illatū, ibiq; honorificè ſepultū.

GODEFRIDVS III. IN CVNIS BRAB.DVX.

DE HENRICI PRIMI *Matrimonio, & liberis eius.* CAP. XXXV.

HENRICVS primus huius nominis, proximi filius Godefridi Brabantiæ Ducis patri demortuo ſucceſſit. Vxor ei contigit Machteldis, Boloniæ comitis Matthæi filia, ex qua tuliſſe traditur filios duos, Henricum qui poſtea præfuit, & Godefridũ; filias verò quatuor, è quibus natu maxima, cui Marię nomẽ erat, nupſit Othoni quarto Cæſari. Tres aliæ ſunt principibus traditę minoribus.

De quibuſdam rebus geſtis huius Henrici. CAP. XXXVI.

ANNO ſuæ gubernationis ſecundo, Henricus euertit arcem, quæ vulgo Duras nominabatur. Eandem ſexto poſt anno rurſus inchoatã à fundamẽtis magno ſumptu abſoluit. Poſtea circunſeſſum ab eo, & oppugnatum eſt diui Trudonis oppidum. Huius cauſa belli non traditur ſatis dilucidè ab his, quos in hiſtoria ſcribenda ſequimur. Idem cum Metenſis vrbis Archiepiſcopo Hieroſolymam profi-
An. Chr. 1197. ciſcens, Chriſtianorum aduerſus Turcarum gentem princeps declaratur. Huius itaque ductu, Baruth ciuitas opulentiſſima vi capta eſt, cæde profligatis Turcis. Nec multo pòſt & hoc iuuante Conſtantinopolis expugnatur, quibus ita proſperè geſtis, magnam cõſecutus celebritatem nominis, rediit in Brabantiam. Anno principatus ſui xviij. congreſſus eſt cum Florentio, id temporis Comite Hollandiæ, & Othone Gelrio: vtrunque cepit eo prælio. Vtrunque poſt compoſitam pacem, generum ſibi aſciuit.

HENRICVS DVX BRABANTIÆ.

De oppugnatione Leodij, & ſæuitia militari in ciues. CAP. XXXVII.

SVSCEPTÆ adminiſtrationis anno XXVIII. ex tota Brabantia militem ſtipẽdio conduxit, cum quo Leodium profectus, vrbem dies aliquot bellicis operibus extra intraque ferociter oppugnatam cepit. Multi mortales omnis ſexus intra muros cæſi ab irato milite, multi non ſolùm natu grandes, verùm & puerili (horreſco referẽs) in amnem præcipitati. Hinc conuerſus hoſtis ad templorum ſpoliationes, altaria quoque tinxit ac fœdauit humano ſanguine, vt nuſquam non extarent eius inſaniæ veſtigia. Tongrinum quoque direptum ac flammis datum, & vaſtatus ager. Sed reuertentem exercitum, iuſtâ numinis irâ felicitas prior deſeruit. Cum armata enim manu Leodienſium Antiſtes inſequutus & acie congreſſus, duo Brabantorum milia occidit, qui magna parte Louanienſes erant ac Lyrani; multos etiam captiuos abduxit. Henricus & ipſe periclitatus, ægrè cum paucis effugit.

De altera vxore Henrici, & obſidione Bruxellæ, per Hollandiæ & Flandriæ Comites. CAP. XXXVIII.

VXOREM deinde duxit Mariam Philippi Gallorum Regis filiam, quum priorem Machteldem ex morbo amiſiſſet. Non multo pòſt Bruxellæ, oppido Brabãtiæ agentem eum graui obſidione ſunt adorti Comites Flandriæ ac Hollandiæ, & Saelbergo Princeps; frater hic erat Anglorum Regis. Cauſam obſidionis inuenio fuiſſe, ne Hẽricus ſocero Gallo, cum quo his bellum gerebatur, auxilium ferret. Hoc loco maiore aliquanto obſidentium ſtrage pugnatum, & quum dies aliquot vim hoſtium fortiter ſuſtinuiſſet Henricus,

cus, animo repentè mutato, Flandrorum Comiti promiſit nunquam ſe poſt illa, nec bellico apparatu, nec pecunia opitulaturum Gallo: atque ita compoſitis & pacatis omnibus ſoluta obſidio eſt.

De nuptijs Othonis quarti Imperatoris, & bello indicto Gallorum Regi. Poſtremo de morte Henrici. CAP. XXXIX.

ANNO ab humanæ ſalutis exordio, M.CC.XIIII. Imperator Otho, nominis huius quartus, venit Traiectum ad Moſam, duxitque vxorem Henrici Brabantiæ Principis filiam Mariam. Gallorum Regi poſtea bellũ vna cum Flandriæ Comite indicit, ad quod gerendũ adiumẽto fuit Henricus. Itaque cum ingẽtibus copijs egreſſi, caſtra fecere non longè à Tornaco. Gallus vbi videret longè ſe viribus imparem, dicitur ſacram ingreſſus ædem lacrymãtibus oculis, in cauſa iuſtiſſima diuinum imploraſſe auxilium. Sequutus inde cum robore copiarum ad hoſtem ſuum pertendit. Hic pugna acerrima pugnata eſt: tegitur cœlum telis volãtibus, equorum ſtrepitu concurſuque terra horrendè mota eſt. Innumeri hoc prælio cecidere. *crudelis vbique luctus, vbique pauor, & plurima mortis imago.* Galli ad poſtremum egregiè vicêre, captis etiam quatuor exercituũ Ducibus, inter quos Flandrię Comes, Otho Imperator, & Henricus viri impigri, quum ſtrenuè aliquãdiu reſtitiſſent hoſti, amiſſa exercitus parte multo maxima, cum paucis fuga elapſi, cõſulunt ſaluti ſuæ. Non multo pòſt Henricus & fidei hoſtibus cæſis, principatum ſuum memorabilem reddidit. Anno proximè inſequenti, morbo correptus grauiſſimo, Coloniæ Agripinæ fatalem obijt mortẽ, quum annos quadraginta octo rerũ potitus eſſet. Corpus illatum ſepulcro Louanij in æde ſacra Petro Apoſtolo: viſitur erectum medio choro monumentum. An. 1214.

DE HENRICO SECVNDO,

Et liberis eius. Item cœnobium Vallis-ducis apud Louanium, vnde nomen acceperit, & à quo ſit conditum. CAP. XL.

DEFVNCTO patre, Brabantiæ principatum tenuit Henricus filius, quem *Magnanimum* video à quibuſdã appellatum. Ex Maria vxore, quam acceperat, Philippi Romanorũ Regis filiam, nati huic filius nomine paterno, & filiæ quatuor. Natu maxima, quæ Machteldis vocata eſt, nupſit tunc temporis Gallorum Regis fratri. Altera in baptiſmo nominata Maria virũ habuit ducẽ à Beyeren. Tertia Beatrix in Matrimonium collocata Thuringiæ Lãtgrauio (ea eſt dignitas apud Germaniæ populos.) Omnium natu minima, cui Margaretæ nomen fuit, monaſticam vitam amplexa, claruit ſanctitate in cœnobio Bernardini ordinis, locum nominãt *Vallem-ducis*, Louanio diſtantẽ miliaribus duobus, regione amœniſſima. Cõdidit hoc monaſterium Henricus ſecundus, de quo nũc agimus, videturque ſumpſiſſe appellationẽ Ducis à cõditore Duce. Poſt obitũ Mariæ duxit aliam vxorem, nomine Sophiam, clariſſimis ortam natalibus. Quæ mulier per omnem vitam pauperibus & egenis multa diſtribuit. Eadẽ peperit Henrico filium, qui & ipſe à ſacro fonte paternum accepit nomen.

De bellis ab eo geſtis. CAP. XLI.

HIc princeps ad Rhenũ, ad Moſã geſſit bella diuerſa. Coloniã graui obſidione fatigauit, nõ potuit tamẽ expugnare. Cum cęde igitur ſuorũ inde reiectus, incẽſis omnibus villis ac ędificiis, quę circa vrbẽ viſebãtur, abiit. Hẽrici huius tẽporibꝰ vixerũt, *Albertus* cognomẽto *Magnus*, *Thomas Aquinas* Prędicatorij ordinis, viri ambo inſignes. In Colonia Agrippina ille, hic Pariſiis ꝓfeſſus eſt ſacras literas.

Quomodo Romanum imperium ſibi delatum recuſauerit, & morte eiuſdem. CAP. XLII.

INNOCENTIVS quartus Pontifex Romanus, vbi Fridericum ſecũdum, hominis (vt quidã ſcribunt) calliditatẽ pertæſus, abdicaſſet imperio, ad Henricum Brabantiæ ducẽ literis datis, eũ rogauit, vt rerũ imperij gubernationẽ ſuſciperet. Quod Henricus Fortuna contentus ſua recuſauit. Guilhelmum Hollandiæ Comitem, ac ſibi ex ſorore nepotẽ Romano Principi cõmendans: quæ cõmendatio effecit, vt poſt Henricũ Turingiæ Lãtgrauium, qui Friderico ſucceſſit, Guilielmus ſit Romanus Rex declaratus. De cuius cæde apud Phriſios dixi in eo libello, quẽ *de Hollãdiæ Comitibus* ſeorſum edidi. Hẽricus, de quo agimꝰ hoc loco, ingẽtis animi Princeps, vita functus eſt anno gubernationis Brabãtiæ vigeſimo ſecundo. Corpus eius ſepulcro illatum in Monaſterio, quod lingua noſtrate *Vileer* dicitur.

HENRICVS II. DVX BRAB.

DE HENRICI TERTII

Vxore, liberis, & quibuſdam alijs. CAP. XLIII.

HENRICVS tertius, qui patri ſuffectus eſt, iũxit ſibi matrimonio Aleydem Burgundiæ Ducis filiam. Ex qua ſuſcepit filios tres, Henricum, Ioannem, Godefridum, filiam vnam Mariam: quæ poſtea nupſit Gallorum Regi Philippo, nominis huius tertio.

Præfuit hic Princeps vt bonus rector, benignus vir, ac facilis, & ad promerendam omnium gratiam natus. Pacem toto adminiſtrationis tempore coluit. Sed optimũ ac nobiliſſimum Ducem, noſtris hominibus inuidentia fata è medio
An. 1260. ſuſtulerunt, quum annos rexiſſet tantùm tredecim. Vxor poſtea aliquamdiu ſanctiſſimè adminiſtrauit, filijs adhuc impuberibus. Vterque ſepultus Louanij, in cœnobio à ſe condito Prędicatorum, ad partem dexteram arę maximę.

HENRICVS III. DVX BRAB.

DE PRINCIPATV IOANNIS,

Qui erat ſecundus Henrici filius, & diſcordia inter Louanium & Mechliniam. CAP. XLIIII.

An. 1268. ANNO ab obitu Henrici octauo, Primores ciuitatum Ioanni ſecundo filio Principatum Brabantiæ deferũt. Nam Henricus natu maximus, ob naturę vitia quædã, idoneus non erat ad gubernandum. Hic poſtea conſilium ſecutus Mechlinienſium Principis, viri prudẽtis, vitæ dedidit ſe monaſticæ. Vnde maxima eſt orta diſcordia inter Louanienſes & Mechliniæ Principem. Louanij ciues iniuriam factã Henrico dicebant, qui ſi parum erat ipſe idoneus ad gubernandũ, per alios rerũ peritos viros gubernare potuit. Hæc tum erat ſentẽtia Louanienſium. Paulatim res eo proceſſit, vt & portas claudere ſint auſi, cũ matre Aleyda appropinquanti Ioanni. Per idem tempus exiſſe traduntur Louanienſes in agrum Mechlinienſium, ferro flammaque omnia conculcaturi. Quod cùm Princeps loci audiſſet, confeſtim egreſſus cum ſuis, ad pugnam ſe expediuit. Certatum eſt atrociter, ac tandem inclinauit eo victoria, vnde plus roboris fuit. Auxiliaribus vrbium aliarum copijs adiutus Mechlinienſis, Louanienſem fundit, fugatque.

De vxoribus ac liberis Ioannis. CAP. XLV.

POST hæc Ioannes Louanij quoque Principatum ſuſcepit. Margaretam Philippi Galliarum regis filiam in matrimonium acceptam, dilexit vnicè: quæ poſtea doloribus partus extincta eſt. Inde duxit alteram eiuſdem nominis, filiam Guidonis Flandriæ Comitis. Ex qua tulit filios, Ioannem & Godefridum, quem amiſit admodum iuuenem. Natæ filiæ totidem, quarum vni Margaretæ, alteri Mariæ nomen inditum eſt.

IOANNES HENRICI III. F. DVX BRAB.

De bello geſto cum Archiepiſcopo Colonienſium, & Ioannis victoria. CAP. XLVI.

OBIERAT mortem Henricus Lymburgiæ Princeps. Quo nuncio ad ſe perlato, Ioannes Dux Brabanticus, eo ad publica negotia componenda proficiſcens, (emerat enim legitimè eam terram) Geldrorum Comite Raymundo obiiciente ſe cum haud inualida manu, ad exitum perducere non potuit, quod animo conceperat. Magno ſtudio contrahebat vndique auxiliares copias Geldrus ad bellum inferendum Brabanto. In ſocijs erant Colonienſium Archiepiſcopus, Henricus Comes Lucenburgenſium, Walranus Valkenburgus Princeps. Quæ conſpiratio tãtum abeſt, vt deterruerit Ioannem, vt confeſtim etiam cum armato milite, in Archiepiſcopi loca tumultuosè irrumpens, omnia latè vaſtauerit. Pax deinde, ſed fruſtra mota eſt. Aegerrimè ferebat Dux Ioannes, quod Traiectũ ad Moſam (qui componendæ pacis locus fuerat conſtitutus) Gelriæ Princeps venire contempſiſſet. Ad hæc nunciabatur, eundem Lucenburgenſium Comiti, accepta ingenti pecunia Gelricam terram vendidiſſe. Ioannes igitur irarum plenus, cum multitudine armis inſtructa, in terrã Valkenburgenſium proficiſcitur Colonienſem (cui maximè infenſus erat) obſeſſurus. Ille verò vbi vidit hoſtem ſibi imminere, fugam cepit. Quem Dux per montes ac ſyluas inſecutus, omnem ipſius terram eſt fœdiſſimè depopulatus. Breui poſt Coloniæ ciuium, & Principis Iuliacenſis rogatu, venit ad obſidendam arcem
An. 1288. Woronc (ita enim vulgo dicebatur.) Nam hinc quotidie ſceleratorum manus excurrens, pecunia negotiatores aliiſque mercibus exuebat, quæ res multum incommoda fuit circumiectis emporiis. Ad arcendum Ducem, Colonienſis validiſ-

validiſſimum paucis diebus cõtraxerat exercitum,& auxilia ab his, qui Ioanni ex confeſſo aduerſabantur. Iam non procul aberat hoſtis ab arce: quum certior factus de eius aduentu Brabantus, magno animo proceſſit obuiam, ſuoſque breui oratione, vt eo die ſtrenuam ſibi nauarent operam, hortatus,canentibus ſignis in aduerſam procurrit aciem. Sequutus miles ferociter dimicat, protractaque in veſperam pugna, vicit tandem Brabantus. Ceciderunt ex ducibus, qui Antiſtiti venerant auxilio, Henricus Lucenburgenſis Princeps,fratres eius tres, & alij plerique illuſtres viri, Antiſtes captus, & cum eo tota ferè nobilitas. Cæſæ multitudinis numerus parum iniri potuit. Satis conſtat multo plures ex Archiepiſcopi exercitu quàm Brabãtico cecidiſſe. Hanc victoriã adeptus Ioannes,arcem diruit, dirutã ſolo æquauit.

De animaduerſione in quendam Petrum, cognomento Broſenium. CAP. XLVII.

BIENNIO poſt, prædiues quidam in Gallia Petrus cognomento Broſenius, Ioannis huius ſororis (quæ Philippo tertio Gallorum regi nupta erat) amore incenſus, quum illâ ſemper congreſſum eius declinante, libidinem ſuam explere non poſſet, eam apud Regiam Maieſtatem, cui longè cariſſimus erat,criminis detulit,neſcio quid commentus feminam perpetraſſe, tantumque effecit, vt iuſſu Regis in cuſtodiam abducta, de vita periclitaretur. Ad quem tam atrocem nuncium excitus Ioannes, Pariſium properat, vbi ſoror cuſtodiebatur: hic re diligenter inueſtigata,& ſororem falsò delatam liberat,& Petrum delatorem laqueo necat.

De obitu Aleydæ coniugis Henrici tertij. CAP. XLVIII.

An. 1283. ANNO qui erat ab ortu Chriſti, M. CC. LXXXIII. moritur illuſtriſſima mulier Aleydis, mater Ioannis ducis
Cap. 43. & vxor tertij Henrici, ſepulta Louanij, vt alio dictum eſt loco. Hæc mulier in vita multum dilexit, & omnibus officiis beneuolentiæ proſecuta eſt *Thomam Aquinatem*, Præ-
Cap. 42. dicatorij nominis virũ, (vt antè dixi) ad quem Pariſijs agentem frequenter ſcripſit, conſulens eum per literas, quibus rationibus in hoc mortalitatis pelago, cœleſtẽ ſibi patriam demereri poſſet. Ioannes inde filiam ſuam Margaretam, virginem egregia forma, nuptum dedit Henrico Lucemburgenſium Comiti, eius Henrici filio, qui in pugna fortiter occubuit, nõ procul ab arce Weronc. Iunior hic Henricus, poſtea factus Romanorũ Imperator, in Italiam tranſcendit.

De nuptijs filiæ Anglorum regis, & morte Ioannis ducis. CAP. XLIX.

HAVD multo poſt celebratæ magno apparatu nuptiæ Anglorum Regis filiæ. Ad quas Ioannes quoque profectus cum pulcherrimo equitatu, incredibili omnium lætitia excipitur. Per eos dies, vt in publico gaudio fieri ſolet, concurſum eſt haſtis. In quo certamine Dux idem, dextro an læuo brachio incertum eſt, lethale vulnus accepit, ex quo paucis poſt diebus, vita deceſſit. Cuius morte vulgata, maior quàm credi poſſit, luctus totam Brabantiam occupauit. Egerat enim clementẽ, pium, & beneficum Principem. Cuius defuncti corpus aduectum Bruxellam ſepelitur in æde ſacra Minoritarum, qui per ea tempora viri erant multum Chriſto dediti, non conuiuantes, non ſcortantes, neque miſcentes ſe humanis negotiis.

DE

DE IOANNE SECVNDO
Duce, & matrimonio eius.
CAP. L.

PATRE mortuo, Ioannes ſecundus Principatum adeptus, filiam regis Anglorum Eduardi primi in matrimonium accepit. Huic nomen erat Margaretæ, ex qua genitus illi filius. Luculentum illud in arce Vuerenſi deambulatorium (vulgus *aulam* dicit) huius Principis eſt opus.

De bello regis Gallorum aduerſus Flandros.
CAP. LI.

IN hunc Principatum incidit, atrox bellum, quod Philippus, huius nominis quartus, Rex Galliarum geſſit aduerſus Flandriæ populos. Cauſa belli fuit, quod Guido eius terræ Princeps, filiam Philippam, quam de ſacro fonte leuauerat Gallus, filio Eduardi regis Anglorum nuptum dare ſtatuiſſet. Agebat ea tum in Galliis apud Regem ſuſceptorem ſuum. Is igitur cum coniuge, Proceribus, & manu valida ingreſſus Flandrorum fines, complura oppida expugnat: ac paucis inde diebus, totam Flandriam in ſuam poteſtatem redegit, capto prius Guidone cum filijs duobus. Flandriæ ſic domitæ atque ſubactæ, præficit Comitem Iacobum quendam Simpolium. Cuius tyrannidem pertæſi primum Brugenſes, deinde ceteri omnes rebellarunt. Brugas venerat Comes, animaduerſurus in quoſdam, qui grauiter, vt illi videbatur, deliquiſſent, quum ſubitò ad arma conſurgens multitudo penè omnes occidit. Comes ægrè cum paucis

euaſit.

euaſit. Nec multo pòſt apud Regem queſtus de vi illata effecit, etiam vt ex toto ſuo Regno ille ad euertendam Flandriam numeroſiſſimum conſcripſerit exercitum, cui præfecit Comitem Artheſiæ, virum acri ingenio & gloria militari florentem. Peruenit is cum omnibus copiis in agrum Cortracinum, ſperans fore vt breui omnia eius terræ oppida caperet. Sed vt in ceteris rebus,ita in bello maximè ſolet variare Fortuna: Duces exercitus Flandrorum, ſuos hortati, vt pro ſe, pro coniugibus, pro liberis, & bonis ſuis omnibus fortiter dimicarent, cum hoſte confligunt. Fit atrox prælium. Flandrica gens pro libertate, pro aris & focis dimicans, aut moriendũ putat, aut vincendũ. Ijs erat iniunctum, vt initio pugnæ fuſtibus & haſtilibus maioribus Gallorum equos occiderent: quod cùm ſtrenuè faciunt, adepti ſunt victoriam: magna vis Gallorum perempta eſt. Quidam tradunt hîc periiſſe totãm ferè nobilitatem Gallici Regni. Secundùm hanc pugnam Flandri multa loca recuperauerunt, quæ antea Gallus ademerat.

IOANNES II. IOANNIS I. F. DVX BRAB.

De reditu Gallorum in Flandriam & prælijs cum eadem gente.
CAP. LII.

EST non multo poſt cum nouis copiis Philippus in Flandriam reuerſus, vbi circa Inſulas oppidum dimicatur, pluresque momento temporis vtrinque cæſi ſunt. Rurſus eodem ferè loco à prima luce ad veſperam in acie cõtinuit Flandrum Gallus, ita futurum ſperans, vt in mediis caloribus æſtatis hoſtem ſtando pugnandoque feſſum vinceret. Interim commiſſo prælio multo atrociori quàm pro numero dimicantium, plurimi ſunt in vtroq; exercitu occiſi, noctis interuẽtus pugnã diremit. Inde Flãdris aliis aliò ſe recipientibus, vt aquæ potu ſedarent contractam labore ſitim, Gallus ſuos in equis manere iuſſos, nocte concubia eduxit. Hic manum vnam Flandrorum adortus ſuperior fuit. Cæſus in ea pugna Guilhelmus Iuliacenſis, quem Flandri aduerſus Gallicas acies ſibi Ducem elegerant. Hoc ſucceſſu Philippus elatior factus, obſedit Inſulas, adducto ſecum Guidone Comite, quem captiuum habebat. Quãdiu tenuerit obſidio, & quoties oppugnare vrbem ſit adortus non traditur. Quidam ſcribunt ea conditione pacem factam, vt Gallus tantiſper oppidum Inſulenſe & alia quędam loca ſibi ſeruaret, donec ſtatutum eſſet vnde quotannis pactam ex Flandria pecuniam reciperet. Ita dimiſſus Guido, ſuis omnibus rediit multum expectatus, ſed breuis hæc fuit lætitia. Nam paulo pòſt deceſſit admodum ſenex.

De motu ciuili Mechliniæ & Bruxellæ. CAP. LIII.

VARIIS inde motibus agitata Mechlinia, propter ſibi ademptas libertates vendendi ſalis ac piſcium: & quoniam Imperatoris Henrici Lucenburgenſis fauore Hantuerpia his ipſis poſtea frueretur commodis, maximo eius vrbis odio Mechlinienſis flagrabat ciuitas. Auxit malum, quòd Ioanni ad obſidendam Mechliniã, quę priùs portas clauſerat veniẽti, Hãtuerpienſes tulerint ſuppetias. Exiit hæc obſidio in aliquot ſeptimanas, per occaſionem. Interim egreſſi Mechliniani ſubitò Hantuerpienſium inuadunt aciem, arriſitque huic Fortunæ conatui. Nam & hoſtes

cæſi

cæſi magno numero, & qui exierant, ad oppidum rediere, vix paucis amiſſis. Cùm igitur pergerent hunc in modum rebellare, Dux edicto prohibuit, ne quis vſquam illos commeatu imparti-ret: capitale futurum ſi quiſpiam hoc tentaſſet. Sed nec ita qui-dem ſubigi potuêre, antequam ad fluuium Schaldam haud longè ab arce Reperamunda cum hoſte congreſſi prælio ſuperantur. Tum demum ſupplices ipſi, portarum claues Duci tradunt. Qui-bus acceptis ille partem murorum diruit, habebatque in animo totam vrbem nudare munimentis. Sed accepta grandi pecunia deſtitit. Eiſdemque ferè temporibus eſt & Bruxellæ tumultua-tum, ſed multò quàm Mechliniæ periculoſiùs. Fabri, textores, ſu-tores, tabernarij, atque omnis illa fæx ciuitatis eo inſaniæ prolapſa eſt, vt quorundam primorum ædes diruerit, non pauci ex ditiori-bus metu vrbe exceſſerant. Princeps eadem diſcordia conturba-tus, Viluordiæ (quod oppidulum diſtat Bruxella noſtratibus mi-liaribus duabus) ſe continebat cum præſidio. Effuſi quodam die Bruxellenſes, venerunt in agrum Viluordienſem: quod videntes quidam dixêre in hoc veniſſe, vt à Duce veniam pro rebellione peterent: aliis viſi ſunt hoſtilia omnia minari, poſteaquam armati & erectis ſignis veniſſent. Dux igitur cum paucis obuiam egreſ-ſus dimicat. Illi ſubito hoſtis occurſu, vix incepto prælio, in fugã vertuntur, quâ perculſa Bruxellenſium ciuitas deditionem fecit.

De morte Ducis Ioannis. CAP. LIIII.

HIc Ioannes Secundus poſt nouendecim Principatus annos periit Vueræ, innato veſicæ calculo. Sepultus Bruxellæ in templo S. Gudulæ Virginis. Nullus Principum ſic abhorruit à bellis gerendis, quæ tamen ſi effugere non poſſet, maximo geſſit animo.

DE IOANNE TERTIO,

Et quibuſdam alijs. CAP. LV.

An. 1312. BONO patri bonus ſucceſſit filius tertius Ioannes, natus annos duntaxat duodecim. Cuius initia Principatus multum turbulenta fuere, nam propter æs alienum quod maiores eius, pater & auus gerendis aſſiduè bellis conflauerant, detinebantur paſſim negociatores, quod non modò priuatum, ſed & publicum erat incommodum. Repperit tandem huic malo remedium humana induſtria. Sunt enim polliciti mercatores ſi Dux permitteret, ſe quicquid deberetur adnumeraturos ſingulis è ſua pecunia. Quod vbi eſt factum, licuit ſtatim vnicuique quò vellet, citra vllum vitæ aut bonorum diſcrimen proficiſci.

De pluuia decem menſium, & caritate annonæ, & peſtilentia, & Cometa.

CAP. LVI.

1315. IN ſequenti anno, qui fuit ſalutis noſtræ M.CCC.XV. Brabantia & finitimæ regiones afflictæ ſunt maximis malis. Poſt Calendas Maias orta pluuia, quæ menſes durauit plus minus decem. Ex qua intemperie, cùm in agris neque frumentum neque alia homini & pecudibus neceſſaria matureſcere poſſent, ſumma rerum omnium caritate non vno loco cœptum eſt laborari. Quæ caritas progreſſu temporis adeò inualuit, vt quidam prodiderint poſt homines natos maiorem non fuiſſe. Mendici in viis, in portis, pro templorum foribus, inedia efflabant animas. Hanc annonam ſecuta eſt tanta peſtilentiæ vaſtitas, vt quotidie in ſingulis penè oppidis ſexageni, ſeptuageníve homines efferrētur: quorum alij ſexta die, alij tertia, multi ſecūda, nonnulli ſtatim in ipſo morbi aduentu extinguebantur. Multitudo omnis perterrita, in montes, ſyluas, & loca deuia fugiens, vacuis errabat in agris, alij in templis diuorum aris affixi, diuinam implorabāt opem. Hic filios, ille parentem lugebat ademptū: alius fratrē, alius ſororē deſiderabat. Explicari oratione non poteſt, quāta fuerit eius tēporis calamitas, qui gemitus, quæ lamentationes nocturnæ diurnæque. Per eadem ferè tempora obſeruatus eſt in cœlo Cometes diro aſpectu, magna luce radios ſuos emittēs. Vulgo putatur hoc prodigij ſūmis Principibus exitiū, aut bellū, aut peſtilentiā aliquā populo protēdere.

IOAN. III. IOANNIS II. F. DVX BRAB

De bello aduerſus Valkenburgenſes. CAP. LVII.

IOANNES bellum ſuſcepit aduerſus Raynoutum Valkenburgenſem, ob affectos incõmodo Traiectenſes ad Moſam: perductoq; in agrũ Valkenburgenſem exercitu, obſedit florẽtem ac bene munitam vrbem Sitterium. huc accolæ omnes pecuniam, aliaque bona ſua, vt in locum tutiſſimum deportauerãt. Et intus præſidium erat militare, Duceſq; non pœnitẽdi, quorum opera & virtute ſemel à iuuenibus repulſus hoſtis in caſtra redijt. Ad poſtremum tamen vrbs dedita eſt, quam deditionem ſequuti Harlenſes vicini, venêre & ipſi in Ducis poteſtatem. His peractis, copiæ in Brabantiam reductæ ſunt. Breui poſt inter Ioannem & Raynoutum pax compoſita non diu tenuit. Rurſus iniuria & damno affectis Traiectenſibus, inuenio poſt longas controuerſias Raynoutum Louanij cuſtoditum aliquandiu, ſed libera cuſtodia. Vixit hac tempeſtate vir ingenio & arte medendi eminens *Ioannes Mandeuilius*, patria Anglus, qui toto ferè terrarum orbe peragrato, tribus eam linguis peregrinationem conſcripſit.

De bello inter Flandriæ Comitem & Brabantiæ Ducem. CAP. LVIII.

LEODINVS Antiſtes quod iuris habere putabatur in Mechlinienſis oppidi Principatu, vendiderat Ludouico Flandrorum Comiti. Huic cùm parêre nollent ciues, & legationẽ miſiſſent ad Brabantiæ Ducem vna ex parte Principem vrbis, Ludouicus occupatis omnibus bonis, quæ Mechlinienſium erant in Flãdria, bellum Ioanni, qui armis defenſurus illos videbatur, indixit. Cum Flandro cõſpirauerant quindecim alij Principes: qui diuerſis locis Brabantiam ingreſſi,

ingreſſi, latè omnia ferro & igni vaſtauerunt. Totos decem menſes nihil eorum quæ ad corporis alimoniam pertinent, importari potuit: ſic omnes clauſerat aditus hoſtis. Brabãti viciſſim Flandricũ agrum incurſantes, vniuerſam terrã, quę inter Aloſtum & Teneræmondam eſt, fœdè populati ſunt, abactis boum, equorumque armentis. Contigit poſtea vt quingenti ex Flandria delecti equites, in Brabantiæ fines ſe receperint, Bruxellam, vt dicebantur, obſeſſuri: quo audito, viginti ſex viri nobiles cum armatis ciuibus nocturno tempore egreſſi conſederunt, quà Flandris iter faciendum erat. Hic bene gerendæ rei occaſionem adepti, inuadũt hoſtium aciem. Fit inde atrox pugna, ſed vicit Brabantus: capti centum & quinquaginta Flãdri, Bruxellã adducti ſunt ad Ducẽ, quos ille partim Vuerã, partim Louaniũ cuſtodiẽdos miſit.

De incendio Mechliniæ, & peſtilentia diuerſis locis. CAP. LIX.

IN hunc principatum incidit oppidi Mechlinienſis conflagratio miſerabilis: Arſerunt inſulæ complures, & domus illuſtrium, & quicquid viſendum ac memorabile tum habebat hæc ciuitas. Eſt inde pluribus locis peſtilentia laboratum, quâ multa hominum millia abſumpta traduntur.

De filijs Ioannis Ducis & filia, & morte Ducis. CAP. LX.

IOANNIS huius tres filij, Henricus, Godefridus, & Ioannes maximus natu, omnes ſine liberis extincti ſunt. Filia eius Ioanna ceteris filiabus annoſior, defuncto priore marito ſuo Guilielmo, Hannoniæ atque Hollandiæ Comite, nupſit Wenſelao Ioannis Bohemiæ regis filio. Hoc ita curauerat pater, futurum ſperans, vt amicitia magnorũ Principum, quibus ſanguine iunctus erat Wenſelaus, longam ſuis relinqueret pacem: quod non ita euenit. Ioannes haud multo poſt ex humanis deceſſit, anno Principatus quadrageſimo tertio, à Chriſti ortu M. CCC. LV. præcedaneis ferijs Diui Nicolai. Nobilitas mœrore affecta, corpus defuncti in Monaſterio, quod noſtra lingua *Vileer*, ſepulcro multis cum lacrymis intulit. Amiſerat enim principem modeſtum, iuſti tenacem, & Reipublicæ gerendæ maximè idoneum. *obijt Fura.*

DE

DE WENSELAO DVCE,

Et motu ciuili apud Louanium. CAP. LXI.

POST obitum ſoceri Wenſelaus Principatum ſuſcepit, quo imperante Louanium bis in motu fuit. Primum, quia Præfectus vrbis quendam in vinculis detineret, quem Senatus inſontem iudicauerat: piſcatorio is officio quæſtũ faciebat. Qui quum die quodam piſcium vim conueheret, haud longè à Louanio hærentem fortè in luto rhedam educere non potuit. Acceptum igitur ex circumiacẽtibus paſcuis equum adiunxit, atque ita eduxit. Poſt equo dimiſſo & in paſcua reducto, ingreſſus Louanium, capitur à Præfecto, obiicitur ei quod equum illum furto abduxiſſet. Multum hinc eſt ortum mali. Pars ciuium ſecuti Præfectũ (erat illi nomẽ Petro Coterelio) in domum ciuicam irruentes, Patrum primores captos, in arcẽ quæ loco vrbis editiſſimo viſitur ad muros, perduxere. Hinc plebeis Magiſtratibus creatis, Petrus fecit pro ſua lidibine omnia. Plus bienniũ durauit hic tumultus, quum facta pace & ad regimen oppidi rurſus aſſumptis nobilibus, qui toto eo tempore in arce captiui manſerãt, Duci multa ſunt millia ex ærario adnumerata, qui & durante motu haud ſemel à Coterelio pecunia corruptus fuerat. Nõnulli tradũt huius parte pecuniæ ab eo extructã arcẽ Viluordianã, quæ nunc ſitu & opere eſt munitiſſima. De altero motu ac diſcordia eiuſdẽ populi ſuo loco dicetur.

De bello aduerſus Iuliacenſes, & captiuitate Wenſelai. CAP. LXII.

BELLVM geſſit poſtea cum Guilielmo Iuliacenſium Marchione, ob exutos pecunia negotiatores Brabantos, qui per terram Iuliacenſem iter fecerant. Congreſſæ igitur acies maximo ardore conflixerunt. Initio pugnæ confoſſus iaculo Gelriæ Princeps, ex acie deportatur mortuus. Brabanti victores hoſte fugato, quum nihil metuerẽt amplius, cibo ac potu refectis corporibus, ſomno opprimuntur, oppreſſos ac altũ dormientes ſubitò adorti hoſtes interficiũt. Dux ipſe cũ aliquãdiu ſe ſtrenuè defendiſſet, capitur cũ pleriſque Proceribus. Nũciauit hoc fama vxori, quæ nõ dici poteſt quantũ ex ea re dolorẽ animo cõceperit. Audiuit & Carolus Cæſar, huius nominis quartus, fratrẽ ſuum captiuum eſſe. Quamobrẽ conuocatis Imperij Principibus, agere cœpit de Guilielmo, qui captũ tenebat Wenſelaum, per iuris ſententiã bonis priuando. Qua re territus Iuliacenſis, illũ cuſtodia dimiſit, retentis adhuc Proceribus. Quos vt redimeret Princeps, ingentem exegit à ſuis pecuniam, qua impetrata & ceteris compoſitis rebus, in aliquot deinde annos à bellis quieuit.

WENCESLAVS ET IOANNA IOANNIS III. F.[a]

De Caroli Bohemi Cæſaris aduentu in Brabantiam. CAP. LXIII.

INTEREA Carolum Bohemum Cæſarem, germanum ſuum in Brabantiam venientem, multâ lætitiâ & gratulatione Wenſelaus excepit, prandiis ac cœnis exhibitis ſumptuoſiſſimis: interim nullo non ludorum genere in eius honorem edito. Diſcedentem poſt aliquot dies in Galliam vſque deduxit, inter valedicendum proſpera & ſecunda omnia precatus, Bruxellam rediit.

De alia diſcordia ciuium Louanij. CAP. LXIIII.

PECVNIÆ exactio, cuius mentionem feci, cauſa fuit motus noui apud Louanium, plebs conſpirans aduerſus Primores, omnem mutauit regiminis formam, ex ſuo corpore creatis Magiſtratibus. In quo ſtatu propè exacto triennio, Bruxellæ occiditur inteſtinæ huius diſcordiæ princeps, quum ad conuentum ab Duce indictum eo veniſſet. Auctor cædis fuit Ioannes Caiſterius vir nobilis, qui metu vulgi Louanio profugerat. His igitur accenſa multitudo in Curiam venit, Primores numero ſexdecim (vt quidam tradunt) feneſtris eiectos alij foris manentes infeſtis haſtis excepêre, ceteri ſine veniâ, ſine miſericordiâ, ſine reſpectu interfecti ſunt. Hanc ſæuitiam pertæſus Wenſelaus, copias Louanio admouit, vt vrbe capta ciuilis motus auctores ſupplicio afficeret. Poſt ſeptem verò hebdomadas in vrbem quam expugnare non poterat, cum paucis admiſſus, principes ſeditionis in exilium eiecit. Vnus clari nominis Ioannes Suarterius, qui & ipſe plebem concitauerat, gladio ſubiectus eſt.

De morte Wenſelai, & eodem caſo matris vtero. CAP. LXV.

HINC Bruxellam Dux reuerſus cùm aliquandiu ſpectaculis, equorum certaminibus, venatu & pila, qua optimè luſiſſe traditur, atque aliis luſibus ſe recreaſſet, Lucenburgum proficiſcitur, vbi non multo pòſt obiit: ſepultus in Oryualenſi Monaſterio, quod illis in locis antea conditum, ipſe quoque prouentibus annuis ditauit. Inuenio hunc cæſum fuiſſe matris vtero, quæ nec vllum inde acceperit corporis incommodum.

De luctu vxoris eius, & bello quod aduerſus Gelriæ Ducem geſſit poſt obitum mariti. CAP. LXVI.

BRVXELLÆ agenti Ioannæ renũciatum eſt de obitu coniugis ſui Wenſelai: quem vt in vita multum amauerat, ita ſibi ereptum atq; ſublatum diu multumq́ue luxit: in tam graui vulnere dolorem haud facilè poſitura, niſi patriæ ſua operâ & ſtudio opus eſſe vidiſſet. Itaque gubernandi onere ſuſcepto, multa prudẽter, multaq́ue gnauiter egit. Indictum ſibi à Principe Gelriæ bellum ita geſſit, vt quum ille congredi non auderet, victrix abierit. Cauſa bello prætenſa, quod Buſcumducenſium Pręfectus quendam ex Gelrij Ducis familia parricidij conuictum gladio ſubieciſſet. Fato ac naturæ conceſſit hæc mulier nobiliſſima, humanæ ſalutis anno M. CCCC. VI.

ANTONIVS PHILIPPI

Burgundiæ Principis filius, quomodo ad Brabantiæ Principatum peruenerit.

CAP. LXVII.

NVNC videamus qua via & modo, ad Brabantiæ Principatum peruenerit Antonius, qui poſt obitum Ioannæ adminiſtrauit. Ioanna tertii Ioannis Brabantiæ Principis filia, vxor Ducis Wenſelai, ſororem habuit Margaretam: quæ nupta Comiti Flandriæ Ludouico, filiam illi peperit ſui nominis. Hæc vnum experta matrimonium, datur poſtea Philippo Audaci Burgundię Principi, filio Ioannis Francię regis cognomento Boni. Is igitur Philippus ex hac vxore filios tulit, Ioannem, Antonium, & Philippum. Ioanni vtpote natu maximo Burgundiæ Principatum reliquit. Antonius qui inter Ioannem & Philippum medius erat filius, curante id patre, ſufficitur in Brabantiæ Ducatu magnæ materteræ ſuæ Ioannæ, quæ ſine liberis defuncta erat.

De his quæ initio principatus fecerit Antonius. CAP. LXVIII.

ANTONII patre Philippo Burgundionum Principe geniti maternum ſimul ac paternum genus ab Regibus ortum. Hic à ſuſcepto Brabantiæ principatu, acerrimus extitit punitor hominum ſceleratorum, præcipuè parricidarum, & qui pauperes opprimerent. Floruit, & in optimo ſtatu fuit res Brabantica ſub hoc Principe tam ſtudioſo æquitatis: qua ſublata è medio ſtare non poteſt hominum ſocietas.

De matrimonio eius & liberis. CAP. LXIX.

IN matrimonium accepit Ioannam Simpoliam, in qua muliere cum forma excellenti ac generis claritudine, probitas morum ex æquo certauit. Liberos habuit ex hac coniuge Ioannem & Philippum filios, & filiam, quæ iuuenis deceſſit. Anno gubernationis Brabanticæ primo, vxorem ex valetudine amiſit: quam cùm vnicè ac perſeueranter viuam dilexiſſet, etiam defunctam honorificentiſſimè extulit. Corpus Vueram deportatum atque ibi loci ſepultum.

ANTONIVS BRABANTIÆ DVX.

De duobus illuſtribus viris & eximijs Theologis. CAP. LXX.

APVD Pariſios eadem tempeſtate claruerunt eximij duo Theologiæ Profeſſores, *Petrus ab Aliaco*, poſtea factus Antiſtes Cameracenſis & Cardinalis. Alter *Ioannes* cognomēto *Gerſon*, eius ſcholæ Cancellarius, vtriuſque ſtudiorum piè ac vtiliter edita monumenta ad poſteros manarunt. Per idem tēpus apparuit ſtella crinita, inuſitata magnitudine, prodigiū id portēdit cædē Ludouici Ducis Aurelianenſis: bellū Leodinum, quæ breui poſt ſecuta ſunt mala.

De motu exorto apud Leodinos. CAP. LXXI.

TOTA Leodienſium regio maximis de hinc motibus obnoxia fuit, ob duos electos Antiſtites. Traiectū ad Moſam vbi agebat electus alter bis obſeſſum à Leodinis. Poſterior obſidio hebdomadas ſexdecim tenuit. Non multo pòſt magnorum Principum armis ac viribus adiutus, electus qui Traiecti erat, Ioannes à Beyeris contra Leodinos egreſſus, magno eos prælio ſuperauit, cæſis quadraginta millibus, & in his Theoderico Perweſio, quem, altero deiecto, illi ad Epiſcopatus dignitatem prouehere ſunt conati. Victor Ioannes Leodium ingreditur, ſumpto de his ſupplicio qui partis aduerſæ fuerant.

De matrimonio eius & dote. CAP. LXXII.

DVXIT poſtea Antonius vxorem Elizabetam, & hanc excellentiſſima forma mulierem. Bruxellæ pompa & apparatu planè regali, in ducaria domo celebratæ nuptiæ: Dotis nomine accepto Lucenburgenſi ducatu, Antonius cum valido exercitu agrum eius gentis ingreſſus, eos qui parere

parere nouo principi recuſarent, breui ad obſequium redegit, partim bombardarum ictibus diſturbatis caſtellis, partim armata manu captis, aut igni abſumptis. Item cæſis magna copia Ducibus.

De virtutibus eius in bello, & Sigiſmundo Rege Romanorum.

CAP. LXXIII.

HIc Antonius vir acer fuit ac ſtrenuus, in excitando milite ad pugnã, nulli ſecundus, & hoſtium nullis copiis vnquam deterritus, prælium primus inibat, victis indulgens ſi veniam petiſſent, in omni re agenda ſolers, & labore infatigabilis erat. Poſt domitos atque ſubactos Lucenburgenſes Aquiſgranũ venit cum decem millibus equitũ. Sigiſmundus Rex Romanus, vbi corona de more donatus, aliquot manſit hebdomadas, Antonij Brabantiæ Principis congreſſum operiens. Qui quum non veniret (amici enim diſſuadebant) ex Aquiſgrano Coloniam Sigiſmundus proficiſcitur. De quo Principe illud in primis dignũ memoriâ, quòd ipſe ſtudio Latinæ linguæ deditus, ſæpe grauiter accuſauerit Germaniæ Principes, qui ſermonẽ Latinum odiſſent, aut linguæ pulcherrimæ Gallicum, aut aliud quoduis idioma præferrent.

De cæde Antonij. CAP. LXXIIII.

ANNO à Chriſto nato M. CCCC. XV. Angli, neſcio quam belli cauſam aduerſus Gallum prætendentes, cum valida manu egreſſi, iuxta Morinum conſederunt, nec multo pòſt cum hoſte circa Blangium (viculus hic eſt non longè à Morino diſſitus) pugnatum vtrinque cruento quidem Marte, ſed à Gallis multo magis. Perijt hoc congreſſu cum multis alijs nobiliſſimis viris Antonius Brabantiæ Dux, qui Gallorum Regi auxilio venerat, alios in poteſtatem redactos, victor Anglus crudeliter necauit. Antonij corpus tertio die repertum inter iacentium cadauera, deportatur: exceptum primo honorificè à Tornacenſium Epiſcopo, inde Bruxellam delatum, ponitur in templo Diuæ Gudulæ ſacro. Hic celebratis de more exequiis, non ſine grauiſſimo totius aulici ordinis & patriæ dolore ac lachrymis auehitur Vueram, vbi ſepulturæ datum eſt, iuxta monumentum prioris coniugis Ioannæ Simpoliæ, cuius alio fecimus loco mentionem. 1415.

DE IOANNE PRINCIPE *Brabantiæ, & coniugio eius.* CAP. LXXV.

DVo ſuperſtites liberi Antonio fuere, Ioannes natu maior, tamen annos dũtaxat natus tredecim, Brabantiæ Principatum adiit. Annum agens ſextũ decimum, vxorem accepit Iacobam filiam ducis Guilielmi à Beyeris, Comitis Hannoniæ & Hollandiæ. Fuit aliquandiu inter eos mutuus amor. Euenit poſtea diſceſſio, cuius inuenio cauſam fuiſſe, quod Proceres qui marito adhuc iuueni præerãt, ſuo arbitrio mutata omni regiminis forma, & ſummotis, quibus ab ineunte ætate mulier aſſueuerat, pediſſequis, alias illi & ignotas dederint. Quod, quã iniquo tulerit animo, ſatis inde colligi poteſt, quod ſub id tempus in Angliam traiiciens, illic viuo adhuc Ioanne, Duci cuidã Glouceſtrio nupſerit, fratri eius qui tum in inſula regnabat.

De aduentu Glouceſtrij cum exercitibus in Hannoniam. CAP. LXXVI.

TOT inde ſunt orta diſſidia, tot ſequuta certamina, varioq; euentu depugnata. Glouceſtrius contracto in Anglia exercitu, Caletum peruenit cum Iacoba. Inde ad occupandam vxoris nomine Hannoniam proficiſcitur. Et multa iam loca ſibi ſubiecerat, quum Ioannes Dux Brabantiæ veritus ne ſimili caſu Hollandiam quoque & Selandiam amitteret, vndique amicorum principum fide implorata, præfecit gubernandæ Brabantiæ fratrem ſuum Philippum; in rebus gerendis ſolertem, & laboribus infatigabilem virum. Ipſe inde profectus ab Hollandiæ, Phryſiæ, & Selandiæ populis ita excipitur, vt tam prompta humanitas & beneuolentia ſingularis efficere potuerint, vt animo æquiore tolerarct mala omnia, quibus vno tempore circumuallabatur.

IOANNES IIII. ANT. F. BRAB. DVX.

De incurſione hoſtium in Brabantiæ agrum.
CAP. LXXVII.

GLOVCESTRIVS vbi audiſſet in Brabanti fidem ceſſiſſe Hollãdiæ ac Phryſiæ ciuitates, ilico emiſit armatam manum: quæ in Brabanticum agrum tumultuosè effuſa, in miſeros agricolas, nullũ ferè crudelitatis genus non exercuit. Violata templa, per omnẽ ſexum euagata cædes, ad ſtuprum raptæ virgines. Facti his de rebus certiores, qui primaria poteſtate in Brabantia gubernabãt, Ducis permiſſu Niuellas cum inſtructo ad hoſtium motus inhibendos exercitu miſerunt Principem Weſmalium, & Ioannem Glimes cognomento, qui ſtrenuè defenſis finibus, interim ſæpius leuia quædam prælia cum hoſte commiſerunt.

De victoria aduerſus Glouceſtrium apud Braniam Comitis.
CAP. LXXVIII.

FIRMAVERAT Glouceſtrius militari præſidio Braniam Comitis (ita enim vulgo nominant id oppidulum) vnde miles ſubinde excurrens, Brabanticum agrum ferro flammaque fœdabat. Itaque die quodam, Weſmalius & aliquot alij cum ſuis copijs ad Braniæ muros acceſſerè. Quod videntes Angli, qui locum præſidio obtinebant, plenis repentè portis effunduntur: vix tentato prælio, ſimulat fugam Brabantus, donec longiùs ab oppido extractã videt Anglorum aciem: hic circumacto celeriter agmine, in hoſtẽ reuertitur, fuitq; id prælium multo prioribus atrocius. Multi quidẽ Angli cœſi ſunt, multi grauiter vulnerati, multi etiam capti. Cæteri in vrbem trepidi ſeſe recipiunt.

Obſidio

Obſidio Braniæ, & eiuſdem deditio. CAP. LXXIX.

NON multis inde diebus interiectis, tota Brabantia in Anglos arma induit. Ab Traiectenſibus ad Moſam, à Philippo Burgundionum Principe, qui nepos erat Ducis Ioannis, ab Tornacenſibus auxiliares copiæ adfuerunt. Exercitu luſtrato, recenſa traduntur, præter Burgundi & Tornacenſium appendices, millia hominum ſexaginta. Cum his viribus Ducis frater Philippus, rei bellicæ vir ſcientiſſimus, Braniam circunſedit, quum omnia prius circa vrbem populatione & ignibus afflixiſſet. Iam compluſculos dies obſidio tenuerat, quum propiùs accedens oppugnare oppidum eſt adortus, & ſi opere ac natura egregiè munitum: ſtrenuè autem ſe defendentibus Anglis, plurimi è noſtris muro deiecti, periêre. Noctis interuentus prælium diremit. Poſtridie ab his qui intus erant pax fruſtra tentata eſt: recurrere ad arma cupientibus Brabantis. Et iam atrocior fuiſſet hoſtem adorta oppugnatio, niſi vltrò poſitis armis ſe dedidiſſet. Ita redactum in ſuam poteſtatem oppidum Philippus incendio abſumpſit. Ex Branienſibus, qui fuerant defectionis ad Glouceſtrium autores, alios laqueo necauit, alios gladio ſubiecit.

Eiectus Hannoniâ Glouceſtrius. CAP. LXXX.

DELETÆ atque euerſæ Braniæ famâ perculſæ Hannonienſiũ vrbes aliquot, ſtatim mutatis animis, Glouceſtrium eiecêre. Quo facto in gratiam ſunt à Brabanto recepti. Poſt tam lætam victoriam egreditur cum ſuis Philippus ad reliqua Hannoniæ oppida recuperanda: ſed maximo niuium caſu, & continenti pluuia repulſus in itinere ſubſtitit. A Glouceſtrio venit interim legatus, nuncians mox ad-

futurum illum,vt cum Philippi copiis dimicet: verùm expectatus quadriduum totum,non venit. Haud multo pòſt abeuntem Brabantum, inſequuta eſt alia manus Anglorum,vt ſic improuiſum opprimeret. Non eſt tamen hoc loco dimicatum,fugientibus Anglis,quum primum vidiſſent hoſtem egregiè ad pugnam inſtructum.

Iacoba ex Hannonia Gandauum deuecta. CAP. LXXXI.

1425. ANNO Dominicæ natiuitatis M. CCCC. XXV. Ioannes Brabantiæ Dux obſedit Bergas in Hannonia,vbi tunc temporis Iacoba cum ſuis manebat. Adhuc tenente obſidione Philippus Burgundiæ Princeps venit Duacum, vbi colloquutus cum Ioanne Principe, conſilium dedit, vt auctor & cauſa belli totius Iacoba in Burgundiam aueheretur, donec Rom. Pont. decreto ad maritum ſuum ipſa redire cogeretur. Senſit agi inter Principes mulier de ſe traducenda. Veniens igitur in exercitum Ducis, Engelbertum Naſſauium lacrymantibus oculis rogat,vt is apud Ioannem Principem efficiat,vt ſibi in oppido aliquo,aut arce Brabantiæ liceat manere: quod non impetrauit. Deuecta Gandauum, Valenſenas Dux ingreſſus, magno ciuium fauore & officiorum frequentiâ accipitur. Miſit poſtea Bergas Hanoniæ duos è Proceribus, qui ſuo nomine & eius vrbis acciperent Principatum.

De prælio memorabili in Zelandia, & quibuſdam alijs. CAP. LXXXII.

1425. EODEM anno, menſe Iulio, allatum eſt Glouceſtrio ad reparandum bellum, promiſſa ab Anglis octies centum millia aureorum,ad hæc XX. millia armatorum peditum.

ditum. Promiſiſſe ferebatur & Scotus auxiliares copias. Itaque rebus aliis omiſſis dux Brabantus, Hannoniæ vrbes & arces, validis firmat prę ſidiis, ſimul ad cognatum ſuum Burgundiæ Principem literas dedit, quibus ille certior factus, Glouceſtrium Ducem totis viribus bellum renouare, Ioanni reſcripſit adfuturum ſe cum exercitu, ſi quid Anglus hoſtile fuiſſet molitus. Ioannes quum ſe videret non ſufficere tot gubernandis Prouincijs, Burgundum Hannoniæ præfecit & Selandiæ. Per idem tempus Iacoba clanculum ſe Gandauo ſubduxit in Hollandiam: vbi quum facilè eius terræ nobiles viros aliquot & nonnulla etiam oppida ad ſui obſequium retraxiſſet, intellecta re Glouceſtrius, miſit ex Anglia claſſem: in Hollandiam ductu Principis cuiuſdã Filuuaterij, qua claſſe defenderet ſe & ſuos Iacoba. Non multo interiecto tempore, quum Dux Burgundiæ Philippus, quem Ioannes Hollandiæ præfecerat, audiſſet in Selandiam appli-cuiſſe naues Anglorum ad inſulam expugnandam, noctes dieſque itinere continuato accurrit cum manu validiſſima. Hic totis viribus vterque Dux in aciem deſcendit. Fuit ab initio anceps certamen: ad poſtremum Burgundus egregiè vicit, cæſis tribus Anglorum millibus, ex omni ætatis flore ſelectis. Commiſſum eſt prælium hoc memorabile in agro pagi percelebris, qui noſtrate lingua dicitur Brouwers-hauen, ad annum ſalutis milleſimum, quadringenteſimum, XXV. 1425.
Paucis poſt diebus Romæ declaratum à Cardinalibus, Iacobam ſine iuſta cauſa feciſſe cum Ioanne diuortium. Quo accepto nũcio, Glouceſtrius aliam duxit vxorem. Iacobam tamen Ioannes non recepit, poſteaquam ſupremi ordinis Proceribus viſum eſt ad publicam quietem conducere, vt illa ad certum tempus ſeruaretur apud Sabaudiæ Ducem cognatum ſuum.

Conditum Louanij Gymnaſium. CAP. LXXXIII.

IOANNES tot bellis defunctus, quum eſſet omnis Religionis bonarumque artium vir amantiſſimus, Louanij Gymnaſium, viris vndique doctiſſimis accerſitis, inſtituit. Quidam ſcribunt eum rogatu Primorum ciuitatis hoc feciſſe, ne inteſtinis aliquot certaminibus diminuto ciuium & artificum numero, vrbs in poſterum deſerta maneret. A Martino Quinto, ea tempeſtate Romano Pontifice impetrata Priuilegia, quibus vſque in hodiernum diem vtitur hæc Schola. Initio conditi Gymnaſij licebat in omni genere diſciplinarum profiteri ac docere, præterquā in Theologiâ, ſed poſtea eſt impetratum, vt & huius ſtudij Profeſſores, in eadem Schola publicitùs docerent. Profeſſio inchoata eſt Calendis Septembribus, aut, vt quidam volunt, pridie Natalis Deiparæ, Anno incarnationis dominicæ,
An.1426. M. CCCC. XXVI.

Quibus incommodis Iacoba Hollandiam affecerit. CAP. LXXXIIII.

VNo extincto incendio plerunque naſcitur alterum. Manebat Schoonhouiæ oppido Hollandiæ Iacoba, quum & ſolertia quadam pertractis ad ſe Goudanis ciuibus armato milite nō parum affligeret eius terræ ciuitates, quæ aduerſæ partis erant. Iacobæ ſe adiunxerat Princeps Seuenberganus, & ipſe terra marique Hollando infeſtus. Quo audito, Burgundus reduxit ea in loca exercitum, ac Seuenberganos arctiſſimè obſedit, pecuniæ interim haud paruam ſummam promittens Seuenbergæ Principi ſi bello abſiſteret. Quod vbi conſtanter negaret ſe facturum, & iam propiùs vrbem conſideret cum copiis Burgundio, tandē ſe dedidère

didere Seuenbergani. Princeps, quo inuito hæc facta erat deditio, fugatus eſt.

De morbo Ioannis & morte: atque eluuione. CAP. LXXXV.

POST hæc Lyræ oppidulo Brabantiæ conuentus principum habitus, vbi confectis rebus, Ioannes cum fratre ſuo iuniore Philippo, Comite Simpolio, profectus Bruxellam verſus pridie Palmarum, antequam ad locum deſtinatum peruenire potuit, graui morbo implicatur. Poſtridie quàm rediit Bruxellam, nihil prius habuit, quàm accerſito ad ſe medico animæ, de contractis per totam vitam noxis Confeſſionem facere. Inde vbi, qua par eſt, veneratione, Corpus ac ſanguinem Domini cùm accepiſſet, paucis diebus mortem obiit ante Reſurrectionis feſtum, Anno à Chriſti regis ortu Milleſimo quadringenteſimo vigeſimo 1426.
ſexto, ætatis XXIIII. Conditorium optimi huius Principis viſitur Vuerę ante aram maximam in æde Ioanni Euangeliſtæ ſacrâ. Fuit Ioannes in rebus aduerſis omnino forti & infracto animo, iuſti & æqui tenax: nemo religionis ſtudioſior, nemo Dei amantior, nemo affabilior, nemo clemētior: tam munificus in pauperes, vt ij vno ore omnes Ioannem *pauperum patrem* appellauerint. Ioannis huius temporibus, anno Salutis Milleſimo CCCC. XXI. nocte quæ præceſſit 1421.
feſtum Elizabeth, vi tempeſtatis & aquarū violentiâ ruptis aggeribus in Hollandia pagi ſeptuaginta periêre. Sunt & in Phriſia, & Zelandia euerſæ domus ac villæ. Periit ingens quoque mortalium numerus. Fruſtra alij loca editiora camporum, alij turres ac tecta petebāt: —*Spumeus amnis Exijt: oppoſitasq́ue euicit gurgite moles: Fertur in arua furens cumulo: campóſque per omnes, Cum ſtabulis armenta trahit.*

DE PRIMO PHILIPPO *Brabantiæ Principe.* CAP. LXXXVI.

MORTVO Ioanne, frater eius Philippus gubernationem ſuſcepit. Antequam id fieret, cupidus viſendi Hieroſolymis ſepulchrum Dominicum, Romam proficiſcitur vt à Pontifice Maximo impetrata facultate, quamprimum quod in animo erat, conficeret. Pontifex non ignarus periculorum itineris, exarſerant enim bella quædam inter Cypri Regem, ac Turcam, non eſt paſſus Ducem abire. Sed apud ſe retentum aliquandiu, humaniſſimè habuit.

Viluordiæ conuentus, & alia quædam. CAP. LXXXVII.

REVERSVS ex Italia Princeps, Viluordiæ in Brabantia celebrem habuit conuentum, vbi ſumma cum prudentia Leges quaſdam à maioribus ſtatutas, ad vtilitatem communem ſuorum, retractandi auctor fuit. Aſciuitque ſibi Cancellarium Ioannem cognomento Boutium, qui vir erat grauis, prudens, & multis experimentis eruditus. Secundum hæc pagos, arces, & quæ alia ſuperiorum culpa Principum ad priuatos deciderant, recuperare ſtuduit. In hoc à ſingulis oppidis certa eſt pecuniæ ſumma Principi adnumerata. Ioanni Boutio adhuc viuo (ſed cui, vt opinor, ætas & valetudo ſuadebant otium) Princeps Louanij in ciuica domo, præſentibus ciuitatum Primoribus, dedit ſucceſſorem Ioannem Gyllaynum, patria Brabantum, qui antea fuerat Leodij Cancellarius. Viri huius prudentia ac ſtudio factum, vt pax altiſſima fuerit inter Philippum, & Leodinorum Antiſtitem.

Bellum Leodinorum cum Namurcenſibus. CAP. LXXXVIII.

SVB id tempus bello petiti Namurcenſes à Leodinis. Qui tranſportatis in territorium copijs, multas arces ceperunt, captas ſolo æquarunt, propter ademptos ſibi pagos aliquot. Mox & Bouinia eſt atrociter oppugnata. Quibus

auditis

PHILIPPVS ANT. F. DVX BRAB.

auditis Burgundionum Dux Philippus, eius ditionis proximus hæres, armatos emiſit, qui ex Namurco, velut arce quadam, ſæpius Leodienſem agrum incurſantes, multis eam gentem affecerunt incommodis. Eratque hic rerum ſtatus. Illis in locis quum Philippus Brabantiæ Princeps, nunc per literas, nunc per Legatos ad pacem finitimos hortaretur: quæ quum nullis rationibus ſarciri poſſet, menſium aliquot induciæ pactæ. Quibus retinentibus ſperabat ſe Brabantus ad æquas pacis conditiones vtroſque retracturum.

De futura coniuge & morte Philippi. CAP. LXXXIX.

MISIT poſtea è Proceribus Engelbertum Edingum, & Boutium Principem, cum trecentis equitibus, qui accerſerent ſibi deſponſam filiam Ludouici Regis Siciliæ: Iolentam nominatam inuenio. Erat ea ventura ad vrbem Remenſem, vbi tradita Summatibus à Principe miſſis in Brabantiam deduceretur. Interea Philippus graui morbo correptus, humanis deceſſit Louanij, quum rerũ potitus eſſet annos tres, menſes totidem. Hoc gubernante Philippo, tam horrendè mota & concuſſa eſt terra pluribus locis, vt vnquam alias hominum memoria. In Cathalonia hoc tremore viginti vrbes ſunt euerſæ.

Quomodo Brabantiæ Principatus ad PHILIPPVM BVRGVNDIAE *Ducem peruenerit: eiuſdem vxores & liberi.* CAP. XC.

SINE prole iam defunctis Antonij liberis, omne ius Principatus Brabantici deuolutum eſt ad Philippum Ioannis Burgundiæ Ducis filium. Is enim Ioannes Antonio fratri Iuniori hac lege Ducatum Brabantiæ ceſſerat, vt ſi vel ipſe Antonius vel eius liberi ſine hæredibus neceſſarijs decederent, ius rediret ad ſuum genus. Itaque Philippus patre Ioanne Burgundo natus, ab initio adminiſtrationis tam ſingulari vixit modeſtia, vt plurimùm diligeretur ab omnibus, & in magno etiam honore ſit habitus. Obuenerunt ei poſt cædem patris prouinciæ, Burgundia, Lothoringia, Brabantia, Limburgia, Flandria, Artheſia, Hannonia, Hollandia, Selandia, Phriſia, quibus omnibus ſumma prudentia præfuit. Vxores duxit omnino tres, vnam Michaelem, Caroli ſexti, vt alij, ſeptimi, Gallorum regis filiam virginem, ex qua liberos non tulit, quum maximè cuperet. Hæc defuncta ſepelitur Gandaui in cœnobio diui Bauonis. Deinde in matrimonium accepit Laudam quandam & nobilem & egregia forma mulierem, quæ & ipſa nihil ei peperit liberorum. Poſtremò coniugem habuit Yſabelam Portugaliæ regis filiam, ex qua Antonium & Iodocũ, quos pueros amiſit, poſtremò Carolum ſuſcepit, qui patri ſucceſſit in Principatu, de cuius rebus geſtis ſuo loco dicetur.

PHILIPPVS II. BONVS COGNOM.

Cædes patris Philippi: bellum in Gallia geſtum à Philippo, & Anglorum rege. CAP. XCI.

NONDVM factus Brabantiæ Dux, bellum Philippus geſſit cum Gallis, vt patris ſui Ioannis indignã cædem vlciſceretur. Quidam hunc tradunt oppido Galliarum, cui Monſtriolum nomen eſt, interemptũ. Quo loco dies Principum conuentioni dictus erat. Cædis auctorem fuiſſe Dalphinum, qui poſtea rex factus Caroli ſeptimi nomen accepit, Robertus Gaguinus rerum Gallicarum ſcriptor refert. *Conuentu* (inquit) *initoquum hinc atque hinc permulta de præteritis iniuriis refricarent, ſubitò quidam ex his qui Dalphinum ſequuti eò venerant, ira accenſus educto gladio Burgundum obtruncat*. Innocentiæ Caroli Dalphini argumentum fuiſſe Robertus tradit, quòd ad cædem viri expauerit, faciem à percuſſoribus auertens. Patre occiſo, Philippus cum Anglorum rege Henrico Gallici nominis hoſte fœdus & amicitiam iungit. Ab his duobus ea tempeſtate Galli ſunt armis inclementer vexati, adempta oppida, vici concremati, ſolo æquatæ ſunt arces. In quo ſtatu exactis aliquot annis, Gallorum rex Carolus ſeptimus, omnia quæ ademerat hoſtis recuperauit, puellæ cuiuſdam auxilio. Hæc dicta *Ioanna*, viginti annos nata, Regem adiens, ideo ſe veniſſe conſtanter affirmauit, vt eum in Regnum reſtitueret: Deum ita decreuiſſe, vt ſe duce, Aurelianenſes, quos tum arctâ premebant obſidione Anglorum exercitus, liberarentur, & Anglis tota Gallia expulſis, ipſa Remos Carolum perduceret, vbi more maiorum inungeretur: de quibus omnibus oracula diuinitus accepiſſe ſe dicebat. Hæc & alia pleraque Gaguinus. Ego ad ea venio, quæ poſt Brabantiæ ſuſceptum Principatum memoratu digna Philippus geſſerit.

De obſidione Caleti. CAP. XCII.

ANNO Dominicæ incarnationis Milleſimo quadringenteſimo triceſimo ſeptimo, ita enim inuenio, Philippus quum non bene conueniret inter eum & Anglorum regem, Caletum in Flandriæ finibus ſitum oppidum (quod tum Anglo parebat) validâ manu obſedit. Nullum hic inuenio memorabile facinus editum, & antequam vrbs tentari cœpta, obſidio ſoluta eſt. Cauſam eius rei diximus in libello *de Hollandiæ omnium Principum rebus geſtis*. Lego hac obſidione irritatos Anglos in fines Brugenſium excurriſſe populabundos magis quàm iuſti more belli. Quos adorti Brugenſes, fugant, & prope duo millia cædunt.

1437. & captum 1597. à Philippo rege Catholico.

De rebellione Brugenſium aduerſus Philippum. CAP. XCIII.

HANC victoriam ſecuta eſt Brugenſium rebellio ob adempta Priuilegia: quam eò progreſſam inuenio furoris, vt contra ipſum etiam Principem non ſolùm arma ſumpſerint, verumetiam gladio ſubiecerint eos, qui Philippum vrbi exitium minantem iuuiſſent. In Commentarijs rerum noſtratium lego, Principē, vbi Brugas obſidere conſtituiſſet, ſimulaſſe ſe cum exercitu profecturum aduerſus Hollandos, vt eam gentem aliquanto faceret obſequentiorem. Idq́ue vt faciliùs vulgo perſuaderet, mille, & quingentos armatos præmiſit Antuerpiam, qui inde ſtatim in Hollandiam traiecturi videbantur. Interea ipſe cum cetera manu in Brugenſem agrum egreſſus, vbi appropinquare oppido cœpiſſet, adequitanti ſibi Principi Lillidamo, bellicoſiſſimo viro, dixiſſe fertur: *Hæc eſt illa Hollandia quam ſubigere conſtitui*, Brugas digito commoſtrans. Quod ſimulatque

Lillidamus intellexiſſet, animo exhorreſcens: *Domine mi*, inquit, *ſuperi prohibeant: nolim te quicquam tale incipere, & noſtro omnium malo experiri tumultuantis vulgi rabiem: ſi tamen ita fixum immotúmque ſedet animo, nullum equidem pro tua, hoc eſt, principis mei ſalute periculum effugero.* Hæc ille. Philippus tanquam cum ſuo milite in Hollandiam profecturus, intra vrbem à Brugenſibus, qui nihil ſuſpicabantur mali, recipitur. Verum non multo pòſt vbi animaduerſum eſſet omnia minus agi ſyncerè, Brugenſes clam arreptis armis vrbe media ſeſe intra domos occuluêre: certi nihil incipere, nihil mouere priuſquã Ducis miles hoſtilem oſtẽderet animum. Erant enim in euentum circa forum diſpoſiti armati cum ingentibus machinis, qui in primum clamorem hoſtium omnem Principis exercitum ſolo bombardarum ſonitu in fugam egerunt. Ipſe Dux periculo proximus, operâ cuiuſpiam fabri, qui à tergo portarum fores effregit, vix elapſus eſt. Poſtea verò ne propter vnius rebellionem vrbis nimium effunderetur humani ſanguinis, alia via rebellem populum domare ac ſubigere cogitabat. Vetuit igitur omnibus ſuis Prouincijs recipi Brugenſes, & pro hoſtibus haberi voluit. Vnde factum, vt qui anteà Brugis negociatores, velut emporio noſtri orbis, verſari conſueuerant, vrbe relicta aliò habitatum conceſſerint. Hoc videntes Brugani ciues, rabie tandem poſitâ, pacem petunt: quam his legibus impetraſſe dicuntur, vt octodecim viris, quibus authoribus rebellatum fuerat, ſupplicio admotis, tota ciuitas ad vnum fermè milliare extra vrbem nudatis plantis duci ſupplex occurreret. Quod cùm ita factũ eſſet, Dux oppidũ ingreſſus, haud aliter atque numen quoddam cœlo demiſſum excipitur.

De expugnato per eum Lucenburgo. CAP. XCIIII.

NON multo pòſt adfertur Lucenburgenſium Principem Elizabetam è vita exceſſiſſe ſine liberis. Igitur Philippus ad quem lege rediiſſe putabatur hæreditas, cum ſatis numeroſo exercitu profectus, irrequieto ductu, Lucenburgum eius regionis primam vrbem venit, quam totos quindecim dies perpetua fatigatam obſidione, tandem cepit opera Cornelij nothi ſui, bellicoſiſſimi viri, qui ſcalis intempeſta nocte admotis muros conſcendit, & captum oppidum patri aperuit.

Conſtantinopolis expugnatio. CAP. XCV.

HVIVS Principatu anno quinquageſimo ſecundo vt Sabellicus; vt Gaguinus tradit, tertio, ſupra milleſimũ 1452.
& quadringenteſimum noſtræ ſalutis, à Turcarum rege Machomete capta direptaque eſt Conſtantinopolis. Cuius vrbis alienatio, vniuerſæ Chriſtianorum genti grauis, Genuenſibus verò ac Venetis longè fuit grauiſſima. Quibus cum erepta Conſtantinopoli in Pontum & Scythiam nauigandi omnis adempta facultas videbatur.

De exactione facta in Hollandia. CAP. XCVI.

EODEM ferè tempore Philippus, neſcio quo prætextu, ingentem ab Hollandis pecuniam exegit. Quæ primùm negata à Waterlandis (ſunt ij populi Hollandiæ) magnos iterum tumultus excitauit. Reſpondentibus enim Waterlandis non ita florere ſua oppidula, vt ceterarũ Hollandiæ vrbium munificentiæ reſpondere poſſent: Ilico miſſi ſunt à Principe Legati, qui vel inuitos ac renitentes eos ad id pecuniæ perſoluendum traherent: cumque nec eo modo quicquam

quicquam profeciſſent, iuſſu Principis eo immiſſi armati opulentiſſimos quoſque abduxerũt Hagam Comitis. Qua violentia tantum pecuniæ extortum eſt, vt præter eam quæ exigentium & recipientium ſitim explere potuit, multum etiam ſuperfuerit ad luxũ ac delitias aulicorũ. Et vtinã à ſuperiorũ Principum Conſiliariis omnino peſtilens inductum exemplum hodie non tanto ſtudio imitarentur omnes.

De exactione in Gandauenſes, & rebellione eiuſdem populi.
CAP. XCVII.

SEXENNIO poſt Philippus quum eſſet adhuc animo ſatis infenſo in Gandauenſes, propter ſolutam nuper horum ambitione obſidionem Calyſię, grauiſſimis exactionibus eos diuexare ſtatuit. Proinde cùm nihil impetraſſet eorum quæ petierat, armis vtrinque agi cœptum eſt. Princeps apprehendere & in cuſtodiam ac vincula coniicere Gandauenſes ac horum fautores. Ediuerſo illi omnes qui Philippi partibus fauebant, indignis modis tractare ſint auſi. Eſt præterea ſæpius inter eos collatis vexillis acie decertatum, nunc his, nunc illis victoribus. Obſeſſum viribus Gandauenſium Audenardum, ſed fruſtra obſeſſum. Prius enim quàm in tanto apparatu geſtum eſt quicquam memoria dignum, Gandauenſes in fugam conuerſi multos è ſuis amiſere. Ad Philippum interim defecerunt omnia penè Flandriæ oppida: quæ rerum mutatio tantum abeſt, vt Gandauenſibus, feroci hominum generi, quicquam animi ademerit, vt non multis poſt diebus etiam Teneramũda Flandriæ ſatis munitum oppidum ſit ab iis tentatum, ſed infeliciter (vt exitus docuit rei) tentatum. Illic enim hoſtilibus oppreſſi inſidijs multi occiſi ſunt: qui pugnæ ſuperfuerũt, ij poſtea cum Teneramundanis iterum congreſſi, proſperè dimicauerunt,

uerunt, cæſis hoſtibus. Nec multum inde dierum interceſſit, quum vtrinque nouo coacto exercitu, iterum infeſtis ſignis cõcurſum eſt. Quo prælio Cornelius Philippi nothus (cuius alio loco memini) occubuit, ſepulchro illatus poſtea Bruxellæ in templo D.Gudulæ. Pater huius tam ſtrenui filij præmatura morte vehementer commotus, Hollandorum implorauit opem. A quibus Philippo miſſus exercitus, primo contemptui fuit ac ludibrio Gandauenſibus. Ceterùm vbi ſeriò agi cœptum eſt, Hollandi ſuperiores fuêre. Quibus ob ſtrenuè nauatam in ea pugna operam, gratiis actis Philippus ad expugnandas tres Gandauenſium arces cõceſſit, quæ naturâ & opere multo erant munitiſſimæ. Captis breui ſpatio duabus, tertiam adoritur. Quod vbi eſſet Gandaui renunciatum, continuò egreſſis illis, cum florentiſſimo exercitu, Princeps improuiſus occurrit. Certamen fuit vtrinque cruentum: ſed Philippus egregiè vicit, ſedecim, vt inuenio, Gandauorum millibus occiſis. Hac demum clade fracti & conſternati Gandauenſes pacem ſupplices petunt: qua data, Princeps vrbem ingreſſus maxima cum veneratione excipitur, Gandauiana magnificentia tractatur, ſanctiſſima fide dimittitur.

De Philippi filio Dauid inaugurato Traiectenſium Epiſcopatui, & obſidione Dauentriæ. CAP. XCVIII.

POST hæc Philippus omnibus modis egregius Princeps de filio ſuo Dauid Epiſcopatui Traiectenſi inaugurando cogitare cœpit. Qua re intellecta Traiectenſes qui Gisberto tum electo magis fauebant, certis argumentis oſtendere cœperunt, haut placere ſibi quod ageret Philippus. Cauſabantur enim non eſſe idoneum Burgundi filium, quòd conſtaret eum ex concubina editum. Quibus cùm

Philippus reſpondiſſet ſe habere Apoſtolicam ſuper ea re diſpenſationem, vt vocant; nec ſic quidem placare eos potuit. Igitur *fit via vi*, & armis tentari res cœpta, breui eò deducta eſt, vt quem Canonici elegerant maximis allectus promiſſis, Burgundo Epiſcopatum ceſſerit, atque ita Traiecti pacatis & compoſitis rebus omnes belli reliquiæ in Dauentrienſes conuerſæ, qui noui Antiſtitis imperium apertè detrectabant. In hos Philippus educta non contemptibili manu totas octo hebdomadas vrbem eorum fruſtra obſedit. Pluuio enim cœlo dies complures luculentus exercitus circa foſſas & paludes nihil agere inſigne potuit. Interea Ioannes Dux Cliuenſium nihil prætermittens eorum, quæ ad pacem inter Principem & Dauentrios componendam attinerent, eò rem deduxit, vt impetrata pace, nouum reciperent Epiſcopum. Id quod haud grauatè fecerunt, iam incommodis longæ obſidionis edocti, inſcitiam eſſe aduerſus ſtimulum calcitrare. Itaque abductis inde militibus ſuis, Philippus in Brabantiam reuertitur circa feſtum diem Archangeli Michaelis.

De fuga Ludouici Delphini è Gallijs ad Philippum Burgundum, & eiuſdem Ludouici in Gallias reductione. CAP. XCIX.

VIx iam redierat, vix iam reſpirare cœperat à bellicis curis, atque negotijs Princeps, cùm Ludouicus Delphinus, cui cum patre Carolo Galliarum rege inimicitiæ erant, noſtra loca ingreſſus, ad eum ſe contulit fretus affinitate, quæ cum illo intercedebat arctiſſima. Nepotem igitur deſtitutum fauore ſuorum Philippus ea veneratione, eo excepit affectu, vt facilè declararit ſe in affinẽ gerere animum parentis propitij. Itaque exacto quinquennio in comitatu Burgundi vſque ad patris obitum, cum ingenti exercitu à Philippo

Philippo in Gallias reductus, fratre natu minore, cui pater moriens, Ludouici odio, regnum Galliarum teſtamento reliquerat, vltro annis ac ætati cedente, Rex inungitur. Sabellicus Antonius, qui in parte operis ſui poſtrema rerũ à Philippo geſtarum commeminit, auctor eſt, apud quoſdam in ſuſpicionem veniſſe Ludouicum veneno necati fratris iunioris. Quæ quidem res illi & inuidiam conflauerit, & bellum pepererit, in quo tam infeſtum habuerit hoſtem Philippum Burgundum, quàm antea ſenſerit amicum.

De expeditione eius in Turcas. CAP. C.

ANNO ſalutis noſtræ quarto & ſexageſimo ſupra milleſimum & quatercenteſimum, Pontifex Pius ſecundus, quum nũtios & literas per omnem Europam miſiſſet, quibus ad bellum Turcis inferendum, Reges ac populi inuitabantur; Philippo quoque Burgundo Pontificiæ literæ ſunt redditæ, quibus rogabatur, vt ad tam pium, quàm neceſſarium bellum ſeſe pararet; paratus in tempore adeſſet, vnà cum ceteris Principibus Chriſtianis quàm primũ tranſmiſſurus in ea loca, quæ per id tẽpus fidei hoſtis noſtrorum ignauia Principum occupauerat. Acceptis his literis, optimus Princeps non diſtulit, quantum potuit militum ex omnibus ſuis Prouinciis cõuocare: cum inſtructo exercitu ipſe haud dubiè profecturus, niſi partim ſenio præpeditus, partim alijs implicitus malis, domi manere coactus fuiſſet. Emiſit igitur Antonium nothum ſuum, ingenti animo ac fortitudine virum, qui copias duceret. Is ex Brabantia profectus, quum in Gallias veniſſet, longiùs procedere non eſt auſus, propter oſtenſas ſibi literas, quibus inerat, iuſſiſſe patrem Philippum, vt interficeretur. Hæ literæ, vt poſtea compertum eſt, non à patre (cui vnicè carus erat Antonius) ſed ab

An. 1464.

huius Conſiliarijs aliquot, ſcriptæ fuerant in gratiam Ludouici Gallorum Regis, cui ſoli cum Pontifice parum conueniebat.

De noua diſcordia apud Hollandos. CAP. CI.

1444. ANNO poſt Chriſtum in terris natũ M.CCCC.XLIIII. initium cepiſſe diſcordia traditur, quæ per longum tempus fuit inter eos qui ab hamo, & alios qui à piſce aſello nominati ſunt.

De morte & moribus eius. CAP. CII.

OBIIT Philippus ætatis anno ſeptuageſimo tertio, Re-
1467. gni triceſimo ſeptimo, Dominicæ natiuitatis milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſeptimo, A:D.XVII. Calen. Iulij. Fuit hic Princeps, quod non paucis incredibile videatur, pacis, ac belli ex ęquo ſtudioſus, inſignitè pius, in omnes beneficus, humanus, vt ſuperiorum Principum nullus. In re bellica fortiórne an fœlicior extiterit, neſcias. Moderationem & clementiam toto adminiſtrationis tempore mirabilem exhibuit, nouitq́ue iram plerunque diſſimulare ac vincere. Gemmarum, ſignorum, tabularum, & poculorum ex auro atque argento ſtudioſiſſimum fuiſſe legimus: in quibus comparandis ipſum propè ſuperauit Iulium Cæſarem: ditauitq́ue huiuſmodi rerum artifices vndique ad ſe accerſitos. Principes viros, ac nobiles matronas coluit, & ab his viciſſim ipſe in honore eſt habitus.

CARO-

CAROLVS DVX BVRGVNDIAE.

De Natiuitate Caroli, & parentibus eius.

CAP. CIII.

NATVS eſt Carolus Digij, opido Burgundiæ, anno partus Virginei IIII. & XXX. ſuprà quadringenteſimum & M. IV. Idus Nouembres. Patrem habuit Philippum, de quo proximè dixi, virum longè optimum: Matrem verò Yſabellam, quæ marito ſuo præter Carolum, duos alios filios genuerat, quorum vnus adhuc infans, alter iam pueraſcens extinctus eſt. *Natus an. 1434.*

De ſtudijs eius in pueritia. CAP. CIIII.

CAROLVS annos natus fermè duodecim, optimis moribus & liberalibus diſciplinis traditur inſtituendus, vt qui in ſpem ſucceſſionis tot prouinciarum aleretur, eoque breui peruenit meditando, exercendoque, vt natu grandior, & Latinè loqueretur, & Scriptores veteres, etiam citrà interpretem intelligeret. Quod certè tam rarum eſt in Principibus noſtris, vt plurimùm etiam placere nobis & criſtas erigere poſſimus de qualicunque ad ſummas eius virtutes, acceſſione doctrinæ. Imbutus eſt & Muſicis, olim apud antiquos honeſtiſſimo ſtudio, quod hodieque ſuam retinet laudem apud quaſdam nationes. Doctos viros plurimùm amauit, & occaſione data prouexit: maior haud du-

biè futurus ingeniorum Mecœnas, ni bellicis diſtrictus curis, mentem omnem & cogitationem ad arma conuertiſſet. Ego in Commentarijs rerum Hollandicarum inuenio, Religionem adeò curæ fuiſſe adhuc penè imberbi, vt preces horarias quæ Canonicæ vocantur, legerit, nec vnquam omiſerit niſi multùm occupatus. His filij progreſſibus, in tantum eſt gauiſus pater Philippus, vt ſæpius dixerit, plurimum ſe omnium bonorum largitori Chriſto debere, quòd talem eſſet illius benignitate ſucceſſorem relicturus.

De diſſidio inter eum & patrem. CAP. CV.

CAROLVS iam primas adoleſcentiæ metas ingreſſus, accepit à patre Comitatum Cadralegij & quædam alia loca, è quibus annuum reciperet prouentum. Accidit non multo pòſt, vt Ioannes quidam Coeſteynius à Conſilijs Philippo patri cogitare cœperit, quomodo Carolum Principis filium veneno necaret, erat enim hic illi inuiſus. Vt verò reſciuit Carolus, ilico ad patrem venit, & non ſine lacrymis, exponens quod ægrè eſſet, iuſſu parentis Coeſteynium apprehendit, apprehenſum & nefarij ſceleris conuictum ſupplicio admouit. Ex hac tam iuſta & ſalutari animaduerſione Carolo inexpiabilis conflata eſt inuidia apud eos, ſine quorum conſilio, neque priuatim, neque publicè quicquam agebatur. Itaque his conantibus factum, vt breui pater à filio alienatus, primum omnibus bonis eum exuerit, mox etiam vetuerit edicto, ne quis illuſtrium virorum aut illi conuiueret, aut prodeuntem honoris cauſa ſequeretur. Hoc in ſtatu cùm res patris Philippi repperiſſet Antonius nothus, è Gallia tum reuerſus cum exercitu, poſthabitis rebus omnibus, nihil non tentauit, nihil non fecit quod ad fratrem Carolum patri reconciliandum pertineret. Philippus

CAROLVS AVDAX DVX BRABANTIÆ.

pus autem rogatus à multis & magnis principibus, vt nihil commeritum filium in gratiam reciperet, ſecum cogitans vnicum eſſe illum hæredem ſuum, ad ſe ex Hollandia quò is durante patris irâ profugerat, reuocatum, amplexus in priſtinam dignitatem reſtituit.

De prima eius expeditione. CAP. CVI.

PRIMAM expeditionem vltrò ſuſcepit in Ludouicum Regem Gallorum, quem ad Montem-Henrici magno prœlio deuicit. Is locus diſtat Pariſijs ſeptem Gallicis milliaribus. Carolus in ea pugna periclitatus eſt, nempe in collo graui vulnere accepto. Rex autem Ludouicus abiectis armis trepidus in arcem quandam ſe recepit. Deinde Pariſios regiam vrbem ingreſſus, plures dies intra muros ſe continuit. Interim ad Carolum victorem ſæpius miſſi legati, qui pacem peterent, qui omnia victum Regem facturum dicerent, quæ victor Carolus petiuiſſet. Igitur his legibus tandem pax impetratur, vt omnes eas terras Burgundionum Principi Gallus redderet, quas antea vi tenuiſſet: His adiectæ tres ciuitatulæ, inter quas Perona. Carolus victor Bruxellam reuerſus, ingenti patris Philippi, deinde totius gaudio ciuitatis eſt exceptus: in eo enim congreſſu omnia ſpe, votiſque maiora contigerant.

De morte vxoris eius Yſabellæ. CAP. CVII.

CVVM adhuc in Gallijs Carolus abeſſet, vxor Yſabella mariti ſui longè amantiſſima, Gorici oppidulo Hollandiæ, in morbum incidit, contractum (vt quidam putant) nimio Caroli deſiderio. Igitur conuocati peritiſſimi Medici, ſuaſerunt, vt relicta Hollandia Gandauum veheretur, fore ſperantes, vt filiolæ (quæ in eadem vrbe per id tempus educa-

educabatur) iucundiſſimo conſpectu recreata, breui conualeſceret. Vbi verò Antuerpiam peruentum, mulieri adeò morbus inualeſcere cœpit, vt in diui Michaelis cœnobium deportata, paucis poſt diebus exſpirarit. Sepulta inibi magnificè ante aram maximam. Fuit hæc mulier Chriſto deditiſſima. Struunt aliæ magnificas ædes in quibus omni delitiarum genere fruantur, Yſabella pauperibus impendit omnia. Legitur ſæpius paucis comitibus, inopum circuiſſe tuguria, quibus illorum ſubleuandæ egeſtati occultè pecuniam intulerit, eximio prorſus atque omni æuo memorabili exemplo.

De euerſione opidi Dionantenſis. CAP. CVIII.

ANNO ſalutis humanæ M.quadringenteſimo ſexageſimo ſexto, Dionãtenſes (horum opidum Dionantum *An. Chriſti 1466.* viſitur ad Moſæ ripas) adiuti Leodinorum viribus latè Brabantiam, Hannoniam, Namurcum, fœdis populationibus deuaſtabant. Multa interim contemptim loquentes de Philippo Principe, cui per id tempus aduerſa valetudine impedito non licebat patrios tueri fines. Carolus igitur filius iniuriam non ferens, ex Artheſia (vbi tum erat magnis implicitus negotiis) Bruxellam rediit, atque ibi conſcripto ſtatim exercitu profectus in Dionantenſes, eorum vrbem validè munitam cepit, captamque euertit. Iuxta Dionantum & Bouiniam ad Moſam Pouluagium opidulum, tunc etiam deletum & ſolo æquatum eſt. Viſuntur hodie domus aliquot reliquiæ euerſæ vrbeculæ: viſitur & puteus inſignis. Eodem temporis ſpatio erat Leodinos quoque magno armorum apparatu inuaſurus, niſi vicinæ vrbis euerſione perterriti illi, ſupplices veniam petiiſſent, quibus pro ingenita ſibi clementia Carolus noxam condonauit, acceptis ab eiſ-

dem quinquaginta obſidibus, qui Louanium profecti, tantiſper ibi manerent, quoad Philippo patri (cui fuerat illata iniuria) omni ex parte ſatisfactum eſſet.

De morte patris eius. CAP. CIX.

NON multo pòſt Philippus pater, ablegato in Angliam Antonio notho ſuo, qui ab Rege Eduardo quarto peteret, vti ſororem ſuam Margaretam, Càrolo daret vxorem, Brugis eodem anno ægrotare cœpit. A proceribus, qui tum aderant illic, fore ſperantibus vt breui reualeſceret, Carolo filio qui id temporis Gandaui erat, nihil ſignificatum proximo triduo. Verùm poſteà magis magiſque inualeſcente morbo, quum non procul abeſſe à morte videretur, accerſitur filius, qui nocte dieque continuato itinere profectus, iam quidem grauiter affectum, ſed tamen ſpirantem adhuc patrem inuenit, manſitque cum eo. Defunctum verò tam pijs eſt lacrymis proſequutus, vt aſtantibus ipſe lacrymas excuſſerit. Aſtantium quoque procerum & feminarum illuſtrium ad Principis caſum tanta eſt orta commiſeratio, vt præ nimio dolore parum animi compotes, alij clamorem extollerent, alij propemodum exanimati conciderent. Poſtquam verò mors optimi Principis fama ac nunciis vulgata eſt, maximus repente luctus omnium occupauit animos, qui Burgundicæ ditionis fuerunt. Annus, quo tam inclytus perijt Princeps, fuit (ſi Commentarij quos ſequimur, rectè An. 1467. colligunt) milleſimus quadringenteſimus LXVII. humanæ ſalutis. Corpus eius inſepultum aliquamdiu ſeruatum eſt in eadem vrbe. Decreuerat enim filius illud primo quoque tempore, in Burgundiam ſepeliendum auehere. quod poſteà factum eſſe ſuo loco dicetur. Yſabella mater cùm paucis annis cariſſimo coniugi ſuperuixiſſet, mortem obiit

Arris,

Arris, non longè ab opido ſancti Odomari. Cuius etiam corpus in Burgundiam eſt auectum.

Quomodo Flandriæ & Brabantiæ Principatum acceperit. CAP. CX.

POST ſummum patris diem, Carolus cum ornatiſſimo procerum ſuorum agmine Gandauum properat. Quod vbi eſſet intellectum, occurritur ei ab vrbis Primoribus, qui nouo & optatiſſimo Principi aduentum gratulati, eundem introducunt: eſtque tunc impunitas conceſſa plus octingentis maleficis, qui cum Principe Gandauum ſunt ingreſſi. Exceptus igitur omni ſpectaculorum genere, & vocibus vndiquaque aggratulãtium ciuium, Principatui Flandriæ inauguratur. An. 1471. Sed pompam illam, ſed gaudia illa atque tripudia inopinatus luctus inquinauit. Nam tumultus inaugurationem ſecutus eſt, petentibus Gandauis omnia Priuilegia ſibi reſtitui, quæ Philippus pater illis ademerat: eſtq; populi furor eo graſſatus, vt ibi Carolus fuerit coactus facere, quæ illi vellent. Sub hæc profectus Teneramundã, miſſis Gandauũ Legatis, omnia reſcidit, quæ paulò ante illis metu potius quàm volũtate conceſſerat. Venit poſtea Louanium, primam Brabantiæ vrbem, vbi cum ſimili ſolennitate eius regionis Principatum ſuſcepit, tãto omnium gaudio, vt beatos ſeſe clamarint, quibus tot animi dotibus excellẽtiſſimus Princeps contigiſſet. Louanio Bruxellam profectus: in ea quoque vrbe ſingulari fauore excipitur, ac feſto die Margaretæ miro conſenſu ciuium in verba noui Principis iuratum eſt. Huc ad eum reuerſis Gandauis, qui paulò ante per tumultum inſurrexerant, veniam petentibus ignotum eſt.

De compoſito per eum tumultu Mechliniæ.
CAP. CXI.

EODEM ferè tempore Mechliniæ exortus tumultus, qui velut incendium alia atque alia corripiens, eò ſerpſit, vt furore vulgi expulſis, qui Rempublicam adminiſtrabant, Præfecti domus ſolo æquata, bonaque eius direpta ſint. Qua violentia Princeps vehementer commotus, incredibili celeritate eò cõtendit, vrbem deleturus, niſi orantibus multis nobilibus viris, vt ſanæ parceret multitudini, hac lege ignouiſſet admiſſum, vt quicquid priuatarũ ædium antea vulgus per furorem euerterat, ſuo ſumptu inſtauraret, numeratis triginta millibus aureorum Præfecto, cuius bona diripuerat. Illud etiam inuenio, multa tum ciuibus adempta ob rebellionem Priuilegia.

De ſubactis Leodienſibus. CAP. CXII.

HIs peractis, Carolus iterum bello adortus Leodienſes, multas eorum arces vi cepit, oppidum ſancti Trudonis, (ita enim hodie vocatur) obſedit aliquot diebus. Cuius ſubacti muros dirui iuſſit, vt ita rebellandi materiam in perpetuum eis adimeret. Poſtremò Leodienſes quoque obſeſſi, videntes non poſſe ſe viribus Caroli reſiſtere, omnes inermes cum ſingulis veſtimẽtis egrediuntur, adque Ducis genua prouoluti, multis tandem precibus obtinuere, ne vrbs excidio dederetur, quæ imperata facere non recuſaret. Princeps verò vtcũque placatus, domitam atque ſubactam vrbem non eſt ingreſſus, niſi quicquid intus erat armorũ ad ſe deportatum, in ſua poteſtate haberet.

De ſecundis eius nuptiis. CAP. CXIII.

DEFVNCTVS hoc bello Princeps, vxorem duxit Margaretam, ſororem Eduardi quarti Anglorum regis. Hæ nuptiæ Brugis, oppido Flandriæ celebratæ ſunt tanto apparatu, vt nihil à condito æuo ſol viderit ſplendidius. Primum omnium ad celebrādas nuptias domus à fundamentis extructa incredili ſumptu ac celeritate, cuius parietes, conclauia, atque cubicula omnia tapetibus precioſiſſimis conſternuntur. Triclinium in quo Princeps die nuptiarum conuiuio adhibiturus erat nobiliſſimos quoſque, ita magnificè ornatum eſt, vt cetera omnia quanquam precioſiſſima, nihil tamen fuerint conferenda cum his, quæ ibi viſebantur. Erectus eo loco fuit abacus, in quo pulcherrima vaſa omnis generis expoſita vidiſſes. Hic erant ex auro puriſſimo emunctoria, candelabra, malluuia, pelues, vaſcula potoria, diſci, ſalina, œnophora, paropſides, gabata. Vox me citius defecerit, quàm nomina tantum dixerim eorum, quæ ad illius magnificentiam conuiuij abſoluendam parata erant. Foris quoque nihil ceſſatum eſt. Omnes vici, omnes domus quà erat ventura ſponſa, pulcherrimis aulęis, plateæ floribus omnifariam, quos dabat anni tempus, veſtiuntur. Sunt & nobiliſſimi artifices vndique accerſiti, ad excogitanda ea, quæ ingredientium & prætereuntium oculos detinere poſſent. Iam parata & magno conquiſita erant pleraque omnia, quum dies appeteret nuptiarum. Brugas igitur cum trecentis plus minus Equitibus Princeps egreſſus, Damam venit. Huc enim non multò ante ex patrio ſolo appulerat ſponſa. In hac vrbecula celebrato nuptiali fœdere, ilico Brugas reditum. Margareta ciuium lætis excepta vocibus, gratiſſima nimirum atque omnibus optatiſſima adueniebat.

Nunc prætereo edita toto oppido ſpectacula omnis generis. Prætereo exhibitos ludos tota vrbe regionatim, & quidem per doctiſſimos hiſtriones. Taceo omnium penè Burgundicæ ditionis oppidorum gratulationes, inſignium ingreſſus Antiſtitum: denique celeberrimam hominum frequentiam. Nuptiarum die in triclinio, vbi cum ſponſa & illuſtrioribus viris diſcumbebat Princeps, quatuordecim partim argenteis, partim aureis nauibus, quarum ſingulæ quatuor ſcaphulas habebant, cibus in menſam illatus eſt. Quid miſſus dicam ferculorum? quos fuiſſe legimus numero circiter quadraginta. Quibus verbis efferam vinum odoratiſſimum, quod conuiuis appoſitum eſt. Secundæ menſæ tragemata, ex ſaccaro, poma, nuces, lautitias omne genus habuere. Quæ omnia dum fixi, ſuſpenſique præ ſtupore conuiuæ deguſtant, à pueris interea in Cupidinum ſpeciem figuratis, longè ſuauiſſimi ad menſas adolentur odores. Nihil ad hanc magnificentiam, egregius alioqui Antonij & Cleopatræ apparatus. Nihil Heliogabali ſexcenta ſtruthionum capita vna cœna appoſita. Vt ſemel finiam, quicquid de dubijs ac pollucibilibus loquitur cœnis antiquitas, hac Burgundica inferius eſt. *Poſtquam* verò *exempta fames epulis, menſæq; remota*, oculorum varia ſunt exhibita oblectamenta, ex quibus prope innumeris, pauca referam. Illati ſunt in triclinium pauones flammiuomi, in quibus tantum artificij, tantum operæ inſumptum eſt, vt à veris internoſci vix potuerint. Introductus eſt Leo, cui eximia pulchritudine virgo inſidebat, geſtans manu inſignia Principis Caroli. Ad oſtentandam magnificentiam magis quàm oblectandi gratia, illatæ ſunt argenteæ turres numero triginta, quibus arces totidem ſignificabantur, quarum ea tempeſtate dominus ac poſſeſſor erat Carolus. Poſtremò introductum eſt animal

animal (Dromedarium quidam putant fuiſſe) cuius dorſo impoſitæ ſportulæ, vnde omnis generis euolantis auiculæ, haud aliter cantu demulcebant omnium aures cõuiuarum, quàm vere nouo ramis arborum inſtrepitantes vario concentu prætereuntem detinent viatorem. Secundum hæc funambuli, pantomimi, aretalogi, ſaltationes, illuſtrium choreæ feminarum, & quicquid præterea animi gratia potuit excogitari, exhibebatur. Quod reliquum erat temporis ante cœnam, varijs eſt luſibus impenſum. Carolus autem, cùm hæ nuptiæ fierent, annum ætatis agebat triceſimum quintum: primo, ſecundo, ac item tertio diebus proximè inſequentibus ludi ſunt exhibiti, & celebrati magnificentiſſimo apparatu in argumentum publicæ lætitiæ, quos Georgius Badenus, Epiſcopus Metenſis, Ioannes Burgundus Cameracenſium Antiſtes, Dauid Burgundus Vltraiectinorum in Hollãdia Præſul, Guido Tornacẽſis Eccleſiæ ſummus paſtor, cũ pleriſq; alijs multo nobiliſſimis viris, Carolo Principi & ſponſæ admirationẽ vſque formoſę aſſidentes ſpectarunt.

De ſuſcepto per eum Principatu Hollandiæ & Zelandiæ. CAP. CXIIII.

HIs celebratis nuptijs, cum vniuerſo propemodũ flore Procerum Burgundiæ in Hollandiam venit, vbi rurſus ad ſingularum vrbium ingreſſum renouata lætitia, inſtauratis triumphis, & paſſim editis magnificentia, ſplendoreque viſendis oſtentaculis, apud Hagam Comitis pridie feriarum diuæ Magdalenę, Principatui eius regionis initiatur.

De vltima obſidione Leodij, & eius euerſione. CAP. CXV.

SVB id tempus rebellatum eſt à Leodienſibus, qui nocturno tempore ingreſſi Tongrinum (olim hæc vrbs

Octauia

Octauia dicta eſt) Ludouicum Antiſtitem ſuum, Caroli Principis nepotem captum abduxerunt Leodium. Huius rei indignitate permotus Carolus vndique magno ſtudio contractis copijs, mouit in Leodinos. Erat tunc temporis eorum vrbs non ſolùm magna & egregiè munita, verùm etiam florentiſſima & caput eius gentis. Magnitudinis argumentum fuit, quòd in ea tum viſebãtur templa numero triginta duo (nos vulgò dicimus *Eccleſias parrochiales.*) Ad hanc igitur vrbẽ caſtra Burgundus exercitumque partitus, eam non vno loco circumſedit, poſtridie, vt ſperabat, expugnaturus, niſi pluuio cœlo impeditus fuiſſet. Auxilia ad eius expugnationẽ oppidi miſit Gallorũ Rex Ludouicus, qui & ipſe magna ex parte gerẽdis rebus interfuit. Carolus paucis diebus obſeſſum Leodium, valideque interea ab incolis defenſum, nouiſſimè vi cepit, captum diripuit, direptũ euertit: multis prius ac variis ſæuitiæ exemplis à milite ipſius editis. Antonius Sabellicus in opere, cui titulũ prætulit, *Rhapſodiæ hiſtoriarum*, auctor eſt, Burgundum ſummo id bellũ odio ſuſcepiſſe. Nam expeditionis eius Ducibus ab eo mandatum eſt, vt vnâ manu exertum gladium, alterâ geſtarent facem ardentem, iis nimirum rebus miſeræ genti exitium minitantes. Captam vrbem Gallus cum Burgundo ingreſſus pectore non rectam, ſed Andreæ crucem habuiſſe dicitur, vt hoc facto innueret omnem eius belli gloriam ad Carolum pertinere. Incidit autem hoc excidium inclytæ vrbis
An. 1468. in tertium Calend. Nouembres, anni Dominicæ incarnationis, milleſimi, quadringenteſimi, ſexageſimi octaui.

De Aquiſgrani incolis à Carolo veniã petẽtibus. CAP. CXVI.

LEODINOS iam obſeſſos Aquiſgrani ciues & incolæ commeatibus iuuerant. Quod vrbe capta iniquiore animo

animo ferens Burgundus, cum lectiſſima manu Traiectum ad Moſam proficiſcitur, inde quamprimùm in Aquiſgranos educturus. Aquiſgrani hoc audito, non arma parant, non vrbem muniunt, non ea quæ ad reſiſtendum erant neceſſaria circunſpiciunt, ſed metu & immodico pauore conſternati, primores ſuos Traiectum misêre. Vbi ad Caroli Principis conſpectum humiliter prouoluti, ſtatim & vltrò portarum clauibus traditis, oppidi totius imperium illi permiſerunt. Gratum fuit Burgundo obſequium, grata humilitas. Proinde venia data, ſed hac conditione, vt propter adiutum hoſtem octoginta florenorum millia, Duci intra ſtatutum tempus adnumerarentur.

De animaduerſione in quoſdam. CAP. CXVII.

SECVNDVM hæc Bruxellam, vbi Ducaria ſedes erat, reuerſus Carolus, & gratiam omnibus retulit, qui ſuperiore Leodienſi bello ſtrenuam operam nauaſſent; & in eos animaduertit, qui vrbe capta è ſacris locis quippiam ſubſtuliſſent. Egregius Princeps hoc facto oſtendit, nullum eſſe tam iuſtum bellum, in quo non ſit à diuorum templis atque aris temperandum.

De reditu profugorum Leodienſium ad ſuam vrbem. CAP. CXVIII.

EODEM tempore Leodinis, qui Caroli victoris metu profugi incertis ſedibus vagabãtur, permiſſum eſt, vt ad ſua loca redirent, inſtauraturi, ſi vellẽt ea quæ paulò antè militum rabies deformauerat. Vndique igitur in vrbem omni propè deſertam humano cultu immigratur. Nec ſine lachrymis immigratum: præſertim quum incendio miſerabili, propemodum ſolo æquata ædificia præterirent, in quibus aliquãdo lætos dies inter ſanguine cõiunctos exegiſſent.

De ſeueritate eius in iure dicendo. CAP. CXIX.

IVs dixit poſteà in omnibus ſuis Prouincijs, haud minore ſeueritate quàm diligentia. Non eſt paſſus vlla grauiora ſcelera impunè fieri. Nullus vnquam Principum in iure dicendo minus dedit amicitiæ, pecuniæ, ſanguini. Quibus rebus nimium ſolent quidam commoueri: neque interim eſſe memores, iuſtitiæ primum munus eſſe, ius ſuum vnicuique tribuere.

De Phriſiis quadam: & motu ſecuto expulſionem Eduardi Anglorum Regis qui ſocer Caroli fuit. CAP. CXX.

PAvcis poſt annis Phriſiæ orientales populi, quum Burgundionum Ducis imperium detrectarent, miſſi ſunt hinc inde Legati, per quos de pace & parendi conditionibus ageretur: quanquam libertatis gens amantior, nullas niſi multo æquiſſimas conditiones admiſſura videbatur. Carolus animaduerſa gentis pertinacia, terribili armorum apparatu mox erat fines eorum ingreſſurus, niſi ad tempus diſſimulandũ ratus, aliò mẽtem conuertiſſet. Circa eadem tempora maximus armorũ motus in Britannijs extitit, pulſo & eiecto nobilium coniuratione Eduardo Rege, Caroli Burgundi ſocero. Neque reſedit hic motus citra humanum cruorem: ante Caliſium, & alia quædam loca ingenti edita cæde. Cuius rei nobis eſt auctor Sabellicus, veteris ac recentis hiſtoriæ ſcrutator, meo iudicio, non indiligens.

De ſtella comata viſa Caroli temporibus. CAP. CXXI.

An. 1472. ANno Dominici natalis, Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, menſe Ianuario, ſub feſtũ diem Agnetis, exorta eſt crinita ſtella, quæ maximo horrore mor-

re mortalium viſa, fulſit per continuos tres menſes. Multa hunc Cometam ſecuta bella, atque ingens hominum cædes & peſtilentia, quæ pluribus locis atrociter ſæuiit.

De Arnoldo Gelriæ Principe carcere educto, & Adolphi filij huius per Carolum apprehenſione, & de bello Gelrio.

CAP. CXXII.

PER idem ferè tempus, opera & ſtudio Burgundi, cuſtodia dimiſſus eſt Arnoldus Gelriæ Princeps, quem filius Adolphus ſeptennium totum in vinculis detinuerat. Quam cauſam huic in parentem violentiæ prætenderit non tradunt, quibus curæ fuit noſtratium Principum res geſtas conſcribere. Illud reperio, Adolphum poſtea acceſitum ad Carolum Principem, vti de cõmunibus rebus inter ſe commentarentur. Sed quum impius ille multa eo congreſſu ſe digna, Caroloque indigna locutus eſſet, primo diebus aliquot ſeruari iuſſus, mox Viluordiam (eſt hoc Brabantiæ oppidum) abducitur, vbi cuſtodiæ traditus manſit vſque ad obitum Caroli. Duplex deinde fama eſt, quomodo acceſſerit Burgundo Gelriæ Principatus. Quidam eum emiſſe ſcribunt à Duce Iuliacenſi, qui tum verus eſſe credebatur hæres eius terræ. Alij tradunt Arnoldum paulò antequam vita decederet Adolpho filio infenſum, exhæredato eo Principatum ceſſiſſe Burgundionum Duci Carolo: qui defuncto iam Arnoldo, miſit ilico ad ſingula penè eius regionis oppida Legatos, qui monerent, vt ſi rebus ſuis conſultum vellent, Caroli imperium reciperent. Quod ſi facere recuſarent, haud dubiè futurũ, vt egregius Princeps armis repeteret ſuam terram. Legatis ſuperbè reſponſum, neminẽ eſſe tota Gelria, qui magnopere Caroli minas pertimeſceret. Si acie certare vellet, non defuturos qui patriam

defenderent. Hæc vbi renunciaſſent Legati, ſtatim cum exercitu profectus in Gelriam Carolus, primum à Ruremundanis recipitur: atque his initiis perterriti vicini, vltrò deditione facta, in gratiam ſunt accepti. Oppidum Venlo diebus aliquot obſeſſum eſt, ac nouiſſimè, apertis Principi portis, omnia ſunt illi in manum tradita. Poſteà & Nouiomagum, clariſſimum Gelriæ oppidum, viginti quinque diebus variè oppugnatum ad deditionem compellitur. A cuius ciuibus ingēti lætitia introductus Carolus totius Gelriæ Principatum ſuſcepit. In eadem vrbe ad ſe adductos mortui Arnoldi ex filio nepotes, primum eſt oſculatus, deinde è conſpectu ſummotos iuſſit auehi Gandauum ad vxorem ſuam Margaretam. Sic reperio apud quoſdam. Alij dicunt pueros illos non Gandauum miſſos, ſed vna cum Principe auectos eſſe in Brabantiam, vbi ſint plures annos honorificè habiti. Nouiomagi Principatu Gelriæ (vt dixi) ſuſcepto, à ceteris quoque eius terræ oppidis Burgundus recipitur, ac poſtremò comitatui (vt vocant) Sutphaniæ, ſolennibus etiam cæremonijs initiatur. Aeſtas qua ſubacta eſt à Caroli armis Gelria, fuit citra omnem hominum memoriam calida: diuerſis locis & homines & bruta animantia intolerandis periere caloribus.

De congreſſu duorum Principum potentiſſimorum Friderici Imperatoris, & Caroli Ducis. CAP. CXXIII.

ANNI huius autumno Fridericus Imperator pulcherrimo comitatu, in quo multi egregij Præſules, multi inſignes Duces, ac illuſtres erant Optimates, venit Treuiros (eſt hæc ciuitas ad Moſellam fluuium ſita) vt cum Carolo Burgundionum Principe de multis ac varijs rebus coram loqueretur. Carolus verò vt veniſſe audiuit Imperatorem,

compoſi-

compoſitis in Gelria rebus, eò confeſtim eſt profectus, longè pulcherrimâ comitante pompâ. Inuenio Principi non longè diſſito à Treuiris obuiam itum ab Imperatore. Tum vrbem tubis, aliiſque id genus circunſonãtibus inſtrumentis pariter ingreſſi, diebus aliquot vna fuerunt. Interim Carolus nihil non opum, nihil non ſplendoris effudit, ad decorandum Imperatoris aduentum. Conuiuium, cui per eos dies Imperator eſt à Carolo adhibitus, eiuſmodi fuit, vt propemodum nuptias illas (de quibus alio loco diximus) apparatu, & magnificentia æquauerit. De hoc Friderici Imperatoris, & Ducis Caroli congreſſu extat, & circũfertur pulcherrima epiſtola, eximiè docti viri Rodolphi Agricolæ. Cap. CXIII.

De Parlamento Mechliniæ per Carolum Ducem inſtituto, & ſepultura parentum eius. CAP. CXXIIII.

REVERSVS ab Imperatore Carolus, Mechliniæ curiam inſtituit, qua non erat alia in orbe Chriſtiano celebrior futura, ſi feliciter inchoatum à Carolo Principe conſilium inſequentes Duces pari curâ fouere, ornare, atque ampliare ſtuduiſſent. Hæc curia prælata ceteris, conſtituta erat cauſarum omnis generis iuſta ac legitima diſceptatrix, omni adempta prouocandi poteſtate litigantibus. Conciliarij numerum triceſimum explebant omnes viri docti, perſpicaces, circumſpecti, acri iudicio, iuſti & ſobrij. Dixiſſes Areopagitarum concilium illud eſſe, ea grauitate, doctrina, prudentiaque lites dirimebant, ſuum cuique reddentes. Ad locum audiendis controuerſijs deſtinatum Equites ibant, aliter enim non licebat. Curiam ingreſſis, paratum erat ſacrum. In hoc precabatur ſacerdos, vti optimus Deus eiuſmodi ſuis mentem daret, vt eo die Conſilio prodeſſe alijs & poſſent & vellent. Sacro facto, locum tractandis Reipubli-

cæ negotijs conſtitutum ingrediebantur. Vnde poſt horas aliquot ſub meridiem egreſſos eos excipiebat iterum ſacrificus, alterum facturus ſacrum, in quo Deum precaretur; vt eius diei Concilia, commodo eſſe vellet Reipublicæ. Adhæc honoris ademptionem his fuerat interminatus Carolus, ſi quid per ſocordiam præteriiſſent, quod ad Reipublicæ commodum pertinere videretur. Adeò nihil hic Princeps, niſi de publico cogitabat. His itaque ſic ordinatis, ad parentum ſuorum ſepulturam animum adiecit. Vtriuſque igitur patris matriſq́ue corpus, longis itineribus in Burgundiam deportatum, ſepelitur in Carthuſienſium monaſterio, quod extra Digium vrbem viſitur, non incelebre. Singulis penè oppidis, qua erat iter faciendum, celebratæ exequiæ nullo adhibito honoribus modo.

De obſidione Noueſij, vulgò Nutia *dicitur.* CAP. CXXV.

PER id tempus Ruperus Beyeren Colonienſium Archiepiſcopus, multum eſt apud Carolum Burgũdum cognatum ſuum queſtus, magno conatu obſtare Colonienſes, & oppida circumiecta, quo minus ipſe debitos ſibi annuos prouentus ex locis illis reciperet. Quo audito Burgundus, vt Rupero (alij habẽt *Roberto*) præter cognationis vinculum, etiam cariſſimo ſubueniret, cõnſcripto ingenti equitum ac peditum exercitu, fines ditionis ſuæ egreſſus, ad bellum Colonienſibus, & finitimis inferendum properat. Noueſium Coloniæ vicinum (dicitur vulgò *Nutia*) cœptum eſt obſideri medijs Iulij caloribus. Aduexerat ſecum Princeps im̃mẽſæ molis bombardas, quibus non vno loco diſiecta murorum parte multum & vrbis ædificijs damni illatum, & magna incolarum facta ſtrages. Lego vrbem multa vi oppugnatam aliquanto etiam maiore præſidio à ciuibus

defenſam.

deſenſam. Erat præſidij Præfectus Hermannus quidam Comitis Heſſenij frater, cuius virtute oppidũ incolume manſit, inter maximos terrores. Nam vt cetera obſidionis mala prætereram,ab his etiam qui intus erant,fame ac rerum omnium tanta inopia laboratum eſt, vt equi inſtrumenta militiæ,pluribus victui fuerint. Apud quoſdam inuenio, paucis diebus in alimoniam ciuium abſumptos cccc. equos. Hic nihil dico de prælijs quæ durante obſidione inter obſeſſos & Burgundum fuêre. Ex multis enim duntaxat inſignia conſector. Obſidebant noſtri Noueſium,quum Imperator Fridericus Agrippinam veniſſet,vt cum Burgundo vel confligeret,vel obſidione Noueſium liberaret. Hoc audito Carolus, tantum abfuit,vt fugam circũſpexerit,aut de ſoluendâ obſidione cogitarit, vt inſtructos ſuos etiam produxerit, auidus certaminis. Verùm continuit ſeſe intra ſepta Fredericus Imperator, vel non auſus dimicare, vel quia ſperaret futurum, vt Imperatoris aduentu perterritus Burgundus, inde ſubitò diſcederet. Quum nihil tale pòſt dies aliquot eueniſſet, videreturque Dux in incœpto bello perſeueraturus, eſt inter eum ac Imperatorium militem ſatis atrociter pugnatum, vicitque Burgundus tanto gloria maiore, quanto bellicoſiorem fuderat hoſtem. Et hanc victoriam potiùs Virtuti quàm Fortunæ debuit: nam & aciem peritiſſimè inſtruxerat, & promptiſſimè omnes pugnauerant. Non eſt pòſt eum diem Romanus Princeps auſus cum Carolo manum conſerere.Itaque de pace agi cœptum per ſummi Pontificis Legatũ Alexandrum Antiſtitem Foroliuienſem : qui noctes dieſque Principes hortari,vt arma exuerẽt, Burgundus Noueſio diſcederet, quoad de re maturiùs cognoſceretur, eſſetque Pontificis Maximi ea cognitio. His vtrinque acceptis, pax ſancita eſt; quam excepit Gallicum bellum.

De bello aduerſus Gallorum Regem. CAP. CXXVI.

NAM Ludouicus Rex Gallorum Artheſiam & Picardiam ingreſſus, plurima Caroli Ducis oppida vi capta, diripuit. Quo ſucceſſu elatus, de Atrebato etiam oppugnando cogitauit. Verùm huc tempeſtiuè miſſum præſidium, Galli conatus irritos fecit. Prius tamẽ quàm Ludouicus ex his locis militẽ abduceret, pugnatũ lego inter eũ, ac Duces, quos miſerat Carolus ad tuendũ Atrebatum. Vicit Gallus, qui vt erat numero militum ſuperior, ita cùm longius abeſſet Carolus, multo etiam plus animi ſecum attulerat.

De aduentu Eduardi regis Angliæ ad Carolum Ducem, & de inducijs cum Gallo. CAP. CXXVII.

SVB hanc pugnam, ab Noueſij longa obſidione domum reuerſo Carolo nunciatur, appuliſſe Caliſiam Eduardum Anglorum regem. Cui eius tam laborioſi itineris cauſa fuit, vt cum Carolo, qui rurſus ingentem contraxerat exercitum, ſuas copias iungeret. Ita enim prius inter eos conuenerat. Vna igitur Galliam ingreſſi, tantum terroris Ludouico incuſſerunt, vt is repente conuocatis Regni Primoribus eos veluti in re trepidâ anxius conſuluerit, quo pacto eſſet infeſtiſſimo hoſti reſiſtendum. Placuitq́ue tum Legatos mitti, qui pacem peterent. Auditi Legati, non pacem, ſed nouem annorum inducias impetrarunt. Hic tam inſperatus rei exitus, vt incredibili Gallum lætitiâ affecit, ita Anglorum Principes male habuit, quibus immodica vaſtandæ Galliæ cupiditas inceſſerat.

De bello geſto in Lothoringia. CAP. CXXVIII.

EDVARDVS vndecim hebdomadibus in Caroli Prouincijs commoratus, ad ſuos tranſmiſit mẽſe Septembri,

bri, quo tempore, & Carolus Namurcum venit: vnde cum ingenti militum numero ante exitum eius menſis in Lothoringiam, ob fœdera ſibi non ſeruata, profectus, impetu primo vrbeculas aliquot vi cepit, captas præſidio muniuit. Quo ſucceſſu Ducis perterritus Renatus eius terræ Princeps, annos natus circiter viginti, cum aliquot nobilioribus viris in Galliam fugit, ne viuus in hoſtium poteſtatem veniret. Fuga Principis adeò fracti ſunt omnium animi, vt effuſus Caroli exercitus, paucis diebus loca plurima occuparit. Nouiſſimè obſeſſum Nantium longè munitiſſimum oppidum, tenuit obſidio illa nouem hebdomadas. Vrbs interea multum ſtrenuè defenſa, tandem fame domatur. Itaque facta deditione, ciues vita donati, præter duos tréſve, qui vltimo ſunt affecti ſupplicio. Animaduerſionis huius cauſa non traditur à ſcriptoribus. Vrbem deditam Carolus præſidio firmauit, atque inde digreſſus, totam Lothoringiam breui ad obſequium redegit. Fuit hæc vltima eius victoria. Vulgo creditum eſt, omni fauore numinis deſtitutum eum, poſtea nũquam feliciter pugnaſſe cum hoſte; quod eodem tempore multo grauiſſimis exactionibus clerum oneraſſet, quãquam expedit nonnunquam quoſdam ad frugalitatem vocare, modo ſatis iuſtæ ad id faciendũ rationes acceſſerint.

De bello eius contra Heluetios. CAP. CXXIX.

SVBACTIS Lothoringis non diu in ocio fuit Carolus, ſed bellicam gloriam augẽdi cupidior, trãnſtulit inde bellum in Heluetios: quod hi populi nõ multo antè Sabaudiam (vbi præerat neptis eius) tumultuosè ingreſſi omnia terroris ac prædæ compleuerant. Itaque primùm ſunt miſſi ab Heluetijs Legati, quos Princeps Carolus vix auditos iuſſit confeſtim abſcedere, atque ipſe eodem tempore ſe-

quutus in vrbe Granſonia, quam nonnulli dicũt ab eo tum expugnatam, plures Heluetios in crucẽ ſuſtulit. Quo facto commota & irritata gens pugnatior, contracto exercitu hoſtem Burgundum adoritur, certa ſpe aut occidendi eius, aut fugandi. Heluetiorum impetu degrauatus Caroli miles primo auertitur, inde fuſus fugatuſque multa cum cæde diſſipatur. Fuiſſet in eo prælio captus Princeps, niſi relictis ſuis loco diſceſſiſſet fugienti ſimilis. Sunt qui ſcribant hic periiſſe opes Caroli Ducis, tantum vaſorum aureorum argenteorumque ac veſtium omnis generis ab hoſte deportatum, amiſſus & omnis bellicus apparatus.

De iiſdem. CAP. CXXX.

EXPRIMI verbis non poteſt quantum ex hac inimicæ gentis victoria dolorem animo conceperit victus Burgundio, qui vincere ſemper antea conſueuerat. Vir alto ſpiritu, ac nimium quietis impatiẽs, neque die, neque noctu ſomnium capere potuit. Itaque reparato exercitu, iterum Heluetios adoritur, cum quibus infeliciſſimè nuper dimicauerat. Hic quoque vicit ac ſuperior fuit Heluetius: quippe qui numero militum præſtabat. Pars multo maxima Burgundionum aut capta aut cæſa, nullus ferè clari nominis fuit ex noſtris, qui non illic ciciderit, præter ipſum ducem: qui re perditâ ac profligatâ cum paucis fugæ comitibus, fugâ ſeruatus eſt. Ioanni Baptiſtæ dies fuit quo Heluetij & Burgundiones tanta animorum pertinacia conflixere. Qui huic proximus dies illuxit facilè declarauit, quàm tetra ſit ibi loci edita cædes. Numerata ei ſunt à quibuſdam, XXVI. M. occiſorum.

De recuperato Nantio per Renatum, & eiuſdem vrbis obſidione per Carolum Ducem. CAP. CXXXI.

HAc clade ſuorum cõſternatus Carolus in maximum luctum ac mœrorem incidit: nunc ſecum reputans quantum hominum proximis duobus prælijs, ſua temeritate Orco demiſiſſet; nunc exiſtimans nihil eſſe turpius, quàm vinci eum Ducem, qui toties ipſe fortiſſimos populos ad obſequium redegiſſet. Ceterùm Caroli malis & tam nobili Heluetiorum victoria erecti plures populi conſociatis viribus vt vnum hominem extinguant, ad arma concurrunt, ac ductu Renati Principis Lothoringiæ, Nantium, vbi à Carolo præſidium fuerat relictum, obſidione cingunt: nec multis interpoſitis diebus idem oppidum prius expugnant, quàm Burgundus eo cum ſuis copijs accurrere potuit. Exſpectabat enim ex Brabantia, & finitimis locis nouum exercitum, quo accepto properans in Lothoringiam, Nantium iterum obſedit. His locis ab hoſte (quod minimè futurum verebatur) circumcluſus, tanta rerum omnium inopia laborauit, vt in eius exercitu plures fame ſint extincti. Itaque indignantium militum voces paſſim exauditæ, ſatius fuiſſe dictitantium, in patria manere, vbi coniugibus ſuis ac liberis aſſidentes, nulla interim neque cibi neque potus inopia premerentur. Abductos ſe in ea loca quibus aut procul à patriæ conſpectu moriendum ſit: aut, quod morte miſerius eſt, ac triſtius, in ſeruitute viuendum. Hæ militum querelæ non dubium eſt, quin Principem ſuorum amantiſſimum commouerint. Verum in eo ſtatu res erat, vt mederi tantis malis non potuerit.

De prælio ante Nantium & cæde Caroli Ducis. CAP. CXXXII.

HAVD multo pòſt Lothoringus ad pugnam euocat Burgundum, qui vna parte copiarum in obſidione relicta, ſtatim venit ad locum certamini conſtitutum, acie dimicaturus cum paucis aduerſus tam multos. Hic ſuos perterritos hortatus dicitur, vt alacres irẽt & gloriam à maioribus acceptam poſteris relinquerent, adeò non eſſe formidandum hoſtem Heluetium, qui pauore Burgundici agminis haud ſua virtute bis fœliciter antea dimicaſſet. numero militum vincere Heluetium, ſed non raro modicis copijs præpotentes fuſos eſſe exercitus. In hanc ſententiam vbi pauca nequicquam dixiſſet, canentibus ſignis Renati miles cum tanto fremitu & clamore in hoſtem procurrit, vt ſtatim turbatum eum loco ſummouerit. Neque difficile admodum erat: pugnabant enim cum recentibus & integris, debiles macie confecti. Primum igitur facta fuga, deinde innumeri cæſi ac primo impetu obtriti ex noſtris. Quis tam beata rerum ac verborum copia inſtructus, vt cladem eius multiplicem, deuictorum fœdiſſimam fugam, cædem nunc ſingulorum, nunc vniuerſorum meritò deploret? Vidiſſes alios, qua breuiſſima patebat via, trepidos fugere, alios per præcipitia nunc ſaxis aſpera, nũc obducta ſentibus, loca petere, quæ hoſtibus ignota putarẽt. Fatigata, ſiti propemodum enecta & ſaucia paſſim corpora iacebant. E proximis verò locis, virorum clamor & feminarum vlulatus audiebantur. Hac pugna Carolus ipſe qui eo die & ſæpe aliàs, maiore animo quàm conſilio dimicauerat, tribus plagis mediâ iacentium ſtrage confoſſus interiit, pridie Epiphaniæ. Hic finis fuit Principis omnium qui ea tempeſtate fuerunt, bellicoſiſſi-

licoſiſſimi. Annus ille, quo Dux tam nobilis ante Nantium cæſus eſt, fuit humanæ ſalutis M. CCCC. LXXVI. ita colligit Sabellicus. Alij duos adiiciunt, rurſus alij quinque ſubtrahunt annos. Varietatem hanc demiror in re adhuc recenti. Cum Sabellico vulgus conſentit, conſentiunt natu grandes, quorum memoria res accidit. An. 1477.

De Caroli ſepultura, & ſermone qui de eo iam mortuo fuerit. CAP. CXXXIII.

AB illa pugna exacto iam triduo, Caroli corpus certiſſimis ſignis agnitum ſepelitur Nantij in æde S. Georgij. Quum ſepeliretur, intuētibus qui ex clade illa ſupererāt, obortæ lachrymæ, non erant enim ignari qualem patria ducem amiſiſſet. Obuerſabatur oculis multa viri virtus: hærebat fixus in pectoribus adſtantium vultus militem in prælium educentis. Occurrebat quo animo vrbes oppugnare, muros conſcendere, hoſtem loco ſummouere conſueuiſſet. Ceterùm proximo ſeptennio quod eſt viri cædem inſecutum, omnibus locis multus & varius de illo iactatus eſt ſermo, affirmantibus quibuſdam viuere eum Bruxellæ oppidulo Sueuiæ: Alijs contradicentibus, non interemptū ante Nantium, ſed captum & abductum in Gallias, ibi in conſpectu Regis Ludouici gladio admotum perijſſe. Spes de Caroli vita quæ poſtea vaniſſima comperta eſt, in cauſa fuit vt pauciſſimis locis celebratæ ſint eius exequiæ.

De triſtitia & lætitia in morte eius. CAP. CXXXIIII.

MORTE Principis huius, plurimi triſtati, quidam lætati ſunt. Oderant ij impendio pugnacem: oderant ob aſſidua bella pecuniæ exactorem. Defuncto tamen eo, in Brabantia & Flandria exorti & ſequuti maiores motus fe-

cere, vt reuiuiſcere Carolum omnes cupierint. Adeò ſtolidum vulgus nonnihil mutatis rebus ea probat, quæ àntea damnauit.

De filia, & eius vxore. CAP. CXXXV.

FILIAM reliquit hæredem Mariam, excellenti forma virginem. Quæ illi ex Yſabella, coniuge ſecunda (tres enim duxerat) ſuſcepta, nupſit poſtea Maximiliano, Frederici Imperatoris filio. Vltima eius vxor Margareta defuncto marito, pluribus annis ſuperuixit. Certè multorũ bono: ſuis enim facultatibus interim præclara fouit ingenia, ſtuduitque modis omnibus partim culpâ temporum, partim Principum negligentiâ ac vitio iacentes literas præcipuè Sacras excitare. Nulli vnquam attribuit ſacerdotium, niſi prius & eruditionem, & vitam inſpexiſſet. Quod vtinam & hodie facerẽt Principes, non tam multos paſſim videremus idiotas in eccleſia Dei: quos fortaſſe præſtaret defricandis Principum matulis, quàm hominum conſcientijs præeſſe. Mechliniæ ſepulta eſt hæc nobiliſſima femina, in cœnobio Minoritarum: ex qua Carolus nihil liberorum tulit. Vnde miror, quidnam Raphaeli Volaterrano in mentem venire potuerit, vt referret in literas Mariã (de qua diximus) huius filiam Margaretæ fuiſſe. Non debuit, meo iudicio, vir tantus, & is Italus, in rebus noſtratibus conſcribendis, potius hominum ſermonibus, quàm libris credere.

De præliorum aſſumptione. CAP. CXXXVI.

HACTENVS de geſtis Caroli Ducis: nunc ſummatim exponã quæ de ingenio & moribus eius habeo comperta. Prælia multa ſic aſſumpſit, vt militem ſæpius nihil tale cogitantem, iuſſerit acceptis armis in hoſtem ire, pluuio interdum

terdum cœlo, & grauiſſimis tempeſtatibus, quum minimè eductúrus putaretur. Et quod mirum videri poteſt nec prouectior quidem, ad conſerendas cum hoſte manus cunctatior factus. Quo ſæpius victor abiiſſet, hoc magis incertum pugnæ euentum experiundum opinabatur. Nullo vnquam prælio vicit, quo non ſtatim ſit fugientem hoſtem inſecutus. Adeò nihil ſpatij datum ab eo perterritis.

De probitate & diſciplina eius in milites. CAP. CXXXVII.

INTER milites ſuos, neque morum, neque fortunarum, ſed virium reſpectu alium alij præferebat: & erat in his tractandis nunc ſeuerus, nunc facilis. Haud enim omni loco ac tempore, ſed quum non procul abeſſet hoſtis, coercere eos & comprimere ſolebat. Ita factum, vt nunciato in prælium exeundi tempore ſemper eos & paratos & intentos haberet.

De coercione militum eius, & amore in eoſdem. CAP. CXXXVIII.

DESERTOREM ac furacem militem acerrimè puniebat, cetera plerunque diſſimulans. Quendam patibulo ſuffixit, qui aniculæ gallinam ſubtraxerat. Amabat etiam ſuos vſqueadeo, vt nullo non beneuolentiæ officio proſequeretur. Aduerſa valetudine laborantes, & ſaucios Medicis committebat fideliſſimis.

Quomodo non ſit paſſus militem luxuria diffluere. CAP. CXXXIX.

IN hoc Cæſarem illum Dictatorem aut Africanum Scipionem, aut Metellum præclarum Ducem referebat, quod in ſuo exercitu nihil eorum paſſus eſt eſſe, quibus corrupti & effeminati militum animi à ſtudio rei militaris auerterentur. Aberant enim adipata obſonia & bellaria. Exulabat comeſſatio. Exulabant reliqua omnia ad luxuriam pertinentia. Vulgari cibo contenti, procul à fame ſeruabantur, adque obeunda militaria officia hoc pacto expeditiores ibant.

Quantum fuerit æmulus Alexandri Magni. CAP. CXL.

CAROLVS rebus gerendis natus, iam inde ab obitu patris ſui Philippi, tantum ſe præbuit Alexandri Magni æmulum, vt penè ille ipſe ſit factus. Nihil audire libentius, nihil maiore animi voluptate ſolebat legere, quàm authores qui de Alexandro quippiam ſcripſiſſent. Vnde factum eſt, vt omnia illius egregia & laudabilia facinora, memoriæ mandauerit, oblataque occaſione, nunquam non ſtuduerit imitari.

De conſilio eius præferoci. CAP. CXLI.

VNVM erat in quo merito culpari potuit, præcipitatum conſilium. Nam & bella quædã ſuſcepit, nullo prudentiũ, quos ſecũ habebat, in cõſiliũ adhibito.

De

De celeritate eius in faciendo itinere, & patientia in labore.
CAP. CXLII.

HVNC tam præcipiti, ac præferoci conſilio virum, in caſtris Hannibalem, in conficiendis itineribus Iulium, aut Alexandrum quendam dixiſſes. Algoris enim, & ſolis iuxta patiens fuit. Tot illi frigidæ hyemes ac torridæ ſub pellibus actæ æſtates. Itinera verò tanta celeritate confecit, vt ſæpius de ſuo aduentu, præmiſſis nunciis, anteuerterit, ſæpius hoſtem de improuiſo oppreſſerit.

Patri mortuo ſuccedit filia MARIA.
CAP. CXLIII.

POSTQVAM Carolus in humanis eſſe deſiiſſet, Brabãtiæ, Flandriæ, Hollãdiæ, aliarumque Regionum finitimarum principatus in Mariam filiam eius vnicam recidit: quæ Gandaui agebat, cũ triſtiſſimum de cæde parentis acciperet nuntium. Venerunt illuc haud multo poſt illuſtres viri complures, partim conſolaturi fœminam, quæ parentis obitum, vt par fuit, grauiter moleſteque ferebat. Partim cũ ea de Reipub. adminiſtratione colloquuturi. In his erant Ludouicus Borbonius, Leodinorum tunc tẽporis Antiſtes, Dauid Burgundio Traiectenſium in Hollandia Epiſcopus, Mariæ patruus (Hic enim Caroli frater, ſed nothus erat) Ioannes Dux Cliuenſium, & Adolphus Raueſteynius fratres, Wolphardus Verienſium Princeps, Ludouicus Comes Winteſteynius, Hollandiæ, Zelandiæ ac Phriſiæ Præfectus, Gualrauius Brerodius. Quibus Gandauum ingreſſis, ſtatim in eadem vrbe Maria Principatum Flandriæ ſuſcepit, ac Priuilegia ciuibus reddidit omnia, quæ pater ob excitatum ſe præſente tumultum illis ademerat.

MAXIMILIANVS AVSTRIACVS ET
MARIA CAROLI F.[a]

Legati in Galliam miſſi, & magni aliquot viri ſupplicio affecti. CAP. CXLIIII.

SECVNDVM hæc, Maria ad Regem Galliarum Ludouicum Legatos miſit: Guolphardum Verienſem, Ludouicum Gruythuſium, & Guilielmum Hugonetum, qui Cancellarius fuerat Caroli, vt hi ſuo nomine Regi præſtarent *Homagium*: (vulgari vtor voce, vt nemo non intelligat.) Legatos priuſquam à ſe dimitteret Ludouicus, duo ab his Mariæ cognatæ ſuæ renunciari voluit: vt orbata parente, ſe tutorem illa rerum ſuarum acciperet; eademq́ue filio ſuo Carolo, qui tum annos natus erat dũtaxat ſeptem, nuberet. Ad Principem ſuam reuerſi Legati, hæc ita vt iuſſi fuerant renuntiauerunt. Primum nihil reſpondit Maria. Patris interea mortui Cancellarius ſuadere vt id faceret, ad poſtremum etiam dicere, minimè eam rebus ſuis cõſulere, vt quæ has nuptias, & illum tam potentem, & ſanguine iunctum Principem tutorem recuſaret. Quodã igitur die ſub veſperam, ad ſe ingreſſo Adolpho Raueſteynio Principi, multis cum lachrymis queritur, nimis ſibi moleſtum eſſe Hugonetum, qui non deſiſteret inſtare, vt quæ rex Ludouicus proxima legatione petiiſſet, ea faceret, quãdoquidem haud alia via pacem ab illo impetratura videretur: exierant enim induciæ. His auditis, Adolphus paucis eam, vt potuit, conſolatus, abijt: ac re cum Tribunis populi Gandauenſis communicatâ, effecit vt ſtatim apprehenderetur Hugonetus, & cum eo Protonotarius quidam Pontificius. Qua nocte hæc acciderunt, clanculum fugit Princeps Humbercurtius. Is cùm dies aliquot latuiſſet in Cartuſiaco extra Gandauum cœnobio, apprehenſus & ipſe in oppidum retrahitur: Ita his tribus viris in vincula coniectis, populus aliquãdiu in armis fuit.

fuit. Hugonetus quæſtioni admotus, tandem confeſſus, traditur à ſe ſuppreſſas literas Caroli Principis, quas ille ante Nantium inopiâ rerum omnium laborans, quæ ad bellum gerendum neceſſariæ eſſent, ad ſuos conſcripſerat hoc argumento: Niſi pecunia & commeatus, belli ſubſidia mitterentur, actum de ſe ac ſuo exercitu eſſe. Rabies igitur ac vulgi furor inuito magiſtratu, inuita etiam Principe, Hugonetum, Humbercurtium, & Ioannem Mel cognomento, Equitem auratū gladio ſubiecit. Protonotarius in carcerem coniectus, vbi poſt annos aliquot expiraſſe creditur.

Maximiliano deſponſa Maria, Gallus Atrebatum obſidet. Alia quædam occupat loca. In his & Burgundiam, Flandri educunt in agrum Tornacenſem.

CAP. CXLV.

TREVIRIS in Germania Frederici Imperatoris filio, Maximiliano filiam vnicam Mariam deſponderat Carolus, anno ſalutis humanæ Milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo quinto. An. 1475. Nec multo pòſt ante Nantium cæſus princeps nobiliſſimus. Gallorum itaque Rex Ludouicus quum audiſſet futurum, vt Maximiliano Frederici filio nuberet Maria, plenus irarum ſubito cōtractis viribus Atrebatum venit, quam vrbem dies aliquot aſſiduis bombardarum ictibus oppugnatam, ad poſtremum in deditionem accepit, pluribus eiectis, quibuſdam etiam occiſis qui Mariæ fauebant. Ingreſſus Artheſiam, vi cepit oppida, quæ Burgundo ceſſerant, quo tempore pugnatum eſt ad Montem Henrici, vt alio diximus loco. Cap. cvi. Sub idem tempus & Burgundiam noſtratibus ademit, exiſtimans eam iure hæreditario mulieri accedere non poſſe, nam virilem ſtirpem nullam reliquerat Carolus. Videbantur Galli & alia occupa-

turi loca, niſi reſiſteretur. Itaque conſcriptus exercitus mittitur Auennas in Hannoniam. Huc cum armata manu accurrẽs hoſtis, oppidulum expugnat. Capti Duces copiarum nobiles ac generoſi viri omnes magno ſunt poſtea redẽpti. Tornacum eodem tẽpore à Gallis præſidio firmatum, vnde quotidianis prope incurſionibus factis in Flandricũ agrum irritati Flandri copias cõtrahunt. Copiarum imperium defertur Adolpho Principi Gelriæ, qui per id tempus attentè cuſtodiebatur in arce Cortraci. Hunc virum cuſtodia eductum, ſecuti milites, vaſtato latiſſimè Tornacenſium agro, ad ipſa vſque mœnia vrbis acceſſere. Amiſſo Duce, Flandri retro abiere, vbi nullo adhuc memorabili edito facinore, Dux Adolphus in viridi quodam pratulo, ab his qui ſe portis effuderant, occiditur: fruſtra eum defendente Ioanne Grachio, qui & ipſe loco eodem confoſſus eſt. Mortui Ducis corpus auectum, honorificè funeratur apud Tornacenſes. De hac victoria ſuorum factus certior Ludouicus, venit in ſpẽ totius propediẽ in ſuam poteſtatẽ redigendæ Flãdriæ.

Deficiunt Gelrij à Maria, in Buſcoducenſes educunt, Brabanticum agrum latè vaſtant. CAP. CXLVI.

OCCISO ante Tornacum Adolpho, deſciuerunt & Gelrij à Maria. Cuius auctores defectionis fuiſſe traduntur Nouiomagenſes & Sutphanij. Catharinæ ſorori nuper cæſi Adolphi tradita adminiſtratione, Gelrij ex noſtris ceperũt claris ornatos natalibus viros, Fridericum Iſelſteynium, & Guilielmum Egmondanum, cum parte familiæ vtriuſque. Hos Nouiomagum perductos, triennium perpetuum vinctos ſeruarunt. Poſtea ſuarũ imperium copiarum Frederico Bruunſvvecenſium Principi in Gelriam accerſito, decreuerunt. Quo Duce freti, in agrum Buſciducenſem incur-

incurſionem fecere. Sed hi reſiſtentes, multo plus damni Gelrio intulerunt, quàm antea accepiſſent ipſi. Obſiderunt & Grauiam oppidulum. Hic omnibus clauſis itineribus, qua commeatus ad obſeſſos inferri potuiſſet, breui ad deditionem compulſi ciues Gelrij. Sub id tempus & in Brabanticum agrum & Cliuenſem tumultuoſiùs euecti, pluribus locis atroci excitato incendio, multos ex vtraque gente captiuos abduxerunt.

Tumultus ciuium Bruxellæ. Ex plebe creati magiſtratus.
CAP. CXLVII.

NOVIS poſtea motibus, diſcordiaque per Brabantiæ & Flandriæ oppida laboratũ eſt. Bruxellæ, vulgus cùm impetraſſet, vt ſummotis magiſtratu, qui ex illuſtribus aliquot familijs complures annos ſummæ rerum præfuerant, ſibi liceret quotannis ex corpore ciuitatis totius renouare Senatum. auxit hunc tumultum noua creatio. Creati xv. viri ex eodem corpore, quorum ſtudio ac diligentia breui temporis ſpacio factum, vt grande æs alienum diſſoluerint, & vrbem priſtino reſtituerint vigori. Poſt aliquot inde annos mutatis in diuerſum rebus permiſſa eſt iterum adminiſtratio familijs, magnâ certè iacturâ Reipub.

Conſpiratio plebis aduerſus primores Louanij. Apprehenſus oppidi Præfectus conſpirationis dux Pauvvel Luenken, *in Selandia decollatur.* CAP. CXLVIII.

PER eadem tempora fuit & Louanium in motu conſpirante plebe aduerſus Senatum ac Primores ciuitatis, qui Gallorum Regi, cum quo tum acre diſſidium erat, fauere dicebantur. Conſpirationis Dux erat lanius quiſpiam Paulus, cognomento *Luenken*, vir non peſſimus omnino,

ſed linguâ promptus. Hic apprehenſum oppidi Præfectum Ludouicum Pinnoc,& Principes ciuitatis aliquot gladio,vt cupiebat,ſubiicere non potuit, quod lictorem non haberet. Thenenſium, qui vicini ſunt populi, accerſitus lictor non venit. Et Louanij in tanto vulgi tumultuantis aduerſus magiſtratum odio,nemo tamẽ reperiri potuit, qui lictoris fungi miniſterio vellet. Durauit hoc malum quoad Naſſauius Princeps, cum armato milite in Louanienſem agrum ad comprimendos motus irrupit. Hic veriti auctores tumultus futurum,vt ſi vrbem expugnaſſet,capitali ſupplicio afficerentur, alijs alio clam dilapſis, Paulus omnium princeps in Selãdiam applicuit, vbi Cruningæ,qui pagus eſt eiuſdem inſulæ,apprehenſus decollatur. Vrbis enim Præfectus Ludouicus, quem durante motu captiuum habuerat vulgus, ad ſingulorum penè magiſtratus locorum inſignium ſcripſerat de Pauli fuga.

Maximiliani aduentus ex Germania ſuperiore. Quanto idem gaudio ſit exceptus Gandaui, in qua vrbe duxit vxorem Mariam. CAP. CXLIX.

CIVILES in Brabantia & Flandria tumultus (nam per ſingulas penè vrbes ea peſtis vagata eſt:) conquieuerunt aliqua ex parte aduentu Maximiliani Archiducis Auſtriæ, quem pater Fredericus Imperator miſerat in hæc loca, vt vxorẽ duceret Mariam, Caroli nuper ante Nantium cæſi Ducis filiam vnicam. Hæc agebat id temporis Gandaui, quo per Louanium & Bruxellam Brabãtiæ oppida, cum ornatiſſimo agmine Procerum Germanorum,quos illi proceritate inſignes, veſtituque eleganti, auroque exornatos, equis atque lanceis conſpicuos parens Fredericus adiunxerat, proficiſcitur. Iam Teneramundam venerat, cùm Gandauum

dauum allatus eſt nuncius aduentare Principem. Senatus ſtatim vniuerſus, multique alij eiuſdem vrbis clari ciues, ad portam Bauonis occurrentes, felicem Archiduci aduētum gratulati ſunt. Ad ingreſſum noui Principis vndique procurrere pueri, proſilicre adoleſcentes, effudere ſeſe iuuenes, ſenes gratulari atque applaudere; omnes ſublatis in cœlum manibus immortali Deo gratias agere. Ducalem aulam ingreſſum, nobilis illa virgo Maria ſponſum optatiſſimum obuijs vlnis excepit, ac lachrymis gaudio manantibus eſt exoſculata. Accedens deinde Tornacenſium Antiſtes, præſentibus & aulicæ nobilitatis, & Eccleſiaſticæ dignitatis ſummatibus, ſtabili eos iungit connubio. Fuit hic annus, quo Archiduci Maximiliano nupſit Maria, milleſimus 1479 quadringenteſimus ſeptuageſimus nonus ab eo, qui primus exordium dedit noſtræ ſaluti.

Traiectenſes bellum Hollandis inferunt. Hollandi pagum Eminiſſam incendunt. Traiecti ciues cum Hollando pugnant, & vincuntur. CAP. CL.

AB Hollandis bello poſtea Traiectenſibus inducto: Selandos inuenio rogatos vt ſociis Hollandis adiungerent ſeſe: negato auxilio, medios, ac velut Tragœdiæ huius ſpectatores ſediſſe. Multum eſt vtrimque acceptum incommodi. Euerſæ ſunt arces, incenſi pagi: alia nefanda perpetrata. Nardinū Hollandiæ oppidulū à Traiectenſibus captum atque direptum eſt. Quam iniuriam dimicaturi Hollandi cum exercitu haud contemptibili equitum pariter ac peditum profecti, venere ad Eminiſſam. Hic pagus & ampliſſimus & munitiſſimus erat. Huc abegerāt pecus omne ſuum finitimi, omnes accolæ, & alia pleraque, lectos, veſtem, aurum huc importauerant. Hos adorti Hollandi, quum ali-

quandiu oppugnaſſent, vicerunt, victos ad vnum omnes trucidarunt. Poſtremò direptis omnibus, ædificia & publica & priuata incendio conſumpta ſunt. Lego in Commẽtarijs quibuſdã rerum Hollandicarum noſtrate linguâ cõſcriptis, hunc pagum fuiſſe miliaris vnius longitudine. Hollãdi poſt victoriam Eminiſſenſem longiùs euecti, feſto die protomartyris Stephani incenderunt pagum *Vueſtbruue*, credo, vt ſic ad pugnam Traiectinos euocarent. Qui è portis ac munitionibus ſuis conſpecto incendio, arreptis armis, cum Hollando temerè congreſſi, magnâ ſuorum ſtrage fuſi fugatiq; ſunt. Fugientem hoſtem inſequuti Hollandi, parum abfuit, quin & vrbem ipſam ceperint. In hac pugnâ cæſus eſt Conſulum alter eius anni, multique alij & probi & opulẽti ciues, quos non ſpes prædæ, ſed patriæ amor ad arma concieuerat.

Maximilianus in Artheſiam cum exercitu proficiſcitur. Idem ante Morinum à Gallo victus, apud Lucenburgos vincit. Per Cardinalem Oſtienſem pax fruſtra tentata eſt. CAP. CLI.

1481. ANNO à Chriſti incarnatione Milleſimo quadringenteſimo octuageſimo primo, venit Maximilianus in Artheſiam bello recuperaturus oppida, quæ Gallus occupauerat. Subſedit exercitus apud Lentium, id enim nomen loco: inde nec procul aberant Gallorum copiæ. Sed nec vllam tentauit Archidux obſidionem, nec ſe loco mouit Gallus. Inuenio de inducijs aliquot annorum inter eos conueniſſe. Eodem ferè tempore laboratum eſt noſtris in locis maximâ annonæ caritate, quæ multos durauit annos. Sub exitum induciarum Maximilianus Artheſiæ cõtra hoſtium incurſiones tuendæ præfecit Comitem Romontenſem: cuius ſolertiâ ducis Cameracum eodem tempore eſt occupatum.

tum. Flandriæ gubernatio tradita Petro Comiti Brianio, quanquam podagra ferè perpetuo laboranti. Vir enim erat prudẽtiâ ſingulari, qua nihil eſt magis in bello neceſſarium, quum omnia priùs conſilio, quàm armis experiri oporteat. Ita ordinatis rebus, Archidux ipſe cum ingenti armatorum manu, ad obſidendum Morinum eſt egreſſus, fecitque caſtra non longè ab oppido. Hic certior factus de hoſtium aduentu, obuiam proceſſit, aciem diſpoſuit, ſubſidia locauit. Sed Gallorum, qui numero præſtabant, tam celeri incurſu atque impetu, noſtrorũ ſigna turbata, cædes edita, & amiſſæ machinæ, ſed paucæ. Eodem momento per occaſionem erumpens Morino præſidium Flandrorum munitiones adoritur. Vbi cæſis, quos inueniſſent, multas veſtes (credo) ſericas, aurea & argentea vaſa, quæ Archiduci magno conſtiterant, ſecũ deportarunt. Pertraxit eo ſpes prædę & aliam Gallorum manum: quos inſequutus Archidux ad quinq; milia traditur occidiſſe. Inde Aream ſe recepit Artheſiæ oppidũ. Quæ res eum à Morini obſidione retraxerit, non reperio in Commentarijs. Comes Romontenſis poſtea miſſus ad oppugnãdam arcem *Malonnoy*, paucis diebus eam cepit. Præfectum arcis nobilem virum ad ſe perductum, Maximilianus laqueo necari iuſſit, quinquaginta alijs, ſed ignobilibus, adiunctis. Qua de re quum certior factus eſſet Gallus, vt indignam tanti viri, ſibique cariſſimi necem vlciſceretur, ex Burgundis quos à prælio ante Morinum captiuos habebat, complures eodem genere ſupplicij è medio ſuſtulit. Per eadem tempora Flandris atque Hollandis plurimæ ſunt ademptæ naues, totum mare infeſtãtibus Gallis. Iidem poſtea Lucènburgenſem agrũ incurſantes, ferro & igni vaſtarunt. Cuius fama belli excitus Archidux, Brabantia educit exercitum. Acie cõgreſſus cum hoſte primũ infeliciter pugnat,

donec opem ferentibus Alemannis, Gallorum agmen terga daret. Non multis poſt diebus iterum agi de inducijs cœptum, quas inuenio vtrinque pactas in Calendas Apriles proximè ſequentes. Erat autem Menſis Auguſtus, quum hæc agerentur. Octobri proximo agitatum de ſarcienda pace inter Gallum & Archiducem, maximè adnitēte Iuliano Cardinale Oſtienſi: qui noſtra memoria Pōtifex Iuliani Apoſtatæ fugiens appellationem, duabus extritis è nomine ſuo literis, *Julium* vocari ſe iuſſit, Iulij Dictatoris illius nomenclatura delectatus: cuius & mores eum in quibuſdam retuliſſe accepimus. Is inquam Oſtienſis, in hoc Tornacum venerat, vt Principes inter quos acre diſſidium erat, in gratiam redigeret. Verùm vt nihil ſe vidit proficere, in Gallias primùm, inde Romam eſt reuerſus.

Induciæ inter Principes. Quædam de Ioanne Burgundo, & Henrico à Bergis, Cameracenſium Epiſcopis. CAP. CLII.

TENENTIBVS inducijs neuter alterum infeſtauit. Calendæ Apriles quum iam adeſſent, prolatum eſt tempus induciarum vſque in Iulij menſis initium. Hoc Aprili Mechliniæ diem obijt Ioannes Burgundus Antiſtes Cameracenſis. Deus hominum ſceleribus iratus, tales dare ſolet ouium paſtores, hoc eſt libidini, comeſſationibus & auaritiæ deditos, nonnunquam etiam pueros moribus & ætate. Qui ſuffectus eſt Ioanni Henricus à Bergis vir fuit nulli optimorum Antiſtitum pietate aut alio virtutis genere ſecundus. Victum impartiebat egenis, ſuccurrebat laborantibus, orabat frequenter: docebat etiam. Quod enim docendi genus ſalubrius, ac optimo illi & vni Deo gratius, quàm aberrantes rectè monendo concionandoq́ue ad viam reducere

reducere virtutis:quod ille ſtrenuè faciebat. Adiiciam quòd & ſtudia coluit, ſtudioſos amauit, fouit, prouexit. Multorũ qui ad communem vtilitatem aliquid conſcriberent portus, ſinus, præmium; ipſius denique Latinæ rei tunc temporis ruinoſæ & nutantis reductor ac reformator.

Maximiliani in Hollandiam nauigatio ad extinguenda mala, quibus tum ea Regio laborabat.

CAP. CLIII.

MAXIMILIANVS eodem menſe nauigat in Hollandiam, extincturus pernitioſiſſimam illam diſſentionem, quæ populum in duas factiones diuiſerat. Alteri ab hamo, alteri à piſce aſello inditum erat nomẽ. Ciuitati cum ciuitate non conueniebat, Frater fratri minabatur exitium, filius patrem ſuis manibus extinctum cupiebat. Vtrinque cædes, vtrinque innumera ſunt edita latrocinia. Sæuijt multos annos tota Hollandia hoc malum longè teterrimum, ac neſcio an etiamnum reliquiæ reſtent peſtis huius.

Miſſi Legati ad prorogandas inducias. Edictum Gandauenſium ob rei frumentariæ inopiam.

CAP. CLIIII.

APPETEBAT iam menſis Iulius, quo tempore miſſi ſunt aliquot è Proceribus Atrebatum, vbi cum Regijs Legatis egerunt, vt rurſus in annum vnum induciæ fierent. Laborabatur fame diuerſis locis. Edicto imperatum Gandaui & Brugis, ne quis frumentũ pluris vẽderet, quàm ſtatuiſſet Senatus. Qui domi habebant plura modiorum milia, in publicum ferre ac vendere ſunt compulſi.

Mariæ caſus ex equo. Eiuſdem obitus. Et proles. CAP. CLV.

AGENS in Flandria coniunx Archiducis, cùm die quodam leuandi animi gratiâ venatum exiſſet (venandi enim ſtudio tenebatur) ibi vel equo in præceps abeunte, vel alio caſu (certum enim non traditur) ad terram excidit. Grauiter læſa, Brugas defertur. Ad eam curandam accerſiti vndique Medicæ artis ſcientiſſimi viri, ſed malo artem ſuperante, haud multis poſt diebus vitâ deceſſit, quum annos nondum quinque Archiduci nupta fuiſſet; gubernaſſet autem quinquennium, hebdomadas XI. & dies quatuor. Ita colligit, qui noſtrate compoſuit ſermone noſtratium rerum Commentarios. Vulgato Mariæ obitu incredibilis omnium animos luctus occupauit. Defuncta fato tam nobilis, tam proba, tam inculpatæ vitæ mulier, magnũ ſui deſideriũ reliquit omnibus eius ætatis hominibus. Liberos ex ea tulit Maximilianus, Philippum, de quo Principe dicendum eſt alio loco. Deinde Margaretam, cuius nutu ac voluntate fœminæ, noſtratium quinque Prouinciarum Reſpublicæ gubernantur. Digna prorſus hæc mulier eſt quam inter priſcas illas Heroidas omnis referat poſteritas. Franciſcus vltimo loco natus infans extinguitur.

Maximilianus vxore defuncta liberis ſuis tutor dari cupit. CAP. CLVI.

POST exceſſum cariſſimæ coniugis, Archidux modis omnibus operam dedit vt liberis ſuis nõdum puberibus, ipſe tutor daretur, patriam defenſurus armis aduerſus Gallum, qui ab obitu Mariæ Flandrorum fines ingreſſus, omnia cæde & incendio fœdabat. Conuocati ſunt igitur

Gandauum

Gandauum poſtridie Calendas Maias eodem anno Primores omnium ciuitatum. Hic placuit non permittere Maximiliano gubernationem, niſi ad certum tempus, & vt ipſe iuſiurandum daret ſe nihil ſtatuturum niſi prudentum iudicio comprobatũ. Erat enim iuuenis ipſe, & nimiũ his tribuebat qui aliorũ incommodo ſuis conſulerent rationibus.

Quos iuſſerat occidi innoxios Archidux. CAP. CLVII.

NON multo pòſt, ex Louanio, Bruxella, Antuerpia ciues aliquot, viri prudentes Mechliniam miſſi, vt hic liberiùs inter ſe cõſultarent his de rebus, quas Louanij paulò ante conuentu Primorum indicto, Maximilianus propoſuerat, vt liberis ſuis qui nondum pubertatis annos attigerant, quod modò diximus, tutor daretur. Itaque Mechliniæ trium Primores vrbium conſultantes, Archidux quorundam, qui ſibi non patriæ commodis ſtudebant, ſequutus conſilium, apprehendi, apprehenſos in arce Viluordiæ loco munitiſſimo, cuſtodiri iuſſit. Obiectũ eis, quod clam Principe ſuo Mechliniæ modo, Aluſti alias cum Flandris collocuti, res nouas molirentur. Qui apud Ducem erant homines inexplebili auaritiâ, conſuluerunt, vt de his ſupplicium ſumeret, ita futurum rati, vt exemplo deterritæ vrbes, liberorum tutelæ adminiſtrationem patri deferrent, ipſique tunc omnia pro ſua libidine adminiſtrarent. Princeps iuuenis huic conſilio accedens, ferè omnes gladio ſubiecit. In quibus fuit Nicolaus Heetueldius, cuius viri & multũ illuſtris & optimi & egregiè prudẽtis mortẽ plurimi defleuerũt.

Liberorum tutela Maximiliano defertur. CAP. CLVIII.

POST longas vrbium conſultationes tandem ſuorum factus tutor Archidux apud Louanium inauguratur:

ſed his legibus, vt non diutiùs præſit, quàm id viſum fuerit ciuitatum Primoribus expedire. Plena erat hominum rapacium aula Principis: ij non dicendis exactionibus ditionẽ premebant. Miles, cui ſtipendia ſoluta non erant, omnia in agris abſumere. Plures hoc pacto ad mendicitatem adacti agreſtes. Non paucos furta & latrocinia tentare coegit egeſtas. Quo rerum peſſimo ſtatu ob crebras ventorum tempeſtates, fulmina, tonitrus, pluuias, calores & frigora intempeſtiua, nec ſeges in agris matureſcere potuit. Credo has minas fuiſſe numinis irati ſceleribus hominum.

Leodienſium Epiſcopi Ludouici Borbonij indigna cædes, atque inde ſecuta mala. CAP. CLIX.

PER eadem ferè tempora non vulgaris exemplum ſæuitiæ Leodij eſt editum circa loci Antiſtitem. Guilielmus Arenburgus homo inſolens, ambitioſus, & vt paucis dicam, eo ingenio, vt quicunque ipſum ad crudelitatem, ad ſcelera patranda exacuebant, rabiem innatam quaſi ſigno dato prouocarent, is inquam talis in Ludouici Borbonij Antiſtitis caput coniurauerat. Ob id exul poſtea declaratus, cum ſceleratorum manu, qui numero leguntur fuiſſe duo milia, venit in agrum Leodienſem, oppugnaturus Ludouicum Burgundicarum partium hominem. Contra Arenburgum educturus Antiſtes, priuſquam egredi vrbem potuit, occiditur, anguſtias fortè quaſdam ingreſſus, vbi adorti ſunt eum ſcelerati aliquot latrones, quos ad facinus perpetrandum ab hoſte conductos fuiſſe, vero ſimile eſt. Secundum hæc Arenburgus Leodium hoſtiliter occupatum totius Burgundicæ familiæ odio grauiter afflixit. Cæſi Ludouici amicos & fautores bonis ac fortunis omnibus exutos, eiecit oppido: quoſdã etiam occidit. Huius rei fama ſtatim ad

ad Brabantos finitimam gentem ſerpſit. Qui metuentes ne Gallorum rex, occiſo iam Antiſtite, Leodienſem agrum ingreſſus, Brabantiæ quoque loca vaſtaret: ſimul vt tam indignam epiſcopi cædem vindicarent, arma ſumpſere. Primi omnium Louanienſes, poſthabita etiam annua ſupplicatione ſua, quæ in primos dies menſis Septembris incidere ſolet, egreſſi cum armata manu, inſequentibus ſtatim & alijs oppidum ſancti Trudonis adorti, in deditionem acceperunt. Captum poſtea eodem calore Haſſetum: trucidato militari præſidio, quod illuc ad tuendum locum Aremburgus miſerat. Tongri quoque ſe dediderunt. Iam Brabanti ad Leodium etiam obſidendum magnis copijs excurrebant. Vnde Aremburgus, videns imminere ſibi, ac ſuis periculum, ſi vrbem hoſtis expugnaſſet, Brabantici Ducem exercitus ad colloquium pertraxit. Atque ita cum eo locutus eſt, vt ſubitò mutatis rebus, iuſſi ſint domum redire noſtrates. Apud quoſdã Scriptores inuenio promiſſa Naſſauio penes quem fuit copiarum imperium aliquot aureorũ milia, ſi domum reduxiſſet exercitus. Occiſo Borbonio, per electionem primùm, deinde Romani Pontificis accedente confirmatione, fit Leodij Epiſcopus Ioannes Hornius, Principis Hornij frater. Vt hunc excluderet Aremburgus (nam in locum cæſi Antiſtitis, filium eligi & ſurrogari ſuum volebat) Tongrorum vrbem occupat, eiectis inde Brabantis. Nouum hinc exarſit bellum. Gens Brabantica largo ſtipendio contractis copijs eo redijt. Cum hoſte totis viribus deſcenſum eſt in aciem, fuitque prælium ingens. Vicit tandem Brabantus, cæſaque ſunt ad tria milia hominũ. Nec multo pòſt Aremburgus ſancti Trudonis oppidum egreſſus, dubium laxandi animi cauſa an ob alia negotia, capitur à Frederico, qui Ioanni Hornio Antiſtiti frater erat. Inde Traiectum ad

Moſam

Moſam perductus, gladio ſubiicitur, vniuerſa id vidente ciuitate, luitque meritas ſuæ pœnas inſaniæ. Hanc eius mortem poſtea vt vindicarent amici, & nouum Antiſtitem & Traiectinos vehementer afflixerunt, euerſis eorum caſtellis, agro latè vaſtato, incenſis pagis, trucidatis colonis.

Maximilianus Rex Romanorum declaratur. Idem cum patre in Brabantiam rediјt.

CAP. CLX.

An. 1485. ANNO partus Deiparæ M. CCCC. LXXXV. Francfordiæ nobili emporio ſuperioris Germaniæ, Maximilianus Frederici imperatoris filius, Rex Romanus declaratur, permittente id patre. Vnde Hermolaus Barbarus in oratione quadam ad Fredericum. *Hunc tamen*, inquit, *opinione noſtra, fructum anteactæ vitæ tuæ maximum cepiſti, quod filium generoſiſſimum, qui nobiliſſimas gentes, ferociſſimos populos, bellicoſiſſimas nationes non minus armis, quàm ſapientia viciſſet, Regem Romanum, te viuo renunciari permiſeris.* Hactenus ille. Non multo pòſt Fredericus vna cum filio Brabantos & Flandrenſes inuiſit, à quibus exquiſitiſſimis eſt acceptus honoribus. Redeuntem in Germaniam Fredericum patrem comitatur Maximilianus. Vnde poſtea cum ſatis numeroſo exercitu, ad hæc loca reuerſus, mouit in Picardiam, aliquot eius terræ vrbeculas oppugnaturus, quæ Gallo ceſſerant. Quidam ſcribunt ab eo, qui per id tempus Gallicis præerat copijs, pecunia & largitione corruptum militem, detractaſſe pugnam. Itaque rex pudefactus, nullo hic edito memorabili facinore, abijt.

Brugis tumultu exorto Maximilianus capitur. Pontifex Innocentius anathematis fulmen auctoribus facti minatur. Fredericus Imperator cum exercitu venit; iratus in Gandauenſes educit. Flandricus ager latè vaſtatur.

CAP. CLXI.

IAM Brugis & Gandaui duarum in Flandria maximarum vrbium ciues detrectabāt imperium Romani. Non quod huius maieſtatem contemnerēt, ſed in cauſa erant Conſiliarij, multa inclementer extorquentes à bonis ac Principi ſuo impenſiſſimè deditis ciuibus. Præter ceteros multum erat ſuſpectus quidam Petrus cognomento Longocollius, Regi à theſauris factus. Igitur his de rebus certior Maximilianus cum omni Procerum ordine & cōſilio Brugas venit, vt à ſe alienatos, ad imperium retraheret: verùm euenit longè aliter. Senatus Brugenſium Regij Concilij poſtulationes reiecit, reiecit & populus. Vnde confeſtim nouis motibus vrbs exerceri cœpta eſt. Medio tumultu Rex ipſe, & Longocollius cum aliquot alijs apprehenſi, cuſtodiæ traduntur. In tantis malis ad Pontificem Innocentium, huius nominis octauum, datæ literæ, quibus ſignificabatur captiuum eſſe Brugis Romanum Regem. Pontifex re intellecta nihil cunctatus, ſcripſit Colonienſium Archiepiſcopo, vt Brugenſes, Gandauos, cum Iprenſibus (nam & hi populi tam audacis facinoris autoribus iunxerant ſeſe) anathematis fulmine defigeret, niſi mandato obtemperantes, intra certum tempus cuſtodia Romanum emitterēt. Secundum hæc venerunt Brugas vndique Primores oppidorū de pace acturi cum Rege. Cui multa ſunt aureorum promiſſa milia à Flandrenſibus, ſi noxiam condonaret. Priuſquam exiret cuſtodia Romanus, obliterata ſuperioris iniuriæ memoria,

cum Brugẽſibus ac ceteris captiuitatis auctoribus ſtabilem & manſuram pacem ſanxiſſe traditur. Ceterùm præter obſides datos, etiam creati nobiles viri aliquot, qui omnia quæ Flandricæ ditionis eſſent, iure armiſque defenderent ac tuerentur, donec Philippus Romani regis filius per ætatem admoueri gubernaculis poſſet. Rex ita dimiſſus incolumis abijt Mechliniam ad patrem ſuum Fredericum. Qui paucis ante diebus eo ex Alemania venerat cum exercitu, factam vlturus iniuriam filio. Hic Maximilianus & gratias egiſſe patri, & ſupplex oraſſe dicitur, vt omnem vim bellicam à Brugenſibus abſtineret. Sed irâ accenſus Fredericus, reiectis filij precibus, hoſtiliter Flandriam vexare eſt adortus. Gandauenſes venientem velut hoſtem, non hoſpitem, ſuis mœnibus excluſerunt. Videbatur veniſſe Fredericus, vt vrbem caperet, ſed ingenti eius magnitudine, territus & telorum multitudine, quæ è muris in appropinquantem cõiecta eſt, vim inhibuit. Ita excluſus indeque repulſus Germanus, omnem circumiectam vrbi regionem hoſtiliter incurſauit. Tam ſubitò in agricolas nihil meritos verſa eſt omnis illa in Gandauenſium inuidiam, armorum tempeſtas.

Bellum ciuile in Brabantia. Peſtilentia ingens Bruxellæ & Louanij.
CAP. CLXII.

REVERSIS poſtea in Alemaniam Frederico & Maximiliano, populus in diuerſas volũtates ire cœpit. Nam erant, qui, ductore Philippo Cliuenſi, Brugis cum Maximiliano ſancitam pacem tam diu ratam habere, ſancteque cuſtodire vellent, quoad ſua ſociorumque ſalus pateretur. Contrà nitebantur alij, qui ſe iunxerãt Alberto Saxoniæ Duci. Hunc Fredericus & Maximilianus abituri Philippo Brabantiæ Principi adhuc impuberi cuſtodem, & noſtratium conſtituerant Gubernatorem prouinciarum: Louanium, Bruxella, Thenæ, atque alia quædam oppidula cum Philippo Cliuenſi, Flandrorum defenſore, fœdus percuſſerant.
Buſcodu-

Buſcoducenſes medij, & neutrius partis eſſe maluerunt. Cæteræ maiores vrbes Antuerpia, Mechlinia, Lyra, ſecutæ Albertum leguntur. Hoc ciuili & inteſtino bello, non dicenda ſunt vtrinque data & accepta mala. Bruxellenſis miles Viluordiam aduerſæ factionis oppidulum cepit, captum incendio deleuit. Saxo Louanienſibus ademit Arſchotum. Hic priuatis ędificiis, non ab hoſte, ſed alio caſu iniectus ignis, adeò peruagatus eſt longè lateque, vt & loci templum ſit incendio cōſumptum: poſtea rurſus erectum aliquanto magnificentius. Ab eodem Duce Alberto ſunt & Thenæ occupatæ. Huc multi mortales bona ſua, vt in locum tutiorem initio belli conuexerant: quæ omnia direpta penitus à militibus, & aliis facinoroſis, qui rapiendi ſtudio, vt fit, armatis ſe immiſcuerant. Per hos motus peſtilentiæ morbus locis aliquot ſic atrociter ſæuijt, vt rarò aliàs hominũ memoriâ ſit atrocius laboratum hoc malo. Bruxellæ XXXII. apud Louanium XX. hominum milia extincta loquuntur natu grandes viri, quorum memoriâ hoc geſtũ eſt bellum. His igitur locis vehementiùs ſæuientem peſtilentiam, conficiundæ pacis cauſam fuiſſe exiſtimo. Louanienſes enim & Bruxellenſes diurnis nocturniſque ſuorum funeribus exhauſti fractique, Legatos ad Albertum miſerunt. Quibus Romani regis nomine pax data eſt his legibus, vt ingentẽ pecuniæ ſummã Duci adnumerarẽt. Hæc ſub feſtũ aſſumptę Virginis mẽſe Auguſto geſta ſunt, anno poſt Chriſtũ in terris natũ milleſimo quadringẽteſimo LXXXIX. quũ annũ vnũ & plus eo duraſſet hic motus Ciuilis. 1489.

Conflagratio inſignis monaſterij Præmonſtratenſis Milddelburgi in Selandia. Laus Abbatis eiuſdem loci. CAP. CLXIII.

CIRCA annum M. quadringenteſimum, XCII. Middelburgi in Selandia conflagrauit Præmonſtratenſis ordinis monaſterium. Quo incendio abſumpta eſt etiam bibliotheca libris omnifariam referta. Viſitur hodie domus eadem multo magnificentiùs inſtaurata: diceres Palatium aut Regiam eſſe quampiam. Illic nunc præeſt vir, vt clariſſimis optimiſque maioribus, ita optimis moribus ac multa eruditione & facundia præditus, Maximilianus à Burgundia: quem iuuenem quidem, ſed tot naturæ dotibus eximium Abbatem gratulor Selandiæ terræ mihi natali. 1492.

PHILIPPVS
Brabantiæ Principatui inauguratur. Carolus Gandaui naſcitur.
CAP. CLXIIII.

POST aliquot annos, defuncto in Allemania Frederico, reuiſit noſtratia loca Maximilianus, vna cum coniuge ſua, quam recens duxerat filiam ducis Mediolanenſium. Hunc cum multis aulicæ nobilitatis primatibus, Traiectum ad Moſam ingreſſum Philippus, & Margareta florentes ætatibus liberi ſalutatum venêre, & felicem optimo patri aduentum gratulati, abeuntem inde Louanium comitantur. Hic præſente patre Philippus annum agens ætatis ſextum decimum, Brabantiæ Principatui inauguratur. In cuius verba tanto conſenſu ac ſtudio ab vniuerſa multitudine iuratum, vt nunquam aliàs maiore.
1494. Fuit hic annus humanæ redemptionis milleſimus quadrin-
1500. genteſimus nonageſimus quartus. Anno poſtea quingenteſimo, ſub exitum Februarij menſis, Gandaui oppido Flandriæ, natus eſt Duci filius: cui ad ſanctum Ioannem baptiſmo in eadem vrbe admoto, Caroli nomen eſt inditum à ſuſceptoribus. Vidi ego puer, hoc nato puero Gandaui (in qua tum vrbe Latinas diſcebam literas apud virum doctiſſimum Petrum Scotum) ad omnes ciuitatis angulos, ad omnia compita parari ſpectaculorum miracula.

PHILIPPVS III. PVLCHER DVX BRAB.

Harderwici conflagratio miſerabilis, & terramotus in Brabantia. CAP. CLXV.

An.1503. IN annum Seruatoris noſtri Milleſimum, quingenteſimum tertium, incidit miſerabilis conflagratio oppido Gelriæ quod *Harderwicum* nominatur. Pridie Calendas Auguſti ſpatio trium horarum templa, cœnobia, & priuata, publicaque ædificia, multis arduiſque tabulatis edita omnia conflagrarunt. Hic res accidit miſeratione digna. Multi homines ruinâ tectorũ oppreſſi: in penarijs multi fumo enecti, ad quæ loca vt tutiora metu ignis ſe receperant. Hic poſtridie pueri bimi, trimi, infantes quoque cum matribus reperti exanimes. Tam latè hoc eſt euagatum incẽdium, vt toto oppido vix quinque aut ſex priuatæ domus reliquæ manſerint. Eodem ferè tempore Gorici oppidulo Hollandiæ ſubitò igni ducentæ, & pago quodam Weſtflandriæ, domus
1504. quadringentæ arſerunt. Anno inſequenti poſt conflagrationem Harderwiciam, Dauentriæ mulier quædã enixa eſt filias duas, ventre vno, & corporis medio à pectore cõiunctas: ceterũ capitibus duobus, brachijs quatuor, ac pedibus totidem. Eodem anno in Brabãtia & locis finitimis veſperi ſub horam decimam pridie Bartholomæi accidit motus terræ, qui tamen populis noſtratibus nullam cladem attulit. Nemo extra domos vitæ periculum adijt: nuſquam radicitus euulſæ arbores: nuſquam corruerunt ædificia: nemo oblæſus, nemo oppreſſus tectorum ruinis.

Philippus in Hiſpaniam proficiſcitur. Eiuſdem mors. CAP. CLXVI.

PHILIPPVS noſtra memoria bis adijt Hiſpaniam, ſemel itinere terreſtri per Gallias. Iam primum huius ditionis

ditionis limen ingreſſo, Ludouicus Picardiæ Præfectus, vir clariſſimus vna cum proceribus eius regionis obuiam procedens, Regijs verbis ſalutē impertiuit, & felicē aduentum gratulatus eſt hoſpiti optatiſſimo. Pariſij non vt hoſpes, verũ vt numen quoddam cœlo dimiſſum excipitur. Nullum vnquam ſuorum Regum regalius accepit Gallia, quàm Philippum hoſpitem. Magnificētiſſimi ſunt in vrbe exhibiti ludi. Occurrit venienti Senatus: occurrit ſcholæ Princeps & Rector: occurrit totus Eccleſiaſticus ordo. Et vt omnia eſſent vbique in Philippi aduentu gaudiorũ plena, impunitas conceſſa eſt maleficis. In eius gratiam aperti carceres. Tota Gallia venia donata ſontibus. Cumq́ue rex mãdaſſet, vt Philippum nihilo ſecius quàm ſemet exciperent, pluſquam iuſſi fuerant, facientes, ſtudio hunc illi prætulerũt. Ipſe Rex eundem ſumma cum veneratione excepit in Regia ſua Bleſenſi. Illud memorabile, quod Turonis abeuntem ad quingentos ferè paſſus deduxiſſe, & ſumptus omnes, quos numeroſus ille Ducis comitatus fecerat, in ſe recepiſſe traditur. Apud Nauarros quoque Regali munificentia eſt exceptus Philippus. Gallia ſic peragrata, Hiſpaniam ingreditur. Quis hic triumphos recenſeat Principi ſingulis regionibus, ſingulis vrbibus, ſingulis vicis exhibitos? Rex Ferdinandus, viuida adhuc viridiq́ue ſenecta ſocer, genero ætate florenti inter Oleas viculum & Toletum vrbē occurrit, ſalutatumq́ue in Regiam ſuam Toletanã induxit. Poſt dies inde quindecim Caſtellæ Principatui inauguratur. Nec multo pòſt Arragoniæ principatum accipit in vrbe Cæſarauguſta, ad ſextum Calendas Nouembres. His peractis, vxor Ioanna filium ei peperit, cui nomen indidere ſuſceptores aui materni. Obita igitur ad hunc modũ Hiſpania, peragrato iterum pari cum ſplendore Galliorum regno, Philippus in Sabaudiam venit:

vbi

vbi à ſorore ſui amantiſſima Margareta, incredibili eſt magnificẽtiâ tractatus. Poſtremò in Germaniam proficiſcitur, vt, quod ſorori præſtiterat, idem præſtaret & parenti. Sororem ſalutauerat, nunc & parentem ſalutaturus venit. Qui non dubiũ eſt, quin lætitiam animo perſenſerit longè maximam, quum Philippum vnicè charum filium, tantis rerum ſucceſſibus auctum, ex Hiſpanijs reducem cõſpiceret. Patre ſalutato, in patriam rediјt: vbi ad ſingularũ vrbium ingreſſum inſtaurati triumphi, quanquam vetuerat ipſe, & ne officio ciuitates grauarentur, nonnunquã data opera, ſubitus & inexpectatus aduenire voluit. Vidi ego tum puer Louanium ingredientem, vrbis Senatu, ornatiſſimi Gymnaſij Principe & Rectore, toto item ordine Eccleſiaſtico obuiam procedente. Doctiſſimus extat *Panegyricus* Eraſmi de hac Philippi in Hiſpaniam profectione. Altera illa profectio eſt mari ſuſcepta ineunte Ianuario. Vix medium iam claſſe tenebat, quum ſubitò coorta eſt tempeſtas multo ſæuiſſima. Inuenio naues aliquot ſubmerſas pelagi ſęuitiâ: Philippo interim, & ceteris, quos eadem nauis habebat, in ſingulas horas mortem expectantibus. Tandem munere diuino, cum reliqua claſſe in Angliam Princeps eiectus, præter ſpem à Rege magnifico apparatu, alacritate incredibili, magno eius inſulæ hominum concurſu & applauſu excipitur. Hîc cõmoratus aliquot dies, poſtea ſecundo vento in Hiſpaniam contendit, vbi rurſus nulla oratione explicãdis honoribus cohoneſtatus, moritur ſexto Calendas Octob. anno ætatis XXVIII. Incidit obitus tãti Principis in annum Na-
1506. talis Dominici milleſimum quingẽteſimum ſextum. Poſtquam huius viri mortem fama vulgauit, incredibilis repente Brabantiam, cæteraſque regiones ſocias luctus occupauit. Neque vlli ſanè Burgundicæ ditionis mortales fuerunt, qui non

non eiuſcemodi nũcium multis lachrymis exceperint. Erat enim omnium bono natus Princeps. Omnibus proſpicere, omnibus conſulere huic vnum erat ſtudium. Patriæ commodum, ſuum ducebat eſſe lucrum. Libertate ciuium delectabatur. Nihil æquè ſtudebat, quàm pacẽ publicã reddere perpetuã, & rectè. Nam ex bello ſemel omnia Reipub. mala proficiſcuntur. Mortem Philippi ſtella crinita præceſſit, quæ mẽſe Auguſto per dies fermè octodecim viſa eſt. Ego fabuloſum eſſe exiſtimo, quod quidã ſcripſit per idem tẽpus accidiſſe apud Hollandos in puero, qui materno adhuc cõcluſus vtero, dies plus duodecim fleuerit. Quo prodigio demõſtrata ſint mala, quibus Hollandiam poſtea Gelrus afflixit.

Philippi expeditio in Gelros. CAP. CLXVII.

IDEM Princeps antequã iterum in Hiſpaniam abiret, conſilium ſecutus Procerum ſuorum ſtatuit armis repetere Gelriam, haud ignarus per eam acceſſionẽ hoſtium opes vbique ſuis impares fore. Cum florentiſſima igitur equitum, peditũque manu profectus Arnemum Gelriæ oppidum ſubita vi adoritur: cuius incolæ ad poſtremum metu ſubacti, portas Burgundo patefecerunt. Qui ingreſſus præſtitit fidem deditis, neminem violans, nihil cuiquã adimens, neminem ſuis Fortunis deſpolians. Quæ res effecit vt continuò alia pleraque oppida ad Philippum defecerint. Videbatur paucis diebus vniuerſam Gelriam ſubacturus, niſi in Hiſpaniam redire cupiens, pacẽ cum Gelro feciſſet. Ea traditur his propè conditionibus data, vt quæ in deditionem Philippus accepiſſet, ipſe ſibi haberet. Et Carolus Gelriæ Princeps vnà cum Burgundo in Hiſpaniam proficiſceretur. Verùm hoc ad iter iam accincto, Gelrus mente mutata, excuſauit neſcio quas occupationes. Vnde factum, vt quæ pol-

licitus fuerat, non præſtiterit. Sub hoc tempus fato ceſſit eximius Antiſtes Leodinorum Ioannes Hornius, cui Galliarum Regis opera ac ſtudio ſucceſſit Erardus à Marca, nunc Cardinalis, & Carolo Cæſari à conſilijs, vir & conſilio & facundia maximus.

Gelri Campaniam noſtratem vaſtant, Thenas capiunt: ijdem cæduntur apud Arduennam.
CAP. CLXVIII.

DEFVNCTO iam, vt dixi, in Hiſpania Philippo, Carolus Gelriæ Princeps nõ ſeruata, quam prius cum Burgundo fecerat, pace, noſtratis Campaniæ fines cum prædabundo exercitu ingreſſus, Turnoutũ peruenit eiuſdẽ Campaniæ inſignem pagum. Hic offenſus miles virorũ fuga, correptas fœminas in prædam abducit. Anno proximè inſe-
An.1507. quenti, hic ſeptimus erat ſalutis humanæ ſupra milleſimum quingenteſimum Septembri menſe, idem Carolus & Robertus à Marca, nunc Leodinorum Epiſcopi frater in Brabantiam venere Dieſtẽſium vrbem oppreſſuri, à cuius mœnibus Naſſauij Principis & ciuium virtute repulſi, alio ſigna contulerunt. Hala oppidulo incenſo, Thenæ obſeſſæ ſunt & captæ, feſto die Michaelis. Quam vrbem hoſtis ingreſſus, ita diripuit, vt nec templis quidem, nec ſacris locis temperatum ſit. Multi præterea omnis ſexus & ætatis, ſine diſcrimine, partim contrucidati, partim Ruremondam Gelriæ oppidum abducti ſunt in omne genus malorum. Quod mirum videri poteſt, ita in totam illam regionem graſſanti per dies complures hoſti nullæ ſunt obiectæ ex Brabantia copiæ. Louanium, quod tribus inde miliaribus diſtat, præſidio firmatum fuit. Quam vrbem nulla extraria ope adiutam, antea facilè cepiſſet Gelrus, ſi tentaſſet. Sub finẽ Octobris vrbem Thenen-

Thenenſium captam, hoſtis reliquit. Sexcenti equites Gallici nominis, aut plus eo in ſylua Arduenna, inſtante nocte conſederunt: quos itinere feſſos, præda onuſtos, & ſomno vinoque ſepultos, viri Namurcenſes aliquot, prius neci datis vigilibus, adorti partim trucidant, partim in fugam vertunt. Quingenti equi in prædam abducti Namurcum, publicè ſunt diuenditi.

Legati ad Maximilianum miſſi. Oppidum Venlo Margaretæ iuſſu obſeſſum.
CAP. CLXIX.

GELRO nunc in Hollandos, nunc Brabãtos graſſante, miſſos in Germaniam ſuperiorem Legatos inuenio, qui Romano Cæſari Maximiliano Brabantiæ, & aliarũ Regionum finitimarum adminiſtrationẽ deferrent. Erat enim Carolus Philippi filius puer adhuc annum agens ætatis fortaſſe octauum. Cæſar igitur quum ſtatim accurrere propter imperij varia & ardua negotia nõ poſſet, filiam Margaretam præfecit, donec ipſe in hæc loca reuerſus, Principatum ſuſciperet. Verùm ante aduentum Principis ex Allemania, bello repetiti ſunt Gelri. Quum eius terræ Dux, Antuerpienſium negotiatores Frãcfordiam ad mercatum euntes apprehendiſſet, iuſſu Margaretæ Principis conſcriptus atque eductus exercitus, oppidũ Venlo in Gelrijs obſidione cinxit. Verùm ſtrenuè agẽs, quæ intus erat, multitudo, irritos reddidit omnes noſtrorum conatus. Tenuerat aliquot hebdomadas obſidio, quum noſter exercitus haud ſine magnâ inertiæ ac deſidiæ notâ retro abijt. Gelrus vbi finibus ſuis exceſſiſſe hoſtem videret, ouanti ſimilis cum paratiſſimis copijs Moſam tranſgreſſus, Buſcoducenſium ciues, qui & ipſi cum armata manu exierant, captiuos abduxit: magna etiam pe-

cunia mulctauit. Poſtea in Hollandos vertens omnem belli impetũ, grauiſſimis eam gentẽ incurſionibus infeſtauit.

Maximiliani ex Allemania reditus. CAP. CLXX.

CVM talis eſſet noſtratium rerum ſtatus, rediјt ex Allemania Cæſar Maximilianus: qui Louaniј Brabantiæ gubernatione ſuſcepta, Bruxellam conuocat vrbium primores. Hic prætextu Gelrici belli rurſus ingenti pecunia plebs mulctatur. Buſciducenſes à Gelro hoſtiliter antea vexatos, maximiſque affectos incommodis, literis tantum ſterilibus conſolatus, opemque pollicitus, Cæſar Coloniam ad conuentum Germaniæ Procerum recurrit. Abſente Cæſare, latrocinantium magis quàm belligerantium more in Buſciducenſem agrum reuerſi Gelriј, ad ipſas vſque portas vrbis omnia fœdè vaſtarunt, incenſis etiam ligneis illis, & verſatilibus ædificiјs, quæ vulgus *molendinas* appellat.

Anglorum Rex Caletum venit cum exercitibus: Morinum occupauit, & Tornacum. CAP. CLXXI.

1513. ANNO à virginis partu, milleſimo quingenteſimo decimotertio, Henricus Octauus Angliæ Rex cum valida bellatorum manu Caletum in Flandriæ fines traiecit, bello adorturus Galliæ populos. Huc argẽto & auro, quod ingens ſecum aduexerat, non modò Cæſarem Maximilianum, ſed omnẽ quoque Brabantiæ, Flandriæ & Hollandiæ nobilitatem ad ſe iuuandum pertraxit. Lectiſſimum equitatum, ac pedites complures è Gallia miſſos, qui Morinum, quod obſeſſurus hoſtis putabatur, commeatu leuarent, Maximilianus partim occidit, partim in fugam compulit: ex quibus CCCL. capti. Inter quos & nobiles aliquot Regni

Gallorum fuerũt. Signa bellica nouem amiſſa. Currus onerarij centum quinquaginta abducti. Poſt hæc Romanus & Anglus magnanimi Principes duo, Morinũ, quod præſidio firmauerat Galliæ Rex Ludouicus, omni armorum genere oppugnare adorti, murorum partem deiecêre. Atque hinc quum ingens terror ciuitatẽ inuaſiſſet, facta deditio eſt hac lege, vt miles vi abſtineret. Ingreſſus Cæſar, Anglo ceſſit vrbis imperium. Poſtea deditum eſt & Tornacum. Huius oppidi ciues permulti, ne militarem diutius feritatem pati cogerentur, nouas ſedes in Flandria & Brabantia quæſiuêre. Henricus & huius vrbis à Cæſare imperio ſibi relicto, incredibili ſumptu arcem intra muros extruxit, multis incluſis ædificijs. Hic præſidium habuit perpetuum, donec poſt aliquot annos Gallo vrbs reddita eſt. Quæ nunc paret Carolo Cæſari, adempta iterum Gallo per noſtrates exercitus.

Scoti in Anglia cæduntur. CAP. CLXXII.

QVo tempore Morinum & Tornacum vrbes in hoſtium poteſtatem venêre, Scotorum rex Iacobus, infeſtis copijs Angliæ fines inuaſit, futurum ſperans, vt rege abſente, totam inſulam paucis diebus ſubigeret. Vbi verò id nuntiatum Reginæ eſt, *mulier animúmque gerens, curámque virilem* mira celeritate contracto exercitu, infeſtis haſtis, clypeis, armis cum hoſte concurrit; fuitque hac pugna ſuperior ipſa. Scoti fuſi fugatique ſunt. Multi ex his cæſi. Perijt hoc in prælio Rex ipſe Iacobus adhuc ætate florens, & cum eo nobiles plurimi. Tradunt quidam veniſſe in Angliæ fines Scotum, vt in noſtris locis aduerſus Gallos belligerantem Henricum auerteret, adque regni ſui defenſionem reuocaret, hoc pacto Gallorum regi Ludouico gratificaturus.

CAROLI EDVCATIO.

CAP. CLXXIII.

QVIA nullum tam fœliciter natũ eſt ingenium, quod peruerſa non corrumpat educatio; & nihil referat filium genuiſſe imperio, niſi eundem cures educandum imperio; vt pijs & integris nutricibus committeretur, Gandaui natus filiolus, pater Philippus curauerat. Quo in Hiſpanijs mortuo, Cæſar auus magna cura diſpicere cœpit, quibus viris primam nepotis mellitiſſimi ætatem, Principe dignis moribus & literis inſtituendam traderet. Ex vniuerſa patria delecti ſunt Guilielmus Ceuerius Princeps, & Adrianus Florentius, qui tunc erat Louanienſis Scholæ Cancellarius: ambo viri & ſapientes & incorrupti, quos in rectè inſtituendo adoleſcente, frequenter fidelem audiui ac ſtrenuam nauaſſe operam, nec priuatum emolumentum, ſed patriæ ſpectaſſe vtilitatem.

CAROLVS V. IMPERATOR PHIL. III. F.

Carolus Brabantiæ Principatum ſuſcipit. CAP. CLXXIIII.

SIc educatus, ſic inſtitutus noſter Carolus, anno ætatis quintodecimo, Louanij, quemadmodum pater, auus, & proauus fecerant, Brabantiæ Principatum ſuſcepit, non vnius tãtum vrbis, ſed & omnium noſtratium Prouinciarum gaudio incredibili. Carolo enim conſpecto, & in adminiſtrationem Imperij iam ſolenni ritu inaugurato, non Traianum dico vel Antonium pium, vel Epaminundam, (quos ita fuiſſe bonos exiſtimo, vt tamen vitijs magnis non caruerint.) ſed qualem Deus ipſe in libro Deuteronomij deſcribit, hoc eſt, optimum & ſanctiſſimum Principem ſibi omnes homines pollicebantur: ſub quo quaſi fatali ſydere afflati, ad meliorem ſe frugem conuerterent. Creditum eſt enim nullum Cometam, fatalem vim nullam ſic res mortalium afficere, vt vitâ Principis rapi ac transformari mores & animos ciuium. Incidit hæc inauguratio in eum huma-
1515. næ ſalutis annum, qui fuit quintuſdecimus ſupra milleſimum quingenteſimum.

Carolo Middelburgi apud Selandos agente, Gelrij Hollandiæ oppida quædam capta diripuerunt. CAP. CLXXV.

BIENNIO poſt, durante adhuc bello Gelrico, Felix Comes incenſis Gelriorum nauibus, arcem quandam munitiſſimam vi cepit, vnde noſtratibus hoſtis multũ antea incommodauerat. Sub idem tẽpus, Carolo Principe agente Middelburgi in Selandia, vt inde ſecundo vento in Hiſpaniam traijceret, Gelrij cum equitatu validiſſimo, pedeſtribus etiam copijs Hollandiam ingreſſi, oppidum Medelblicum vi captum, diripuerunt hoſtiliter. Proceſſum eſt inde

Alcmariam.

Alcmariam. Qua vrbe occupata, immenſum argenti pondus & auri, veſtes precioſas, aliaque permulta ſecum auexerunt. Hinc Sparendamum, hinc & alia quædam loca ſunt incendio abſumpta. Poſtremò ad oppidum Aſperam ductus exercitus, mœnia ter conſcendit, toties repulſus à ciuibus. Mille iam & quingenti in Gelriorum copijs deſiderabantur: quũ occupata & vi capta vrbecula, viros cum vxoribus, & liberis, alios ferro ſuper alios confecit hoſtica rabies. Sunt & templa Diuorum ad quæ plerique confugerant humano fœdata ſanguine. Pueruli in ſcholis reperti ſuis crudeliter necati. Quibus editis in oppidanos crudelitatis generibus, infeliciter natas virgines mulieresque, etiam in propatulo conſtuprauerunt. Hic te rogo, Carole Egmondane, cuius hæc iuſſu & mandato feciſſe militem conſtat; num te poſtea flagitiorum pœnituerit? Si magnanimus haberi volebas, non ita ſæuire debuiſti in victos. Aliena eſt ab officio magnanimi Crudelitas. Omnino fortis animus & magnus, parcere multitudini innoxiæ: In omni fortuna, recta atque honeſta retinere ſolet.

Caroli in Hiſpaniam profectio. CAP. CLXXVI.

CAROLVS cũ egiſſet fermè tres mẽſes in Walachria Selandiæ inſula, tandem flantibus vẽtis, nauem aſcendit, ac mare ingreſſus, horrendum vidit ſpectaculum, ante ſuos oculos pereuntem nauim vnam incendio. In qua combuſti & homines & equi complures ſingulari forma ac magnitudine. Poſt dies inde octenos gaudio ineffabili conſpectus Hiſpanis, & ſingulis penè oppidis ſumma cum veneratione fauſtis acclamationibus exceptus: totque pulcherrimis ac florentiſſimis regnis eſt inauguratus: Populis

quoquo ſe contuliſſet, ſtudium in eum propenſum, atque egregiam voluntatem pollicentibus.

Cæſaris Maximiliani obitus, & quædam alia de eodem memoratu digna. CAP. CLXXVII.

1519. ANNO ſalutis noſtræ. M.D.XIX. menſe Ianuario, Cæſar Maximilianus fatalem diem obijt in Germania ſuperiore, quum eſſet ingreſſus annum ætatis LXIII. Quod vt palam factum eſt hac noſtra inferiore Germania, luctus ingens atque mœſtitia per omnes fuit ciuitates. Quibus ob clementiam, placabilitatem, voluptatum omnium abſtinentiam, virtuteſque alias fuerat longè cariſſimus hic Princeps. Cuius vt vitæ, velut ſummam partem proponam, continuos nouem annos in caſtris agens, difficillima quinque bella profligauit, Gallicum, Eburonicum, Sicambricum, Batauicum, Morinicum. Hic nobiliſſimæ gentes, hic ſcientiſſimi bellicæ rei populi, hic vrbes opulentiſſimæ ad deditionem & pœnitentiam ab eo compulſæ ſunt. Quale nihil ſocer Carolus, nihil proſocer Philippus excellentiſſimi Duces vnquam conſequi potuerunt. Quot hyemes cum cætero milite ſub pellibus egit? Quot ſudauit æſtates? Quis vnquam eo ſolertius caſtris locum cepit? commeatus expediuit? hoſtem ludificatus eſt? Nullum huic Caſtrenſe munus ſorduit. Quoties pro ſignis ipſe ſtetit? Quoties egit ſorte excubias? Quoties vallum tulit? Quoties ſpeculatum egreſſus eſt? Neque verò poſtremum inter huius laudes viri ponendum, quòd literas & ingenia tam impensè dilexerit, quodque bonas artes non fouerit modò, ſed aluerit, atque promouerit. Iuuentutem nemo religioſiùs, nemo innocentiùs, nemo vnquam ſanctiùs exegit. Nemo fuit vnquam patri obſequen-

obſequentior filius. Auxit huius mortui deſiderium Principis atrocitas inſequentium temporum.

Carolus Romanorum Rex eligitur. Eiuſdem in Germaniam profectio. Hæreſis Lutheranæ damnatio.
CAP. CLXXVIII.

IN Maximiliani locum Carolus, huius nepos, Principum ſuffragio Imperium adipiſcitur. Agebat is tum in Hiſpanijs. Vnde per Legationem euocatus, anno redēpti
orbis M. D. XX. in Flandriam applicuit ſub Calendas Apri- 1520.
les. Partim hic, partim Bruxellæ, & Mechliniæ exacta æſtate, cum omni fortunæ ſuæ ſtrepitu, menſe Octobri Louanium venit. Qua in vrbe dies circiter viginti commoratus, Aquiſgranum proficiſcitur. Vbi exquiſitiſſimis honoribus acceptus, & Imperij donatus inſignibus, Coloniam, inde Wormatiam Vangionum ſe contulit. Nullus vnquam Principum ſtudio maiori, & ciuitatum luxu cultus eſt: nulli plura exhibita ſunt ſpectacula. Wormaciæ celebri conuentu Germaniæ Principum, qui ad eius Edictum huc conuenerant, damnata eſt Lutherana hæreſis. Teſtaturque id eiuſdem Principis Edictum Imperiale.

Obitus Cardinalis Croy, & Guilielmi Ceuerij. Bellum inter Cæſarem & Gallos ortum. CAP. CLXXIX.

DVRANTE conuētu Wormatienſi duo amiſit Aulæ ſuæ præcipua ornamenta Carolus Imperator, Guilielmum Croium Archiepiſcopum Toletanum, & Cardinalem, qui ex Louanio Carolum Cæſarem electum in Germaniam ſecutus, iuuenis Wormatiæ deceſſit, menſe Ianuario, ætatis anno XXIII. Louanij in templo Diui Petri è regione macelli feneſtra vitrea huius eſt opus. In eadem vrbe Wor-

matienſi Guilielmus Ceuerius, Toletani patruus, vir conſilio magnus, ægrotare cùm cœpiſſet menſe Maio anni eiuſdem, non multo pòſt naturæ conceſſit. Cui viro ſi longior vita contigiſſet, aut nunquam ſuſceptum fuiſſet (erat enim pacis amantiſſimus) aut iam confectum eſſet bellum, quod exarſit poſtea inter duos potẽtiſſimos orbis Chriſtiani Principes, Carolum Cæſarem, & Galliarum regem Franciſcum. Cuius initio belli noſtrates ſubito acceſſu occupatis Gallorum aliquot oppidulis, cum ingenti exercitu ad Maceriam vrbem armis vindicandam profecti, locum capere non potuerunt, quem natura munitiſſimum Gallica inſederant præſidia. Quidam putant hoc conſilio à noſtris obſeſſam fuiſſe Maceriam, ne Gallus Mediolanum properaret, quod tum Cæſar Carolus maximis viribus obſidebat.

Mors Leonis Papæ decimi. Electio Hadriani Sexti, & eiuſdem obitus. CAP. CLXXX.

1522. ANNO inſequenti, menſe Decembri Leo huius nominis decimus Pontifex Maximus Romæ moritur: In cuius demortui locum, Anno Chriſtianæ redemptionis milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſecundo, menſe Ianuario, cœli Prouidentia orbi Pontificem dedit Hadrianum Florentium Vltraiectenſem, ab Vltraiecto inſigni Hollandiæ oppido, Cardinalem Sãctorum Ioannis & Pauli, eximiâ ſacrarum Literarum doctrinâ, atque omni virtutum genere ornatiſſimum virum, quem adhuc in minoribus agentem Cæſar Maximilianus Caroli nepotis pueritiæ formatorem ex Louanio aſciuerat. Habuit orbis noſter hunc primum Pontificem Romanum à Petro: eſtque vocatus Hadrianus ſextus, nomine ſeruato, quod olim in baptiſmo acceperat. Cùm Romæ eligeretur magno Cardinalium conſenſu, agebat

bat is tum in Hiſpanijs, regnorum Caroli Cæſaris gubernator: aberat enim Carolus ob negotia Imperij. Poſt octo deinde menſes Romam veniens, maximo totius vrbis gaudio pridie Calend. Septemb. coronatur. Sub cuius appulſum ingens exorta peſtilentia, durauit ac ſæuijt hyemem vnam. Rhodus quoque à Turcis capta. Cuius oppugnandæ hoſtibus occaſionẽ præbuiſſe exiſtimo, has inteſtinas Chriſtianorum Principum diſcordias. In hoc etiam viro nimis illud verũ oſtenſum eſt: *Omnia in humanis quo meliora, eo minus diuturna eſſe*. Nam vt optimus erat eius Pontificatus futurus, ita breuiſſimè effluxit. Moritur enim altero ſuæ adminiſtrationis ineunte anno. Extincti corpus illatum templo Petri Apoſtoli ſepelitur, medium inter duos Pontifices appellatione Pios, Secundum, qui Æneas Syluius antea dictus, & Tertium, quem Alexandro ſuffectum, viginti ſex dies, non amplius Pontificem noſtra vidit pueritia. Hadrianus domum ſuam Louanij magnificè extructam, in vſum vertit ſanctis Literis ſtudentium, ijſdẽ in alimoniam relictis etiam prouentibus annuis. Nunc ad bellum recurro, quod alio dixi loco exortum inter potentiſſimos Principes.

MEMORABILIS OBSIDIO TICINI SIVE PAPIÆ, *quæ anno poſt Chriſti ortum* M.D.XXIIII. *ſub Calen. Octob.* 1524. *à Franciſco Chriſtianiſſimo Galliarum Rege aduerſus Carolum Cæſarem inchoata, exijt in Calend. ferè Martias anni inſequentis.* CAP. CLXXXI.

ADVERSVS Carolum Quintum, Hiſpaniarum Regem, & iam electum Romanum, terra marique præpotẽtem Principem, ſpiritus erigere eſt auſus rex Galliarum Franciſcus eius nominis primus, vel quia prælatum ſibi in

imperio Carolum ægrè ferret: (miſerat enim & ipſe non vnam Legationem ad Electores ſacri Imperij) vel quia illuſtrandi nominis occaſionē quæreret. Siquidem perſuaſum eſt, neſcio quomodo Chriſtianis Regibus haud fieri poſſe, vt alia via quàm bellis inter ſe gerendis, imò fortaſſe veriùs dixerim, exercendis latrocinijs, immortalitatem parent. Itaque belli huius initio Gallus quædam loca noſtratibus, noſtrates Gallo ademerunt. Vtrinque à belli Imperatoribus res curatæ haud ſegniter. Quid caſu, quid induſtria parari poſſit, hinc atque illinc proſpectum eſt. Tandem & Mediolanum Gallo ademit Carolus: Eratque ſupra milleſimum
1524. quingēteſimū vigeſimus quartus à Chriſti natali die annus, cum Septembri menſe exercitus Cæſarij Maſſiliam obſiderent vrbem inſignem & antiquā tranſalpinæ Galliæ. Duces exercitus erant Carolus Borboniæ Princeps, qui nuper ob cauſas multo iuſtiſſimas, à Gallo ad Cæſarem defecerat: & Marchio Piſcariæ vulgò ſic nominatus: ambo viri ad omnia vel excogitanda, vel explicanda conſilia prudentiſſimi. Gallorum Rex Franciſcus per idem tempus ex diuerſis Europæ locis acri delectu vndique habito, magnos cōtraxerat exercitus ad ſoluendam Maſſiliæ obſidionem. Huc iri, huc properari, noctes dieſque, cùm audiſſent Cæſareæ Duces militiæ, relicta Maſſilia, copias aliò ſuas abduxerunt. Erat enim viribus longè ſuperior Gallus: Cui cùm renunciatum eſſet totam fermè Inſubriam peſtifero morbo vaſtatam, graſſari, ſæuireque indies hoc malum inclementius, cum tam inſtructo exercitu Italiam petere conſtituit. Cuius bonam magnamque partē ſe ſperabat facilè & paucis quidem diebus in ſuam poteſtatem redacturum. Is mira igitur & incredibili celeritate ſuperatis Alpibus, ineunte Octobri agrum Mediolanenſem attigit. Interea pari ſtudio eſt eo properatum

tum à Cæſareanis Ducibus. Hi Papiam, aut (vt veteri dicam nomine) *Ticinum*, illius Duces cum equitibus aliquot Mediolanum ingreſſi ſunt, Regi & copijs eius hoſpitia petituri. Hæc agitantes, ſubitò oppreſſit Ferdinandus Archonus qui Præfectus erat caſtrorum Cæſaris. Intra mœnia occiſi aliquot, ceteri qua poterant fuga dilapſi. Haud multo pòſt Neapolitanus Vicerex cum ſuis & ipſe copijs eo properauit. Cuius aduentu Principis dictu mirum, quàm tota exultauerit ciuitas. Ducibus in animo erat, huc vniuerſum traducere exercitum, vrbemque defendere, ſi quid Gallus moliri vellet. Sed dum neque muro aut vallo ſatis munitam, neque in turribus & propugnaculis quicquam bellicarum vidiſſent machinarum, relicta ea, Laudem Pompei venerunt. Deinde Papiam (ſic enim nunc libet notiore vulgò appellare vocabulo) dux conceſſit Cæſarius Antonius cognomento Leyua, vir imprimis ſtrenuus. Quãquam æſtate quæ præceſſerat, ingentem ciuium vim abſumpſerat morbus peſtifer. Antonius tamen oppidum hoc defenſurum ſe facilè ſperabat aduerſus gentem Gallicam. Sub Calend. itaque Octob. hoſtium exploratoribus in Papienſi agro conſpectis, Dux ipſe vna cum Præfecto caſtorum Cæſaris mœnia obequitans muniri loca omnia, ferrea & ænea tormenta, lapideſque tormentarios ſubuectari, aggerem intus ſubſtrui, denique nihil non eorum parari iubet, quod ad arcendum hoſtem pertinere exiſtimaret. Dum hæc Papiæ aguntur, à ciuibus & milite qui intus erat Gallorum Rex cum ſuis Proceribus, ad Carthuſianorum haud lõgè ab oppido diſſitum cœnobium, venit quinto Calend. Nouemb. Eodem tempore & ab huius exercitibus obſideri atq; oppugnari cœpta eſt Papia. Hic Cæſareani vna atque altera impreſſione ſuſtentata, Gallos aliquammultos trucidant, alios in fugam agunt.

agunt. Poſtridie vniuerſo Ticini occupato ſuburbio, Galli molendina (ſic enim vulgus nominat, quibus ad victum quotidianum paratur farina ciuitati) partim ferro ſubuerſa in flumen præcipitãt, partim ignibus dedunt: Ita futurum ſperantes, vt his ſublatis, propediem panis laboraret inopia ciuitas. Verùm huic malo ſtatim occurſum, ac inuentum eſt remedium, factis intra mœnia ligneis huiuſmodi molis, quas equi pariter ac homines in gyrum agerẽt. Hic paſſim in Sacellis, in Scholis Legum ciuilium (eſt enim hæc vrbs Gymnaſio quoque inſignis) farinam parari vidiſſes. Turricula erat in ripa Ticini haud longè à mœnibus: vnde Hiſpanorum armata manus facilè Gallum prohibebat, ne ad vrbis murum accederet. Hic certatum aliquandiu cùm eſſet, neque, rebus indies peſſum euntibus, amplius ferre vim hoſtium poſſent, Hiſpani corporum pacti incolumitatem, ſe dedunt. Victor Gallus contra fidem datam omnes, qui eum paulò ante locum tutati fuerant, ſuſpendio necauit. Quam rem, vt par erat, iniquiſſimo tulit animo dux Cæſarius. Turrim Papienſibus ademptam Gallorum aliquot pedites conſcendunt, omni telorum genere diuexantes Germanum, qui ea parte ad tuenda mœnia diſpoſitus erat. Iuſſu Ducis Antonij tandem eo aduecta machina, quæ huic finem incommodo maloque fecerit. E muro enim ferreis iniectis globis non ſine Gallorum ſtrage corruit turricula. Octauo Idus Nouembris de communi ſententia ad oppugnandam vrbem totus ferme exercitus rapitur: magnoque bellicarum rerum apparatu inſtructus, ad ipſas quoque foſſas admouetur. Qui intus erant vaſa lignea, terram, alia multa comportare, aggeres erigere, nihil hoſti opportunum relinquere, nihil ſibi quod idoneum ad depellendum eſſet neglectum permittere. Hoc ſtatu rerũ Hippolita Malaſpina, ſingula-

ſingularis animi mulier, nunc plures Germanos, Hiſpanoſque, nunc ſingulos coram benignè appellaſſe, fortes confirmaſſe, timidos erexiſſe, alios alia ratione cohortata, & vt bonum haberent animum iuſſiſſe traditur. Biduo poſt diſiectis primum haud vno loco muris bombardarum ictibus, acerrimè pugnatum eſt, dum neutri cedere loco volunt. Tandem ſtrage multa ſuperati Galli, alij interficiuntur, alij in foſſas præcipites dantur. Hoc nondum peracto prælio, Galli alia vrbis parte ciues multa vi oppugnant. Sed maiore aliquanto ij ſe defenſitantes reſiſtunt. Interea Antonius Leyua Cæſareanorum Dux exercituum ſuos admonere, Pulchrius eſſe nihil, quàm pro gloria certare. Meminiſſe eos debere cum hoſtibus rem geri, quos ſæpe alias viciſſent ipſi. His vel paucis accenſi milites, ferocius multo ad pugnam proceſſere, victoriam ſibi certam promittentes. Fuſus tandem ſub veſperam Gallus, multi cæſi, multi in foſſas præcipitati, & lapidibus obruti, quorum caſu conſternati, alij deſerta oppugnatione trepidi ſe in caſtra recipiunt. De hac victoria Antonius ſtátim datis ad Viceregem Neapolitanum literis, fatigatum militem paſſus eſt conuicijs ac luſibus ſe reficere & quietem capere. Interim ipſe haud decere exiſtimans Principem virum, cui exercitus cõmiſſi ſunt, in cuius cura pendent rerum tanta momenta, ſolidam dormire noctem, qui fracti erant aggeres inſtaurandos, trabes, grandia ſaxa in munitiones deferẽda curat: Vrbemque obequitans, nihil vſquam neglectum patitur. Vrbe tota ſupplicationibus decretis immortali Deo ſunt actæ pro victoria gratiæ. Per eoſdem dies apprehendit equitem quendam Antonius, qui Gallorum Regi ſignificaſſe dicebatur in vrbe multam eſſe pulueris tormentarij inopiam: vigilaret ipſe, haud fieri poſſe, vt obſeſſi reſiſterent diutius. Hic talis quæſtioni ſub-

iectus, crimen confeſſus eſt, ac publicè exenteratus membratim diſſecatur, ad omnem proditionis materiam in futurum tollendam. Sub exitum menſis Nouembris Galli animaduertentes qua parte oppidi labitur Ticinus amnis (vnde vetus vrbis nomen) ſine foſſa & vallo eſſe mœnia ſtatuerunt ab alueo veteri, in aliam partem, aquas deducere, vt ita faciliùs ad patentia vrbis mœnia peruenirent: Res tentata, coniectis in alueum trabibus, ramis, & arborum truncis maximarum. At non ſucceſſit: impediri enim haud potuit ne in conſuetum recurreret locum Ticinus. Hic dum Gallus incaſſum per dies aliquot laborat, Cæſareani interea totam eam quæ fluuium ſpectat, partem excitato aggere muniunt. Secundum hæc milites Germani, cateruatim ad Ducem concurrentes, ſtipendia ſibi debita exigere, vnde ſe veſtiant, vnde ventri quoque ſatisfaciant. Dux Antonius audita militum querela, vt nihil ſupereſſet nummorum, animo vehementer anxius diuerſa ſecum & cum ſuis conſilia agitare cœpit. Decretum eſt tandem, vt mercatores pannarij militem veſtirent, ſoluta obſidione à Cæſareo Quæſtore pecuniam accepturi: nũmos exteri mutuo darent. Verùm hinc modica coacta ſumma eſt. Rari enim ciues, rarus erat in vrbe mercator. Bonam namque ciuium partem ſuperior abſumpſerat peſtilẽtia, multi quoque iam impendente obſidione, Papiam reliquerant. A Præfectis igitur oppidi magna ſalis quantitas, & quod mutuum ab Alexandrinis quibuſdam negotiatoribus, qui eo venerant accepiſſent, venditum publicè frumentum. Sed vbi nec his quidem modis tantum contrahi potuit ſignatæ pecuniæ, vt militi ſolueretur, nobilis Dux Antonius ſua argentea vaſa omnia conflari & in nummos conuerti iuſſit, vnde ſtipendium eſt militi ſubminiſtratum. O virum cantari dignum. Hic argenteam ſupel-

ſupellectilem, vt bellum gereret, vt ciues defenderet, conflauit: alij vt ciues ſuos expilent,vt aurea & argentea vaſa comparent, bella gerunt. Creſcere cœpit hoc tempore obſidionis calamitas. Tanta enim laboratum eſt inopia rerum omnium,quæ ad victum pertinent, vt equinæ carnes & aſininæ obſeſſis pro cibo fuerint. Mali huius datam cauſam exiſtimo, quod vbi haud multo ante allatus intra vrbem nuncius fuiſſet, Caroli Cæſaris propediem ventura auxilia, in magno & publico gaudio exercituum Duces,prandijs aliquot nimis opiparis militem adhibuerant, vnde penuriam abſumptis omnibus naſci fuit neceſſe. Per eoſdē dies etiam lignis ad cibum coquendum deficientibus, miles pulcherrimas ciuium ædes diruit. Tam durum eſt telum neceſſitas. In his malis iterum laceſſere obſeſſum Gallus, Germano excubias agenti, aſininæ carnis eſum exprobrabant. Quibus commoti per caſtellum protomartyris Stephani vicinum ædiculæ,ſe proripientes,Gallorum vnam cohortem fudere. Hic addunt quidam, hominem Minoritam, cui Antonius Leyua quotannis confeſſionem facere ſolitus erat, ad hunc à Franciſco Gallorum Rege extruſum vt de tradenda ſibi in manum Papia cum eo ageret, futurum vt à Rege magnam auri vim, atque annuos acciperet prouentus ampliſſimos. Primum Dux egregius, quique fidem muneribus anteferret: *Te*, inquit, *Monache cum tua iſthac præclara legatione laqueo vitam hodie finire iuberē, niſi cognita mihi eſſet in te morum probitas, vitaq; ſanctimonia. Proinde abi, neque de re huiuſmodi poſt hac me adeas. Regi tuo, qui huc te miſit renunciabis Papiam Cæſaris eſſe: quam ſi ſuam eſſe velit, armis & ſuorum ſanguine nobis adimat oportet.* Nihil remiſit per hos dies rerū omniū caritas. Iam Philippeo vna emebatur gallina, eoque paulatim res inualuit,vt vix iam equinę & aſininę reperiren-

tur. Quum obſeſſi penè quotidie in hoſtium caſtra excurrerent, eoſque ſæpius nihil tale metuentes adorirentur, Gallus ambitum vrbis quantus eſſet, foſſa & vallo cingere feſtinat. Simul ne Papienſium exploratoribus, ſiquãdo exiſſent, facilis eſſet in vrbem reditus, neque auxiliares copiæ ad obſeſſos ingredi ſine pugna valerent. Rumor enim in caſtra Gallica manauerat ſeptem Germanorum milia aduentare ſubſidio Cæſareanis, eaſque copias ad ciuitatem Laudẽſem profectas, partim intra muros, partim ſub mœnia conſediſſe. Hac item cauſa Rex Galliarum magnis ſtipendijs, maioribus pollicitis, ad ſe accerſiuit Ioannem Mediceum, bellicoſum, acrem, atque in victorijs enutritum virum. Qui in Regia caſtra cum armata peditum manu peruenit pridie Nonas Decẽbres. Huius aduentus ſpem victoriæ magnam Gallorum Ducibus, maiores Regi ſpiritus excitauit, qui ſub appulſum candida vexilla quindecim haud longè à ciuitatis muro diſpoſita oſtentat, ita futurum ratus, vt nouitate rei & ſpectaculo inſolito perterrefaceret hoſtium animos. Dehinc eiuſdem pedites, admotis ad vrbem ſchalis, eam capere ſunt conati. Sed accurrens tempeſtiuè Germanus impetu facto, militem Mediceum facilè deiicit. Iterum ſtipendia efflagitare Germani, quibus & ſtrenuis, & in eo rerum ſtatu neceſſarijs militibus vt per omnia ſatisfieret, belli prudentiſſimus, Imperator Antonius, pecuniam quantam poſſet publicè priuatimque vt corraderet, à canonicis templi maioris mutuum accipit. Faſces, inſignia, vel argenteos, vt puto, baculos, qui Ticinẽſis ſcholæ rectori ad comitia vel eunti alio præferri conſueuerant, etiam mutui nomine acceptos in nummum conflat. A ſingulis quoque ciuibus aliqua pecuniæ portio data eſt. Acceptis hinc ſtipendijs Germani, quocunque res vocaret, alacriter ire, nuſquam imperia detrectare,

ctare,nulla non in re officij memores eſſe. Per hos dies multo erat annona carior,& cibariorũ inopia maior. Nuſquam nunc vidiſſes in foro venales perdices, turtures,& faſianos. Porrum & cepe in horum ſucceſſerant locum. In macello tantum equina & aſinina, panis furfuraceus per omnia vrbis loca venundabatur. Iam Dominici natalis aderant feſti dies, quo tempore Alphonſus Ferrariæ Princeps magnam tormentarij pulueris copiam tranſmiſit ad regem Gallorum Franciſcum. Hic puluis vt tuto caſtris inferri poſſet, Ioannes Mediceus cum ſatis magna equitum manu ad ſeptuaginta paſſuum milia contendit obuiam. Aduecto puluere, Gallus exultans minitabatur ſe colubrinis, bombardis, omni armorum genere Papiam breui oppugnaturum. Hic ingens terror ac trepidatio ciuitatem inuaſerat. Virgines, matronæ, ſacerdotes tẽpla adire ac Diuorum opem implorare iuſſi, pacemq́ue per aras expoſcere. In tanto metu valde confirmati ſunt militum pariter & ciuium animi, quum inſignis Dux Antonius in Senatu literas recitaſſet, quibus à Vicerege Neapolitano certiores fierent, cum octo Germanorum milibus, & ſexcentis è Burgundia equitibus in Veronenſem agrum veniſſe Ducem Borboniæ, adfuturumq́ue eum propediem. Extitit paulò ante hos dies frigus atrocius, vt rurſum neceſſe fuerit ex ciuium ædibus ligna ac trabes ad ignis vſum reuellere. Nonis Ianuarijs Galli turrim quandam in mœnibus ſitam, machinis & tormentis æneis quatere incipiunt, biduo tamen continenter quaſſata, partim concidit. Hoſti præter ſpem hæc res euenit. Conſtituerant enim ſi tota corruiſſet, per ruinas eius in vrbem ingredi, id quod factu nõ difficile fuiſſet. Nulla enim foſſa ad eam erat vrbis partem. Haud multos poſt dies arcem quandam ſtrenuè magis quàm feliciter oppugnare adorti magna ſuorum

ſtrage à foſſis mœnibuſque ſunt repulſi. Quanquam nec Germanis, qui arcem defenſitabant, incruenta hæc fuit victoria. Poſtridie Hiſpani cum Germanis vallum conſcendunt, magnoque impetu in tormentorum cuſtodes illati, prælium committunt. Cæſis pleriſque, alios in vrbem captiuos ducunt. Hic edocti à Gallis & Italis, Gallica ſigna ſequentibus, Regem de oppugnanda iterum Papia mutaſſe ſententiam: conſtituiſſe tamen in obſidione cum omnibus copijs totoque apparatu bellico perſeuerare. Quod per exploratores quum intra vrbem norit copias militares rei frumentariæ, & extrema penè cibariorum inopia laborare, decreuit hac ratione comeatu intercluſo ad deditionem illos cogere. Narrant quidam hoc eodem tempore in ſtabulo quodam Papiæ inuentos equos, qui quum nihil haberent, quo latrantem poſſent placare ventrem, ligna comederint, lapides roſerint. Hoc vt parum credibile, adſcripturus non eram, niſi in eius Commentariis reperiſſem qui ipſum per totum hoc tẽpus Papiæ fuit, quo obſidebatur. Iam tertium ſtipendia petentibus, Germanis decretum eſt, vt cupediarij, lanij, pharmacopolæ, ceterique ciues, qui opificio manuario quæſtum facerent, aliquam darent æris portionem. Antonius ipſe vt nuſquam non eſſet ſui ſimilis, quod geſtabat aureum monile conflauit. Hiſpani armorum Duces quidam opulentiores, mutuum dederunt. Hac pecunia placatus miles, Ducibus ſuis per omnia paruit. Hic taceo crebras Ticinenſium in Gallos eruptiones & pugnas, & leuia pleraque inita certamina, quibus nunc cæſi multi, nunc multi etiam capti. Sexto Calen. Februarias Dux Borbonius, vir fortis & multis rebus geſtis clarus, repente cum valida manu apparuit in agro Laudenſi. Hæc res ad Gallum vbi manaſſet, poſtridie mane tormẽta omnia, quæ vrbis mœnia ſpectabant, auehen-

auehenda curauit ad locum, qua venturas putauit hoſtium copias, ita prohibiturus, ne propius accederent. Militem quoque in vrbeculas, quas occupauerat hyemantem, ad caſtra vocauit. Quæ per totum Februarium menſem & Ticini, & in hoſtium caſtris acta ſunt, nō tam prætermitto, quàm ad maiorem ſcribendi reſeruo diligētiam. Borbonius verò, & Vicerex Neapolitanus, vbi iam Gallos adoriri ſtatuiſſent, rati quod poſtea ſucceſſit, ſuperiores ſe futuros, cum ſuis propius acceſſerant exercitibus. Iamque dies venerat, qui ſextus eſt ante Calend. Martias, quo tempore ex loco caſtrorum eminentiore Papienſibus, qui plus quatuor iam menſes incluſi tenebantur, belli data ſigna. Quod vbi intellexit copiarum Cæſaris in vrbe obſeſſa Præfectus mirè exultans: bona enim ſpes habebat animum eius futuræ victoriæ, conuocatis ſuis: *Nunc animis opus eſt milites*, inquit, *vocati nos Fortunam ſequamur. Macti virtute eſtote, qua me euntem videtis, ſequimini Ducem.* Hæc vbi dixit, relictis qui vrbem tuerentur, copias educit. Primum omnium tribus locis effracto arietibus caſtrorum muro, qui Gallicas acies egregiè tuebatur, Cæſareani vallum irrumpūt. Rex vbi hoſtem intra munitiones eſſe audiuit, ſub auroram (erat enim dies Matthiæ Apoſtolo ſacer, qui eſt Februarij quartus & vigeſimus) iubet vnà cum bellicis machinis obuiam ire armatos qui reſiſtant & Cæſareanos prohibeant. Itur, pugna committitur varia, atrox, cruenta. Et iam Galli noſtratium bellica inſtrumenta maiora obtinuerant. Cæſareani pedem retrahebāt, quum Alphonſus Marchio Vaſtienſis, vir conſerendis manibus audacior, in Gallicas penetrauit acies. Cuius aduentu reſumptis animis, noſtri in hoſtem (erat hic Heluetius) redeunt. Voces pugnam inſtaurantium Cæſareanorum exaudiebantur: *Cædite gladijs, figite haſtis, ſternite iaculis.* Hactenus

ita

ita prælusum eſt futuræ pugnæ. Iam Borbonius ſingulari prudentia vir & bellicis rebus cuilibet ferè veterum comparandus, ita ſuos paucis quidem, ſed efficacibus verbis hortatus dicitur: *Nihil refert, viri fortiſsimi, quot peditum, quot equitum milia Gallus ad Papiam adduxerit, quando cum longè maioribus copiis ſæpius ac proſperè ſemper conflixeritis. Adhibete modò animos alacritatis ac fiduciæ plenos. Haud enim in limine veſtrorum laborum, ſed in exitu ſtatis, Gallorum (vt ſpero) victores domum reuerſuri, ſi paulum adhuc niti volueritis. Credite, vos ad prædam & gloriam, non prælium vocatos. Digni eſtis qui talibus, quibus abundant hoſtium caſtra, in patriam onuſti redeatis.* Ad quæ Ducis optimi verba ſequutus ingens militum clamor, ſe omnino paratos eſſe, dicentium Imperatorem ſuum per æqua & iniqua ſequi; libēter ituros ad vnum omnes quo ipſius Fortuna duceret. Iam enim Mingaualius aderat Vicerex Neapoli. Is quoque militem hortari, vt acriter pugnaret, ſciret illius victoriam diei Galliarum maximas opes Cæſareanis in prædam daturam. Hæc ille, & alia ſimilia, quæ in tali diſcrimine à facũdis Imperatoribus adhiberi ſolent. Ex aduerſo ſtabāt & inſtructæ aduerſarum partium acies. Et iam ſignis canere incipientibus, renouatum eſt prælium, magnis & infenſis vtrinque animis, nec ſpe militum diſſimili, Cæſareanis ſua virtute, hoſtibus militum copia fretis. Marchiæ Piſcariæ Cæſareanus, ante ſuorum nunc ora ferri, nunc hoſtem inuadere, peditem immittere, hortari voce, manibus ſignificare ſocium adeſſe ſe periculorum omnium atque adiutorem. Vidiſſes & hic Borbonium ferientem, cædentem, in hoſtem incurrentem, vulneratos ex acie ſubduci iubentem, integros ſubmittentē. Multi vtrinque vulnerabantur equi & viri, pediti pedes, equiti eques, ſinguli penè ſingulis aut enſe aut haſta ſibi aduerſi pugnabant.

bant. Rex Galliarum, vir militari diſciplina, tum corporis, tum animi viribus æquè clarus, & ipſe fortiter dimicans, vnius vexiliferum legionis Germanicæ an Hiſpanicæ incertum eſt, ſua manu confodit. Horam ferè vnam dubius fuit, & anceps pugnæ, euentus, quum repentè ſuorum caſu pedites Galli conſternati, primum loco cedere, mox terga ſimul vertere cœperũt. In prælio trucidati à Germano milite Sueui prope omnes, & qui pro Gallo ſteterant Itali. Ex Heluetijs mille quingenti: Duces quoque Francicorum exercituum præſtantiſſimi. In quibus claſſis Præfectus vnà cum filio, Dux Mõfortius, Princeps Tremolius, Buſius, Caiamonius, Bubanſius. Iacebant humi paſſim equis effuſi nobiles pariter atque ignobiles. Quidam adhuc palpitantes, alij vt ſuo veſtitu obriguerant aut enſem aut parmam tenentes. *Crudelis vbique luctus, vbique pauor & plurima mortis imago.* Stabat iam rex Galliarum vndique telis expoſitus, quum ſuis hortantibus, vt re iam inclinata è prælio excederet, *Non faciam*, inquit: *Hic extingui pulchrum mihi & laudabile existimo. Ea ſum ſtirpe, ijs maioribus ortus, vt non tam longã vitam, quàm nominis æternitatem optare debeam.* Hæc ita locutus, cum ſuis iam ad ſalutem magis, quàm in ſpem victoriæ, aduerſus hoſtem dimicat. Verùm vbi extrema acies à Cæſareanis eſt Equitibus circumuenta, & à fronte alij vrgebant infeſtius, Rex Franciſcus viribus auxilioque deſtitutus, capitur, & cum eo Rex Nauarræ, alijque plurimi nobiles viri, Pontificis Romani Legatus, Princeps Mamoranſius, Florenges, Leſcu, Bonaualle, Durantius, Boſula, Brion, Valmontius, Obenignus, Santememius, Cameſienſis, Lorges, Naures, Riaus, alijque permulti. Ex militibus gregariis, qui profligata acie effugere ſunt conati, multos cum totis armis in Ticinum deſilientes, rapidus amnis abſorpſit. Alij ab oc-

curſantibus media planicie equitibus interfecti, capti ſunt alij. Horum tanta multitudo, vt capientium numerum vicerint. Quos omnes poſtea armis exutos, Borbonius incolumes dimiſit. Cæſarũ in prælio numerũ, quidã ad ſeptem, quidã ad decẽ milia redigũt. Nec tamẽ incruenta hæc ſtetit victoria Cæſari, in cui9 exercitu præter inſignes aliquot Duces octingenti ferè deſiderati. Alanzonius Princeps Gallicarum partium videns ſuorum ſtragem, quadringẽtis cum equitibus è manibus hoſtium elapſus, Galliam verſus quàm maximè citato curſu, contendit, & Lugduni febricula correptus, perijt. Hanc victoriam cum qua nullius vnquam veterum Imperatorum, nec laureas, nec auratos currus poſſe comparari exiſtimo, Cæſariani adepti, cum præda, captiuiſque Regibus, ac tota ferè Galliarum regni nobilitate, Papiam ouantes repetunt, magna ciuium quoque lætitia & gratulantium acclamationibus, vrbem longa iam obſidione liberatam ingreſſi. Hic, ſi vnquam alias, nihil omnino eſſe res hominum cernere licuit, cùm Rex paulò ante copijs egregiè ad belli vſus, tum armis, tum exercituum ductoribus, ac bellandi peritia inſtructiſſimus, Italiam ingreſſus, repente omnibus, & copijs, & armis exutus, in poteſtatem hoſtium venit.

Tumultus Germanorum. CAP. CLXXXII.

DICAM nunc de rebus Germanicis, quæ per idem ferè tempus acciderunt. Lutherus palam in concionibus, ad quas audiendas ſemper confluebant ingens turba mortalium, multa in Principes, in Prælatos, in Epiſcopos quum diceret, Cæſarem vermium ſaccum, Principes tyrannos, Prudentiorem eſſe Turcam, & meliorem quam Chriſtianæ Reipub. gubernatores, & alia id genus permulta, ſcriberet-

que in opuſculis & libris: *Deus libera nos ab his tyrannis. Tolle quæſo è medio amariſsimos pariter ac ſuperbiſsimos Eccleſiæ Proceres.* Populus his accenſus dictis, tandem inſurgere ac tumultuari cœpit, & conſpirare aduerſus eos, qui Principatum aliquem intra ſuperiores fines Germaniæ obtinerent.

Anno reſtitutæ ſalutis M. Quingenteſimo, xxv. Calend. 1525.
Ianuarij, vulgus ruſticorum haſtis, fuſtibus, gladijs, ſecuribus, & quæ præterea furor in arma cõuertere ſolet, direptis, in Abbatem dominum & gubernatorem ſuum ferociter inuehitur. Principes alij hos placare & compeſcere conati, omnino nihil effecerunt. Magis magiſque *ſæuit animis ignobile vulgus. Iámque faces & ſaxa volãt, furor arma miniſtrat.* Ab his initiis adeò breui temporis ſpatio creuit hoc malum, vt nullus poſtea menſis fuerit, quo non alijs atque alijs locis rebellatum ſit. Lutheranæ hæreſis veneno imbuti homines ad libitum euagantes monaſteria diruebant, eiectis, aut in cruciatum arreptis monachis. Templa donarijs, & precioſiſſimo rerum apparatu ſpoliabant. Ad eundem modum occupatis, aut vi captis ſecularium domibus Principum, aut etiam oppidis: (nam & hæc tentare ſunt auſi,) crudeliter diripiebant omnia, vt facilè appareret prædandi magis ſtudio quàm aliam ob cauſam plurimos excurrere cœpiſſe. Nunc mihi dicendum eſt, qui Duces inſanienti ſe obiecerunt multitudini. Vtinam dicere poſſem, oppreſſerunt.

Quarta Aprilis.

Pro Leipeim ad Danubium cæſa ſunt IIII. hominum milia per Sueuicum exercitum. Permulti quoque in amnem præcipitati. Quidam gladio ſubiecti cum Parocho ſuo, Lutheranæ factionis homine.

XXII. eiuſdem.

Marchio Caſymirus occidit milia duo, multos cepit ca-

ptiuos, pleroſque decollauit, nonnullos cum pago vniuerſo concremari iuſſit.

Maij. XII.

Iuniores Palatini vulgus adorti, interfeciſſe ex his traduntur quadringentos. Ex captiuis gladio ſubieciſſe XXIII.

XIX. eiuſdem.

Dux Ludouicus Comes Palatinus ex Heidelberga eductis copijs recepit à vulgo ſibi ademptos pagos. Recuperauit Bruſellam oppidum Spirenſi Epiſcopo fratri ſuo germano, decollatis è vulgo, quos in poteſtatem redegerat.

Eiuſdem menſis. XXVIII.

Ab eodem iuſſi ſunt gladio colla ſubiicere tumultus autores XI. in quibus presbyteri erant Lutherani duo, & apoſtata monachus vnus. Eodem menſe perierunt circiter mille, occiſi à Diepoldo Steynio.

In Alſatia XVIII. eiuſdem menſis.

Prophana multitudo vrbes indifferenter ſiue expugnatas, ſiue ſponte deditas, hoſtiliter diripuit, direptas ruinis & incendio vaſtauit. De Lothoringia quoque iam occupanda cogitabatur, quum prouinciæ Dux Antonius, contractis exercitibus egreſſus quatuor milia occidit. Poſtridie alios adortus (rapinis enim & latrocinijs paſſim fœdabant omnia) confecit milia ſex. Menſis eiuſdem die XX. Inter Tambachum & Skouylerum complures ab eodem fuſi, fugati, cæſi. Poſtremo apud Sletſtadium & Ortembergium eoſdem prælio vicit memorabili. Qui primi de hoc tumultu Commentarios emiſerunt, ab Antonio colligunt interfecta XXVI. milia aut plus eo, & trecentos ex captiuis gladio percuſſos.

In

In Turingia. CAP. CLXXXIII.

IN Turingia quoque tumultuatum eſt à prophana multitudine. Ad cuius infringendos conatus, Fredericus Saxoniæ Princeps, dum & ipſe validas contrahit copias, moritur die Maij XII. In cuius funere habitam vidimus elegantem orationem. Haſſiæ Princeps (Lantgrauium vocant illi) centum homines Lutheri dogma ſecutos ferro confecit, qui & oppidum vnum ceperant, & cuiuſdam Abbatis diripuerant bona omnia. Idem alia quoque ſtrenuè perambulans oppida, quotquot huius factionis viros inuenit, gladio traditur admouiſſe. Sed nulli hominum generi infeſtior, quam Lutheranis Concionatoribus, quorum nonnullos, vt audio, fuſte capitibus illiſo mactauit. His ita peractis, ad poſtremum ceteris iunxit ſe Principibus. Itaque ſub diem decimum quintum Maij cum prophano vulgo, quod in agro Frankenhuſen (ita enim nominant illi) tumultuosè conſederat, congreſſi, ſex milia interemerunt, captis plurimis, aliquot etiam ſecuri percuſſis. Oppidum quoddam celebre (Mulhuſen loco nomen eſt) vulgus occupauerat: quod diuerſis locis à Principibus Germaniæ oppugnatum recuperatur: Ciuibus ignotum his legibus, vt Clerum in omne ius, cenſuſque priſtinos reſtituant: muros, turres, aliáque vrbis propugnacula ſolo æquent: arma, bombardas, puluerem tormentarium Principibus tradant. Sunt & alij pleriſque locis à Palatino Electore, ceteriſque rei militaris longè peritiſſimis Ducibus ruſtici velut viliſſima pecora ad ſatietatem cæſi. Milia centum & amplius ſoli Principes, quos Germani *ligam* vocant, occiderunt. Sic ſtultitiâ, imò veriùs amentiâ vulgi tam grauiter eſt hoc anno afflicta Germania, ac maioribus etiam deformata, fœdataque cladibus, quàm

vnquam à Gothis & Vandalis Italia. Tantorum te cauſam eſſe malorum ſunt qui dicant, Luthere. Vidi libros eorum etiam, qui ſunt tibi conterranei, quorum alius te *monachum infamem*, alius *ſeditioſum*, alius *Cacodæmonem*, nemo *Chriſtianum* vocat. Ego tantum oro, vt reſipiſcas, vt in viam redeas, vt eorum omnium, quæ contra Euangelicam veritatem inconſultè ſcripſiſti, palinodiam canas, vt ſanctè & religioſè viuendo ad vitam illam peruenias, qua melius, felicius optari nihil poteſt.

Mors clariſsimi viri Martini Dorpij. CAP. CLXXXIIII.

1525. SVB hos Germanicos tumultus, graui morbo correptus Louanij Martinus Dorpius, inſignis Theologus, pridie Calend. Iunias vita defungitur. Plus in vno hoc viro amiſit ſchola Louanienſis, quàm dici aut æſtimari poteſt. Mirè Poetarũ omnium fabulas tenebat: Oratorum & Hiſtoricorum libros omnes excuſſerat: Dialecticorum argutias callebat: Phiſices arcana perueſtigauerat. In ſacris Literis nihil tam arduum & difficile, de quo non ſubtiliter & accuratè diſputarit. Quàm Latinus & elegans, planeque Romanus illi ſermo? Quanta diuinorum eruditio? Solebam ego illum officij cauſa nonnunquam adire, ac ferè pomeridianis horis, nunquam non ſtudentem ac libris immuſſantem inueni. Sereno cœlo deſcendebat mecum in pomarium, quod ædibus ſuis adiectum habebat. Nec vllus interim dum ambulatur, niſi de literis, & rectè inſtituenda iuuentute illi ſermo erat, non ignaro id ætatis velut totius reliquæ vitæ iaci fundamẽta. Quid de ſingulari eius dicam innocentia? Neminem ſciens læſit vnquam. Nulli hominum inuidit. Nihil quod non ſanctum & honeſtum eſſet appetiuit.

appetiuit. Mortui corpus cœnobio Carthuſianorum illatum, ibique ſepultum eſt.

Tumultus popularis apud Buſcumducis.
CAP. CLXXXV.

NON multo pòſt apud Buſcumducis tumultuatum à plebe aduerſus magiſtratum. Exegerat ab oppidis Brabantiæ pecuniam Princeps. Hanc quum ciues Buſciducenſes neque ex publico ærario dare vellent, neque futurum putarent, vt ad publicam vtilitatem daretur, impetu facto in opulentiora ſui oppidi Monaſteria, ab his extorquere, quod Principi darēt, conati ſunt. Tenuit per dies aliquot hic tumultus, qui tandem, in vrbem admiſſa gubernatrice Margareta, reſedit. Neque inde abijt Princeps ipſa, niſi omni ſublata materia, vnde in futurum aliud excitari poſſet incendium.

Rex Galliarum captiuus in Hiſpaniam auehitur.
CAP. CLXXXVI.

AD captiuum Regem Galliarum nunc reuertor, qui menſes aliquot in Italia cuſtoditus ad Imperatorem auehitur in Hiſpaniam. Vbi non multis interiectis diebus quum in febrim incidiſſet, grauiterque diſcumberet, venit ad eum Carolus Cæſar. Quibus tum de rebus ſint collocuti, neſcio. Cæſar captiuum & ægrotantem conſolatus, iuſſit bono eſſe animo: Se curaturum, vt quæ ad recuperandam valetudinem neceſſaria eſſent, haberet omnia. Scio pręterea tentatam eſſe Pacem magnorum interuentu Principum, ſed res ad exitum perduci nondum potuit, Gallis ad ea quæ repetit Carolus, minimè inclinantibus.

Hactenus Barlandus.

DE BELLIS PHILIPPI II.
Hiſpaniarum Regis, Brabantiæ Ducis.

Ex Ioan. Molano, lib. De militia ſacra Ducum Brabantiæ. Cap. LXXV. & alijs.

CAROLO V. Imperatori, poſt immenſos cùm in hæreditarijs ſibi ditionibus, tum in Imperio ſacro propugnando perpeſſos labores, ad quietem ſeſe danti, & quod exiguum ſupereſſe ſentiebat vitæ ſpatium pia ſolitudine tranſigenti, in Imperij dignitatem Ferdinandus frater, in hæreditatem verò tot tantarumque prouinciarum Philippus filius ſucceſſit. Is ſub annum CIↃ. IↃ. XLVIII. Brabantiam ingreſſus, ſummaque Caroli Patris gratulatione & incredibili gentis ſtudio exceptus, rerum adminiſtrationem aſſumpſit. Iter accuratè deſcripſit Hiſpano ſermone Chriſtoph. Caluetus Stella, Barcinonenſis.

Huic potentiſſimo Regi quanta fuerit Catholicæ religionis tuendæ cura, quantum ſtudium, teſtantur non ſubditæ ſolùm ei ditiones, ſed exteræ etiam ad fidẽ amplectendã, obedientiamq; Romano Pontifici præſtandã compulſæ.

Nam & abſque eo quòd eius præcipuè auſpicijs ingentes illi nuper repertæ Orientalis Indiæ tractus à turpiſſimo idolorum cultu ad veri Dei cognitionem magis magiſque quotidie conuertuntur; illud profectò non exiguum eſt pietatis in tanto Principe argumẽtum, quòd cùm Mariam Henrici VIII. Angliæ Regis filiam atque hæredem in vxorem duxiſſet, hoc ante omnia egit, vt conuentu Procerum eius regni Londini habito (cui ipſe etiam cum Regina vxore interfuit) ſchiſmate & hæreſi, quæ Henrici VIII. rebellione amplexi fuerant Angli, liberarentur. Id quod & perfectum tunc fuit, Anglia poſt XX. amplius annum cum Eccleſia conciliata, opera Reginaldi Poli, Card. Britanni.

Eadem

PHILIPPVS IIII. DVX BRAB. HISP. II. REX.

Eadē quoq; pietate inferiori ſuæ Germaniæ fame propemodū pereunti ſubuenit: aliunde enim frumēta aduehi curauit,& ſupra tria milia pauperū regio ſumtu dicitur aluiſſe.

Quo tempore cùm ad S.Quintini, quod Francorum eſt oppidum, nobiliſſima Gallum cæde ſtrauiſſet, atque ob id oppidani de ſubſidio deſperantes, imbellem hominum turbam excedere iuſſiſſent, eam Philippus, datis etiam curribus, per media caſtra in Franciam deuehi iuſſit. Publico etiam cauit edicto, vt ciuitate expugnata, à ſacris templis, ſenibus, ſacerdotibus, & cœnobitis abſtineretur, maximè verò vt ſancti Martyris reliquiæ quā ſanctiſſimæ haberētur.

Sacra PHILIPPI *militia.*

BELLIS Gallicis quę pater pridē geſſerat, vt finē Philippus Rex imponeret, S.Quintini fanū Picardię oppidū ingēti Hiſpanorum Belgarumque exercitu obſedit, Sextili menſe anni CIↃ. IↃ. LVII. ac feſto S.Laurentij rite vouit, ſi parta victoria Diui interceſſione, belli finis, Deo bene iuuante, eſſet, fore vt B.Leuitæ templum auguſtiſſimum in Hiſpania excitaret. vt verò vrbem obſidione liberaret, Ammiralius cum Gallicæ Nobilitatis flore venit, ſed cæſis ad internecionem captiſque omnibus, victoria Philippus potitur, votique reus perſoluit, & templum S.Laurentio in Eſcurial, ad montis radicem ſeptimo à Madrito lapide, monaſteriumque ſodalium Hieronymianorum maximum exſtruxit, adiuncta Academia, collegijs, & bibliotheca antiquiſſimorum librorum, quæ altera à Vaticana Pontificia ſit futura. & vero, ſeptem Orbis terrarum Miraculis, adnumerari hæc machina merito queat, ſiue molem operis, ſeu architecturæ artificium ſpectes. Sed hæc referre, iuſti operis materia eſſet: nos hic de bellis agere inſtituimus.

Pòſt

Pòſt pace cum Gallo inita, ductaque Iſabella Henrici II. Regis filia, vt erat pacis amantiſſimus, & togæ artibus Pietate ac Iuſtitia ad extremum vſque ſpiritum clarus anno CIƆ. IƆ. LXIIII. animum ad bellum pro Religione Chriſtiana gerendum conuertit. Inſtructa C. triremium claſſe, in Africam miſit Garſiam Toletanum, qui arcem de Peuol de Veles Chriſtianorum nauigationibus infeſtiſſimam, expugnaret. Arx igitur ita inter abrupta montium altiſſimorũ ſaxa collocata, vt non hominibus modò, ſed ipſis etiam ibicibus inacceſſa videretur, ſumma & militum & ducum fortitudine eſt expugnata, pauciſſimis Chriſtianorum deſideratis. Pridie quàm id fieret, celebratæ erant per caſtra ſupplicationes & preces; cõmunicarant etiam corpori Dominico non Duces modò ac nobiles, ſed gregarij etiam plerique milites, vt non tam humana induſtria, quàm diuino præſidio de munitiſſima iſta ſpecula deturbati eſſe barbari videantur. Expugnata arce cùm rebus compoſitis in naues ſe quiſque reciperet, ingens Numidarum Turcarumq́ue multitudo ex improuiſo in deſcendentes irruens: damno nullo maiori accepto, eſt profligata.

Maioris verò momenti eſt Melites oppugnatæ expugnatæq́ue propemodum, liberatio. Eam inſulam cùm Solymannus Turca C. LXVIII. triremium claſſe pertinaciter oppugnaret, remq́ue incredibili barbarorum audacia ad extremum propè deduxiſſet, miſit etiam eò Rex Philippus Garſiam Toletanum Siciliæ Proregem, vt equites Rhodios, tanta virtute & conſtantia ſtationem ſuam defendentes, liberaret. Id quod ipſe, expoſitis primùm in continentẽ VIII. milibus CCC. militibus, ac toto deinde ex vicina Sicilia aduecto exercitu, confectum curauit. Quæ Rhodiorum militum liberatio quanti momenti neceſſitatiſq́ue fuerit, vel

ex hoſtium conatu perſpicuum eſt. Tanta namque pertinacia tantaque vi à barbaris pugnatum fuit, tãtaque à Rhodienſibus virtute reſtitum, vt ad viginti tria Turcarum millia in inſula ipſa cæſorum inuenta cadauera fuerint, ſeptuaginta duobus & eo amplius pilis tormentarijs maioribus in inſulam iactis.

1570. Tertium habet locum inter Philippi Regis bella ſacra, nobilis illa Chriſtianorum victoria naualis ad Echinades inſulas. Selymus apud Turcas, Solymanno patri vita functo in Imperio fuerat ſubſtitutus. Is confeſtim initio imperij ſui, inſtructa centum ſexaginta triremium claſſe, Cyprum inſulam occupare cõſtituens, omnes eò Turcici regni vires potentiamque tranſmiſit. Dux belli conſtitutus eſt Piali Baſſa, qui, vt hæc expeditio ſuſciperetur, Selymum adduxerat. Oppugnata igitur terra marique, quin & capta eſt Cyprus. Victor Piali non Cretam modò ceteraſque in mari mediterraneo Chriſtianorum prouincias animo ac ſpe ſua deuorarat, ſed penitiùs etiam in eorum ditiones ingredi poſſe ſperabat. Tum Philippus Rex tametſi longiùs ab hoc periculo, quod Venetis potiſſimùm imminebat, conſtitutus, Andream Auriam tamen, nauarchum Regium, cum quin-
1571. quaginta triremibus Venetis auxilio eſſe iuſſit. At cùm hoc anno nihil ſe Chriſtiani mouiſſent, rei non dubium difficultate abſterriti, & ſubſequenti æſtate numeroſior etiam Turcarum claſſis Chriſtianorum ditionibus immineret, ſacro ſe fœdere adſtringi voluit optimus Rex, quod pro Chriſtiani nominis defenſione inter Pontificem Pium v. Philippum Regem, & Venetam Rempubl. ictum eſt. Ea res vſque adeo Philippo cordi fuit, vt ſtatim parata LXXXI. triremium & XX. onerariarum nauium claſſe, Ioannem Auſtriacum fratrem ſuum præclariſſimum, adoleſcentem,

ſacri belli futurum Ducem ex Hiſpanijs Genuam, Genua in Siciliam dimiſerit; vbi coniuncta cum Venetis claſſe, ſuſceptiſque Pontificis auxilijs, hoſtium ſeſe ſuperioris anni victoria ſuperbientium conatibus obiecit. Id quod ita proſperè ab eo peractum fuit, vt atrociſſima ad Actium prope littus nauali pugna commiſſa ex ducentis quinquaginta Turcarũ triremibus vix quadraginta noctis beneficio euaſerint, reliquis omnibus aut in mare depreſſis, aut in victoris poteſtatem redactis, cæſa innumera barbarorum multitudine, captis CCCXC. tormentis bellicis, & hominibus non paucis. Memorabilis ea fuit Chriſti victoria, vt à multis ſcriptum ſit, parem è Turcis nunquam relatam.

Neque tamen ita hac clade terrebatur Selymus, quin, reſtaurata in ſequentem annum claſſe, rurſum in Chriſtianos ſoluere cogitaret. Itaque Philippus Ioannem Auſtriacum è Tuneto, ad quod eripiendum Turcis in Africam profectus erat, reuocatum, denuo vt Venetis coniunctus Turcicæ claſſi obuiam iret, iuſſit. Eius aduentu cùm territus hoſtis ſuperioris cladis memoria in Pylum non ſine damno receſſiſſet, à regia claſſe aliquandiu obſeſſus eſt. Sed cùm id fruſtra fieri poſtea intellectum eſſet, ſimulque æſtas iam eſſet inclinatior, in hyberna ſeſe recepit. 1572.

Quibus ſimulatque excedere per hyemem licuit, in Africam profecta eſt. Vbi regnum Tunetanum, capta Tuneto, Turciſque profligatis, atque alio conſtituto Rege, Chriſtianis parere docuit. 1573.

Sequentes Regis Philippi annos hactenus occupatos habuit bellum grauiſſimum quod ad XXX^{m} annum ſummis & viribus & opibus cum hæreticis geſſit. Nam cùm Belgicæ pleræque ditiones, Germanos Galloſque vicinos ſuos imitatæ, à fide Catholica & Orthodoxa, ſimul & obediẽtia Prin- *Incepit anno 1567. & durat etiã nunc, & nõdum finis.*

 cipis

cipis ſui receſſiſſent, ita vt res non tam clemẽtia & benignitate quàm armis & ſeueris hæreticorum caſtigationibus indigere videretur: primùm quidem cum lectiſſimo milite, ad componendos Belgarum motus, miſſus eſt Dux Albanus: illi ſubmiſſus Ludouicus Requeſentius, magnus Caſtiliæ Prior: hinc res Ordinibus patriæ credita: inde ſubſtitutus eſt Ioannes Auſtriacus frater: atque hoc magno bonorum omnium deſiderio regenti, ac maiori luctu & mœrore non ita multo pòſt è viuis ſublato, Alexander Parmenſium & Placentinorum Dux, qui à LXVII. in hũc vſque annum, potentiſſimi Regis nomine cum hæreticis ſubditis pro fide tanquam cum hydra Lernæa pugnarunt. Quo bello quoties commiſſum prælium, quot ciuitates hoſtibus ereptæ, quot ab eis rurſum recuperatæ, quantum denique ſanguinis toto eo tempore fuſum ſit, norunt ij qui in tempora iſta plus quàm ferrea inciderunt.

1576. Interea tamen neque Turcis parcitum eſt, miſſa contra eos in Africam claſſe, cui præerat Marchio S. Crucis: ſed quæ, cognito mox per transfugas Turcarum conſilio, in Hiſpanias eſt reuerſa.

Ita Rex verè omnibuſque modis maximus, fortunas omnes, vireſque immenſas à Deo acceptas, in debellandis Eccleſiæ hoſtibus non inutiliter impendit.

Vxores eius ac liberi eiuſdem. Mors denique, & funus.

NAſcitur PHILIPPVS magno Eccleſiæ bono Catholici verè cognomento in Hiſpania, anno redemti orbis CIↃ. IↃ. XXVII. die XXI. Maij: quo anno ob partium ſtudium, capta erat ac direpta à Cęſareanis Duce Borbonio, vrbs Roma; qui & ſcalas conſcendens glandis ictu perijt.

Anno 1544. vxorem duxit Mariam Ioannis III. Luſi-

tanorum

tanorum Regis filiam: è qua ſuſtulit Carolum qui pòſt anno 1568. iuuenis obijt:annuſq; hoc Ouidij verſu deſignatur:
FILIVs ANTE DIeM PATRIOS INQVIrIT IN ANNOS.

Anno 1554. alteram duxit Mariam Angliæ Reginam, Henrici VIII. & Catharinæ filiam Londini,regnumque fidei Catholicæ & Apoſtolicæ ſedis auctoritati reſtituit.

Anno 1561.Iſabellam tertiam duxit vxorem Henrici II. Gallorum Regis filiam: è qua filias ſuſcepit duas, Iſabellam & Catharinam. Hæc Allobrogum ſeu Sabaudorum Regulo nuptui data,filios peperit plurimos. Illa Alberto Auſtrio Belgij tum, Philippi iuſſu Proregi nupſit, dotis nomine allata Belgij ac Burgundiæ ditione, anno 1599.

Anno 1568. Annam duxit Auſtriacam Maximiliani II. Cæſaris & Sororis ſuæ filiam,Pontifice, commodo publico; indulgente. Ex hac filios ſuſtulit,quorũ tertius PHILIPPVS Patri ſuperſtes regnorumque heres regnat, atque vtinam diutiſſimè feliciter: quæ res Patri morienti omnique adeò orbi Chriſtiano ſolatio fuit: vt B. Ambroſij illud, de Theodoſio Imp. vſurpare liceat: *Tantus Imperator receſſit à nobis, ſed non totus receſſit: Reliquit enim nobis liberos ſuos; in quibus eum debemus agnoſcere, & in quibus eũ & cernimus & videmus.* *Orat. de obitu Theodoſii.*

Moritur humani generis delitium PHILIPPVS Hiſpaniarum II. Brabantiæ verò Ducum III. eius nominis, plenus dierum ac meritorum in Eccleſiam remque publicam Chriſtianã, ætatis ſuæ anno LXXII. Chriſti CIƆ. IƆ. XCVIII. die XIII. Septembris, qui Dominicus erat, hora Auroræ quinta: febri primum correptus XXII. Iulij, die Magdalenæ ſacro. Qua febri ardenti tandem extinctus, magnum ſui vbique gentium reliquit deſiderium, lacrymas item æternas ac mœrorem;

Namque

Namque ferent ſimilem ſæcula nulla virum.

Moriens gaudere ſe merito aiebat, *quod in Catholica Fide Religioneque maiorum & obedientia Sacroſancta Eccleſia Romana eiúſque capitis Rom. Pontificis conquieſceret*; Deo Opt. Max. Eccleſiam ſponſam commendans piorumque gregem puſillum. Quam & fidei profeſſionem ſæpenumero ſanus valenſque antea pronunciarat, armiſque & opibus quoad eius fieri potuit aduerſus Turcas & Hæreticos propugnarat. Iuſta vbique B. M. perſoluta. Antuerpiæ quoque exequiæ in æde ſumma B. Virginis ingenti pompa, factæ pridie idus Octob. anno 1598. poſito auguſto cenotaphio cui chronographici verſus adſcripti, legebantur.

Vrna CapIt CIneres, CæLI ConVeXa tVetVr
SpIrItVs, hIC regnI faMa sVperſtes erIt.

CVnCta PhILIppe tIbI, CessIt reX regna PhILIppVs
MortVVs, Vt sVperIs regna parata CoLat.

SpIrItVs aLta petIt, sVnt CorporIs eXta ſepVLChro
CLaVſa: tVIs sCeptrIs terMInVs OrbIs erIt.

OrtVs, & oCCasVs, boreas, & CœrVLVs aVſter
PLanXerVnt CIneres Magne PhILIppe tVos.

ALBERTVS ET ISABELLA AVSTRIACI, BRABANTIÆ DVCES.

ALBERTVS Cæſarum Auſtriacorum longa propagine editus eſt, Alberto & Frederico Maioribus, Maximiliano parente & proauo Brabantiæ Duce, & auo Ferdinando Imp. eiuſque fratre germano Carolo Quinto, Cæſare inuicto: denique Rodolpho fratre nunc Auguſto. Hic cùm in Hiſpania educatus, decurſoque ſtudiorum etiam Sacrorum curriculo, Cardinalis eſſet creatus, & Gaſpare Quiroga Card. vita functo, Archiepiſcopus Toletanus, à Philippo II. Rege Catholico in Belgium diuturnis bellis afflictum, (mortuo ibidem nuper Erneſto Archiduce Auſtriæ, fratre, anno CIↃ. IↃ. XCV. Februarij XXII.) miſſus eſt cum nobilitatis flore: quo in numero & Franc. Mendozius Almirantius Aragoniæ, & Philippus Naſſouius Princeps Auriacus & Buræ Comes, alijque plurimi. Regio igitur cultu ac frequenti panegyri Bruxellis accipitur, anni ſequentis XI. Februarij. *1596.*

Res geſtæ Alberti.

REMP. domi militiæque geſſit feliciter. Vix enim Belgium ſummo cum Imperio attigerat, ecce tibi, flagrante bello Gallico, portum Iccium (quem vulgo *Caletum* nominant, ſiue Geſſoriacum eſt,) ſumma celeritate nonum intra diem obſeſſum oppugnatumque vi cepit XXIIII. Aprilis. Nec mora XIIII. Maij Ardeam munitam Galliæ ciuitatem cinctam ac deditam in poteſtatem redegit. Mox

è Gallia ouans reuerſus victricia in Battauos rebelles ſigna conuertit: qui Hulſtum Flandriæ oppidum aquis adeo molibuſque munierant, vt humanis capi viribus poſſe negaretur: peruicit tamen excelſi animi Princeps, fractumque hoſtem, licet cetera rebus ſecundis nimis inſolentem, munitiſſimum deſerere locum compulit xx. Auguſti. Quarto poſt die victor Antuerpiam Aduaticorum ingreſſus, publica ciuium lætitia excipitur, excitatis triduo ignibus, & arce ænea tormenta explodente.

1597. Anno inſequenti xi. Martij Ambianum Picardiæ in Gallia Metropolim nec opinante ac ſecuro hoſte militari quodam aſtu ac ſtrategemate, occupata fæni curru porta, inuaſit cum æneis tormentis, annona, bellique neruo & apparatu: armiſque tenuit dum xxv. Septembris Henricus IIII. obſeſſam recuperauit, paxque Gallorum inter & Hiſpanorum Reges potentiſſimos, coaluit, promulgata Antuerpiæ v. Aprilis anni CIƆ. IƆ. XCVIII.

De nuptijs cum ISABELLA CLARA EVGENIA, *& in Belgium aduentu.*

1598. DESPONSA illi eſt virtutis ergô à Philippo iam moribundo vnica filia CLARA ISABELLA EVGENIA, ex Iſabella Henrici II. Gallorum Regis filia nata. Dotis verò nomine Germaniæ inferioris ac Burgundiæ ditionem omnem libens volenſque attribuit. Igitur *Albertus* XIIII. Septembris in viam ſe dedit Germaniâ in Hiſpaniam verſus, nuptumque data *Iſabella* Valentiæ Edetanorum, vbi & Philippi III. Hiſp. Regis nuptiæ celebratæ. Reditum in Belgium negotiorum gratia Duces maturant: Bruxellæ ſalui & incolumes ingenti nobilium pompa ac vulgi gratulatio-
1599. ne excipiuntur quinto Septembris. Mox Antuerpiæ pegmata,

ALBERTVS ET ISABELLA CLARA EVGENIA
AVSTRIACI BRABANTIAE DVCES.

mata, ludi & Theatra apparata vrbemq́ue ingreſſi ingenti applauſu A. D. IIII. Idus Decembris. Triduo ignes excitati, ſpectacula lætitiæ ergo tredecim viſebantur: quorum octo à S. P. Q. Antuerp. quinque ab ijs qui iſtic negotiantur nationibus, Hiſpanis, Luſitanis, Liguribus, Inſubribus, denique à Fuggeris Germanis excitata. Epigrammata picturaſq́ue graphicè depictas Reſp. vt ſpero ſingulari libro exhibebit, vt nuper in Erneſti Auſtriaci aduentu à Ioanne Bochio; & olim in Philippi II. Regis Hiſp. ingreſſu à Cornelio Grapheo vtroque Ciuitatis Antuerp. à Secretis præſtitum vidimus. Suſtineo igitur, alijſq́ue lampada trado qui & Principum res domi, foriſq́ue præclarè geſtas monumentis litterarum concinnabunt ſempiternis.

Imaginibus hæc adſcripta leguntur: ALBERTI quidem,

Auſtriadum, ô ALBERTE, *decus qui gentis auitos*
Tranſiſti titulos, arma togámque ferens:
Belgica ciuili nimium quaſſata tumultu
Te rogat optatæ tempora Pacis eant.

Iſabellæ verò imagini additum,

Exſpectata venis, felix quæ ſidus ob oris
Heſperijs fulges CLARA ISABELLA *tuis:*
Nympha genus Regum patriæ ſuccurre ruenti,
Belgis adfer opem moribus EVGENIA.

Louanium ingreſſi inaugurãtur. Spectacula quæ publicè exhibita.

LOuanium clarũ ſtudijs Gymnaſium antea more maiorum inierant A. D. VII. Cal. Decẽb. qui dies B. Catharinæ feſtus erat: ſollẽniter hic, vt in Brabãtiæ capite, tota

ſe vr-

ſe vrbe effundente, inaugurati ſunt. Pegmata ac ſpectacula viſenda, quorum inſcriptiones ingenioſè excogitatæ mirificè placuerunt, quamobrem adſcribere non pigebit.

Ante portam Bruxellenſem.

OCTAVIANI AVGVSTI IN VRBEM ADVENTV
CORONA IRIDIS SPECIE, CIRCA SOLEM APPARVIT,
NOVAE POTENTIAE
NOVAE PACIS AVSPICIVM.
HANC VOBIS Ô PRINCIPES NOSTRI
S. P. Q. LOVANIENSIS
IN IPSO INGRESSV DEDICAT
NOVAE POTENTIAE
NOVAE PACIS AVSPICIVM.
SOL VOBIS AB HESPERIA FVLSIT,
CIRCVM EVM ET AB EO CORONA
PROVINCIIS VARIEGATA, IRIDIS SPECIE REFVLSIT.
O FAVSTA FIRMAQVE ISTA SINT!
ET TV ILLE VTRVMQVE ORBEM,
VOS ISTI NOSTRAM BELGICAM,
SALVTARI LVCE PERFVNDITE,
VITAM ET VIGOREM REDDITE,
HEV BELLIS CIVILIBVS AMISSVM.
DEVS ET SVPERI VOTA NOSTRA AVDITE,
VOS PRINCIPES OBSEQVIA ADMITTITE,
QVAE FIDELITER ET AETERNVM DEFERT
S. P. Q. VESTER LOVANIENSIS.

In arcu triumphali iuxta Curiam.

BRABANTIA PRIMA PROVINCIARVM
IN TRIPLICI SVO ORDINE
ANTISTITVM, NOBILIVM, CIVIVM,
SER^MOS POTENTISSIMOSQVE PRINCIPES
ALBERTVM ET ISAELLAM DVCES SVOS
LAETA FRONTE SVSCIPIT
DEVOTAMENTE SVSPICIT
ET FIDEM OBSEQVIVMQVE
MORE ET CANDORE MAIORVM
ÆTERNVM VOVET.

Ante portam D. Quinctini.

SER[mi] PRINCIPES
ANDROMEDA CEPHEI ET CASSIOPEAE FILIA,
FORMA ET ANNIS FLORENTISSIMA,
OB MATERNAM IACTANTIAM
IN SCOPVLO ALLIGATA CETO EXPONITVR,
SVI IMPOS, SPEI EXPERS.
PERSEVS IOVIS PROGENIES,
PEGASO ALATO VECTVS,
HARPE ADAMANTINA ARMATVS,
SCVTO GORGONEO MVNITVS,
ORCI GALEA TECTVS,
(ATQVE HAEC OMNIA CONSILIO VEL AVXILIO MINERVAE)
ADEST, MISERATVR, SVBVENIT,
MONSTRVM PEGASI OPE OCCIDIT,
ANDROMEDAM THORO SIBI IVNGIT,
ET CVM LAETA LAETAM AETATEM AGIT
LIBERIS NEPOTIBVSQVE FELIX.

AT BELGICA HAEC VESTRA ANDROMEDA EST
FORTVNA ET OPIBVS OLIM FLORENTISSIMA,
NVNC OB MAIORVM SVPERBIAM ET LVXVM
MARINIS FLVCTIBVS ET MONSTRIS EXPOSITA
SVI IMPOS, SPEI EXPERS.
TV ALBERTE CAESARVM PROGENIES,
HESPERIO PEGASO SVBVECTVS,
HARPE MILITIAE ARMATVS,
SCVTO PIETATIS MVNITVS,
GALEA PRVDENTIAE TECTVS,
(ATQVE HAEC OMNIA CONSILIO VEL AVXILIO TVAE MINERVAE)
ADES, MISERARIS, SVBVENIS,
MONSTRA PEGASI OPE SVBMOVES,
BELGICAM SVB DITIONE TVA HABES.
CVM LAETA IGITVR LAETAM AETATEM AGE
LIBERIS, NEPOTIBVSQVE FELIX.

QVOD APPRECATVR ET SVSPIRAT
SACRA DEVOTIONE VESTER S. P. Q. L.

NOTÆ

NOTÆ IN HADRIANI BARLANDI CHRONICA DVCVM BRABANTIÆ.

BVSCVMDVCIS] *Pag.* 5. Syluamducis, *ex re alij, venuſtiusque appellant: nonnulli* Du-Syluiam *voce compoſita. Ceterum Brabantiæ hodie accenſeri ſolet* TRAIECTVM *ad Moſam ſitum, quod ſic Barlandus alibi, libello de Germaniæ inferioris vrbibus deſcripſit:* TRAIECTVM, quod Superius nominatur, (ad eius differentiam ciuitatis, quæ in Hollandia eſt, VLTRAIECTVM tamen frequentius appellatur) oppidum & natura loci munitionibuſque, & populi frequentia, & ædificijs & Canonicorum collegio nobile, ſpeciem præbet vrbium duarum, coniungente eas ponte longiſſimo. Huius incolæ quanquam Leodinis vicini, tamen Burgundicæ domui mirè fauent.

CAP. I.

De B. Pipino primo *Brabantiæ Duce laudatiſſimo Sigebertus Gemblacenſis Monachus multa refert in Chronicis ab anno* IↃ.CXXV. *Elogium Principis egregium leges apud Stephanum Abbatem Leodienſem in hiſtoria vitæ S. Modoaldi, apud Laurentium Surium in Sanctorum vitis tomo tertio 22. Maij. & Ioan. Molanum Louanienſem Theologum in Natalib. Sanctorum Belgij die 21. Februarij.*

GRIMOALDVS *eius filius, pius adhuc Monaſterium exſtruxit in Ardenenſi eremo, vt in B. Remacli Epiſcopi & Abbatis vita ſcribit Nodgerus ex Abbate S. Galli Leodienſis Epiſcopus. vide Surium 19. Martij.*

De ANSEGISO *cum S. Begga, idem Stephanus in vita B. Modoaldi, & Ioannes Caſtilionæus Archidiaconus Campaniæ Brabantiæ, in Oratione quam ad Iulium.* II. *Pont. Max. habuit. De ſancta verò matrona legendus Molanus in Natalibus Sanctorum Belgij die* XVII. *Decembris: vt de eius ſorore in Diuas quoque relata B. Gertrude* XVII. *Martij. De eius bello Gregorius Turonenſis lib.* 1. *cap.* 32. & 34. *Dictus ab alijs* Anchiſes, Anchigiſes & Anſges. *Alius quoque cognominis* Anſegiſes *fuit Lobienſis Abbas & pòſt Senenſis Epiſcopus, qui, teſte eodem Sigeberto,* Edicta *Caroli Magni Imp. & Ludouici Pij filij eius (de quibus infra cap.* XII. *& deinceps,) partim ad Eccleſiaſticam, partim ad ſæcularem diſciplinam pertinentia ordine lib.* IIII. *digeſſit, exſtantque hodie cum Impp. Germanorũ Legibus Baſileæ editis.*

CAP.

CAP. II.

De PIPINO II. *Ado Viennenſ. Epiſc. in Chronologia, idemque Stephanus, Abbas Leodienſis. De bello eius cum Radbodo Friſonum Rege, Ado ibidem, & Beda hiſtoriæ Angloſaxonum lib.* I. *cap.* 12. *Cum Theodorico verò Tyranno bellum eiuſdem deſcribit Sigebertus anno* 691. *Hic & S. Lambertum in Traiectenſi Epiſcopatu reſtituit, vt idem Stephanus Abbas memoriæ prodidit.*

CAP. V.

Lambertus Traiectenſium Epiſc.] *Conrardus à Lichtenau, qui ferè* Abbas Vſpergenſis *appellari ſolet, ſic de Leodio*: Ciuitas, *inquit*, eſt Lotharingiæ B. Lamberti Martyris ſatis inclyta. *Viceſimus hic Traiectenſium Præſul fuit, cuius vitam in reliquorum Catalogo Ioannes Placentinus Tungrenſis è Dominici familia deſcripſit, & in Natalibus SS. Belgij Io. Molanus die* XVII. *Septemb.*

CAP. VII.

De Caroli Martelli *ingentibus cum Saracenis prælijs duobus, ſcribit Eginhertius in vita* Caroli Magni, *& Sigebertus ad annum Chriſti* 730. *& alibi ſæpe.*

Cæſa hoc loco millia ſeptuaginta.] *Ampliorem Sigebertus numerum refert cæſorum Saracenorum: nimirum trecenta octoginta quinque millia Martellum peremiſſe, cum ſuo Rege Abdiramo: ſuorum verò dumtaxat mille quingentos deſideraſſe.*

CAP. IX.

De Luitprando *Longobardorum Rege Romam obſidente legendus Sigonius lib.* III. *de regno Italiæ.*

Carolus iam ſenex vita deceſſit.] *anno Chriſti* 741. *Sepultus autem* Martellus *inter Reges Franciæ, conditusque in æde S. Dionyſij iuxta Lutetiam Pariſiorum. Epitaphiumque hoc adſcriptum ferunt, vſitatis eius æui, craſſis ac pinguibus verſibus:*

> Iſte Brabantinus Dux primus in orbe triumphans,
> Malleus in mundo ſpecialis Chriſticolarum,
> Dux dominuſque Ducum, Regum quoque Rex fore ſpernit.
> Non vult regnare, ſed Regibus imperitare.

CAP. X.

Caſſinenſe adijſſe Monaſterium.] *Anno Dom.* 746. *cum annis quinque vnà cum fratre Pipino rexiſſet Carolomannus, ſine querela: rara inter fratres, cùm de regni iure agitur, concordia. Nam vt in Pharſalicis Cordubenſis poëta canit,*

Fraterno

Fraterno primùm maduerunt ſanguine muri.
Nulla fides regni ſocijs, omniſque poteſtas
Impatiens conſortis erit.

Caſſinenſes Monachi hodieque in Beatorum numero habent, multaque de eius virtutibus ſuis Annalibus prodiderunt, vt & Regino Abbas, & Ioan. Molanus in Natalibus Sanctorum Belgij die XVII. *Auguſti: idemque de Ducum Brabantiæ ſacra Militia cap.* XI. *alijque hiſtorici.*

CAP. XI.

Chriſtianiſſimi cognomentum,] *quod hodieque Francorum Reges obtinent: idemque etiam* Alfonſo Magno *Hiſpanorum Regi olim Ioannes* VIII. *Pont. Max. honoris gratia tribuit: nunc verò, iam inde à* Ferdinando & Iſabella *Hiſpaniarum Regibus, quòd Iudaica perfidia, Maurorumque ſecta regna purgaſſent,* Catholici *cognomentum Hiſp. Regibus merito datur. Ceterum de* Pipino III. *Galliæ Rege creato, Stephani Pontificis auctoritate ac benedictione, multa referunt Aimonius, Regino, Sigebertus, alijque veteres: de recentioribus verò VVolfgangus Lazius lib.* III. de Migrationibus Gentium: *Paulus Æmilius, Robertus Guaginus, Papirius Maſſo, alijque.*

Aiſtulphi] *alij vocant* Haiſtolphum, *cum ſpiritu in prima ſyllaba, & quarta vocali in ſecunda.*

CAP. XII.

Theloatum] *vitioſum puto, legendumque videtur* Toloſatum, *quæ Tectoſagum in Aquitania ciuitas eſt Ptolemæo.*

Nauferio Aquitaniæ Principi] Waifurius *hic à Ioan. Molano vocatur cap.* XII. *Militiæ ſacræ Ducum Brab.*

CAP. XIII.

CAROLI *verè* MAGNI, *Aquiſgrani in æde à ſe extructa conditi, Elogia, vitamque deſcripſit Eginhartus, qui eius fuit Cancellarius, Stephanus Abbas Leodienſis egregiè prædicat, vt & Barlandus noſter diſertè in Chronologia ad annum Chriſti 815. & Molanus Doctor Theologus in Natalibus Sanctorum Belgij die* XVIII. *Ianuarij. Verùm de* Feliciana *hæreſi, quæ imagines è templis non rectè tollebat, Platina refert in vita* Hadriani I. *Pontificis: idemque in Conſtantini Papæ vita de* Felice *quodam Rauennatium Præſule, in Pontum ob hæreſim relegato commemorat, non addens tamen an hic eius ſectæ auctor fuerit.*

CAP. XV.

Leo III. Pont.] *Multis affectus iniurijs, erutis nimirum oculis, linguaque re-*

ſecta. Lege Martinum Polonum, Platinam, Onuphrium, & Papirium Maſſonem Gallum, de Epiſcopis Vrbis.

CAP. XVII.

Pipino Mediolani.] *De hoc ſummæ ſpei, & paternæ atque auitæ virtutis æmulo egregiè Sigonius libro* IIII. *de regno Italiæ.*

CAP. XXIIII.

De Ludouici Pij *pietate clementiáque Stephanus Abbas Leodienſis in vita B. Modoaldi. Hic Theodoſij Auguſti exemplo, quæ publicè male commiſerat, eorum egit & penitentiam. Nordmanni tunc in Belgium infuſi Doreſtadum & Andouerpum oppidum vaſtarunt, & Friſones tributum pendere coëgerunt. De horum incurſione Concilium Meldenſe in proœmio, (tomo tertio Conciliorum) Nordmannos dignos ait meritis noſtris Apoſtolos.*

CAP. XXVII.

Quæ poſt huius Ludouici Principatum geſta ſunt.] *Barlandus dedita opera Lotharingiæ Duces ac* Beneficiarios *adminiſtratores omiſit: quod propriè Domini non fuerint, nec ad heredes ius tranſmitterent, ſed adminiſtrarent duntaxat. Et verò incredibile dictu eſt, quanta hic Scriptorum, Hiſtoricorúmque varietas ſit. Molanus libello Sacræ militiæ Ducum Brabantiæ plurimos interiecit à cap.* XV. *vſque ad* LV. *de Godefredo Barbato, qui primus Dux hereditarius fuit Lotharingiæ ac Brabantiæ. Hunc legat qui ſitim legendo explere volet. Viſum eſt ne eorum Icones quis requireret mox ſubijcere.*

CAP. XXIX.

Parcenſe Monaſterium.] Sic dicto, quod feris alendis locum illum Godefredus Barbatus deſtinaſſet, quem Godofredum de Louanio *nominatũ ferunt: quodque Comitatus Louanienſis Ducatui Braban. tunc acceſſerit,* Magnus Dux *eſt appellatus: vt hodie Hetruriæ Regulus noſtra memoria Pij Quincti P.M. beneficio dictus eſt; & pridem Auſtriæ Principes* Archiduces *nominantur.*

CAP. XXXII.

Infans Dux in cunis prolatus.] *qua pugna captus & VValtherus Bertholdus Grimbergæ, ac Mechliniæ Dominus: & Louanij in vinculis habitus, dimiſſusque ea lege, vt in militiam ſacram ad Terram ſanctam recuperandam (prædicante Leodij* Sanctam crucem *B. Bernardo, Eugenij Papæ iuſſu) proficiſceretur, & ad Heliopolim fortiter pugnans occubuit. Ioan. Molanus cap.* LVIII. *Militiæ ſacræ.*

Idem

Idem fecerunt Macedones cum Illyriis dimicantes.] *Europus hic infans Philippi F. dictus eſt. Refert hiſtoriam è neſcio quo ſcriptore M. Ant. Sabellicus, initio lib.* V. *Enneadis ſecundæ: cuius hiſtorici Barlandum æmulum fuiſſe facilè deprehendas. Simile de Vaiuoda parentum noſtrorum memoria an.* CIↃ. IↃ. XLI. *in cunis per caſtra à Solimanno Turcarum Imperatore geſtato, dum Budam Panno- niæ, quæ hodie Hungariæ eſt, metropolim per vim dolo malo inuadit; eius æui Annales referunt.*

CAP. XXXVI.

Baruth ciuitas opulentiſſima.] *Dorica nimirum dialecto, quæ à Græcis* Berytos *dicta, Phenicia vrbs Ptolemæo, eiusque* ornamentum, *Agathiæ. Colonia quondam Rom. cognomento* AVGVSTA: *vt auctor eſt Plinius libro* V. *cap. 21. & in nummis antiquis* FELIX IVLIA. *legas. Iac. quoque Meyerus in Flandriæ Annalibus, ad annum 1197.* Berytum *inquit,* Ioppenque vrbes recuperarunt. *Eandem Eunapius in vita Proæreſij,* matrem Iuriſprudentiæ, *& Iuſtinianus Imp. tit.* de conceptione Digeſtorum, legum nutricem *appellat, & Nonnus Panopolitanus Dionyſiacorum libro* XLI. *extremo*

——— ἄχει δικάζειν
βηρυτὸς βιότοιο γαληναίοιο τιθήνη
γαῖαν ὁμοῦ, καὶ πόντον ἀκάμπει τείχεϊ θεσμῶν.
ἄστεα πυργώσασα μία πτόλις ἄστεα κόσμου.

Horrendo olim terræ motu proſtratam, & ſolo æquatam fuiſſe ſcribit idem Agathias, lib. II. *de bello Gothorum. Quo tempore plurimis ruentium ædificiorum mole compreſſis, qui periculo ſupererant, cum anteceſſoribus Sidonem vicinam vrbem ſe contulerunt. Poſt hanc cladem, non tantum nullam priſtinæ magnificentiæ partem recuperare potuit, verum etiam reædificata grauiſſimo incendio penitus conflagrauit. vt videre eſt lib.* I. Ἀνθολογίας, *Tit.* εἰς πόλεις.

CAP. XXXIX.

Henricus primus *vita decedit Coloniæ Agrippinæ, ex Frederici* II. *Imp. nuptijs reuertens. Corpus Louanium Grudiorum allatum, conditumque ad ædis ſummæ altare, & rudi carmine, qui erat eius æui genius, inſcriptus tumulus legitur:*

Hic primus iacet HENRICVS Dux nomine quartus,
Cui coniux bina, Machtil prior, inde Maria:
Prolem ſeptenam genuit prior, vltima binam,
Brabantinorum Dux, regni Marchio, morum
Regula, iuſtorum ſpeculum, vindicta malorum,
Flos patriæ, pax Eccleſiæ, clypeus viduarum,
Spes veniæ, vas munditiæ, tutela minorum.

Obijt autem anno ſalutis humanæ CIↃ. CCXXV. *Nonis Septembris Princeps*

 pius

pius ac benignus. Exſtruendum curauit viuens valensq́ue Cœnobium virginum ad vrbem Louanienſem, quod hodieq́ue Terbanck *nominant. Louanij quoque Canonicorum congregationem S. Gertrudis excitauit.*

De hoc verò Othone IIII. *Imp. ſic in eius ætatis Philippeide legitur vbique Brabantorum elogium:*

> Territat in primis noſtros Comes ille LouanI
> Henricus, ſocer, & miles nunc factus Otonis,
> Innumeris cum Brachbantis, quo ſæuior alter
> Vix vſquam eſt populus, bello aut aſſuetior armis.

CAP. XL.

Sophiam nomine, clariſſimis ortam natalibus.] *Ex hac quoque ſuſcepit filiam primo genitam Mathildem: quæ nuptui data Roberto* I. *Comiti Atrebatenſi, ac S. Pauli, qui in bello Syriaco ſacro an. 1249. periјt. Molanus cap.* LX. *Militiæ ſacræ.*

CAP. XLIII.

Aleydem Burgundiæ Ducis filiam.] *De hac Thomas Cantipratenſis lib. 2. Apum cap. 43. cognouiſſe antequam Henrico nuberet è parentis Medico (vt ipſa retulit) fore vt primo partu vix nato, & baptizato, priuaretur, ſecundum verò debilem ederet, (qualis reuera Henricus* IIII. *fuit:) ceteris verò liberis lætaretur. Viro autem ipſo ætatis flore defuncto in Prædicatorum ſodalium fundo domum exædificauit, vt ad mariti tumulum in templo ab illo ædificato orationibus vacaret. Exſtruxit & Monaſterium virginum velatarum eiuſdem ordinis: exſtantq́ue eius ad D. Thomam Aquinatē, & huius viciſſim ad illam Epiſtolæ. Opuſculum quoque* XXI. *legitur,* De regimine Iudæorum, ad Duciſſam Brabantiæ.

CAP. XLIIII.

Henricus vitæ dedidit ſe monaſticæ.] *Cùm annos* VIII. *ſub Tutela matris Ducem egiſſet; membris debilis, ſenſibusq́ue deficiens; coram Ricardo Imp. Cameraci ſæculo nuncium remiſit, fratriq́ue Ioanni ditione ceſſit, Diuione in Burgundia monachi habitum induit.*

CAP. XLVI.

Coloniæ ciuium, & Principis Iuliacenſis.] *VValrami nomine, ac precibus Comitis Montenſis VVoringiam arcem obſedit, vt latronum prædonumq́ue receptaculum qui in viatores graſſabantur. Ioan. Molanus cap.* LXIII. *Militiæ ſacræ. Barlandus tamen* VVoronam *illam appellatam vulgo tradit.*

CAP.

CAP. LXXXIII.

LOVANIENSIS ACADEMIA *cœpit à Ioanne* IIII. *condita anno Chriſti* CIↃ.CCCC.XXVI. *qui pòſt ætatis ſuæ anno quarto & viceſimo obijt Louanij, conditusq́ue eſt Furæ in opido, non procul Louanio. Quam Academiam ſe Pontificis Max. Martini* V. (*qui Columnæa è familia fuit*) *indulto patriæ Brabantiæ commodo, Religionisque Maiorum munimento excitaſſe ſe teſtatur Elogio, quod apud Molanum legitur Militiæ ſacræ cap.* LXVIII. *idemq́ue in Annalibus Louanienſium, qui lucem nondum aſpexerunt. Sed* cur fidei munimento? *inquies. In Pragenſis Academiæ locum, quam Huſſitarum Hæreſis iam contaminarat. Qua tempeſtate, ſexto antea anno belli ſacri claſſitum cecinerat, Crucemq́ue promulgando contra Huſſitas erexerat Card. Placentinus. Sed de Academiæ huius origine, laudibusq́ue nos alibi commodius, & alij; in his Io. Goropius Becanus in Antuerpienſium Originibus.*

CAP. XC.

PHILIPPVS *hic* II. Bonus, *ab humanitate cognomẽto, &* Burgundio, *Burgundiæ enim, Brabantiæq́ue Dux fuit. Ceterum quo fine conſilioq́ue Ioannes* IIII. *Louanienſem Academiam, vt diximus, excitauit, tuendæ religioni ab Hæreticorum iniuria, corrupto iam per Huſſitas Pragenſi Gymnaſio; eodem fine tertio poſt anno Philippus militarem ordinem auguſtiſſimum Aurei velleris inſtituit, ſiue ab Iaſone* (*qui è Colchide vellus aureum Argonaui vectus auertit*) *ſeu potius à Gedeone Iſraelitarum Duce, cui velleris prodigium ſacris in litteris legitur Iudicum* VI. *cap. ducto initio, & appellatione, anno Chriſti in terris nati* CIↃ.CCCC.XXIX. *Sic enim ſepulcro eius inſcriptum legitur, verſibus, vt illa ferebant tempora, vulgaribus:*

Tuta à Mobilibus quo Eccleſia firmior eſſet,
  Nobilis inuentus velleris ordo mihi eſt.

Rurſum in alio Epitaphio:

Defenſioni Eccleſiæ elegimus
Inſigne vellus aureum noſtro ordini.

Scripſit autem verſibus, vt de Iaſone in Colchida cum Argonautis proficiſcente, de Græcis Orpheus, & Apollonius Rhodius, Latinè verò Valerius Flaccus; ſic & de ſacro Aureo vellere *Parentum memoria Belgicus poëta, neſcio quis,* (*nomen enim ſtudio ſuppreſſit*) *in* Philippeide, *& apud Iberos Poëta nobilis Aluarus Gometius Mendozius; cuius poëma Alexius Vanegas Toletanus multæ vir lectionis Scholijs illuſtrandum ſibi exiſtimauit.*

CAP. C.

Pontifex Pius II.] *Huius etiam Æneæ Syluij Senenſis Archiepiſcopi exſtat*

Elogium honoris plenum de zelo contra Sarracenos Philippi Burgundionum Ducis, ſub Nicolao V. *&* *Caliſto* III. *Pontificibus, anno* CIↃ.CCCC.LIIII. *datum; relatumque à Molano cap. 70. Militiæ ſacræ. Idem iam Pontifex rurſum in Turcicæ expeditionis ſocietatem Ducem hunc euocauit: ſed is domeſticis rebus impeditus Antonium Notum filium cum Brabantinorum copijs in Traciam traiecturis miſit: verum Pont. Anconam cum exercitu delatus, conſcendere dum parat, (immatura, heu, morte, temporeque alieniſſimo) Chriſtiano orbi ereptus eſt, anno* CIↃ.CCCC.LXIII. *infectumque bellum manſit. Ducis vero noſtri Epitaphio ſic legitur inciſum:*

Studio iuuandi Chriſtiani nominis
Noſtras triremes miſimus Papæ Pio:
Ductu meo bellum paraui Barbaris:
Sed obſtitit mors, quæ regnat potens nimis.

DE

DE VITA SCRIPTISQVE HADRIANI BARLANDI

Rhetoris Louanienſis.

EX EIVS SCRIPTIS POTISSIMVM COLLECTA.

NATVS BARLANDVS circa annum, opinor, CIↃ. CCCC. XXCVIII. ante diem IIII. Cal. Octob. *Barlandiæ*, inſigni Zelandiæ pago: vt de ſe ipſe Annotationibus ad ſelectas C. Plinij epiſtolas teſtatur. Annos natus vndecim (vt idem epiſt. ad Ioan. Borſalum, quam de ſua vita reliquit, ſcribit) à Patre Gandauum ablegatus, quadriennium ibi dedit operam Petro Scoto, viro doctiſſimo. Qui vbi Barlandum incredibili litterarum ſtudio præter ceteros flagrare animaduertiſſet, cœpit ea diligentia inſtituere, vt nullum boni Præceptoris officium prætermiſerit. Hic natum Gandaui, & ſacro tinctum lauacro vidit Carolum Philippi filium, qui ex Duce Brabantiæ pòſt Cæſar Aug. *Quincti* cognomento, creatus eſt: vt ipſe refert Annaliũ Brabantiæ cap. CLXIIII. qui annus erat reparatæ ſalutis quingẽteſimus ſupra milleſimũ. In huius viri ædibus ac ſchola, maximo cum fructu exactis quattuor annis, Parentis iuſſu Louanium cõceſſit, in quo percelebri Gymnaſio mutata ſtudiorum ratione, Philoſophiæ alterum tãtum impendit temporis: vbi & Philippum Auſtrium vrbem ingredientem, dum in Hiſpaniam cogitat, libenter ſpectauit, vrbis Senatu, & ornatiſſimo Gymnaſij Rectore, toto denique Clero, anno CIↃ. IↃ. V. obuiam procedente: vt in ijſdem Chronicis cap. CLXVI. legas. Ætatis iam viceſimum ingreſſus, acceptis laudandarum Artium inſignibus, ad ea demum ſtudia, quæ intermiſerat, reuertit. Porrò his iam lucubrando reuocatis, ex amicorum conſilio ad docendum ſe cõtulit. In quo munere Academiæ perpetuus Rhetor, ita ſe geſſit, vt libenter auditus, è quotidianis eius enarrationibus ſe plerique profeciſſe faterentur. Vtque ad poſteros etiam manaret vtilitas, animum ad ſcribendum appulit, & Scholia, ſcholis, enarrandis ſcriptoribus vtilia, reliquit. Iuuenis vertit è Græco, *Aeſopi Phrygis Apologos*, vna cum Guil. Hermanno Goudano. & è

Chiliaſte

Chiliaſte *Adagiorum Epitomen* concinnauit, & *dialogos* caſti ſermonis conſcripſit. Hos vero auctores explanauit:

Prouerbia Bucolicorum Virgilij &

Menandri carmina Scholiis ornauit.

In quattuor priores *Æneidos libros* antiqui Scriptoris annotationes è membranis euulgauit.

Terentium argumentis, & commentario explicauit.

Ciceronis quoque primam Catilinariam & Philippicam nonam.

Rhetoricas quoque *præceptiones* edidit, & de Amplificandi ex locis Topicis ratione.

Pòſt ætate prouectior & ſtylo formato, terſa Latinæ linguæ dictione Hiſtoriæ ſcribendæ cupidus, præſertim Patriæ: (quod quomodocunque, vt ait Plinius, ſcripta ea ſit, delectet) illuſtrium virorum vitas conſcripſit: auſpicatus *à litteratis vrbis Romæ Imperatoribus*. Dein res geſtas *Comitum Hollandiæ* litteris mandauit: addito & *Vltraiectenſium Epiſcoporum Catalogo*. Poſt & *Brabantiæ Ducum Chronica* diſertius ſæpiuſque aucta dedit: adiecta & *Chronologia* à Chriſto nato vſque ad annum ſui ſæculi CIↃ. IↃ. XXXII. In quorum Principum egregiis facinoribus commemorandis, fideique ſeruandæ tam anxiè ſtuduit, vt Patriæ linguæ hiſtoricis minimè contentus, multas & varias etiã Bibliothecas vbi de his exſtaret aliquid, adierit. Brabantinorum verò Annalibus inſeruit copioſiùs, Suetonij exemplo, deſcriptas vitas Caroli Burgundi, qui *Bellator & Audax* dictus, ad Nantium Lotharingię vrbem cum ſuis confoſſus interijt: & alterius Caroli, Quincti cognomento, qui longè illo armis felicior Saxonum Ducem ad Albim, & Gallorum Regem Franciſcum ad Ticinum cepit. Scripſit & de *Venetorum Ducibus*, poſt Ant. Sabellicum: cuius lectione impenſiùs delectatus, æmulum ſe præbuit. *Iocorum item ſaliumque libros tres* à ſe collectos relaxandis ſtudio feſſis animis, *Notis* explicauit. Denique *Chriſtiani hominis inſtitutionem* Aphoriſmis tradidit. Floruit autẽ, obiitque Louanij Grudiorum, Martini Dorpij, Doctoris Theologi, & æqualium eruditorum hominum amicitia clarus, vir de humanitatis ſtudiis, vt illa tempora ferebant, bene meritus.

INDEX
CAPITVM CHRONICOR.
BRABANTIÆ
HADRIANI BARLANDI.

De Brabantia, *eiusque vrbibus.*

Pipinvs primvs *Brabantiæ Dux.* I

Pipinvs secvndvs. II

De matrimonio eiuſdem, & liberis. III

De bello eius cum Phryſiis. IIII

Adulterium eiuſdem. V

De morte eius. VI

De Carolo Martello, *prælijs eius, & Saracenorum aduentu in Gallias: Item de Phryſiis.* VII

Carolum Galliæ Regibus imperaſſe. VIII

De alijs eius rebus geſtis. IX

De filijs eius. X

Pipinvs tertivs *Rex Gallorum creatus.* XI

Bellum Aquitanicum. XII

Res geſtæ à Carolo Magno. XIII

Carolus Magnus à Leone III. *Pont. Rom. Imperator declaratus.* XV

De vxoribus eius & liberis. XVI

De condita Pariſienſi ſchola & filijs, quibuſdam alijs geſtis eius, ac morte. XVII

De prodigijs quæ mortem eius præceſſerint. XVIII

De ſtatura eius. XIX

De facundia & ſtudijs eius. XX

De cura eius circa liberorũ profectum. XXI

De temperantia eius in cibo & potu. XXII

De pietate eius in Deũ & clemẽtia. XXIII

De Lvdovico Pio *& filijs eius.* XXIIII

De bellis ab eo geſtis. XXV

De morte & Decretis eius. XXVI

Cur omittantur vitæ quorundam Ducum, & de Godefrido Barbato, *& bellis ab eo geſtis cũ Arnouto Grimbergenſi Principe.* XXVII

Cur dictus ſit Barbatus, *& de amore omnium hominum erga eum.* XXVIII

De Pietate eius in Diuos & morte. XXIX

De Godefrido Barbati *filio, & bello eius cum Henrico Limburgiæ Principe.* XXX

De profectione eius Aquiſgranum; de bello Grimbergicano; de morte eiuſdem. XXXI

De tertio Godefrido *ſuperioris filio in cunis in aciem deportato.* XXXII

De matrimonijs eius & liberis. XXXIII

De prodigijs illius temporis & morte Godefridi. XXXIIII

De matrimonio Henrici *primi, & liberis eius.* XXXV

De quibuſdam rebus geſtis huius Henrici. XXXVI

De oppugnatione Leodij, & ſæuitia militari in ciues. XXXVII

De altera vxore Henrici & obſidione Bruxellæ, per Hollandiæ & Flandriæ Comites. XXXVIII

De nuptijs Othonis quarti Imp. & bello indicto Gallorum Regi, poſtremo de morte Henrici. XXXIX

De Henrico *ſecundo & liberis eius. Item cænobium Vallis Ducis apud Louanium, vnde nomen acceperit & à quo ſit conditum.* XL

De bellis ab eo geſtis. XLI
Quomodo Romanum Imperium ſibi delatum recuſauerit, & mors eiuſdē. XLII
De HENRICI *tertij vxore, liberis & quibuſdam alijs.* XLIII
De Principatu IOANNIS *qui erat ſecundus Henrici filius, & diſcordia inter Louanium & Mechliniam.* XLIIII
De vxoribus ac liberis Ioannis XLV
De bello geſto cum Archiepiſcopo Colonienſium, & Ioannis victoria. XLVI
De animaduerſione in quendam Petrum cognomento Broſenium. XLVII
De obitu Aleydæ coniugis Henrici tertij. XLVIII
De nuptijs filiæ Anglorum Regis, & morte Ioannis Ducis. XLIX
De Ioanne ſecundo Duce, & matrimonio eius. L
De bello Regis Gallorum aduerſus Flandros. LI
De reditu Gallorum in Flandriam, & prælijs cum eadem gente. LII
De motu ciuili Mechliniæ & Bruxellæ. LIII
De morte Ducis Ioannis. LIIII
De IOANNE *tertio & quibuſdā alijs.* LV
De pluuia decem menſium, & caritate annonæ, & peſtilentia, & Cometa LVI
De bello aduerſus Valkenburgenſes. LVII
De bello inter Flandriæ Comitem & Brabantiæ Ducem. LVIII
De incendio Mechliniæ, & peſtilentia diuerſis locis. LIX
De filijs Ioannis Ducis & filia, & morte Ducis. LX
De WENSELAO *Duce, & motu ciuili apud Louanium.* LXI
De bello aduerſus Iuliacenſes & captiuitate VVenſelai. LXII
De Caroli Bohemi Cæſaris aduentu in Brabantiam. LXIII
De alia diſcordia ciuium Louanij. LXIIII
De morte VVenſelai, & eodem cæſo matris vtero. LXV
De luctu vxoris eius, & bello quod aduerſus Gelriæ Ducem geſſit, poſt obitum mariti. LXVI
Quomodo ANTONIVS PHILIPPI *Burgundiæ Principis filius ad Brabantiæ Principatum peruenerit.* LXVII
De his quæ initio Principatus fecerit Antonius. LXVIII
De matrimonio eius & liberis. LXIX
De duobus illuſtribus viris & eximijs Theologis. LXX
De motu exorto apud Leodinos LXXI
De matrimonio eius & dote. LXXII
De virtutibus eius in bello, & Sigiſmundo Rege Romanorum. LXXIII
De cæde Antonij. LXXIIII
De IOANNE *Principe Brabantiæ, & coniugio eius.* LXXV
De aduentu Glouceſtrij cum exercitibus in Hannoniam. LXXVI
De incurſione hoſtium in Brabantiæ agrum. LXXVII
De victoria aduerſus Glouceſtrium apud Braniam Comitis. LXXVIII
Obſidio Braniæ & eiuſdem deditio. LXXIX
Eiectus Hannonia Glouceſtrius. LXXX
Iacoba ex Hannonia Gandauum deuecta. LXXXI
De prælio memorabili in Zelandia, & quibuſdam alijs. LXXXII
Conditum Louanij Gymnaſium. LXXXIII
Quibus incommodis Iacoba Hollandiam affecerit. LXXXIIII
De morbo Ioannis & morte: atque eluuione. LXXXV

De pri-

De primo PHILIPPO *Brabantiæ Principe.* LXXXVI
Viluordiæ cōuētus: & alia quædā. LXXXVII
Bellum Leodinorum cum Namurcenſibus. LXXXVIII
De futuro coniuge & morte Philippi. LXXXIX
Quomodo Brabantiæ Principatus ad PHILIPPVM BVRGVNDIAE *Ducem peruenerit: eiuſdē vxores & liberi.* XC
Cædes patris Philippi: bellum in Gallia geſtum à Philippo Anglorum Rege. XCI
De obſidione Caleti. XCII
De rebellione Brugenſium aduerſus Philippum. XCIII
De expugnato per eum Lucenburgo. XCIIII
Conſtantinopolis expugnatio. XCV
De exactione facta in Hollandia. XCVI
De exactione in Gandauenſes, & rebellione eiuſdem populi. XCVII
De Philippi filio Dauid inaugurato Traiectenſium Epiſcopatui, & obſidione Dauentriæ. XCVIII
De fuga Ludouici Delphini è Galliis ad Philippum Burgundum, & eiuſdē Ludouici in Gallias reductione. XCIX
De expeditione eius in Turcas. C
De noua diſcordia apud Hollandos. CI
De morte & moribus eius. CII
CAROLVS BVRGVNDVS. *De natiuitate Caroli & parentibus eius.* CIII
De ſtudiis eius in pueritia. CIIII
De diſſidio inter eum & patrem. CV
De prima eius expeditione. CVI
De morte vxoris eius Iſabellæ. CVII
De euerſione oppidi Dionantenſis. CVIII
De morte patris eius. CIX
Quomodo Flandriæ & Brabantiæ Principatum acceperit. CX
De cōpoſito per eū tumultu Mechliniæ. CXI
De ſubactis Leodienſibus. CXII
De nuptiis eius. CXIII
De ſuſcepto per eum Principatu Hollandiæ & Selandiæ. CXIIII
De vltima obſidione Leodij & eius euerſione. CXV
De Aquiſgrani incolis à Carolo veniam petentibus. CXVI
De animaduerſione in quoſdam. CXVII
De reditu profugorum Leodienſium ad ſuam vrbem. CXVIII
De ſeueritate eius in iure dicendo. CXIX
De Phriſiis quædam, & motu ſecuto expulſionem Eduardi Anglorum Regis qui ſocer Caroli fuit. CXX
De ſtella Cometa viſa Caroli temporibus. CXXI
De Arnoldo Gelriæ Principe carcere educto, & Adolphi filij huius per Carolum apprehēſione, & de bello Gelriæ. CXXII
De congreſſu duorum Principum potentiſſimorum, Frederici Imperatoris & Caroli Ducis. CXXIII
De Parlamento Mechliniæ per Carolum Ducem inſtituto, & ſepultura parentum eius. CXXIIII
De obſidione Noueſij, vulgo Nutia *dicitur.* CXXV
De bello aduerſus Gallorum Regem. CXXVI
De aduentu Eduardi Regis Angliæ ad Carolum Ducem, & de induciis cum Gallo. CXXVII
De bello geſto in Lotharingia. CXXVIII
De bello eius contra Heluetios. CXXIX
De iiſdem. CXXX
De recuperato Nantio per Renatum & eiuſdem vrbis obſidione per Carolum Ducem. CXXXI
De prælio ante Nantium, & cæde Caroli Ducis. CXXXII

De Caroli ſepultura, & ſermone, qui de eo iam mortuo fuerit. CXXXIII
De triſtitia & lætitia in morte eius. CXXXIV
De filia & eius vxore. CXXXV
De præliorum aſſumptione. CXXXVI
De probitate & diſciplina eius in milites. CXXXVII
De coercitione militum eius, & amore in eoſdem. CXXXIIX
Quomodo non ſit paſſus militem luxuria diffluere. CXXXIX
Quantus fuerit æmulus Alexandri Magni. CXL
De conſilio eius præferoci. CXLI
De celeritate eius in faciendo itinere, & patientia in labore. CXLII
Patri mortuo ſuccedit filia MARIA. CXLIII
Legati in Galliam miſſi, & magni aliquot viri ſupplicio affecti. CXLIIII
Flandri educunt in agrum Tornacenſem. CXLV
Deficiunt Gelrij à Maria, in Buſcoducenſes educunt, Brabanticum agrum latè vaſtant. CXLVI
Tumultus ciuium Bruxellæ. Ex plebe creati Magiſtratus. CXLVII
Conſpiratio plebis aduerſus primores Louanij. Apprehenſus oppidi Præfectus conſpirationis Dux, Pauvvel Luenken, in Selandia decollatur. CXLIIX
Maximiliani aduentus ex Germania ſuperiore. Quãto idem gaudio ſit exceptus Gandaui, in qua vrbe duxit vxorem Mariam. CXLIX
Traiectenſes bellum Hollandis inferunt. Hollandi pagum Eminiſſam incendunt. Traiecti ciues cum Hollando pugnant & vincuntur. CL
Maximilianus in Artheſiam cum exercitu proficiſcitur. Idem ante Morinum à Gallo victus, apud Lucenburgos vincit. Per Cardinalem Oſtienſem, pax fruſtra tentata eſt. CLI
Induciæ inter Principes. Quædam de Ioanne Burgundo & Henrico à Bergis, Cameracenſium Epiſcopis. CLII
Maximiliani in Hollandiam nauigatio, ad extinguenda mala quibus tum ea Regio laborabat. CLIII
Miſſi Legati ad prorogandas inducias. Edictum Gandauenſium ob rei frumentariæ inopiam. CLIIII
Mariæ caſus ex equo. Eiuſdem obitus, & proles. CLV
Maximilianus vxore defuncta liberis ſuis tutor dari cupit. CLVI
Quos iuſſerat occidi innoxios Archidux. CLVII
Liberorum tutela Maximiliano defertur. CLVIII
Leodienſium Epiſcopi Ludouici Borbonij indigna cædes, atque inde ſecuta mala. CLIX
Maximilianus Rex Romanorum declaratur. Idem cum patre in Brabantiam redijt. CLX
Brugis tumultu exorto Maximilianus capitur: Pontifex Innocentius anathematis fulmen auctoribus facti minatur. Fredericus Imperator cum exercitu venit: iratus in Gandauenſes educit. Flandricus ager latè vaſtatur. CLXI
Bellum ciuile in Brabantia. Peſtilentia ingens Bruxellæ & Louanij. CLXII
Conflagratio inſignis Monaſterij Præmonſtratenſis Middelburgi in Selandia. Laus Abbatis eiuſdem loci. CLXIII
PHILIPPVS *Brabantiæ Principatui inaugura-*

inauguratur. Carolus Gandaui naſcitur. CLXIIII
Hardervvici conflagratio miſerabilis, & terræmotus in Brabantia. CLXV
Philippus in Hiſpaniam proficiſcitur. Eiuſdem mors. CLXVI
Philippi expeditio in Gelros. CLXVII
Gelri Campaniam noſtratem vaſtant, Thenas capiunt: ijdem cæduntur apud Arduennam. CLXIIX
Legati ad Maximilianum miſſi. Oppidum Venlo Margaretæ iuſſu obſeſſum. CLXIX
Maximiliani ex Almania reditus. CLXX
Anglorum Rex Caletum venit cum exercitibus: Morinum occupauit & Tornacum. CLXXI
Scoti in Anglia cæduntur. CLXXII
CAROLI EDVCATIO. CLXXIII
Carolus Brabantiæ Principatum ſuſcepit. CLXXIIII
Carolo Middelburgi apud Selandos agente Gelrij Hollandiæ oppida quædam capta diripuerunt. CLXXV
Caroli in Hiſpaniam profectus. CLXXVI
Cæſaris Maximiliani obitus & quædam alia de eodem memoratu digna. CLXXVII
Carolus Romanorum Rex eligitur. Eiuſdem in Germaniam profectio. Hæreſis Lutheranæ damnatio. CLXXIIX
Obitus Cardinalis Croij, & Guillelmi Ceuerij. Bellum inter Cæſarem & Gallos ortum. CLXXIX
Mors Leonis Papæ decimi. Electio Hadriani Sexti, & eiuſdem obitus. CLXXX
MEMORABILIS OBSIDIO TICINI SIVE PAPIAE. *Qui anno poſt Chriſti ortum* M. D. XXIIII. *ſub calend. Octobris, à Franciſco Chriſtianiſſimo Gallorum Rege aduerſus Carolum Cæſarem inchoata, exijt in Cal. ferè Martias anni inſequentis.* CLXXXI
Tumultus Germanorum. CLXXXII
In Turingia. CLXXXIII
Mors clariſſimi viri Martini Dorpij. CLXXXIIII
Tumultus popularis apud Buſcumducis. CLXXXV
Rex Galliarum captiuus in Hiſpaniam auehitur. CLXXXVI
De PHILIPPO *Hiſpaniarum Rege, & Brab. Duce.*
Sacra Philippi militia.
Vxores ac liberi eiuſdem. Mors denique ac funus.
De ALBERTO ET ISABELLA *Auſtriacis. Brab. Ducibus.*
Res geſtæ Alberti.
De nuptijs cum ISABELLA CLARA EVGENIA, *& in Belgium reditu.*
Louanium ingreſſi inaugurantur. Spectacula quæ publicè exhibita.

FINIS.

IO. BAPT. VRIENTIVS

ANTVERPIANVS.

CANDIDO LECTORI.

QVOD *in deliberationibus, rebúſque humanis vulgi ſermone iactatum Comicus vſurpat,* Quot capita, tot ſententiæ; *idem in patria Brabantinorum hiſtoria vſu veniſſe reipſa cõperi. Dum enim Ducum Brabantiæ, quorum Icones pridem ex antiquis monumentis collegeram, res domi militiæq́; geſtas, Latinéque conſcriptas ſtudioſè inueſtigarem, optimúſque mihi ac penè ſolus (heu maiorum incuriam!)* HADR. BARLANDVS, *Zelandus, Rhetor olim Louanij diſertiſ. in manus veniſſet, cum illis qui vernaculè ſcripſerunt comparando, bone Deus, quàm diſcrepantes hic narrationes ſeſe obtulerunt? valde vt mirer, noſtros externa plerunque ſectatos, Romanam etiam Remp. illuſtraſſe, patriam verò, in qua ornanda magnum feciſſent operæpretium, deſpicatui duxiſſe. O ingratos ciues! omnes enim omnium caritates Patria complectitur: quæ & hinc* maior parens *appellatur.* BARLANDVS *certè Auſtraſiæ Duces, (qui poſt à Lothario* I. Lotharingi *appellari cœperunt,) & Gallorum Reges aliquot atque Imperatores Germaniæ nonnullos, qui ad ſe huius Brabantiæ ditionem traxerunt, quo iure, quáque iniuria, (inter arma enim ac tubas leges conticeſcere Arpinates duo Cicero & Marius affirmarunt) hos, inquam, data opera omiſiſſe ſe, cap.* XXVII. *teſtatur ingenuè: ratus, quod res eſt, fore vt his recenſitis narratio turbaretur, redderetúrque obſcurior. Quod enim Legatorum nomine imperarint, & miſto duntaxat, non mero imperio, (vt Iureconſulti loquuntur) Belgium adminiſtrarint, nec ad heredes ditionem tranſmittere potuerint, idcirco vel* Tutores *in antiquis Anna-*

libus

libus video nominari, ut Caroli Simplicis Gallorum Regis, ob mentis imbecillitatem ad Remp. gerendam inepti: vel etiam Beneficiarios *dictos obſeruaui, qui ab Imperatoribus Germ. miſſi Brabantiam Lotharingiámque beneficij nomine adminiſtrarũt. Verùm enimuero ne quis negligentiæ nos merito arceſſeret, laborémque reprehenderet, eorum quoque imagines addendas* BARLANDO *putaui, adiectis etiam breuibus Elogijs, de vita, uxore, liberis, rebusq́ue geſtis,* ὡς ἐν ἐπιτομῇ. *De prioribus enim, (quos Francorũ Reges fuiſſe vel inſignia declarant, quosq́ue hic quidam, inter Ludouicũ Pium & Godefridum Barbatum collocant) Lotharijs duobus, totidemq́ue Carolis, Caluo, ac Simplici, & Ludouico Balbo, lege, ſi vacat, Gallorũ Annales Roberti Gaguini, Pauli Æmilij, ac Papirij Maſſonis. Imperatorum verò Germaniæ ac Lotharingiæ Ducum, Mauritij, Ottonis, Conradi, Brunonis, Godefridorum, ceterorumq́ue res geſtas, proſapiámque, plurimi Auguſtorum ſcriptores referunt. In his etiam noſtra memoria* bella ſacra *à Ducibus Brabantiæ geſta, recuperandæ Terræ ſanctæ gratia, dilucidè narrat Ioan. Molanus Theologus Louanienſis. Tu, mi Lector, qualia tandem cumque ea ſunt, quæ libentes, volentes damus, æqui, boni conſule, ac labori induſtriæq́ue faue. Quo fiet, vt ad plura, maioráque aggrediar alacriter. Vale. Antuerpiæ Aduaticorum A. D. v. Cal. Ianuar. anni ſæcularis ſacri* CIↃ. IↃ.C.

DVCES BRAB. ET LOTHARINGIÆ
BARLANDO ADIECTI, inter Ludouicum PIVM
& Godef. BARBATVM collocandi:

LOTHARIVS.	CAROLVS CRASSVS.
CAROLVS CALVVS.	OTTO.
LVDOVICVS BALBVS.	HENRICVS.
CAROLVS SIMPLEX.	LAMBERTVS
LVDOVICVS SIMPLEX.	& GEERBERGA.

Poſt

Poſt LVDOVICVM PIVM Imp. ſequitur

LOTHARIVS Imperator & Italiæ Auſtraſiæque Rex, Brabantiæ Dux. Magnum ei fuit diſſidium cum fratribus Lodouico & Carolo, ob paternæ hereditatis partitionem; attamen tandem poſt cruentum prælium, quo tota nobilitas Galliæ cecidit, ita inter eos conuenit, vt Carolus obtineret Franciam, Lodouicus Germaniam, Lotharius verò inſignia Imperij: Italiam, Prouinciam, atque Auſtraſiam, quam in Ducatum erexit, voluitque à ſuo nomine *Lotharingiam* appellari. Ex quo deinde Brabantiæ Principes, & Lotharingiæ Duces dicuntur. Poſt aliquot autem annos Imperio ſeſe abdicauit filioque tradidit: ipſe monachi habitum vitamque induit in Prunenſi cœnobio ad Arduennam, cùm regnaſſet annis XXXVI. anno IↃ. CCCLXXVI. Carolus Prouinciæ & Burgundiæ Rex ſine prole mortuus eſt.

Lodouicus eius filius non diu Imperio præfuit, ſed viuo patre defunctus eſt non relictis heredibus.

Gilla nupſit Geoffredo Normannorum Duci.

LOTHARIVS I. LVD. PII F.

CAROLVS CALVVS Cæſar & Franciæ Rex, Brabantiæ, ac ſecundus Lotharingiæ Dux, ſuperat Normannos, & vrbem Andegauenſem recipit. Inuaſit nepotes, filios Lodouici fratris ſui Regis Germaniæ; ſed à minore ſuperatus rediјt in Galliam; cumque audiret eos irruptionem facturos, in Italiam traducto trans Alpes exercitu, vt hoſtem arceret, Mantuæ febri correptus interijt hauſto veneno, quod Iudæus Medicus in pharmacum dederat, Imperij ſui anno altero, Regni verò XXXVIII. Corpus eius delatum eſt apud S. Dionyſium prope Pariſios. Obiit anno Dom. IↃ. CCCCXIIII.

Vxorem habuit nomine Hermentrudis.

Liberi. *Carolomanus* Eccleſiaſticæ dignitati ſe deuouerat, ſed eam abdicans coniurauit in Patrem: ſed captus à Patre & excæcatus, orbitate luminis pœnas luit delicti.

Carolus alter dum nimium tribuit ſuis viribus, prouocat ad ſingulare certamen Alboinum quendam fortiſſimum Equitem, à quo victus occubuit.

Lodouicus Balbus, tertius natu filius.
Lotharius.

Judith filia poſt primas nuptias Adolphi Anglorum, rapitur à Baldowino Foreſtiero Flandriæ: qui hiſce nuptijs obtinuit à Patre Carolo reconciliato nomen & inſignia Comitis Flandriæ.

CAROLVS CALVVS LVD. PII F.

LVDOVICVS BALBVS Imperator, & Franciæ Rex; Brabantiæ, & Lotharingiæ tertius Dux. Duobus ingentibus prælijs deuicit Normannos, nec tamen Gallia pellere potuit, neque prohibere quin vaſtarint omnem Belgiam, Picardiam, Flandriam, Brabãtiam, Hollandiam, & circumiacentes regiones ad Rhenum Coloniam vſque. Obijt ſecundo regni ſui anno, relicta vxore prægnante: quæ pòſt enixa eſt prolem maſculam, anno IↃ. CCCCXVI.

Vxores. Prior vxor dicta fuit *Ausgarda*, quam tradunt quidam fuiſſe Hiſpaniarum Regis filiam.

Richildis altera eius coniux filia Regis Angliæ: alij volunt hanc fuiſſe filiam Regis Hiſpaniarum.

Filius. *Carolus* cognomine *Simplex*, poſtumus.

Ludouicus, & Carlomanus BALBI ex pellice filij, teſte Paulo Æmilio, qui CAROLI Simplicis tutores primi fuere: mox *Carolus* Craſſus, Otto Rex, Arnulphus Imp. & Ludouicus.

LVDOVICVS BALBVS CAR.CALVI F.

CAROLVS SIMPLEX Franciæ Rex. Brabantiæ Dux, & Lotharingiæ quartus, cùm naſceretur: nam pater moriens vxorem reliquerat grauidam: quare Carolus Imperator & Germaniæ Rex, patruelis eius, Tutoris nomine regno præfuit; & eo mortuo, Odo Comes Andegauenſis. At is non tutorem, ſed Regem per nouem annos ſe geſſit. Carolus verò cùm non poſſet Galliâ pellere Normannos, pacem cum iis iniit; qua conceſſit eis *Neuſtriam* habitandam; quæ ab aliis *Normandia* exinde eſt appellata. At non diu Barbaris pax ſtetit, veniunt obſeſſum Pariſios. Iam ſecundò in pacem iuratur. Robertus Comes Pariſienſis deficit à Carolo, ſed prælio victus interficitur. Rex autem paulo pòſt inſidiis Herberti Comitis, qui Roberti frater erat, circumuentus capitur, & Peronæ in vinculis moritur, poſtquam XV. ſolus regnaſſet annis, IↃ. CCCCLV.

Vxor. *Oignia* conſors thalami, filia Eduwardi Regis Angliæ.

Filius. *Lodouicus* Simplex.

CAROLVS SIMPLEX LVD. BALBI F.

LVDOVICVS SIMPLEX Franciæ Rex, Brabantiæ Dux, & quintus inter Lotharingos: Ex Anglia, quo ſe ſub recentem patris in cuſtodiam traditi caſu contulerat, decimo tertio iam reuocatus anno, venit in Franciam, ac ſalutatur à cunctis Ordinibus Rex. Tum quinquennio à domeſticis externiſque bellis quieuit Francia. Tandem, deficiente ab eo *Hugone Capeto* Comite Pariſienſi, capitur; ſed opera Ottonis Imperatoris priſtinæ reſtituitur libertati: duxerat namque ſororem Ottonis in coniugem. Moriens vndecimo regni ſui anno liberos reliquit Lotharium & Carolum. Lotharius Franciæ, Carolus Lotharingiæ & Brabantiæ poſſeſſionem accepit anno IↃ. CCCCLXVI.

Vxor. *Geerberga* filia Henrici Regis Saxoniæ, Ottonis Imperatoris ſoror.

Filij. *Lotharius* Franciæ Rex, ex quo genitus eſt Lodouicus vltimus Rex è ſtirpe Caroli Magni.

Carolus, Lotharingiæ & Brabantiæ Dux.

LVDOVICVS SIMPLEX CAR. SIMPL. F.

CAROLVS DVX BRABANTIÆ & Lotharingiæ ſextus, mortuo Lodouico Fratris ſui Lotharij filio, Rege Francorum, ſine liberis, Franciæ fines ad ius regni, (quod ei iure debebatur) capeſſendum ingreſſus obuium cum armato milite habuit *Hugonem Capetum* regni æmulum. Pugnatur vtrinque ſummis viribus. Bis vincit Carolus, at tertio victus, aufugit in oppidum Laudunum, quod Anſelmi Antiſtitis proditione traditur hoſtibus. Cõpreheditur Carolus, & Aureliis in vincula mittitur, vbi poſtea mœrore cõficitur, An° humanæ ſalutis IↃ.CCCC.LXXXVI.

De huius bellis ſacris lege Ioan. Molanum lib. De militia ſacra Ducum Brabantiæ, cap. XXIII.

Liberi. *Otto* ſucceſſit Patri.

Gerberga nupſit fratri Comitis Hannoniæ, accepit in dotem Comitatum Louanienſem, Bruxellenſem, & Marchionatum S. Imperij.

Ermegundis habuit maritum Comitem Hannoniæ.

CAROLVS CRASSVS LVD. SIMPL. F.

OTTO BRABAN. Et Lotharingiæ ſeptimus Dux. Verus, legitimus, & vnicus Regni Francorum heres. Sed patris exemplo territus, cùm *Capeto* viribus impar eſſet, maluit Ducatus titulo ſecurè frui, quàm regnum affectans capiti ſuo periculum accerſere. Itaque ſubditis ſuis quindecim annis in ſumma pace ac tranquillitate
An. 1001. præfuit. Cœlebs deceſſit, anno Milleſimo primo.

HENRICVS BAVARIÆ Dux in Ottonis defuncti locũ ſubrogatus. Cæſar, Lotharingiam & Brabantiæ partem (eam ſcilicet quæ *Gallobrabantia* dicitur,) conceſſit Gotifredo Comiti Arduennenſi, defraudata Gerberga Ottonis ſorore. Gotifredo ſucceſſit frater Goſelinus: ex quo prognati ſunt Stephanus XI. Pontifex Rom. & Gotifredus eius ſucceſſor, & *Oeda* quæ nupſit Lamberto Comiti Louanienſi. Gotifredo ſucceſſit Gotifredus tertius filius, cognomine *Gibboſus*: qui non ſolùm poſſedit Lotharingiam & Brabantiam, ſed vi & armis occupauit Hollandiam & Friſiam. Erat ei ſoror *Ida*, nupta Euſtachio Comiti Bononiẽſi: è qua nati ſunt Gotifredus IIII. & Baldowinus Reges Hieroſolymitani. Quanquam autem hi quatuor continua ſerie permiſſione Cæſaris, Brabantiæ & Lotharingiæ Ducis, titulum geſſerint; attamen quia nec verè nec legitimè, vt qui non integrum Ducatum, eundemque iniuſtè, legitimis poſſeſſoribus ſua hereditate ac iure ſpoliatis, poſſederint: ideo eos inter Brabantiæ Duces non numerauimus: indignos eo honorato ordine quo ipſi veros Brabantiæ heredes per nefas & fraudem iniquè eiecerunt. Atque ij tandem relicto Ducis Brabantiæ titulo, Louanienſium Bruxellenſiumque Comitum nomen ſibi aſſumſere, Marchionumque (vt quibuſdam placet) ſacri Imperij.
Quos

OTTO CAROLI F.

Quos omnes, cùm Duces Brabantiæ tantũmodo proſequeretur Barlandus, ſilentio prætcrijt: ſed cùm in ijs vera Caroli Magni ſtirps cõtinuetur, atque poſtliminio Brabantiæ Ducatũ recuperarint, ideò eos hic cõtinua ſerie recenſebimus.

LAMBERTVS ET GERBERGA. Gerberga ſoror & heres Ducis Ottonis, cùm non minus iniuſtè quàm impiè à fraterna hereditate excluderetur, retinuit ſibi Comitatus Louanienſem & Bruxellenſem, atque Marchionatum S. Imperij, quos à Patre in dotem acceperat, ac Ducis titulo abſtinuit. At Lambertus coniux parta de Leodienſibus victoria elatus, amiſſa recuperare conatus bello aggreditur Godefridum Arduennenſem, vbi prælio victus cecidit anno 1014. relicto filio Henrico ſeniori Comite, qui è coniuge Gertrude filia Roberti Friſonis Comitis Flandriæ, liberos ſuſtulit Lambertum Comitem & ſucceſſorem; & Idam quæ nupſit Baldowino Comiti Flandriæ & Hannoniæ; & Machtildem quæ ſociata fuit coniugali vinculo Euſtachio Comiti Bolonienſi. Lamberto in prælio cæſo ſucceſſit Henricus alter eius filius, ex vxore Oeda filia Comitis Arduennenſis prognatus. Ceperat hic prælio nobilem quendam Hermannum nomine, qui dum Louanij in aula Comitis ſub libera cuſtodia ageret, nocte quadam cubiculum Comitis dormientis clam ingreſſus eum obtruncat, & aufugit. 1078. Henricus tertius eius filius ſucceſſit: duxerat hic ſororem Ducis Thuringiæ ex qua ſuſcepit Henricum qui prælio Tornacenſi ſuccubuit anno 1096. & Godefridus qui Lotharingiam & Brabantiam recepit. Nec hos inter Duces referimus, quoniam nec Ducatum poſſederint, nec Ducali titulo vnquam vſi ſint; tametſi iure potuiſſent, cùm legitimi heredes eſſent.

HINC GODEFRIDVS BARBATVS.

LAMBERTVS ET GEERBERGA.

DVCES LOTHARINGIÆ BRABANTIÆQ.
ab Hadr.Barlando dedita opera omiſſi inter LVDOVICVM PIVM & GODEFRIDVM BARBATVM: vt à Ioan. Molano recenſentur LIB. De ſacra militia Ducum Brabantiæ, à cap.xv.vſque ad LV.

LVDOVICVS PIVS
LOTHARIVS I. Imp. Pòſt Monachus Prumienſis.
CAROLVS CALVVS Imp. & Rex Francorum, ac Lotharingiæ.
LVDOVICVS BALBVS Imp. Obiit imperij anno ſecundo.
CAROLVS SIMPLEX. Lud. F. Huic ob ingenij ſimplicitatem
TVTORES fuerunt 1. 2. LVDOVICVS & CARLOMANNVS.
3. CAROLVS CRASSVS.
4. ODO REX
5. ARNVLPHVS Imp.
6. LVDOVICVS.
} Hos male inter Fr̃acorum Reges recẽſeri ait Paulus Æmilius, *Tutores* dumtaxat regni.
HENRICVS Rex Romanorum, & Lotharingorum. Hinc DVCES Beneficiarij BRABANTIAE. Beneficio Ottonis I. Imperatoris.
1. GISILBERTVS, Dux Lotharingiæ.
2. MAVRITIVS, Dux Lotharingiæ, poſtea Bauariæ.
3. OTTO Comes, Præſes Lotharingiæ.
4. CONRADVS. Ioan. Molanus cap. 34.
5. S. BRVNO Archiepiſc. Colonienſis, & Dux Lotharingiæ.
6. GODEFREDVS, Lotharingiæ Dux.
Beneficio OTTONIS II. Imp.
7. CAROLVS Dux Lotharingiæ: quem HVGO CAPETVS Franciæ regno exuit: obiitque Aurelijs in carcere, anno Chriſti 991. Huius opus eſt, auguſtiſſimum templum B. Gudulæ, Bruxellis.
8. 9. GODEFREDVS, & GOTHELO, beneficio S. Henrici Saxonis, Bauariæ Ducis, Claudi cognomento.
10. GODEFRIDVS, Gothelonis filius, beneficio Henrici Imp. cognomento Nigri: teſte Sigeberto in Chronicis.
11. GODEFRIDVS BALBVS, Lotharingiæ Dux.
12. CONRADVS, Henrici IIII. Imp. P. cuius beneficio Dux Brab. fuit.
13. GODEFRIDVS BVLLONIVS, Hieroſolymorum Rex, &c.
14. HENRICVS, Comes Limburgenſis, Dux Lotharingiæ. Hic anno Dom. 1106. Brabantiæ Ducatu exuitur, traditurque in perpetuum GODEFRIDO Barbato, Comiti Louanienſi. Huius HENRICI Ex-Ducis filius HENRICVS, ducta in Hiſpania (vbi contra Mauros militabat) Alfonſi ſexti Caſtellæ Regis notha filia, primus fuit PORTVGALIAE Rex: eiuſque F. Alfonſus, deuictis quinque Maurorum Regibus, inſignia illa Luſitanis dedit quinque Regnorum.
GODEFRIDVS BARBATVS, Comes Louanienſis, Lotharingiæ & Brabantiæ DVX Magnus.] vide Barlandum cap. XXVII. XXIIX. XXIX.

MELCHIO-

MELCHIORIS

BARLÆI ANTVERP.

BRABANTIADOS

LIBER.

ERGO age Phœbe, faue, atque humero ſuſpende comanti
Dulcis Apollo chelyn; prorſúſque relinquite monteis
Muſæ Apenninos: aliò vos aliger Arcas
Poſcit ad egregiam ſeclis florentibus vrbem.
Ite precor, non vos Veſeui incendia ducet.
Pulcrior eſt Baiis, Latiis tranquillior oris,
Dotibus haud cedens Capuæ felicibus agri,
Siluis Amphryſi nemora humectata fluentis
Exuperans, Hieren lacubus, Cerealibus Hyblæ
Florida regna iugis, & ſchininoia Tempe.
Excubat occidui lateris ſub flumine cuſtos
Scaldis, & in placidis tutatur mœnia ſpumis.
His chorus æquoreæ Thetidis ſupereminet vndis,
Captus amore loci. Phorces hîc crinibus vdæ,
Et præfert ſe fonte iſto Galatea lauari.
Vrbs populis, opibúſque viget, compagine longa
Ardua ſuſtentans tractus imitantia Romæ,
Quæ Brabon aduectis impleuit mœnia Teucris.
Pax ſecura loco toto eſt, mediatáque cæli
Temperies, dominæ tellus condigna ſuperbæ:
Quam non bruma Scythes; non Erigoneius ardor
Inficit, aut Auſtris fremitat ſuppoſta ſonoris.
Non mihi ſi totos Helicon deſcendat in orſus,
Fama, Brabantæique ſinus memorabere portus.
Parua loquor: tu vota pater felicibus auge
Auſpiciis: nullas vltra ſcandemus in oras:
Enthea nec nobis Cumarum regna petentur,

Dardanis aut Caieta Lami, aut Antenoris arces
Euganeæ. cur, cùm patriis ſit gloria terris
Multa, Dicarcheos, aut deſcendamus in Argos?
Flagitium eſt, patriæ non impendiſſe laborem,
Gentibus externis miſerè Bactríſque dicatum.
Troadas Hæmoniis puduit ſeruiſſe maritis,
Et maluit latraſſe altam Ciſſeis in Hellen.
Flecte tuos igitur greſſus ad Scaldidos vndas
Lybetrea cohors, animoſa Brabantia quondam
Ante feros bellis Salios, forteíſque Sicambros
Subdita regali vt ſceptro, dominatáque longè
Arcuit à magnis vexilla hoſtilia Belgis.
Et cui Triptolemi primùm poſt fata Tyranni
Ante rudi terra deſcendit vomer in vſus,
Troia dabat populos, & qui ductore niuoſos
Attigerant quondam fato vel Pallade monteis:
Vnde graueis valido pepulerunt Marte Gigantas,
Saxonibus confiſa ſuis: quos expulit Angla,
Angla ſuum de qua viridis tenet Anglia nomen.
Ceſſerunt Troës, & agro ſedere Brabanto
Immiſti ſocijs: cui longo tempore Reges
Præfuerant, donec poſtremus prole grauatus
Ditia partitur multis heredia gnatis.
Agrippina quidem Reges, ſed terra Brabanta
Eſt ſortita Duces. contentus limite Scalda
Occiduo, clarúſque Moſa qua ſurgit Eous,
PVPINVS I. *Rexit Pupinus multa virtute Ducatum,*
Arma ferens campo Nemeæi ſideris atro
Fulgentem formam, ſcandentémque vnguibus aureïs,
Auratáque iuba, atque aurato dente minacem,
Hunc alacres Sueui, & maior Germania bello

Sæpè laceſſitum timuit perculſa furentem,
Regnáque non ſemel aſpexerunt Beunia vectum
Sede triumphali, virtutem amplexa veretur
Maiorémque domus lætatur Gallia dici.
Hunc ſequitur paucis Grimoaldus præditus annis:
Cuius vt illuſtres inuidit Francia mores,
Hunc dominum ſtat nolle pati, ferróque cruento
Iurati obtruncant, & cæditur alter ab illo.
At citus in Friſones mouet arma horrentia, & addit PVPINVS II.
Gentibus indomitis duras Herſtallus habenas.
Carcere tum triſti, atque atras habitare tenebras CAROLVS MARTELLVS.
Martellum piguit, properè inſurrexit, & atræ
Laxat clauſtra domus furioſius: ipſáque ſedes
Contremuit ferrata virum, reſerauit & altas
Sponte fores: ille excitus caput aëre condit.
Hæc virtus, animúſque viri: palleſcere cælum
Cœpit, & ad iuſſum trepidabat maximus orbis.
Attamen obgannit celeris grauis accola Sueui,
Natura renuente caput: dudum quoque luxit
Ardua Lancraniis damnata Sileſia faſtis,
Quod nec Luneburga neget, nec Stetina plebes,
Purpureis fluxiſſe vadis Albímque, Oderámque.
Incubat hinc belli Pirenes montibus horror,
Et citò Martellus ſuperans vada ſalſa Garumnæ,
Eudonémque videns numeroſo milite fortem,
Tædet, ait, contraire canes: pudet hiſce frementi
Incurſare ira. gladiis reuocate vigorem,
Fex hominum vos ſollicitat, ſtate, otius omnem
Et turbate aciem, numerus, pretiúmque pericli
Sit decus, & madeat rubris Aquitania ſpumis.
Dixit. voce tubas imitatus, in improba ſurgunt

 Robora

Robora conductis acies vtraque maniplis.
Abdyramus ruit, & latis ſparguntur in agris
Corpora ſeminecum: completa cadauere tellus
Gaſconiæ tumuit, lætatáque Duiona præceps
Vltorem veniſſe ſuum. quid Gaſco ſuperbus,
Quid Wiſigothus agat: cui nil de cæde relictum,
Poſcendam præter veniam? ſtant millia campo
Multa Othomanigenis nimium funeſta pharetris.
Hinc Alemannorum cuneos Landfridus, & illinc
Lutprandus, Phaëthontei diduxerat amnis
Vires. Dux Bauaris bellat comitatus Odillo.
Curritur in mortes: ferri, clamórque virorum
Exoritur, pulſúſque pedum Prouincia ſentit,
Francia tutorémque ſuum confeſſa potentem
Obtulerat regale decus, renuítque paterno
Contentus ſolio, modò Regibus imperet ipſis.
Hinc iterum labant Italæ res, atque Latinæ.
Narbonem magnus deuicit Athinius arce
Auinione ſedens, cinxítque vtranque maniplis
Martellus, tum præſidij mala robora Turcis
Ducit Amorrhæus, venienti Carolus audax
Obuius incedit, coëunt in valle, madéntque
Iugera Carbonæ, calidis it Birra fluentis.
PIPINVS III. *Virtutem populus complectitur inde Pipini:*
Prima coronatum vidit quem Sueſſio Regem.
Huius & Aſtulphum pepulit bis nominis horror:
Milite qui magna vallarat mœnia Romæ,
Saxones hinc domat, & Bauaros Taſſillo feroces
Educens ſupplex iacuit, poſt Vaſcones armis
Nauferio fraudante petit. qui perfidus omne
Turbat Auernorum frangens iurata cacumen.

Ergo Palatinus, trepidis quem Gallia rebus CAROLVS MAGNVS.
Eligit, Aruennos domet vt mala multa ferenteis,
Induit arma Comes: totúmque vagatur in orbem
Armorum ſonitus: veluti ſi murmure latos
Præcipiti Boreas ſeſe dimittat in agros,
Nunc ſata, nunc quercus, vaſto nunc oppida flatu,
Immenſúmque mouens turbante volumine pontum.
Primáque Pirenes tempeſtas incidit atrox
Montibus, ad Calabros latè diſtenſa minores,
Tergáque Saxonibus timuit vertentibus Albis.
Vtráque ripa virum vidit ſeptemplicis Iſtri:
Tantus in arma fuit. ſentit quoque Viſtula ſpumans
Sanguineis tepefactus aquis, miratáque fertur
Bætica Barbaricos quærentes antra maniplos.
Tum Deſiderius Romana pellitur vrbe
Efferus, & Bauaros contracto fœdere rupto
Perfidiam patraſſe nocet: conſurgit in arma
Carpathus, excitis Dacis fert Holſata pubes
Subſidium Phriſiis: comitatáque Marte cruento
Hungaria, infeſtum multis coniurat in vnum.
Obſiſtit tamen, & manet imperterritus ille,
Obtruncans pugnis mediĳs Lechonta Boëmum.
Prima Pio de Vaſconibus victoria parta, LVDOVICVS PIVS.
Britones imperióque docet parêre triquetros,
Nil glaſtum metuens truncato Murmaniano.
Saxonicúmque Ducem bello ſuperabat in vno
Viromachum. tantum nec Lindeuinthus in hoſtem
Hungarus impunè violento Marte cucurrit.
Iam neque pars mundi ſuffecit tertia Turcæ,
Illicitiſque infert iterum arma horrentia terris.
Non ſacra Callipolis, Biſantíue ardua gaza,

Bellogradúmque vetus, non fortia caſtra Viennæ
Sufficiunt: iuuat & duce iam ſuperare Gradiuo
Pæoniam, Graiiſque metum diffundere regnis.
Fœdera Dyrrhachium cupiat, Lariſſa Pelaſgo
Continuata ſinu, quod & Acroceraunia dudum
Non neget, Iſmeno longum fugiente per æquor:
Euripi refluente vado timet ardua Thebes:
Se quoque non iſtis patituram claſsibus optat,
Quanquam olim Danais portus non infimus, Aulis:
Pulcráque cum Sunti tellure implorat Eleuſis:
Cognita Graiorum ducibus prærupta Capharêi
Saxa procelloſi, tenui Corcyra ſub Iſthmo
Æolidi diducta priùs, ſortita Corinthi
Nomen, Oreſteo pòſt inſtaurante nepote,
Inſtantem metuebat, opum nam conſcia, Martem,
Pernicioſa ſuo ſibi forſitan ære futura.
Deſertis Aegina ferax, & Sattamis agris
Lugebant, nec ſe media miſer accola ponti
Confidit Morea, tota diffunditur horror
Incaſſus Peloponneſo, telluris hiatus
Vſque ad Tænarios, vbi nigri ianua Ditis
Aſsiduo patet, & fertur deſcenſus ad Orcum,
Turpe iter ad nigros tenebroſo limite Maneis.
Huc ierat metus, & meritò iurata timebat
Barbarica ſacra terra neci: ſpolianda ſed omnis
Cenſetur iam Roma priùs, ſeſéque recludi
Hadriaci nimis indignantes obijce ponti
Claſsibus Italiam, proprio bellante parente
Cum gnato, inuecti funeſto Marte percrrant.
Et iam Roma tulit, tulit atram Tuſcia cladem
A Saracænorum vaſtantibus omnia ſignis.

Italiæ hinc ſpoliis pleni, prædáque Tarenti,
Sicanios etiam populantur meſsibus agros.
Nec potuit tardus Furias auertere Guido,
Regnáque ditarunt Latiis ſic Barbara prædis.
Inde bonus fera bella mouet Barbatus, & armis GODEFRIDVS BARBATVS.
Caſſus in Arnoldum conſurgit voce tonantem,
Inq; ſuam redigit ditionem nuper ademta.
Limburgis autem nubem vehit alter ab illo GODEFRIDVS II.
Armorum quatiens cum tempeſtate procellas.
Ipſa virum vidit non fauſtis Tungria ſignis,
Euolat in muros quando Trudonis, & hærens
Ardua figendas poſcit per mœnia ſcalas.
Vrbs tremit, exangui plebes iam percita vultu
Eſt confeſſa nefas: Dux autem more Leonis
Magnanimi victis parcit, ſolióque ſuperbus
Cæſareo dans iura ſedet. fugit eminus hoſtis
Victus, & in patrias remeabat victor arenas.
Fata Ducem rapiunt. ſpernit Grimberga puſillum,
Fumant in mediis Netelaria culmina flamis. GODEFRIDVS III.
Iurarunt proceres, iámque in certamina totis
Viribus occurrunt, ſuſpenſus ab arbore vaſta
Dux puer è cunis vires animúmque miniſtrat.
Tela volant, haſtæq; obſcurant æthera fractæ,
Tela manu quatiunt duram minitantia mortem:
Agmina denſantur, miſcetur puluere campus
Sanguineus cæco, pulſúque pedum icta virili
Terra tremit, pugna & prius anceps facta videtur,
Vt Fors, & virtus commiſcerentur in vnum.
Quando Ducem verò in cunis voluere ſoporis,
Quem ſi victi eſſent facturi ex principe ſeruum
Eſſe videbantur, mordent dum talia menteis,

Acrius

Acrius infremuère viri, ſonitúque tubarum
Aethera complentur. ſtat malle occumbere captum,
Quàm ſpectare Ducem captiuum ducier hoſti.
Tum validi primis tumuerunt viribus artus,
Et fulgore nouo coëunt, & cæde recenti.
Qualis vbi ad terras abruptis nubibus imber
Decidit, arboribus portans ſegetíque ruinam.
Horreſcunt corda agricolis, iam terra tremiſcit.
Taliter agglomerat cuneis ſe quiſque coactis.
Nec mora, nec requies, pro séque, ſuóque laborant.
Omnibus eſt cordi, vaſto certamine tendunt,
Aethera complentur ſonitu, clamórque cadentum
It cælo: tandem victus Grimbergus ad agros
Pulnerulenta fuga forti dat terga Brabanto.
Herculis hoc quondam Illyrio iurata furori
Fecit progenies, idémque audiuit Amyntas.
HENRICVS. *Tum duræ petitur caſtrum ter mille maniplis,*
Henrico ductore: & iam impendente ruina
In muris trepidare viri: tum maximus armis
Dux, it, & hortando trepidos accendit in hoſteis.
Terruerunt animi pauidos, incaſſáque tela
Deſuper inijciunt, clypeos in mœnia poſcit
Ductor, & increpuit tardos clamore ſonoro.
Extemplò pudet admonitos, muríſque decoris
Aſpirare iuuat, nixíque bipennibus altum
Tranſcendunt vallum: iámque arma vrbi incitus infert
Intrepidus miles peſſum dans obuia quæque.
Mobile turbatur vulgus: quin corde dolorem
Concipit indomitum. per propugnacula fertur
Peſtis, & è fundo vrbs, ſic non durantia. Duræ
Tempora, pulſatur: tandem frenata Brabanti

Stricta

Stricta ferox plebes didicit perferre lupata.
Inde Duci rurſum moles operoſa recumbit
Barbaricæ iurare neci: ſtant mille carinæ
In Ducis aduentum: tegitur celer Hadria roſtris,
Anguſtum pro claſſe fretum: videt Illyris ora,
Et Sulmo interdiu medium nigreſcere pontum.
Preſſatur Calidon, pinus miratur & Hydrus
Iapygia, & celſis ſe montibus abdit Epœrus.
Conditur inter tot pinguis Corcyra rudenteis.
Butrotúmque, Ithacíque focus, & nobilis Elis
Beryti aſpexit cladem, nemoroſa Zacynthus
Eripitur Strophadis, & iam aduentare videtur
Ardua pars Latij: celſam vix vltima claßis
Acritan tetigit, rupem quum Tænarij antri
Prima diu vidit, quantum Teganuſa Cythera
Diſtat, habent naues pontum, cupreßia deinde
Creta Iouis natale ſolum, circunſona Cauris
Tunditur: & multas vidit Cydon alta rudenteis
Ire Cypri properè largas Cynareidos oras.
Baffa timet, proras procul autem Teucria, puppes
Lætatur Salamis, celſo de vertice ſpectat
Cedriferúmque caput Libanus concußit odorus.
Senſerat & pubes portus animoſa petitos,
Excelſos Baruthi turres: vbi plurimus omneis
Obſedit iam bubo vias, feralia rauco
Protendens gemitu. tum quadrupedéſque citatos
Dux agit iñ muros: ſequitur clamore iuuentus
Horriſono, vulſis ciciderunt ardua pinnis
Mœnia, contremuit Tripolis vicina, pedúmque
Térque quatérque omnis tremuit Phœnicia pulſu.
Irrumpunt portas, Syriæ tepet vnda cruore:

Nulla fugam præter ſalus eſt conceſſa colonis:
Non hæc tuta tamen: nam dedecoroſa receptant
Vulnera tergoribus, prædæ cumulatur aceruus.
Diuitis emporij, & ſtetit hactenus aura Damaſci.
Hinc iterum Cyprus legitur, dubitátque quid eſſet
Aſtypalæa Rhodos. Cyclades ſenſere carinas,
Et Paros, & viridis Tenedos, vinosáque Lesbos.
Tum valida expugnat Byſanti maxima pulcri
Caſtra manu, & diues patrios ſic appetit agros:
Tota triumphalem cuius Germania currum
Vidit, & excepit generoſa Brabantia pompam.
Non tamen inuidiæ virtus caret, omnis in vnum
Geldria deſcendit Comiti coniuncta Batauo.
Perfidus aſt bello nil dignum geſsit Othone,
Et paribus nexus vinclis Florentius arma
Depoſuit, poſthac penſato milite fiſa
Viribus ipſa Ducem fuit auſa laceſſere pubes
Inuida Burgundis: vrbi tum triſte mouebat
Leodio facinus, validos iam Tungria quondam
Belgarum portus, conſcendere vidit arenis
E maris armatos, timuítque quod anteà pontus.
HENRICVS II. *Succeſsit patríque eiuſdem nominis alter*
Magnanimus, variis qui olim Rhenúmque Mosámque
Terruit armorum clangoribus: ardua vultu
Palluit audito clamore Colonia belli.
Hunc quondam antiqui Regem optauêre Quirites:
Sed renuit ſolio virtus contenta paterno.
HENRICVS III. *Tertius haud dederat damnoſa in prælia mentem,*
E Stygio prognata lacu, quæ maxima caſtra
Egregiis Ducibus ſpoliant, & ciuibus vrbeis,
Templa ſuis ſacris, & proſpera rura colonis:

Quæ ſegeti Borea magis inſultantia canæ
Cum ſtabulis armenta ferunt, non Theſtylis vnquam
Tutatur ſe vbi cruda fuga: quæ triſtia ſtupra,
Inſultus, ſpolia, & ſcelerata homicidia fundunt,
Efficiunt viduos, cæsóque parente pupillos,
Funeſtáſque domos, ex antè potentibus Iros.
Ardua quæque ſolo turbant, expertia legum,
Mortibus & geminant ſpretis virtutibus arma.
Conſcius iſtorum, cuius natura popoſcit
Paciferum regimen, bellent animalia, fatur,
Bruta: ſuis taurus minitetur cornibus atrox,
Sus dente, vngue leo, ſonipes & calce ſonoro,
Gallus calcaribus, pinnis armata ſit hiſtrix,
Non homini natura dedit quo lædere poſsit:
Sed cauſſas ratione pia diſcernere rerum:
Mutua diſsidiis in fata quid ergo coimus.
Dixit, Phœbeámque dedit Pax alma coronam,
Et placidis infert aſtris ſublimis alumnum.
Inde Ioannes adit regnum, ſceptróque potitus: IOANNES I.
Qua leni fluuio medios ſecat Iſſula Geldros,
Concuſsit terrore viros, Rhenóque pauente
Iura Ducis patitur ſpatioſa Colonia noſtri.
Natáque iam regis thalamo iungenda Britanni
Fertur, & ad feſtum propero Dux milite venit,
Lætitiæ ſigno varijs certamina ludis
Gymnica ponuntur. nunc ſe ſublimibus haſtis
Exercere iuuat, nunc & ſimulacra ciere.
Bellorum gladiis, media cùm læſus arena
Dux ruit, & petijt fatis properantibus aſtra.
Alter & Heroas æquat virtute potenteis, IOANNES II.
Horrida ſi quando complerunt claſsica campos.

 Intereà

Intereà amborum non paruo funere pugnat
Flandria cum Gallo. tanti num femina ſemper?
Pergama per mœcham ceciderunt vaſta Lacenam.
Huic compreſſa Duci quondam deiecerat arma
Milite vix viſo, celebris Bruxella virorum
Nobilium pompis: greſſu quam Sinna ſuperbo
Innaturalem comitem ſortitus oberrat:
Hæret at illa iugis, ideo dotáta ſonoris
Fontibus, & puri cæli clementibus aſtris.
Quid dicam excelſas ædes, hominúmque theatra,
Aut ciuis pulcros oſtentatoris amictus,
Ciuica tecta, domus Diuorum, & Principis aulam
Structura egregiam, dominatorémque Senatum.
IOANNES III. *Sittardum inuaſit laudatis tertius vrbem*
Viribus, húncque Comes Flander ter quinque ſtipatus
Principibus, bellíque viris, coniurat in vnum:
Belgica tota tamen magnis non auſa Brabantis
Conſeruiſſe manus, poſt cognita flumina Sinnæ
Conticet, & Flander inuicto Marte domatur.
Hoc Duce Volcano fuerat regnata maligno
Pulcra ſedens vaſtis ſuccincta Machlinia campis.
Mole Semirameis muri non mœnibus impar,
Templis Tarpeium, Pharon altis turribus æquans,
Et Dilam, & Sinnam cogens concordibus vndis
Vno ſe miſcere vado: cui legibus æquis
Vrbibus vt nullis alijs Reſpublica floret,
Tanta Magiſtratus, & magni cura Senatus
Concilijs viget vtilibus, comitatéque præſtat
Bellator populus: quo nullus maior in arma
Surgit, quàm latè Mauortia Belgica tendit.
Hinc ferus eductis in Iulia regna maniplis,

Turmas

Turmas Wenſelaus agit, iámque vtraque campis WENSELAVS.
Oppoſitis cuneata ſeges ſtat dedita bello.
Impatiens differre moram. ſpoliabitis hoſtem,
Dux ait, en vobis nunc cum prædonibus eſt res.
Diſcant poſt ſpoliis violare negotia noſtra,
Ibit Germanas mercator tutus ad oras.
Strennuus iſta ſuis poſtquam eſſet læta profatus,
Corda tument magnis irarum plena Brabantis,
Inſonuêre tubæ, longis concurritur haſtis,
Seu denſa in latos grando diffunditur agros,
Conflictúſque cadit prima ſub fronte ſuperbus
Geldrus, & inuictus palantia ſigna feroci
Deturbat gladio Dux Wenſelaus, at illi
Conuerſi fecêre viam, Ducis ardua virtus
Dedignata ſequi, rediit, victricia ſecum
Signa ferens, & iam campo tentoria fixit
Indulgens cyathis, parat omnis prandia miles,
Aſſumtóque mero iuuat euacuare Lyæum.
Tum benè corporibus dapibúſque, potúque refectis,
Diuiſi hinc illinc latis ſpatiantur in hortis,
Pluribus intereà properabat Marchio ſignis,
Fraude mala tentans, quod aperto Marte nequibat,
Sparſis improuiſus adeſt, prô dedecus ingens,
Et voluit ſiluiſſe tubas, feralia ceſſant
Claßica, turbatur ſubito clamore Brabantus,
Arma iacent, cuncti arma fremunt, gladiúmque tremendum
Dux rapit, & caſtris citus euolat, obuia quæque
Enſe metens, pars terga dedit, ſic arduus autem
Ipſe animo ſuperat, numero quod Marchio præſtat.
Inde Lucenburgos validis Antonius armis ANTONIVS.
In pugnas excire ſuos bonus, impiger vrget

 Imperio

Imperio parêre ſuo, Gallóque potenti
Suppetias tulit, & Morinis animoſus in agris
Prata Britannorum madefecit Blangia cæde,
Vltorem tamen vt numquam licet hoſte peremto
Brutiadæ ponant odium, quod peſsima nutrit
IOANNES IIII. *In Gallum natura genus, Glouceſtrion armant*
Defuncti in gnatum Ducis, & patiuntur iniquum
Regis adulterium, quin arma horrentia iungunt.
Cippia progenies Garamantibus & pecuino
More pares, nullúmne dedit natura pudorem?
Flagitium atque ſcelus, quod & eſſe leæna fatetur,
Quando piaturum fugit procul illa leonem,
Et ſequitur pardum, maculas aut abluit vndis.
Anne Caledonij brutis ratione minores
Eſtis? adulterium cùm defendatis & armis.
Sed nimis irrepſit, altùm lex Iulia dormit,
Et commune malum eſt: veſtris confiſus adulter
Auxiliis, iam bella tonat, Braniámque potenti
Caſsùm præſidio firmat. namque ardua fumis
Inuoluit nubes, patriis Glauceſtrion armis
Hannones eijciunt, redijt tamen, inſula ſpumat
Scaldia nigranti riuos infecta cruore.
Hæc vbi læta Duci arriſit Victoria noſtro,
Cui ſtudij ſincerus amor: ſtudiis dedit eſſe
Louanienſis Academia condita. anno 1426. *Louanium placidam ſedem, & domicilia Muſis,*
Quæ non Palladiis vnquam concedat Athenis
Natura ſuperante loci, quam fama reportat
Albanum ſtatuiſſe Lupum, Martíque dicatam.
Fecundos etenim ſtat montes inter amœna,
Ardua prælongo murorum ambagine fulgens,
Deilia fluuius. *Vndis quos pulcris ſinuoſus diſſecat amnis*

Conſitus

Conſitus agreſti ripas vtraſque Lyæo,
Qui tacito rumore fluens, nunc libera prata,
Nunc ſiluas, nunc leniſluè dumeta pererrat
Denſa, per & latices, vt nunc ſe condere prorſus
Nunc iterum primo videatur ſurgere fonte,
Quíque ſupra pendent montes criſpantur in vndis,
Hyppocreneo ſic non à gurgite diſpar.
Salue amnis laudate tui virtute coloni,
Quem decorat doctrina virûm, tibi Sequana cedit,
Téque Mycenæus victorem dicit Ilyſſus,
Rhenicolæ Menapi, tua flumina ſancta Sicambri,
Te Friſonum gens vaſta petit, te fortis Eburo,
Te Treuir, ſpretíſque ſuis te Neruius oris,
Occiduúſque cupit Morinus, tibi Tungria quondam
Litus & ora maris, iuuenéſque Batauia mittit,
Te pubes Germana colit, propriíſque profectò
Ingenium maius ſemper concedis alumnis.
Sed tua diuerſis vbi ſeſe amerina ſub agris
Nata tamen nexant, variis ſunt litora plantis
Pulcra, hic planitiem denudant flore Napeæ,
Illic ſecluſis cultrix dominatur in hortis
Aſsiduo Pomona ſuis, non roſida Cyprus,
Non Pæſtanus ager meliori digerit aura,
Hîc Chloris ſibi templa velit, tum plurimus errat
Triptolemo ſubiectus ager, pendétque ſerena
Excelſo de colle ſeges, vbi falce repoſta
Autumnus ſemper ſtipulas miratur acutas:
Aſt ipſum vitis, nam pars datur altera Baccho,
Præuenit Autumnum, quia celſis montibus hærens
Detinet æſtiuum turgente cacumine Solem,
Vina quidem profert nunquam nocitura bibenti.

Conſcius

Conſcius iſtorum ſtudij tutela Brabantus
Ne ſe ſola ſuis nimium Lutetia quondam
Iactet ab indigenis, aut ne nos inclita Roma
Barbarie infectos dicat. ſic grata Lyæo
Efficitur domus iſta ſuis gratiſsima Muſis,
Seceſsúmque loci ſtudiis ſortita quietis.
Arx vbi ſidereas etiam protendit ad auras
Celſo impoſta iugo, muróque excurrit in vrbis
Opportuna ſitu, faciem cui præbet amœnam
Turris, Hyperboreis nimis inſinuata procellis.
Hoc ſtudiis ductore vigor ſic creuit, & iſtinc
Exerit in Belgas tellus iam Grudia famam.
PHILIPPVS I. *Succedítque ducis matura in fata Philippus,*
Adiuuat infeſtum Tungris qui Marte Namurcum,
Et vi Leodios prius in ſua iura coëgit,
Menſeis cùm tres & totidem regnauerat annos,
Sicania aduentum expectans vxoris ab alta,
Felix quem curſum dederat natura peregit.
PHILIPPVS II. BONVS COGNOMENTO. *Nominis eiuſdem Burgundus iungitur illi,*
Nulla Antoninæ iam prole ſuperſtite ſtirpis.
Hæret huic animo cædes indigna parentis,
Hoſtibus & iam tota ſuis iurata Britannis
Gallia perpeſſa eſt miſerandum Martis amorem.
At Bruga intereà pulſis elatior Anglis
Indomitis animis, malè caligare ſuperbis
Diuitiis, & fortunæ confiſa iocanti
Implacidis fatis domino ſe opponere cœpit,
Et furioſa nimis priuilegia certa repoſcit.
A Duce, quæ nuper ſibi dedignatur ademta.
Sola tamen tanti reſtabat pœna furoris.
Namque pati faſtus opibus, luxúque fluente

Corrupta gentis potuit non Principis vltra
Ardor, & Hollandos falsò domiturus, in vrbem
Armatus venit gladijs. ſtat maxima Bruga
Cuius nulla quidem æquaſſent ſeſe oppida tectis
Quotquot vaſta iacent abs Alpibus vſque Batauós,
Tot delubra Deûm mirandarúmque ſuperbit
Forma vetus domuum, celſis nunc turribus & nunc
Pulcra columnari multùm variata figura,
Et Capitolinæ moles, fora maxima tali
Emporio condigna, omni ſtant vrbe coloſsi
Maieſtate pari, Regúmque palatia fulgent
Porticibus miranda ſuis, cunctíſque voluptas
Felix luminibus fuerat, ſi conſcia cauſſa,
Vt quondam in ſuperûm ſuboles terrena Tonantem,
Non dominum contra ſæuis ſurrexerat auſis.
Aſt dum tam variis ſedes ornata tropæis
Et tumidæ voluuntur opes, magníque labores,
Tempeſtas oritur vulgi clamantis, & arma
Aedibus erumpunt, ſubitò ſtat plurima latis
Turba viis, ſurgit vario clangore tumultus.
Sed ferus Enceladus quando Iouis aſtra laceſsit,
Altiùs elata miſerè iacet obrutus Aetna.
Venturum metuens Dea Mercatura furorem,
Dedignata nefas, multo & conterrita luctu
Aſsiduûm reputat, melioráque fata precatur,
Sedibus vt ſemper fuerat gauiſa quietis.
Graſſatur belli ſonitus, clangórque tubarum.
Tum bona deſeruit ſolitos fortuna Penateis,
Et primo ſtetit alta mari, non illa fugaci
Syndone tecta caput, pedibúſque innixa rotanti
Inſidioſa globo, in partémque volubilis omnem,

Sed firma ſedet iſta rati, clauúmque gubernat
Læua, at Amalthææ preſſatur dextera cornu:
Quòd tribuat ſublimis opes, regiménque benignum
Humanæ teneat vitæ. hac frugalis ab vrbe
Et populis exacta ſuis, vbi ſiſtere detur
Neſcia conſcendit firma compagine nauem,
Diſceſsúmque parat, ſubitò cùm triſtis eandem
Inijcit in puppim ſe Mercatura, ruúntque
Felix ſucceſſus, multarum copia rerum,
Inclita proſperitas, laudes, atque ardua Virtus,
Virgóque magnanimis reuireſcens Gloria rebus.
Agnouit Fortuna Deas, atque accipit alueo.
Tum varijs de rebus agunt, lacrymánſque parumper
Has liquiſſe oras ſic Mercatura profatur.
Quò fugiam infelix ſuetis de mœnibus exul?
Poſt glaciem Arctoam, poſt ſeui ſidera Cancri
Paſſa, pererratas magni poſt æquoris vndas,
Quæ ſedem mihi terra dabit? quos denique tutò
Proſpera felices portus mea claſsis inibit?
Quàm citò debilitat damnoſa ſuperbia gentes,
Impatiens nimis illa regi, quæ Bruga coëgit,
Olim cùm fueras Belgarum gloria terris,
Te ſtimulum contraire tuum, felicibus auctum
Paulatim auſpiciis ruit irreparabile regnum.
Proſpera gens eſſes, ſi Regi vt bella gerantur
Elargita fores votum ſecura petitum.
Hæc effante Dea, tenui delapſus ab aura
Interpres Diuûm Cyllenius aſtitit ales,
Demulcens memores curas, & talia fatur.
Ne turbatæ eſtis, vidit Diuûm atque hominum Rex
Effrenem ciuem in dominum cogente furore

Surrexiſſe

Surrexiſſe ſuum, ſpreta ſic gente fauorem
Abſtulit, & longa patratam in principe pœnâ
Perfidiam punire parat, vos tendere mandat
Omnipotens inter Flandros, ſparsóſque Zelandos,
Vrbs vbi per Caium colitur fundata potentem
A manuum ſortita ſibi ſacra nomina iactu,
Commodus hîc ratibus portus, tenet incola muros
Troius, & cunctis floret memorabilis oris,
Felix fluminibus, prati vbertate beata,
Cui nec arenoſo ſuccreſcit betula campo,
Berga videt qualem numeroſè Norica plantam,
Non quoque ſulfureis Tungrorum obnoxia venis;
Non bruma Scythica, Mauro non vſta colore,
Temperiem mediam tenet: hac regione quieta
Felices nimium patrióque ſedebitis aruo,
Cui non ipſe ſuis opibus certauerit Indus,
Portu proſper Arabs, Phœnicíſue aëre tellus.
Ergo ſublimem properè tendamus ad vrbem.
Dixerat, & proræ pariter conſedit in alta
Sede galeritus, velum fortuna beata
Dimiſſum dedit implendum felicibus Auſtris,
Fertilis in dextro ſpectatur Flandria cornu,
Aſpicitur variè partita Zelandia læuo,
Walachriam tundunt, & Zuytbeuelandia linquunt
Litora, nulla quibus tellus prælucet amœnis.
Hinc cùm latratus ſulcarunt puppe Caninos,
Audijt hæc, totóque occurrens flumine Scaldis,
Tempora felici ſuccinctus arundine, nauem
Excipit in placidos fluctus, Diuóſque ſalutat
Conſcius iſtorum, quæ iámque elapſa remotè
Vnda erat, aduentum lætum viſura recurrit,

Et medio coit ampla vado, dudúmque quieta
Subſtitit, & creſcens montem ſurrexit in altum,
Hîc primùm è nitidi latis vbi gurgitis vndis
Vrbem ſublimi ſcandentem ad ſidera turri
Cernunt, tum cunctis placidè Cyllenius inſit.
Hanc ſedem ſtatui vobis, hæc mœnia Gaio
Condita, tum gazis, tum cognita ciue potenti,
Magnanimæ ſuboles Troiæ, hæc erit hoſpita mundi,
Hæc erit Emporium, quod gens quàm diſsita longè
Sæpè frequentabit, ratibus cui portus, & auræ,
Excelſæ populis ædes, penuaria gazis
Deficient, Belgis ſtabítque inſigne tropæum.
Dixerat. in terram dimiſsis picta carina
Conſedit tranſtris, volucri ſeſe extulit alueo
Omnipotens fortuna gradu, totámque per vrbem
Viſa tamen nullis vnquam mortalibus iuit.
Aſt bona ſub litus Dea Mercatura reſedit,
Pulcrè cincta latus fauſtis vtrunque puellis.
Continuò claſsis quæſiuit Iberica portum
Fortuna ductante ſuum, ſonitúmque boardæ
Exonerans animos infudit ciuibus acreis.
Ardua ſic primùm fato ductante Brabanto
Maieſtas innata ſolo, quam Dij tibi ſeruent
Perpetuam ſacri imperij reuerende Senatus.
Nam patet vt fugiant peruerſas numina terras,
Inq; vices vt regna fluant. ſic Principis iram
Bruga luit, Geſſoriacum nauale nec illo
Succeſſu pauidum ſtimulum conſurgit in acrem,
Ingentíque ſui furias fide pauit Erinnys,
Nec prius abſtinuit flueret quàm ſanguine plenus
Scaldis cæruleus, Belgis gratiſsimus amnis.

Carolus hinc Gallum lectis Burgundio turmis CAROLVS AVDAX BVRGVNDVS.
Marte fatigatas dextras ad iuſſa coëgit
Tendere. pòſt etiam Dionanti territa caſu
Leodij veniam petijt gens, auſáque rurſum
Surgere, depoſitis pacem vix obtinet armis.
Tertia ſed poſtquam genti perſuaſit Enyo,
Luctatum multis odijs eſt, vtraque latè
Ripa Moſæ damnata neci, tenuíque cucurrit
Ipſe vado, media quem cùm Sol ſtaret in aura
Bellator minuit ſonipes, ſtant agmina campo
Infeſtis dextras gladiis, lauáſque feroces
Fulta manus rapidis facibus, nec ſæua retardat
Pubes iuſſa Ducis, mixtis Burgundio Francis
Et paribus ſignis victæ ſupereminet vrbi.
Britones inde laceſſito, Geldríque rebelles
Subdunt colla iugo, Leucorum Nutia robur
Bellica vallatis muris tormenta timebat,
Cæſare ſubſidio caſſum veniente, dediſſet
Ni pacem Burgundus ouans. tum damna Renato
Multa Lotharingo tulit. aſt frena Heluetia pubes
Indocilis conſtricta pati, fera prælia poſcit,
Et cecidit Princeps Nances ſub mœnibus altis.
Tum Mariam Gallus multùm conatus habetur MARIA
Ingratis vrgere toris, contráque puellam
Arma mouet. Menapi funeſto Marte potentes
Audent femineis etiam concurrere ſignis.
Illa pharetratæ curſat de more Dianæ
Excelſo ſublimis equo, deuectáque ſaltu
Voluitur, & felix ſuperas migrauit ad auras.
Venerat & magnum Dux Æmilianus in hoſtem, MAXIMILIANVS.
Quem fugans Morinum deturbat vindice dextra.

Tunc iterum Brugis exactio dira Senatum
Torquet, & in damnum mala conſpiratio ſurgit.
Vnus amor non velle pati, dominúmque ſuperbum
Belligeris terrere minis, nec & anxia bellum
Turba patrum ſuadet quàm non meditata futuri.
Hinc vulgare nefas tota magè ſpargitur vrbe,
Res mutare graues: Italas ſic Flandria leges
Reſpuit, imperiúmque ante omnes Bruga Quirini
Detrectat, triſtique velit decernere ferro
Principis hæc conſulta ſui. iam venerat amplis
Ordinibus cinctus, cupiens ſedare tumultus
Cæſar, & intrarat ſublimis mœnia Brugæ:
Circunſtant ciues, illaudatíſque procellis
Plebs inhonora virum ſtupefactum carcere claudit.
Quæ cùm Romanos intrauit fama Penateis,
Bello adiuratam facti iam pœnitet vrbem,
Et cupiant aboleſſe nefas, veniámque precantes
Supplicibus votis, in multas, ah furor anceps,
Deſcendêre preces. ſubmiſſa eſt Principis ira,
Dum patrem vidiſſe datum. ſed maximus armis
Auſonius ductor, natum non paſſus inultum
Infremuit, totáſque ſuper Germania Brugas,
Indignata vrbi tantùm licuiſſe rebelli,
Iurat, & incumbit tempeſtas horrida Flandris.
At bonus Hunniados patria Aemilianus abegit,
Auſtriacos ſic vltus auos: terroribus Albam
Concuſſit trepidante Sauo: dant terga feroces
Pannones, & Mahometigenæ gaudente Liburno.
Cæſaris Heluetius trepidauit & arma Bohemus,
Et timuit Venetus multo terrore Senatus.
PHILIPPVS III. *Carcere demiſſo, populo metuente ſuperbo*

Fulmen

Fulmen Romuleum, tumuit ciuilibus armis
Flandria, vix magno motum ſedante Philippo.
Perfidus hinc Geldrus comitem iurarat Iberas
Vſque oras, fraudátque Ducem, infeſtátque Brabantum.
Aſt tuba Gandauis ſurrexerat altera caſtris CAROLVS V.
Hibernis audita Getis, malus horror in orbem
Iuit, ab Auguſto qualis non Cæſare viſus.
Quæ portenta polo? num Flandria gignit Achillem?
Naſcitur an nobis etiam Amphitruonius infans?
Credere ſi certè fas eſt flagrantibus aſtris,
Ardua promittunt, quiddam multò Hercule maius.
Vltra Abylam belli ſonus iuit: cedite Galli,
Lilia bellatrix Ticino degrauat ales.
Cedite Romani, mitratus vincula Princeps
Induit, & Venetus, Florentinúſque Senatus
Vngue ferum metuit: pedibus prædator aduncis
Barbara nudauit ſpoliis iam caſtra Getarum,
Quíque ſuos Rheni ſitibundos efferus vndis
Iuncturum iurarat equos, tot bellica vela
Cæli ſideribus, ſignata draconibus arma,
Ante aquilam trepidare fuga: ſic magne triumphum
Carole inauditum portaſti Orientis anheli.
Publica maieſtas tenero parêre regenti
Neſcia, non trepidauit auos, te verò, tuúmque
Robur ſenſerunt multæ tua fulmina gentes,
Quotquot ab aurora Herculeas ſunt vſque columnas.
Præbet & ipſe patrem belli virtute Philippus, PHILIPPVS IIII. CATHOLICVS COGNOM.
Cuius in auguriis clamant feruentiùs omen
Publica vota, Ducem te conteſtantia noſtrum,
Felix viue diu, viuo te Carolus armis
Egregius ſuperabit auum, ſic ſidera ſpondent,

 Et

Et ſacræ tripodes, folia & præſaga Sibyllæ.
Hactenus annorum ſeriem dementia præceps
Credidit imberbi vulgíque, Ducúmque poëſi.
Carbaſa prima freto vidit diducta patenti
Fulua relicturus Nemeæi tergora tauri
Phœbus, vt inſtabat ſubolem conſcendere Ledæ,
Oebalios in vota voco bona ſidera nautis
Sueta ſerenato ſemper ſuccedere cælo,
Imus in altiſonos demiſſo remige fluctus,
Signa per Aſtrææ donec domuiſſe caballos
Viſus, & in trutinam Titan diduxit habenas.
Sedimus in portu, iuueni nec adorea inanis,
Vix petitur placuiſſe, modò haud propellite terra
Et placidi ſpectate rudem, túque inuide nobis
Abſis, obtrectans facta immortalia Liuor.
Indignum me credo tui, ſi fortiùs vrges
Obliquáque premas me bile, ſuperbior ibo.
Nam caret inuidia ſolus miſer, imáque vallis
Tuta, procelloſi cùm quaſſant ardua venti.

FINIS.

APPROBATIO.

HÆc Ducum Brabantiæ Chronica, authore Adriano Barlando Rhetore inclytæ Academiæ Louanienſis, ſimul cum Brabantiados Poëmate Melchioris Barlæi, in multorum vtilitatem prælo mandari poterunt. Datum Antuerpiæ v. Id. Septembris. Anno 1599.

Silueſter Pardo S. Theologiæ Licentiatus, Cathedr. Eccleſiæ Antuerp. Canonicus, Librorumq; Cenſor.

LABORE ET CONSTAN

Special 90-B
31710

THE GETTY CENTER
LIBRARY